Abszurd disznóölés Baranyában

POLITIKA A pécsi ebtelepen fél évig gondoztak egy gazdátlan sertést. Aztán eltűnt a coca. A kormánypárti sajtó szerint az ellenzéki összefogás egyik képviselője vitte el. Az érintett cáfolja a vádat, mi pedig, úgy tűnik, megtaláltuk a tettest. A Fidesz nem hisz neki.

UNGÁR TAMÁS

2023. november 12-én, vasárnap reggel fél hétkor egy süldő loholt az 57-es úton, Pécs határában. A gazdátlan jószágot meglátta két járőrszolgálatra vezényelt rendőr, és megkérték a Pécsi Közterület-felügyelet ebtelepének alkalmazottját, hogy fogja be a közlekedésbiztonságot veszélyeztető négylábút. A kérést az ügyeletben lévő gyepmester teljesítette, és bevitte a süldőt az ebtelepre. Tudta, hogy ez szabálytalan, hisz a telepnek csak kutyák elszállásolására van engedélye, de nem volt hova vinni a cocát. A városban működő egyesületi és magántulajdonú állatmenhelyek egyike se fogadhat ugyanis sertéseket.

A közterület-felügyelet vezetője, Schranz Richárd másnap szembesült az 50 kilós süldő elhelyezésének nehézségeivel, de abban bízott, pár napon belül meglesz a jószág gazdája, s azzal meg is oldódik a gond. Csakhogy a süldő mindkét füléből kivágták az azonosítására szolgáló krotáliát, ami arra utalt, hogy a jószágot valaki ellopta, s tőle meg megszökött az ebtelep illetéktelen lakója. Ám senki sem jelentkezett a cocáért, a rendőrség pedig se a gazdát, se a tolvajt nem találta.

Így az ebtelepen nem tehettek mást, óvták és etették a süldőt. Az egyik gyepmester, Pető Zoltán otthon disznókat tart, így ő hozott takarmányt a röfinek. Schranz Richárd szerint nem volt semmiféle terv arra, hogy mi legyen a cocával, arra gondoltak, hogy majd valamilyen szociális célra felajánlják. Ez így ment májusig, amikor a telepet ellátó hatósági állatorvos, Ignits Éva utasításba adta, hogy vágják le a mázsásra erősödött sertést.

– Nem tehettem mást – mondja döntéséről az állatorvos –, a sertésről semmit se tudtunk, így 55 nap különbséggel két szerológiai vizsgálatot kellett volna elvégezni rajta, öt betegségre. Ezt a felügyelőség nem vállalta, és egyébként se volt engedélyük a tartására.

A sertés pár nappal később eltűnt a telepről.

Három hónap múlva viszont legendaként új életre kelt. Augusztus végén a kormánypárti sajtó arról írt, hogy az „ebtelepen felhizlalt” jószágot Fürj Csaba, az ellenzéki összefogás jobbikos képviselője vitte haza és ölte le, a helyi fideszes politikusok pedig azt pedzegették, hogy az így nyert húst szolgálhatta fel híveinek a júniusi választás kampányának hajrájában.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Ebtelep. Az egyik gyepmesternek otthon voltak malacai, ő vitt az illetéktelen lakónak élelmet

INFORMÁTOR

HÁRI JÓZSEF
állítja: biztos információja van

A lapok azért gyanakodtak Fürjre, mert hozzájutottak az ebtelep biztonsági kameráinak a felvételéhez, amelyen két gyepmester beszélget a disznóról. A filmen az egyik alkalmazott ezt mondta:

– Elmentek a Bamához (a megyei laphoz – a szerk.)

– A Bama ki is fogja tenni – bólintott rá a másik. – (...) A Bama ki fogja tenni az oldalra, hogy le (...) a malacot. (...) – És mi történt a malaccal? – A Fürj Csaba elvitte (...) te ne foglalkozz vele, majd én bevállalom! (...)

A kormánypárti médiatermékek sorra feldolgozták a témát. Megkeresték Fürj Csabát, ő felháborodottan reagált:

– Nonszensz! Én azt a rohadt malacot nem is láttam. Sosem voltam ott! Mégis mi a szart csinálnék én egy malaccal?!

Fürj szerint azért próbálták rákenni a malaclopást, mert az ő körzetében – a szavazategyenlőség miatt – szeptember 22-ére időközi választást írtak ki, és le akarták járatni. Ha ez sikerült is valamennyire, a 22-ei választást Fürj Csaba fölényesen megnyerte, s ezzel az ellenzéki összefogásnak maradt arra esélye, hogy a következő öt évben is irányíthassa Pécset.

Hári József, a Fidesz önkormányzati képviselője viszont úgy véli, hogy Fürjnek le kell mondani a képviselőségről, ha nem tisztázza magát a malaclopás dolgában. A pártja listájáról az idei választáson a közgyűlésbe be nem jutó Hári állítja, hogy biztos információja van arról: a felvételen elhangzó szövegen nincs mit félreérteni. Az informátorával azonban nem hozott össze, így vele nem beszélhettem.

Fürj Csabát megkerestem, ő kitartott amellett, hogy nem is látta azt a disznót. Az időközi választást „behúzó” képviselő elkezdte feljelenteni azokat az újságokat, amelyek tényként állítják-sugallják a befeketítésére kitalált vádat.

Az ebtelep filmen szereplő alkalmazottai is Fürj ártatlansága mellett tanúskodnak.

– Nem ő vitte el – mondta kérdésemre válaszolva Pető Zoltán (aki a filmen arról beszélt, hogy Fürj vitte el a malacot).

– De akkor miért mondta a filmen, hogy ő vitte el?

– Csak azt akartam ezzel mondani, hogy a Bama mindenképp azt írja majd, hogy Fürj vitte el. Azért mondtam, mert épp kamerázták a telepet a kerítésnél valamelyik laptól. Emiatt került ez az egész szóba.

– Önnek viszont tudnia kell, hogy ki vitte el azt a disznót.

– Persze hogy tudom.

– Ki volt az?

– Nem mondom meg.

– Pedig egyszerűbb volna. A rendőrségen feljelentés van az ügyben, a nyomozóknak úgyis el kell majd mondja. Nem lehetne már most is?

– Hát jó: én vittem el – vallotta be az 55 éves férfi. – Én hoztam neki naponta takarmányt, én etettem, és végül én is vittem haza és öltem le.

– A hússal mi lett?

– Mi lett volna? Megettük.

– A családdal?

– Igen.

– Kapott egyébként engedélyt arra, hogy hazavigye?

– Nem tiltották meg. Az volt az utasítás, hogy vigyük el a telepről és öljük le. Megtettem.

– Nem Fürj Csaba tette?

– Dehogy!

Itt már beleszólt a beszélgetésbe Pető kollégája, az említett felvétel másik szereplője, Vető Zsolt:

– Nem Fürj vitte el, esküszöm a családom életére – mondta a négygyermekes férfi.

NEM LÁTTA

FÜRJ CSABA
kitartott amellett, hogy nem is látta azt a disznót

„– A hússal mi lett? – Mi lett volna? Megettük.”

Így járhatott a szóban forgó malac is. Képünk illusztráció

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Jellemző történet számos kérdéssel

Az abszurd történet felvet számos kérdést. Például azt, hogy nincs arra egyértelmű módszer, mit kell tenni az önkormányzatnak egy a területén kószáló házi sertéssel. Szinte minden más gazdátlan és megsérült vad-, illetve háziállat ellátására van protokoll, erre nincs. Az is érthetetlen, hogy miért nem találtak megoldást majd fél éven át a telepen illegálisan tartózkodó süldőre. Az is magyarázatra szorul, hogy az ebtelepi felvétel miképp juthatott el a sajtóhoz. A két gyepmester nehezményezi, hogy a hangjukat felveszi a kamera. Úgy tudták, a rendszer a telep biztonságát szolgálja, s nem azt, hogy munka közben kihallgathassák a beszélgetéseiket. Ehhez nem kérték az ő hozzájárulásukat.

Olvasóink pedig megkérdezhetik: miért foglalkozunk ilyen piti, 80 ezer forintos üggyel egy olyan országban, ahol naponta milliárdokat lopnak el? Azért, mert a történet valahogy nagyon jellemző szép hazánkra. Ha a kormánypártok felől jövő vádnak alapja van, az lesújtó. Ha nincs, akkor is, hisz egy filléres, alaptalan váddal tönkre lehet vágni valakit, akár egy életre.

Megosztottam a fentieket Hári Józseffel.

– A két gyepmester védi a képviselőt – értelmezte a hallottakat Hári –, mert féltik az állásukat.

Megjegyeztem, hogy az egyik gyepmester állása most van inkább veszélyben, miután „elvitte a balhét”. Igaz, ma gyepmestert találni nehezebb, mint igazgatót.

Hári József nevetett, aztán enyit mondott még:

– A rendőrség majd megtalálja, ki vitte el azt a disznót. De hadd mondjak még valamit! A malacot először felajánlották a Mancs Egyesületnek. Miután leölték, Fürj képviselő 80 ezer forint adományt ajánlott fel a Mancsnak. Miért? Nyilván bűntudatból. Körülbelül 80 ezer forint lehet egy százkilós disznó ára. De a Mancs nem fogadta el, állítólag azzal az indokkal, hogy malactolvajtól nem kell a pénz.

A magánállatkertet fenntartó MancsRanch vezetője, Fejes Rózsa másképp magyarázta, hogy miért nem vették át a pénzt: – Azért, mert leölték a malacot. Az ütközik a mi elveinkkel. A ránk bízott állatokat mi sosem öljük le, hanem gondoskodunk róluk, halálukig.

Fürj Csaba szerint az, hogy a Mancsnak pénzt ajánlott fel, semmiféle kapcsolatban sincs a disznó leölésével.

– Szoktam adni nemes célokra, épp akkortájt hallottam róluk, ezért akartam küldeni 80 ezer forintot.

A fentiek alapján egyértelmű, hogy bár van, aki magára vállalja az ebtelepi coca leölését, a választ a Fidesz aligha fogadja el. Reménykedjünk, hogy a nyomozás megnyugtatóan tisztázza majd az ügyet.

€/HUF 396,32 +0,26% | $/HUF 354,77 -0,08% | CHF/HUF 418,96 +0,34%

LAPSZÉL

Pazarlóbbak lettek a háztartások

FOTÓ: ANDREY POPOV

A háztartási élelmiszer-hulladék csökkenése tavaly megtorpant, sőt 2022 hasonló időszakához képest két kilogrammal, 62 kilogrammra emelkedett az átlagos fejenkénti éves mennyiség – derül ki a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal kutatásából. A gyarapodás szinte teljes egésze az úgynevezett elkerülhető élelmiszer-hulladékok, vagyis a tiszta pazarlás területén jelentkezett. MTI

A lakosság ismét fél az inflációtól

A GKI konjunktúraindexe szeptemberben 0,7 százalékkal mérséklődött az előző hónaphoz képest. Az üzleti szféra és a fogyasztók kilátásai is nagyon enyhén, de romlottak. Szeptemberben csak a kereskedelemben romlottak érdemben a kilátások, a másik három ágazatban nem következtek be jelentős változások. A cégek foglalkoztatási tervei s a gazdálkodási környezet kiszámíthatósága sem változott. Az üzleti szféra áremelési tervei szerényen csökkentek, ugyanakkor a lakosság inflációs várakozása másfél éves csúcsra futott fel. NÉPSZAVA

EXIM-forrásbevonás Dél-Koreából

FOTÓ: NÉPSZAVA

A dél-koreai központú KDB Bank budapesti leányvállalata, a KDB Bank Európa Zrt. által vezetett konzorcium 120 millió euró összegű, 3 éves futamidejű, általános finanszírozási célokra használható hitelt folyósított az EXIM Magyarországnak – közölte a pénzintézet csütörtökön. A közlemény szerint a KDB Bank Európa Zrt.-vel folytatott forrásbevonási tárgyalások még 2023 őszén kezdődtek, a folyamat során a koreai finanszírozói konzorcium hat új bankpartnerrel bővült. Az összesen 120 millió euró összegű hitel folyósítása 2024. nyár végén valósult meg. MTI

RÉSZVÉNYEK

BUX		
74 905	↑	+0,71%
Mol		
2674 Ft	↓	-0,07%
MTelekom		
1048 Ft	—	0,00%
OTP		
19 150 Ft	↑	+1,06%
Richter		
11 130 Ft	↑	+1,27%

Újra külföldön a Mol-vezér

INTERPOL A határ átlépésétől hosszú évek óta tartózkodó Hernádi Zsolt úgy tárgyalt Azerbajdzsánban, mint ha mi sem történt volna.

MARNITZ ISTVÁN

Péntek este a szaksajtó ingerküszöbét alig elérő hírt tett közzé a Mol. Eszerint a magyar cégcsoport az azerbajdzsáni Azeri-Chirag-Deepwater Gunashli (ACG) olajmező 2020-ban megvásárolt 9,57 százalékának birtokosaként, ottani társtulajdonosaival, így a brit BP-vel, valamint az azeri állam kezében lévő Socarral, megállapodott az olajkészletek felett talált gáz elosztásáról. Erről pontos adatokat nem közöltek, de az Erste hétfői becslései szerint a Molra 2025 után egy évtizedig mintegy évi 4-5 milliárd köbméter jut.

A közlemény későbbi fordulata, miszerint „emellett Hernádi Zsolt, a Mol-csoport elnök-vezérigazgatója és Rovshan Najaf, a Socar elnöke szándéknyilatkozatot írt alá Bakuban" további, közös szénhidrogén-kutatási lehetőségek feltárásáról, még észrevétlenebb maradt.

Pedig kutatásaink szerint azóta, hogy Hernádi Zsoltot Zágrábban, az INA nevű horvát energiacsoport irányításának 2009-es átvétele ügyében kenőpénzek kifizetésével megvádolták, aminek kapcsán 2021-ben jogerősen két év letöltendő börtönbüntetésre is ítélték, ez lehet a cégvezér első, hivatalosan bejelentett külföldi útja. Bár az elmúlt másfél évtized során a Mol és Hernádi Zsolt mindvégig mindennemű vádat következetesen tagadott, a cégvezér, jogászai tanácsára, eddig nem ment külföldre. Ez alól azért akadhattak kivételek: a régi Origo 2015-ben bécsi tárgyalásokról kapott fülest, az egykori Népszabadság pedig a horvát ügyekhez kapcsolódó nemzetközi eljárások miatti, külön engedélyezett utakról értesült. Bár ez idő alatt az EU területén való megjelenését a horvát szervek által fenntartott európai elfogatóparancs akadályozta, 2016-ból és 2017-ből is találtunk fotót, amelyen a cégvezér a dunaszerdahelyi Mol Arénában a helyi FC DAC futballcsapat VIP-páholyában drukkol. Az Interpol nemzetközi körözési listáján pedig az üzletember arcképe hol felbukkant, hol eltűnt, és a kapcsolódó értesülések ezután is szórtak. (Azerbajdzsán egyébként Interpol-tag.) Egy biztos: bár Hernádi Zsolt láthatólag nem jelent meg leülni a rá kiszabott zágrábi börtönbüntetést, az Interpol nyilvános körözési listáján nem szerepel. Ehhez képest viszont Hernádi Zsolt és a Mol mindeddig nem adta tanújelét annak, hogy a külföldi utak mellőzését immár okafogyottnak tekintenék.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Hernádi Zsolt mostanit megelőző utolsó hivatalos útja az MTI archívuma szerint 15 éve volt

Sajátos módon egyébként az MTI archívumában Hernádi Zsolt mostanit megelőző utolsó hivatalos külföldi látogatásaként épp az INA irányításátvételéről szóló, 15 évvel ezelőtti hírt leltük fel.

Azt megelőzően ugyanakkor a Mol-vezér, gyakorta a hivatalos kormánydelegáció tagjaként, rendszeresen járt külföldre. Így 2006 márciusában, szeptemberében, illetve 2007 februárjában, Moszkvában, az orosz állami Gazprom vezetőjével – júniusban Szentpéterváron vezérhelyettesével – gázügyekről egyeztetett. Göncz Kinga akkori külügyminisztert 2007 májusában Bakuba, júniusában pedig Katarba, Gyurcsány Ferenc akkori kormányfőt 2007 februárjában nyugat-balkáni körútra, 2009 elején pedig úgyszintén Katarba kísérte el.

A mostani, azerbajdzsáni megjelenés azért is fura, mert Hernádi Zsolt ezt megelőzően számos, ennél fajsúlyosabb külföldi eseményen sem jelent meg, legyen szó akár az ACG-részesedés 2019-es megvásárlásáról. De nevét Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter küldöttségének tagjai között sem leltük fel. Bár az elmúlt években többen felvetették, hogy miként irányítható egy főként határainkon túl tevékenykedő cégcsoport, ha annak vezetője nem megy külföldre, olyan elemzés mindmáig nem látott napvilágot, hogy az elnök-vezérigazgató utazási kötöttségei érdemben rontanák az egyre nyereségesebb Mol helyzetét.

Maga Hernádi, ha az ügyről kérdezik, általában megindultan úgy fogalmaz, hogy a magyar tájak is szépek. Megkeresésünkre az olajcégtől annyit közöltek, hogy „a Mol-csoport és annak elnök-vezérigazgatója minden esetben betart minden jogszabályt". (Ellenkező feltevést mi se fogalmaztunk meg.) E-mailes kérdéseinkre lapzártánkig sem Azerbajdzsán magyarországi nagykövetségétől, sem az Uskok nevű horvát ügyészségtől, sem a zágrábi legfelsőbb bíróságtól, sem az Interpoltól nem kaptunk választ.

Hernádi Zsoltot minden más testület felmentette

A bakui látogatás időzítése azért fura, mert a Mol-vezér zágrábi büntetőügyével kapcsolatos álláspontok az elmúlt évek során nem változtak. A korrupciós vizsgálatokra szakosodott Uskok 2011 óta rendszeresen kéri Magyarországtól Hernádi Zsolt kiadatását. A hazai hatóságok, többek között a cégvezér tíz évvel ezelőtti, magyarországi, jogerős bírósági felmentésére hivatkozva, a kiadatást megtagadták. A hazai perben az INA-val kapcsolatos horvát vádakat a Mol korábbi jogásza képviselte, mondhatni, sikertelenül. Bár Hernádi Zsolt védői ezután arra hivatkozva támadták a zágrábi eljárást, hogy egy jogerős döntés másutt sem bírálható felül, a zágrábi testületek ezt figyelmen kívül hagyva szabtak letöltendő börtönbüntetést Hernádi Zsoltra. A kenőpénzt úgymond elfogadó Ivo Sanader akkori kormányfő pedig emiatt máig a remetineci börtönben ül. A Mol álláspontját ugyanakkor más egybevágó, úgynevezett választott bírósági ítéletek is alátámasztják. Legutóbb két éve a washingtoni székhelyű Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központja mondta ki, hogy Hernádi Zsolt az ügyben nem követett el semminemű bűncselekményt.

Nyugdíjkorhatár-emelést javasolnak

NYUGDÍJREFORM A magyar kormány Európai Bizottság felé tett vállalásai szerint idén március 31-ig kellett volna társadalmi egyeztetésre bocsátania a nyugdíjreform kereteit. Ehhez a munkához készített az OECD egy javaslatcsomagot, amit az elmúlt hetekben átadtak a kabinetnek. A jelentés egyes részleteit tegnap publikálta a HVG, illetve az OECD-tanulmány főbb állításait nyilvánosságra hozta a Grantis Zrt. (Kérdésünkre Veres Patrik, a cég szakértője annyit jegyzett meg, hogy az anyaghoz elemzők hozzá tudtak jutni.) A pénzügyi tanácsadó cég szerint a szervezet többek közt azt javasolja, hogy a nyugdíjrendszer finanszírozhatósága érdekében fokozatosan emeljék meg a jelenleg 65 éves nyugdíjkorhatárt.

Az előterjesztés a nyugdíjkorhatár növekedését a várható élettartam bővüléséhez kötné, mégpedig úgy, hogy egy év élettartam-növekedés nyolc hónappal emelje meg a nyugdíjkorhatárt. Ezáltal 2045-re 67 évre emelkedne nyugállományba vonulás lehetséges ideje, míg a 69 évet 2070-ben érnénk el. Amennyiben a reform elindulna 2025-ben, ahogy egyébként azt a kormány vállalta. Erre ugyanakkor meglehetősen kicsi az esély. Az OECD javaslatai szerint rugalmassá is tennék a korhatárt. Korai nyugdíjazást önként lehetne választani, ami viszont az ellátás csökkenésével járna. Ez utóbbi egyébként régi javaslata a hazai nyugdíjszakértőknek is.

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A távolban még magasabb nyugdíjkorhatár látszik

Az anyagban szerepel a Nők40 program fokozatos szigorítása. Úgy vélik, a női nyugdíjazás alsó korhatárát érdemes lenne 60 évre emelni. A szervezet felvázol egy másik lehetőséget is. Eszerint a kormány apránként vezesse ki a Nők40-et egészen addig, amíg a nyugdíjkorhatár megegyezővé válik a férfiak és a nők esetében – mutat rá a Grantis közleménye. A reformelképzelések között szerepel a 13. havi nyugdíjkifizetések korlátozása a magas nyugdíjak esetében, és a tb-járulékok jelentősebb emelése is.

A HVG információi szerint az OECD által a magyar kormány részére összeállított tanulmány magyar köztisztviselők közreműködésével készült, ám a kabinet nem kommentálta létezését, illetve az abban megfogalmazott javaslatokat. Ennek ellenére a nyugdíjrendszer is egy olyan szakpolitikai kérdés, amelynek hosszú távú kilátásaival a kormánynak foglalkoznia kell annak gazdasági fenntarthatósága érdekében. P. ZS.

Új miniállamot kap Európa

ÁLLAMALAPÍTÁS Egy kis országban lesz a világon a legkisebb: az albán fővárosban jön létre. Célja a toleráns, nyitott iszlám eszméinek terjesztése.

MIKLÓS GÁBOR

Pár napja New Yorkban, az ENSZ-közgyűlés ülésszakán jelentette be Edi Rama albán miniszterelnök, hogy hamarosan szuverén állami jogokat kap a Tiranában eddig is működő Bektasi Világközpont. Azt mondta, ezzel a toleráns, nyitott iszlám eszméinek terjedését akarják támogatni világszerte. Ez lesz a világ legkisebb állama, 0,1 négyzetkilométernyi területe lesz, zöld útleveleit csak a vallási vezetők és a miniállam adminisztratív alkalmazottjai kaphatják meg. De kik is azok a bektasik? A kérdést Manyasz Róbert orientalistának, az iszlám vallási irányzatok kutatójának tettük fel.

A bektasik szúfi szektája, dervisrendje, nevét az irányzat XIII. századi alapítójáról Hadzsi Bektas Valiról kapta. Ő a mai Irán északkeleti részén lévő Khoraszanból származott el, de Anatóliában az akkor szeldzsuk uralom alatti területen élt és tanított. Tanítványai az oszmán időkben lettek fontos vallási és politikai tényezővé egy másik dervisrenddel, a mevleviekkel együtt. – A XV. századtól kezdve a bektasik lettek a hódító oszmán seregek, azokon is belül a janicsár elitcsapatok lelki vezetői, s az iszlám hit terjesztői, misszionáriusai a hódoltságokon. Egyik legnevesebb szentjük a Rózsadombon eltemetett Gül Baba, aki Szulejmán seregeivel jött Magyarországra Buda 1541-es elfoglalása idején, s itt is halt meg. De nemcsak Magyarországon és a Balkánon, hanem az Oszmán Birodalom más perifériáin is aktívak voltak – így a mai Irakban vagy Egyiptomban is, magyarázza a kutató. Manyasz szerint a bektasik képviselte misztikus szúfi tanok alkalmasabbak voltak a térítésre, mint a szigorú vallásjogra, saríára alapuló szunni ortodoxia. A szúfik nyitottak voltak a helyben talált hagyományokra, s nem tiltották az alkoholfogyasztást. Vallásgyakorlatukat, rituáléikat, a szeretet fontosságát terjesztő tanításaikat is könnyebben fogadták el az iszlámra áttérő balkániak. A szúfik sokféle misztikus módon akartak közel kerülni Allahhoz – idetartozik a „táncoló dervisek" monoton szertartása, mondja. A szúfi rendek a XIX. század elején a janicsárcsapatok feloszlatásával háttérbe szorultak, de befolyásukat megőrizték a Balkánon. Törökországban Kemál Atatürk elnök tiltotta be a működésüket s vette el a vagyonukat 1925-ben. A bektasik ekkor költöztették anatóliai központjukat Albániába, ahol egészen a kommunista uralomig legálisan működhettek.

FOTÓ: ELTON XH

Tiranában működik a Bektasi Világközpont, ezt alakítják át vallási miniállammá. A bektasik egyik legnevesebb szentje a budapesti Rózsadombon eltemetett Gül Baba

FOTÓ: MANYASZ RÓBERT SAJÁT ARCHÍVUMA

Manyasz Róbert kutató szerint az iszlám vallási hierarchia és a hívők óriási többsége a bektasiakat eretnek szektának tartja, így a Vatikán-szerű államiság aligha tudja előmozdítani majd a toleráns és nyitott iszlám eszméjét világszerte

Albánia volt 1944 és 1990 között Európa leginkább bezárkózó, legortodoxabb kommunista diktatúrája Enver Hodzsa alatt. Hodzsa ugyan meghalt 1984-ben, de utódja folytatta politikáját, amelynek egyik gerince volt, hogy „Albánia a világ első ateista állama". Ezt magam is megtapasztaltam, amikor 1987-ben először utazhattam az országba; akkor ott egyetlen templom sem működhetett, Tiranában egy dzsámi volt látogatható mint múzeum. A templomokat középületté, raktárakká alakították, a papokat, imámokat, derviseket bezárták vagy internálták. A vallásgyakorlást a rezsim 1990-ben engedélyezte újra. Manyasz Róbert szerint a bektasik albániai befolyása az országot néprajzi és nyelvjárási értelemben kettévágó Shkumbin folyótól délre érvényesült. (Északon a geg, délen a toszk nyelvjárást beszélik. Az északi területeken erősek a törzsi-nemzetségi hagyományok, amelyek délen alig léteznek – szerk.) Manyasz fontosnak tartja, hogy az albániai bektasi dervisek már az oszmán időkben is támogatták az albán nemzeti gondolatot, a függetlenséget kikiáltó politikus is bektasi hívő volt. Ő úgy látja: annak ellenére, hogy Enver Hodzsa betiltotta a bektasikat is, Dél-Albániában sok százezer családnak – így a volt kommunista diktátor famíliájának, vagy a mostani miniszterelnök Edi Rama rokonságának is – vannak bektasi kötődései.

Ez a földrajzi, politikai, ideológiai szembenállás megmutatkozik a diktatúra után kialakult kétpártrendszerben is, mondja a kutató. Az északi területek lakossága, ahol a nagy többség szunnita muszlim vagy római katolikus, a jobboldali Demokrata Pártra szavaz, míg a déliek a szocialistákra. A statisztikák szerint az albánok 51 százaléka muszlimnak mondja magát, a többiek vagy vallástalanok (16), vagy katolikus, illetve görög ortodox keresztények (17 százalék), a maradék nem nyilatkozott. A Wikipédia szerint, amelynek a számait idézem, a muszlimok majd 5 százaléka bektasinak mondta magát, míg 17 százalékuk nem jelezte, milyen irányzatot követ. Ez tehát nem túl nagy tömegű hívőt jelent. Manyasz Róbert azonban emlékeztet rá, hogy bektasik vannak szinte minden balkáni országban, s Törökországban sok millióra tehető a velük szinte azonos hitelveket követő alevik száma. Ezeket a török állam nem ismeri el legitim vallási közösségnek. Manyasz szerint az iszlám vallási hierarchia és a hívők óriási többsége a bektasiakat nem fogadja el valódi muzulmánoknak, eretnek szektának tartják őket. Ezért szkeptikus azt illetően, hogy a Vatikánhoz hasonló államiság előmozdítja-e majd a toleráns és nyitott iszlám eszméjét világszerte.

Az albán kormányfő most előadott javaslatát az iszlámkutató orientalista inkább politikai demonstrációnak látja, amivel ki akarja emelni országát a balkáni közegből. A nemzetközi vallásközi konferenciákon egyébként eddig is jelen voltak a bektasi központ képviselői. Legtöbbször a Dedebaba, a bektasi dervisrend feje, a Baba Mondinak nevezett volt 65 éves volt albán katonatiszt Edmond Brahimaj volt jelen. Ő 13 éve áll a központ élén. Ha Edi Rama beváltja ígéretét, akkor ő lesz a miniállam feje is hamarosan.

POLITIKA

EDI RAMA

Az albán miniszterelnök államalapítása mögött vélhetően politikai okok húzódnak meg, így emelné ki országát a balkáni közegből

Dervisek a Tettyén

A dervisek jelen voltak Magyarországon is a hódoltság idején, kolostoruk, tekkéjük volt Pécsen, ahol erre a Tettye helynév emlékeztet. A mai bektasi hitélet elég különböző az iszlám főáramaitól. Nincs alkoholtilalom, sőt a pálinkafogyasztás része a szertartásoknak. Naponta csak kétszer imádkoznak, a ramadán böjti hónapot pedig tetszés szerinti napig vagy egyáltalában nem tartják meg. Az ének és tánc része szertartásaiknak. Az istentiszteleteken férfiak és nők közösen, elvegyülve vesznek részt. Szent irataiknak csak kis része arab nyelvű.

Sűrűsödő homály Alekszej Navalnij halála körül

MOSZKVA Vlagyimir Putyin nyilvánosan elhangzott állítását cáfolja egy az orosz Külföldi Hírszerző Szolgálat (SzVR) házi magazinja, a Razvedcsik (Hírszerző) szeptemberi számában megjelent cikk. A Hosszú az út hazáig című írás a Moszkva és a Nyugat közötti augusztus 1-jén lezajlott történelmi fogolycsere részleteit és hátterét elemzi, az írást az emigrációban működő Meduza orosz ellenzéki portál ismertette. (A fogolycserén három amerikai és két német állampolgár mellett Moszkva 11 bebörtönzött orosz ellenzékit is szabadon engedett nyugati országokban raboskodó 8 orosz hírszerző, hekker és bérgyilkos fejében.)

A szolgálat honlapján megjelent cikk szerint a fogolycseréhez vezető tárgyalások elnöki utasításra folytak, és mintegy 18 hónapig tartottak. Oroszországot a Külföldi Hírszerző Szolgálat igazgatója, Szergej Nariskin és helyettesei képviselték a tárgyalásokon. Az írás szerint Alekszej Navalnij már az eredeti cserelistára felkerült. Csakhogy Putyin az újraválasztása kapcsán tartott március 17-i sajtótájékoztatón azt mondta, csak néhány nappal Navalnij február 16-i halála előtt értesült arról a javaslatról, hogy a bebörtönzött ellenzéki vezetőt is vegyék fel a csereprogramba. Ekkor azt állította, ő azonnal támogatta a javaslatot, azzal a feltétellel, hogy soha ne térhessen haza, mint mondta, „maradjon Nyugaton".

Navalnij nyugati száműzetésben élő társai beszéltek először arról, hogy megpróbálják elérni bebörtönzött vezetőjük bevonását a nyugati országokkal tervezett fogolycserébe. Február végén a Korrupcióellenes Alapítvány elnöke, Marija Pevcsik pedig azzal vádolta Vlagyimir Putyint, hogy a tárgyalások során Navalnij szabadon bocsátásával kecsegtetett, mielőtt titokban elrendelte volna a megölését, megakadályozandó, hogy az ellenzéki vezető Nyugatra jusson.

A szolgálat újságjában megjelent cikk fényében azonban árnyaltabbá válik a kép. A szerzők szerint – akik nem említik közvetlenül Navalnij nevét – legalábbis a Külföldi Hírszerző Szolgálatot kellemetlenül érintette az eset, és komoly akadályokat gördített eléjük a fogolycsere megvalósításában. A fogolycserelistán „bizonyos ellenszenves politikai személyiségek szerepeltek, akik rajtunk kívül álló okokból nem élték meg ezt a napot, ami jelentősen késleltette a cserefolyamatot", idézte az írást a Meduza. Ezek után felmerül a kérdés, hogy vajon Putyin meggondolta magát, és a tárgyalásokat folytató szolgálat háta mögött gyilkoltatta meg Navalnijt, vagy netalán az FSZB írta felül a külföldi hírszerzés és az elnök terveit, esetleg már visszafordíthatatlan volt az ellenzéki politikus meggyilkolását célzó folyamat?

GÁL MÁRIA

FOTÓ: AFP/TATYANA MAKEYEVA

Navalnij neve mindvégig szerepelt a történelmi fogolycserelistán

FOTÓ: AFP/FREDERIC J. BROWN

A Patrióták szerint a milliárdos Elon Musk a szólásszabadságot védelmezi a woke ideológiával szemben

Musk az európai szélsőjobb hőse

JELÖLÉS Az európai szélsőjobboldal a milliárdos Elon Muskot, Donald Trump lelkes támogatóját, az X (volt Twitter) közösségi hálózat, a Tesla és a SpaceX ellentmondásos tulajdonosát jelölte a Szaharov emberi jogi díjra. Az Európai Parlament frakciói tegnap terjesztették elő jelölteiket a rangos díjra, amelyet az EP az emberi jogok és a gondolatszabadság védelmezőinek ítél oda 1988 óta minden évben. Az Orbán Viktor által grundolt Patrióták és a Szuverén Nemzetek Európája frakció, amelynek a Mi Hazánk is tagja, a milliárdost jelölte. Musk nyílt konfliktusban áll az Európai Bizottsággal, amely hatalmas bírságot szabhat ki az X-re a digitális szolgáltatásokra vonatkozó új rendeletének megsértése miatt. Thierry Mariani, a Patrióták EP-képviselője az AFP-nek úgy érvelt, Musk egy „valóban szabad és független vitáért" dolgozik az X-szel olyan időszakban, amikor „a szólásszabadságot a woke ideológia és a fundamentalista iszlamizmus fenyegeti".

A „Szaharov-díj a gondolatszabadságért" az Európai Unió legmagasabb szintű emberi jogi elismerése. A díjjal olyan személyeket és szervezeteket ismernek el, akik/amelyek kiemelkedő módon járultak hozzá a gondolatszabadság védelméhez. Az első díjazott Nelson Mandela volt, de Szaharov-díjjal ismerték el Alekszej Navalnij, a belarusz ellenzék, az ukrán nép szabadságáért folytatott harcát is. Tavaly Mahsza Amini posztumusz kapta meg. Ő volt az az iráni kurd lány, akit a rendőrségi őrizetben gyilkoltak meg, mert tiltakozott a kötelező fejkendőviselés ellen. Vele együtt díjazták az iráni „Nő, Élet, Szabadság" mozgalmat is. NÉPSZAVA

Bidenre számíthat Kijev

946. NAP Tetemes segélycsomagot jelentett be Ukrajnának az amerikai elnök, Trump eközben Volodimir Zelenszkijt támadja és vádolja.

HARSÁNYI GYÖRGY

FOTÓ: AFP/ANDREW CABALLERO-REYNOLDS

„Összehívom a jövő hónapban Németországba az ukrán védelmi kontaktcsoport vezetői szintű ülését, hogy összehangoljuk annak a több mint 50 országnak az erőfeszítéseit, amely támogatja Ukrajnát az orosz agresszió elleni védekezésben" – tette közzé egy nyilatkozatban Joe Biden tegnap, néhány órával a Volodimir Zelenszkijjel tervezett találkozója előtt.

Az amerikai elnök még szerdán közölte: az Egyesült Államok „lépések sorát fogja bejelenteni, hogy felgyorsítsa Ukrajna támogatását" az Oroszország teljes körű inváziója elleni harcában és az ország leendő újjáépítésében. Biden szerdán az ENSZ Közgyűlésén New Yorkban találkozott Zelenszkijjel és a világ más vezetőivel, hogy közös nyilatkozatot tegyenek Ukrajna újjáépítéséről.

A Reuters szerint a Volodimir Zelenszkij csütörtöki fehér házi látogatása alkalmából (lapzártánk után) várható bejelentések egy 8 milliárd dollár értékű katonai segélycsomagot is tartalmaznak majd. A hírügynökségnek két kormányzati forrás elmondta, Biden a kongresszussal együttműködve azon dolgozik, hogy meghosszabbítsa az Ukrajnának korábban jóváhagyott 5,8 milliárd dolláros támogatást, mielőtt az szeptember végén lejár. Egy másik lépésben 2,4 milliárd dollárt különít el az ukrán biztonsági segítségnyújtási kezdeményezés keretében. Ez a csomag lőszereket, drónok elleni fegyvereket és az ukrajnai lőszergyártás támogatására szolgáló anyagokat tartalmaz majd. Washington már bejelentett egy 375 millió dolláros csomagot is, benne közepes hatótávolságú (JSOW) siklóbombákkal, amelyek hatótávolsága akár 130 kilométer is lehet, és az F–16-os vadászgépekről ledobhatók.

Az ukrán elnök tegnap az X-en mondott köszönetet az amerikai kongresszus mindkét pártjának az ismertté vált segélycsomagért, ami „segítségére lesz Ukrajnának, hogy győzelmet arasson Oroszország felett". „Ezt a segítséget a lehető leghatékonyabb és legátláthatóbb módon fogjuk felhasználni fő közös célunk elérésére: egy győztes Ukrajna, egy igazságos és tartós béke és a transzatlanti biztonság megvalósítására" – írta Zelenszkij, aki a Capitoliumban szenátorok, képviselők és bizottsági elnökök egy csoportjával is találkozott.

„Eltökélt szándékom biztosítani, hogy Ukrajna rendelkezzen mindazzal, amire szüksége van a túlélésért folytatott harcában" – mondta Biden New Yorkban

Az újabb amerikai támogatás diplomáciai győzelmet jelent Kijev számára.

Bár nem tudni, hogy Washington jóváhagyja-e a szövetségesek nagy hatótávolságú fegyvereinek oroszországi célpontok elleni bevetését – amit Kijev hónapok óta eredménytelenül kér –, az újabb támogatási csomag egyértelmű diplomáciai győzelmet jelent Ukrajna számára, egy nappal azután, hogy Putyin elnök az orosz nukleáris doktrína megváltoztatását jelentette be, hogy elriassza a nyugati szövetségeseket Ukrajna további támogatásától. A washingtoni bejelentés ugyanakkor növelheti Biden és a demokrata elnökjelölt, Kamala Harris támogatottságát is.

Közben Donald Trump, a republikánusok elnökjelöltje durván nekiment az ukrán elnöknek, azzal vádolva őt, hogy nem hajlandó „alkut kötni" Oroszországgal, és „csúnya kis rágalmakat terjeszt" róla. Az ENSZ Közgyűlés apropójából amerikai látogatáson tartózkodó Zelenszkij a The New Yorker lapnak azt mondta, hogy Trump alelnöke, J. D. Vance „túl radikális", amiért azt javasolja, hogy Ukrajna mondjon le az orosz ellenőrzés alá került területeiről, és hogy Trump „nem igazán tudja, hogyan kell megállítani a háborút, még ha azt is gondolhatja, hogy tudja, hogyan".

Donald Trump érvelése kísértetiesen hasonló ahhoz, amit a Fidesz pártigazgatója Budapesten hangoztatott.

A volt elnök szerdán egy észak-karolinai rendezvényen „halottnak" nevezte Ukrajna népét, magát az országot pedig „leromboltnak", s azzal érvelt – kísértetiesen hasonlóan Orbán Balázsnak, a magyar miniszterelnök politikai igazgatójának szavaihoz –, hogy Ukrajnának engedményeket kellett volna tennie Vlagyimir Putyinnak még az 2022. februári orosz invázió előtti hónapokban, mivel még „a legrosszabb alku is jobb lett volna, mint ami most van". Előző nap Trump Oroszország és elődje, a Szovjetunió hatalmát és katonai sikereit dicsérte.

LAPSZÉL

A Kreml megerősítette a figyelmeztetést

FOTÓ: AFP/ALEXANDER KAZAKOV

Az orosz nukleáris doktrína Vlagyimir Putyin elnök által bejelentett módosításai figyelmeztető jelzésként szolgálnak azon országok részére, amelyek különböző eszközökkel részt vesznek Oroszország „megtámadásában" Ukrajna fegyveres támogatásával – erősítette meg tegnapi sajtótájékoztatóján a Kreml szóvivője, Dmitrij Peszkov. Az orosz nukleáris doktrína szerdán bejelentett felülvizsgálata egyértelmű fenyegetés a Nyugatnak, amivel azt próbálja elérni a Kreml, hogy a támogató országok ne engedélyezzék az Ukrajnának átadott nagy hatótávolságú fegyverek bevetését oroszországi célpontok ellen. NÉPSZAVA

Izrael elutasítja a tűzszüneti felhívást

356. NAP Nem aratott sikert Izraelben Joe Biden amerikai és Emmanuel Macron francia elnök csütörtökre virradóra kiadott közös nyilatkozata, amelyben 21 napos tűzszünetre szólították Izraelt és a libanoni Hezbollah terrorcsoportot. Felhívásukhoz csatlakozott több nyugati és arab állam, valamint az Európai Unió is, jelezve, hogy a tárgyalásokat lehetővé tevő fegyvernyugvás az egyetlen útja a totális közel-keleti háború elkerülésének.

Szerdán már felröppentek hírek egy esetleges tűzszünetről, már csak annak fényében is, hogy Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök csütörtökön hajnalban indult New Yorkba, ahol pénteken szólal fel az ENSZ éves közgyűlésén. Sajtóhírek szerint a miniszterelnök elutazása előtt arra utasította az izraeli hadsereget (IDF), hogy mérsékelje támadásait a Hezbollah libanoni célpontjai ellen. Netanjahu hivatala azonban tegnap délelőtt közleményben cáfolta, hogy Izrael beleegyezett volna Biden és Macron javaslatába. „Ez egy amerikai–francia javaslat, amelyre a miniszterelnök még csak nem is reagált" – közölte a hivatal. Nem igaz, hogy a miniszterelnök utasította az IDF-et, hogy mérsékelje a libanoni csapásokat, áll a közleményben, Netanjahu valójában felhatalmazta a hadsereget, hogy teljes erővel támadjon.

FOTÓ: AFP/MOEZ SALHI/ANADOLU

A tűzszüneti felhívás nem talált támogatókra egyik oldalon sem

A hadsereg ugyancsak közleményben jelezte, hogy „eltökélten folytatja erőteljes támadását, hogy károsítsa és lebontsa a Hezbollah terrorszervezet képességeit és infrastruktúráját". A Netanjahuval közismerten rossz viszonyban lévő védelmi miniszter, Joáv Galant hivatala is bejelentette, hogy a tárcavezető jóváhagyta a Hezbollah elleni offenzíva folytatását Libanonban. Az IDF tegnap is bombázta a Hezbollah állásait. Délután egy célzott bejrúti légicsapással likvidálták Muhammad Husszein Szarurt, a Hezbollah drónokért, robotrepülőkért és a légvédelemért felelős parancsnokát.

Míg a Netanjahu-kormány által akadályozott gázai tűzszüneti tárgyalásokat a szélsőjobb koalíciós pártokon kívül szinte minden politikai szereplő támogatta, a Biden–Macron-javaslat az ellenzék tetszését sem nyerte el. Jáir Lapid ellenzéki vezető azt mondta, egy hétnél hosszabb tűzszünetbe nem lenne szabad belemenni. A libanoni határ közeli települések vezetői is az elutasítást szorgalmazták azt remélve, hogy a hadműveletek tehetik lehetővé számukra a lakosság visszatelepítését és biztonságát. G. M.

Szájvízi hajós

BATKA ZOLTÁN

Sokszor elhangzott, de nem árt elismételni: aki a mai magyar valóságot akarja megismerni, az a Fidesz kommunikációs manővereit kell, hogy figyelje. A párt az adónkból heti, sőt napi rendszerességgel méri a közvéleményt, majd annak megfelelően cselekszik, amit kiolvas az adatokból. Többnyire sikeresen, újabban viszont meglepően rosszul. Most például sebtiben, utólag próbálnak árvízi hőst faragni a miniszterelnökből, míg a végig a gátakon kubikoló Magyar Pétert vezényszóra próbálja karaktergyilkolni a kormánypárt fizetett apraja-nagyja. Magyarázat: Orbán alighanem lemaradt a Nagy Árvízi Szelfiversenyben. Sőt, könnyen lehet, hogy a 2013-as nagy árvíznél bevált recept most éppenséggel kontraproduktív lett.

2013-ban Orbán gyakorlatilag egyszemélyes show-t tudott gyártani az árvízi védekezésből, hónapokig élt abból, hogy dzsekiben és gumicsizmában pózolva elcsaklizta a babért a gátakon melózó civilek, a vízügy, a katasztrófavédelem és a katonaság elől.

Mára viszont változott a terep, a kormánymédia egyre kevesebb embert érdekel, a közösségi portálok népe ellenben össze tudja hasonlítani Orbánt Magyarral. Az egyik oldalon egy fiatal, energikus figurát látnak, aki jóval a miniszterelnök előtt megköpködte a két tenyerét, kiment a terepre és nekiállt lapátolni. Hozzá képest a kormányfő meg úgy festett, mint afféle svábhegyi Kim Dzsongun, a luxusbuszából kikászálódva vasalt ingben, árvízi dzsekijében és ragyogóan tiszta gumicsizmában vonult, pózolt, feltartotta a munkát, közhelyeket pufogtatott, marhaságokat beszélt, hogy ő adott utasításokat, illetve döntött árvízvédelmi szakkérdésekben, vagy éppen a kezével nyomogatta a mobilgát falát, hogy vajon nem lötyög-e. (Nem lötyögött.)

Közben a Fidesz-kommunikáció komoly hibát követett el. Először is pont Orbán volt az, aki a keresztény-nemzeti testképszégyenítés jegyében Tusványoson lesajnálta a latte avokádót kortyoló slim fit tacskókat. Magyar kapva kapott a magas labdán, és juszt is a tömegsportot kezdte népszerűsíteni. A Fidesz akkor is mért, és hopp, alighanem kiderült, hogy ki jött ki jobban az asszóból. Orbán elkezdett arról lódítani, hogy újra sportol, egy negyedmázsás kettlebell vasgolyóval gyakorol. (Mosoly)

Mivel a gátakhoz használt, negyedéig tömött homokzsák csak 8-10 kiló, itt lett volna az alkalom bizonyítani. De Magyart a propagandisták először azért piszkálták kórusban, hogy a pártvezér látványosan lapátot ragadott. Ami egy névleg munkaalapú államban inkább dicséretnek hangzott. A propaganda az árhullám levonultának másnapján aztán elővette Magyar exbarátnőjének terhelő tényeket nem tartalmazó, ám annál hangulatkeltőbb önvallomását. Ami eddig sem működött; Varga Judit sokkal keményebb sejtetéseket tartalmazó bulvárműsora után 20-25 százalékot erősödött Magyar (pártja).

A magyarázat: az ellenzéki szavazót baromira nem érdekli az olyan szappanopera, hogy mikor veszekszik Magyar és aktuális párja. Az ellenzéki szavazó nem férj- vagy vőjelöltet keres, hanem egy olyan fickót, aki eltakaríthatja a Fidesz-maffiát.

MUHARI JUDIT

Családbaráték

Szóltak, hogy baj van, sőt még nagyobb baj lesz. És igazuk lett. A legnevesebb kutatókból, szakértőkből, egyetemi tanárokból álló országos hálózat, a Gyermekjogi Civil Koalíció már két éve jelezte a szakpolitika felelőseinek, vizsgálják ki a kórházi gyermekügyeket. Nézzék át a gyermekjóléti és -védelmi ellátórendszer hiányosságait, támogassák a szülőket, családokat a krízishelyzetek megelőzésében, megoldásában. Amikor a Koalíció ezt írta, 50-100 kisbaba élt hetekig, hónapokig csecsemőosztályon, ma már 280-300. Ők azok, akiket nem visznek, vagy életkörülményeik miatt nem vihetnek haza a szüleik. Nevelőszülőknél sincs számukra hely, és az intézetek sem fogadják őket. Akiknek szerencséjük van, később örökbe fogadó szülőkhöz kerülnek, de a koraszülöttekért, a betegséggel, fogyatékossággal élőkért, vagy éppen a nem szőke és kék szeműekért kevesen állnak sorba. Ők maradnak az állami rendszerben, amelyben nincsenek férőhelyek, és kritikus szintre csökkent az elkötelezett, magasan képzett szakemberek száma. Amíg a sorsuk eldől, akár egy éven keresztül is úgy élnek, hogy a kórházi dolgozók munkabírásán, érzékenységén, lelkiismeretén múlik, a pelenkázáson, etetésen túl dajkálja-e őket bárki.

Akiknek szerencséjük van, később örökbe fogadó szülőkhöz kerülnek, de a koraszülöttekért, a betegséggel, fogyatékossággal élőkért, vagy éppen a nem szőke és kék szeműekért kevesen állnak sorba.

A Koalíció felhívására, az egyre mélyülő bajokra a kormány azt a megoldást választotta, hogy vegzálja a gyermekvédelmi dolgozókat, és hat hét után kizárja a csecsemő életéből a szülőjét.

Egy igazi családbarát országban az állam mást tesz. Ott nem a politika, hanem a tudás az érték. Pénzt ad a gyermekvédelemre, megfizeti az abban dolgozókat, és minden segítséget megad ahhoz, hogy a kisbabák méltó körülmények között, saját családjukban nőjenek fel. A szexuális felvilágosítás, a családtervezés nem tabutéma, ahogy a családon belüli erőszak sem. Az iskolában elhelyezett óvszer-automata olyan természetes szerkezet, mint katolikus templomban a gyóntatófülke. Egy családbarát kormány biztosítja, hogy a betegen született kisbabák fejlesztésében, az örökbefogadásnál a szeretet legyen a döntő szempont. Egy családbarát országban így mennek a dolgok. Itt nem.

JEGYZET

Tölgyesi Gábor

Bitang ember

Orbán Viktor politikai igazgatója, Orbán Balázs – a külügyminiszteri poszt várományosa – szerint Ukrajna elnöke, Volodimir Zelenszkij felelőtlenül „belevitte egy háborús védekezésbe az országát”, és e „felelőtlenségének” ára a területvesztés és sok ember halála. Bezzeg mi, magyarok – derült ki Orbán Balázs okfejtéséből – 1956-ból kiindulva bátran megadtuk volna magunkat, mert „óvatosnak kell lenni, és óvatosan kell bánni a nagyon értékes magyar életekkel” – és hát láthattuk, hogy „56-ban az lett, ami lett”. Eszerint jöjjenek a megszállók, tegyék, vigyék, amit csak akarnak, így kevesebben fognak meghalni – az agresszorok haja szála sem görbülhet –, mi nem lövünk vissza. A lengyelek, a finnek, az afgánok ezt annak idején másként gondolták – hogy csak néhány népet említsünk, amely nem futott világgá az orosz medve láttán –, de még eleink is.

Október 23-ához közeledve Orbán Balázs nem is időzíthetett volna jobban ahhoz, hogy szembeköpje a forradalmárokat és szabadságharcosokat – Wittner Mária ezúton is csókoltatja Orbán Balázst –, és ezzel végleg annullálja Orbán Viktor 1989-es alakítását Nagy Imre újratemetésénél. Vagy október 6-ához közeledve: az aradi vértanúk emlékét is meggyalázta. „Sehonnai bitang ember, / Ki most, ha kell, halni nem mer, / Kinek drágább rongy élete, / Mint a haza becsülete” – írta Petőfi Sándor a Nemzeti dalban – eszerint Orbán Balázsról is. A segesvári csatában elesett költőnk sem magáért, sem hazánkért nem félt amiatt, mert „jön az orosz”.

Nyilván „szabadságharcos” kormányunk sem félne, ha jönne az orosz, hiszen Orbánék nem velük, hanem Brüsszellel és a demokráciával állnak hadban; az orosz–ukrán háború kitörése óta eléggé egyértelmű, hogy Putyin békéjének lelkes hívei. Ami valójában a temetők békéje.

Azért örülök, hogy annak idején nem Orbán Balázs-féle tanácsadója volt IV. Bélának.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

BÉKETÁBOR

„Ősz húrja”

TÜZES LÓ

DOROS JUDIT

A héten hivatalosan is beköszöntött az ősz, bár most, hogy leírtam, újból rájöttem: nem szeretem ezt a szófordulatot. Kevésbé profán, mint a „Tél tábornok újra támad”, vagy a „hálóba rúgta a pöttyöst”, mégis erőtlen, színtelen. Nem fejezi ki azt a bonyolult folyamatot, észrevehető, de gyakran szinte észrevétlen elemekkel tarkított változást, amivel az ősz nem egyszerűen csak beköszön, hanem átveszi a terepet, és a mindennapjaink részévé válik.

A macska ilyenkor már hosszabban időzik a teraszon, elnyújtózva a puha párnák között, keresve a muskátlileveleken még átszűrődő napfényt. Összegömbölyödik, vöröslő pamacskként tekereg a fonott karosszék hátának támaszkodva, és kora délelőttől akár késő délutánig is ott marad. Nem menekül a forróság elől a benti hűvösbe, úgy tűnik, mintha magába akarná szívni az egyre bágyadtabb nap összes energiáját, hogy kitartson tavaszig. Ha lustaságát legyűri, egerekkel és cickányokkal a szájában kerül elő diadalittasan a fenti dombtetőről; utóbbit érintetlenül hagyja, előbbit apró roppantásokkal felfalja, olykor a körömujjnyi vesét félretéve, otthagyva a járda szélén.

A macska ilyenkor már hosszabban időzik a teraszon, elnyújtózva a puha párnák között, keresve a muskátlileveleken még átszűrődő napfényt.

Vastagabb tollbundát növesztettek a nyáron kikelt csirkék is, fázósabban bújnak össze a szénabála melegében, s kevésbé lelkesen rohannak ki reggel a fészer ajtaján, mint akár néhány héttel ezelőtt. Furcsa, kurrogva zenélő hangot adnak, mintha az így be- és kiáramló levegővel akarnák tesztelni, menynyire van hűvös odakint, s jobb lesz-e kicsit még bent maradni, elvégre az apró bogarak, itt-ott előbukkanó kukacok, férgek ilyenkor a dermedt földben pihennek, őket is a délelőtti napfény csalogatja elő.

Vígan zöldell a kakukkfű, zsálya, lestyán, zeller, petrezselyem, tárkony, bazsalikom, borsikafű, citromfű, menta a magaságyásban, a koriander nyáron földre hullt, száraz magjai zsenge levelekként élednek újjá. Kézilabdányira dagadnak lassan a céklák, s ideje leszedni a padlizsánokat is, jó kis muszakát sütve belőlük, ha már ilyen gyönyörű, gömbölyű-lilára nőttek szeptember végére. Tankönyvi terminusokat tréfál a rebarbara, hisz ugyanolyan izmosan pattan le a tőről, mint az ajánlott betakarítási időben, július, augusztus környékén. Rostjait sem vesztette, külső burkát sem kell lehéjazni, almával, dióval illatozik lassan egy pitében, igazi, őszi csemege, hűvösben melegítő, zamatos falat, pláne vaníliafagyival körítve.

Csalafinta sütőtök kúszik az almafára, indáival körbeölelve a vastag, barna ágakat. Mintha incselkedne, hisz százszor nagyobbra nőtt, mint a kedves kis batulok, s kérkedne: lám az almafán is teremhet tök, még ha gyökere máshonnan is ered. A sárga, illatos almát óvatosan szedjük, becsben tartjuk minden gerezdjét. Ilyennel tért haza régen nagyapánk, miután leszedte és puttonyokba rakta a savanykás szőlőt, amiből a maga módján igyekezett iható bort készíteni. Az első rubinvörös pohárral talán ő is az őszt köszöntötte, a kedves évszakot, ami elég gazdag, színes és hosszú ahhoz, hogy felkészítsen minket, földi halandókat a zordabb időkre.

Nem az útépítés a megoldás

LUKÁCS ANDRÁS
A Levegő Munkacsoport elnöke

Az M0-s részkörgyűrűnek az M1-es autópályától az M5-ös sztrádáig tartó déli szakasza Magyarország extrém mértékben terhelt közúti pályája – ismerteti Molnár László Árpád közlekedési szakértő A híd túl messze van című cikkében (július 31.). A kialakult „szinte állandósuló torlódások, gyakori balesetek, kiszámíthatatlan közlekedési viszonyok, hatalmas környezeti terhelés" okaként pedig azt jelöli meg, hogy nincs elegendő út és P+R parkoló. Ez azonban egy sokszorosan megcáfolt tévhit.

Miközben Molnár László megoldásként – a cikk második, Gyűrű legyen, ne csapda című részében (augusztus 1.) – nagy kapacitású új utak megépítését javasolja. Tény, hogy az új utak, hidak építése önmagában sehol a világon nem járult hozzá más területek tehermentesítéséhez, sőt, tovább rontott a helyzeten. Amint ugyanis azt már rengeteg elemzés bebizonyította, új utak korábban nem létező, újabb forgalmat gerjesztenek.

Ennek egyszerű közgazdasági oka van: a keresletet az ár befolyásolja. Ha olcsóbban és rövidebb idő alatt (az idő pénz!) tudunk eljutni valahová, mint korábban, akkor ezt a lehetőséget ki is fogjuk használni. (Ha viszont – például útszűkítés következményeként – növekszik az eljutás költsége, akkor csökken a kereslet, s nemcsak az adott úton, hanem általában az egész érintett térségben „elpárolog" a forgalom.)

> Az új utak építésére vonatkozó javaslatok teljesen figyelmen kívül hagyják azt a tényt, hogy már folyamatban van az emberi civilizáció összeomlása amiatt, hogy döbbenetes gyorsasággal rontjuk a létfeltételeinket biztosító természet állapotát.

A forgalomgerjesztés jelenségét itthon is sokszor tapasztalhattuk. Ennek jellegzetes példája az M0-s déli szakasza a Duna-híddal együtt. A megépítése előtt a tervezők és a város vezetői azt ígérték, hogy az átadása után mentesülnek a XI. kerület belső útjai a hatalmas kamionforgalomtól, és megszűnnek a dugók. Miután megépült a szakasz, a kamionokat kitiltották az érintett belső utakról, így az első ígéret teljesült, ami mindenképp örvendetes volt.

Ami a második ígéretet illeti, erről így nyilatkozott nem sokkal az átadás után a Főpolgármesteri Hivatal Közlekedési Ügyosztályának illetékese: „Az M0-s körgyűrűn az M1-es, az M7-es és az M5-ös autópályák közötti szakaszon ma már komoly forgalom zajlik. A mérnökök feltételezték, hogy az elkerülő autópálya tehermentesíti a Bocskai és a Budaörsi utat. Nem így történt. A műszerek az M0-s átadása után körülbelül két hétig jelezték a járművek számának csökkenését, utána visszaállt a korábbi állapot. Mindössze annyi történt, hogy a teherautókat személykocsik váltották fel." (Népszabadság, 1995. január 6.)

Nem tévedés: nem két évtized, nem két év, még csak nem is két hónap, hanem két hét alatt álltak vissza a dugók! Hasonló ígéretekkel és hasonló csalódásokkal szembesülhettünk például a Lágymányosi híd (Rákóczi híd) és az M0-s északi hídja esetében is. A jelenséget szemléletesen így fogalmazta meg Roy Kienitz, aki egy ideig az USA közlekedési miniszterhelyettese volt: „Az utak bővítésével védekezni a zsúfolt közlekedés ellen olyan, mintha az elhízást az öv meglazításával próbálnánk gyógyítani."

FOTÓ: SHUTTERSTOCK/KICHIGIN

A fővárosba kívülről naponta körülbelül 330 ezer személygépkocsi lép be, és mintegy 100 ezer indul befelé a külső kerületekből. Ezzel szemben Budapesten mintegy 5700 P+R parkolóhely van, az agglomeráció településein pedig további 5000. Ennek a 40-szeres különbségnek még a töredékét sem lehet áthidalni új P+R parkolóhelyek építésével – erre sem hely, sem pénz nincs. Ha pedig azt is számításba vesszük, amit Molnár László Árpád is leír, hogy az elmúlt években rohamosan nőtt a gépkocsik száma, és ez előreláthatólag a jövőben is folytatódik, akkor még nyilvánvalóbb, hogy a város belső részeibe irányuló autóáradatot a legcsekélyebb mértékben sem lehet csökkenteni új P+R parkolóhelyek létesítésével.

A Molnár László Árpád által javasolt utak megépítésük esetén döbbenetes természetpusztítást idéznének elő. Mint azt már az 1994-ben készült környezeti hatásvizsgálat is megállapította, az M0-s nyugati szakasza veszélyeztetné az érintett térségben és a fővárosban élők alkotmányos jogát az egészséges környezethez. Jóvátehetetlen károkat okozna a Pilis ökoszisztémájában, miközben az éghajlatváltozás, illetve az emberi beavatkozás miatt az már most is egyre pusztul.

Az új utak építésére vonatkozó javaslatok teljesen figyelmen kívül hagyják azt a tényt, hogy már folyamatban van az emberi civilizáció összeomlása amiatt, hogy döbbenetes gyorsasággal rontjuk a létfeltételeinket biztosító természet állapotát. Bolygónk sugara 6400 kilométer, ehhez képest a troposzféra (a légkör legalsó rétege, amely a levegőnk tömegének 80 százalékát tartalmazza) hajszálvékony, mintegy 10 kilométer magas. Ebbe a hajszálvékony rétegbe az emberiség naponta sok millió tonnányi szennyező anyagot ereget.

Az állat- és növényfajok kihalási üteme több 100-szor nagyobb, mint az ipari forradalom előtt. A hatalmas mértékű erdőtüzek gyakorisága megsokszorozódott az utóbbi években. A drámai változások különösen a mezőgazdaságot sújtják, ami egyre több ember éhezéséhez és az élelmiszerárak ugrásszerű emelkedéséhez vezet. A tengerek halállománya összeomlóban van a túlhalászás miatt, miközben a tengerekből származik több mint 3,3 milliárd ember létfontosságú fehérjeforrása. Az ipar által előállított vegyszerek már megmérgezték a vizeinket és talajainkat. A klímaválság már több elemében is elérte a billenőpontot, vagy vészesen közeledik hozzá: ez az az állapot, amelynél visszafordíthatatlanul leromlanak az emberi lét fennmaradásához elengedhetetlen földi rendszerek.

Ebben a helyzetben minden lehetséges forrást a további romlás megelőzésére és az elkerülhetetlen változásokhoz szükséges alkalmazkodásra kell(ene) fordítani.

Az árak helyretétele az, ami megoldaná a Molnár László Árpád által vázolt problémát, jelenleg ugyanis a személy- és tehergépkocsik üzemeltetői nem fizetik meg az általuk okozott költségeket. A magyar kormány hivatalos adata szerint a közlekedés külső költségei a GDP 6 százalékának felelnek meg, ami közel évi 5000 milliárd forint, vagyis ennyivel támogatja az állam a gépjármű-közlekedést. Az Európai Bizottság megbízásából készített tanulmány szerint pedig Magyarországon a társadalomnak okozott költségek mindössze egyharmadát fizetik meg a közlekedést érintő adókon, díjakon keresztül. Ha ezeket a kiadásokat beépítenék az autózás költségeibe (ahogy azt egy piacgazdaság megkívánná), a meglévő útkapacitások is bőven kihasználatlanok maradnának.

Jogfosztott képviselők, törvénytelen törvények

FERINCZ JENŐ
„paragrafus"

Már 2010 és 2014 között sem volt jogszerű a hazai törvényalkotás, amit A mai Magyarország alkotmányjogilag nincs is című cikkemben (2023. október 2.) igyekeztem bizonyítani. De 2014 óta még egy súlyos jogalkotási probléma áll fenn: akkor létrehozták az Országgyűlésben a törvényalkotási bizottságot, amely valójában és de jure megalkotja az egyes törvényeket. Nem az Országgyűlés, hanem csak a bizottság. A törvényalkotási bizottságban zajlik le lényegében valamennyi olyan jogalkotási aktus, amelynek az Országgyűlés előtt kellene lebonyolódnia.

Az alkotmány alapján a törvényalkotó az Országgyűlés, a maga egészében, így alkotmányos keretek között ezt a törvényalkotási diszkrecionális jogát és kötelezettségét nem adhatja át senki másnak. A törvényalkotási bizottságnak és a kormánynak sem. Ha átadja, akkor kiürül a törvényalkotó feladata, hatásköre, ami által sérül a hatalmi ágak elválasztásának elve. A törvényalkotást tehát nem végezheti senki más az Országgyűlésen kívül, a bizottság mégis elvonta a törvényalkotó hatáskörét, az Országgyűlés pedig tiltakozás nélkül átadta neki.

> A törvényalkotási bizottságban jelen lévő 37 képviselőn felül az összes többi lényegében ki van zárva a törvényalkotásból.

Kétségtelen, hogy a törvényalkotási bizottság egyes eljárásainak végén szavaz az Országgyűlés, na de a törvényalkotás nem pusztán egy végszavazásból áll. A törvényalkotásnak van egy folyamata, amelynek csak az utolsó lépése a zárószavazás. Viszont a törvényalkotási folyamat végszavazás előtti valamennyi jogi aktusa a törvényalkotási bizottságban történik, nem az Országgyűlésben, vagyis a törvényt valójában a bizottság alkotja meg. Ráadásul az Országgyűlés eleve csak arról szavazhat, amit a bizottság a plenáris ülés elé terjeszt.

Az Országgyűlésben lévő valamennyi képviselő egyaránt törvényalkotó. Ugyanakkor a törvényalkotási bizottságban ül 37 ember, és valójában ők a törvényalkotók. Vagyis a törvényalkotási bizottságban jelen lévő 37 képviselőn felül az összes többi lényegében ki van zárva a törvényalkotásból. Mindez alkotmányosan nem lenne lehetséges. Viszont mivel mindösszesen 37 képviselő alkotja meg a törvényeket, megállapítható, hogy a törvényeket maga az Országgyűlés jogszerűen és alkotmányos keretek között sosem hozta létre, ezért azok jogszerűen nem léteznek. Még akkor sem, ha egyébként végszavaztak róluk, hiszen maga a törvényalkotás folyamata nem az Országgyűlés előtt zajlott.

Az Alkotmánybíróság a Fidesz kezdeményezésére a 63/2003. (XII. 15.) AB-határozatával azért semmisítette meg a kórháztörvényt, mert az Országgyűlés ülésének összehívására az irányadó eljárási szabályokkal ellentétesen került sor, aminek a következtében a köztársasági elnök által az Országgyűlésnek megfontolás végett visszaküldött törvényt a képviselők érdemben nem tárgyalhatták újra. E döntésében az AB kimondta, hogy „az ülés szabályszerű összehívása, a napirendi javaslat megfelelő időben történő továbbítása az Alkotmány 2. § (2) bekezdése szerinti képviseleti hatalomgyakorlásnak is lényeges feltétele. A képviseleti hatalomgyakorlás nem érvényesülhet, ha az Országgyűlés üléséről, annak napirendjéről a képviselőket nem értesítik, vagy nem valamennyi képviselőt, illetve nem a megfelelő időben értesítenek, s ennek következtében ellehetetlenül a képviselői jogaik gyakorlása, kötelezettségeik teljesítése. Az ülés összehívására vonatkozó előzetes értesítés garantálja, hogy egyetlen képviselőt se mellőzzenek az Országgyűlés tevékenységében."

Ez az alkotmányos jogelv viszont a 2014 után a törvényalkotási bizottságban létrehozott és megalkotott törvények esetében sem érvényesült. A 199 képviselő közül 162-t kizártak a törvényalkotásból. A képviselői mandátum mindegyik képviselőnek azonos jogokat és kötelezettségeket garantál, de ettől 162 képviselőt megfosztottak.

Összefoglalva: annak ellenére, hogy az alkotmány szerint valamennyi képviselő és mindegyikük mandátuma egyenlő, ami által azonos jogokkal kell rendelkezniük, azzal, hogy csak egy bizottság alkotja meg a törvényeket, a bizottság tagjain kívüli képviselőket megfosztották alkotmányos jogaik gyakorlásától. Ami egyben azt is jelenti, hogy az így megalkotott törvények alkotmányjogi értelemben nem törvények, jogszerűen sosem jöttek létre.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

A Concerto adománya

A Concerto Budapest szeptember 21-i koncertjének teljes bevételét – 2,9 millió forint – a szentendrei Vujicsics Tihamér Zeneiskolának ajánlotta fel. Az iskola épülete a talajvíz miatt jelentős károkat szenvedett az árvíz alatt. Az adományt tegnap adták át. NÉPSZAVA

Halál Velencében

Kulka János 2006-ban hangoskönyvben mondta fel Thomas Mann regényét, ma este a Jurányi Házban jeleníti meg a művet. A színművész 58 évesen kapott sztrókot, azóta ez az első alkalom, hogy egyedüli szereplőként lép színpadra. NÉPSZAVA

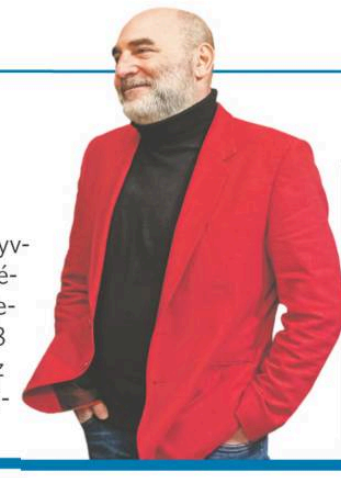

A Sorstalanság az MNG-ben

Rendhagyó előadásra hívja a közönséget a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár a Magyar Nemzeti Galériába (MNG), amely a zsidó múzeummal együttműködésben rendezett holokausztárlatot. A kiállításhoz kapcsolódva a Katona József Színház művészei a Magyar Nemzeti Galériában adják elő a Sorstalanságot, szombaton. NÉPSZAVA

A négyzet mint üzenet

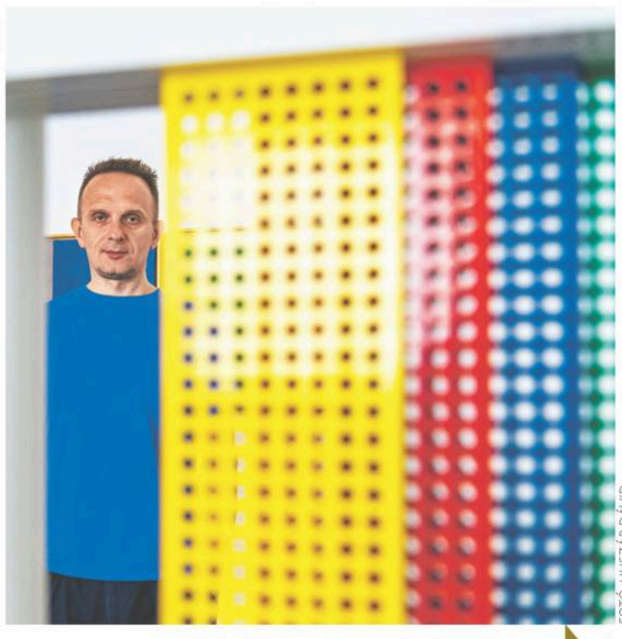

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A négyzetek személyekként is szemlélhetők, akik összekapcsolódva közös metszeteket teremtenek

KIÁLLÍTÁS A budapesti Artus Stúdióban a négyszög mint forma képezi fő témáját Forrai Ferenc Négyszöglet című kiállításának. A motívum a műveken számos színben, méretben és anyagban jelenik meg, de nem pusztán geometriai alakzatként. Meg is lepődik az ember, hogy ez a szigorú forma mennyi variánsban tud feltűnni Forrai művészetében, a képek ráadásul más-más hangon és más-más üzeneteket közölve „szólnak” hozzánk. Egyik sorozatában például barázdált fatáblák mélyedéseibe festett bele akrillal párhuzamosan futó vonalakat. Az alkotó szerint ezek a képek az emberi kapcsolatokat jelképezik. Az egyiken például sárga színű egyenesek futnak, ám egy piros és egy kék egymás mellett halad, mintha a sok ember közül kettő egymásra talált volna. A műveken a négyzetek ezért szemlélhetők személyekként is, akik összekapcsolódva közös metszeteket teremtenek, melyek hol nagyobbak, hol kisebbek, attól függően, hogy az egyének mennyire vannak közös nevezőn, mennyire közös a világuk. „A léptékváltással, az alkotóelemek felnagyításával láthatóvá válik a környezetünkhöz való viszonyunk.”

A képek ráadásul más-más hangon és más-más üzeneteket közölve „szólnak” hozzánk.

A művész a négyzetet mint motívumot 2016-ban kedvelte meg, amikor egy pályázatra kellett egy munkát terveznie a visegrádi négyekről. A képen Budapestet, Pozsonyt, Prágát és Varsót egy-egy ponttal jelölte, majd köréjük rajzolta az országokat négyzet alakban, mindegyiknek más-más színt adva, aztán feketével jelölte a közös metszetet. Így született meg egy redukált térkép a V4-ekről, megmutatva azok összetartozását, mely annyira megragadta a művészt, hogy ezután konzekvensen kezdte el használni a motívumot, vagyis kereste a négyzet ábrázolási lehetőségeit, illetve azt, hogyan tud ez a forma eltérő üzeneteket átadni. Egy sorozatában például irodalmi művek ábrázolására, vagyis inkább vizuális sűrítésére használta. Az elmúlt nyolc év alatt több mint száz író és költő főként budapesti vonatkozású sorait fordította át színekké és formákká különféle technikákkal készült képeken és objekteken.

P. SZABÓ DÉNES

INFÓ

Forrai Ferenc: Négyszöglet
Artus Stúdió (Budapest XI., Sztregova u. 1–7.). Megtekinthető: szeptember 30-ig

Magány és álmodás

IRODALOM „Ha valamit tenni szeretnénk a jövő generációjáért, olvassunk nekik.” A Millenárison elstartolt a könyvfesztivál, vasárnapig 150 kiállító várja az érdeklődőket.

ROSZNÁKY EMMA

A 29. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál megnyitóját az előző évekhez hasonlóan az idén is a Nemzeti Táncszínház nagytermében tartották. Ezúttal Orvos-Tóth Noémi pszichológus, író nyitotta meg a könyves rendezvényt. Az Örökölt sors szerzője javarészt a megértés hiányából fakadó magányról beszélt. – A nem értés nem marad az egyén bordakosarának védő ölelése és az otthon falai között. Kikúszik a küszöb alól, és mire észbe kapnánk, már össztársadalmi kihívásokat teremt, és globális szinteket ostromol.

A pszichológus beszélt a kapcsolatok hiányáról, az érzelmi elidegenedésről, majd kitért a transzgenerációs traumák okozta feszültségekre is. Beszéde vége felé tárta föl, mi köze mindennek egy nemzetközi könyvfesztiválhoz: az olvasás segítő hatásáról ejtett szót. – Későbbi kapcsolatunk önmagunkkal és másokkal a gyerekszobában alapozódik meg. Az Amerikai Pszichológiai Társaság 2020-as tanulmánya szerint azoknak a szülőknek, akik naponta olvastak 6 és 18 hónapos gyermekeiknek, alacsonyabb volt a stressz-szintjük, jobban értették gyermekeik szükségleteit, és melegebben bántak velük. Az olvasás erősítette az érzelmi kötődést szülő és gyerek között. Ha valamit tenni szeretnénk a jövő generációjáért, olvassunk nekik. Mi megnyugszunk, ők meg stabilabb, empatikusabb és jobb emberré válnak. Olvassunk magunknak is, mert az irodalom fejleszti a szociális készségeinket.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Tompa Andrea laudálta a díszvendég izlandi írót, Jón Kalman Stefánssont

Lehet, hogy az úgynevezett nagy író inkább kicsi, mert valamihez odaméri magát.

Az idén a díszvendég ország Franciaország, amelynek a képviseletében Jonathan Lacôte nagykövet mondott beszédet. Kiderült: a francia a harmadik legtöbbet magyarra fordított nyelv az irodalom területén, és egyre több magyar mű jut el a francia olvasókhoz. Jonathan Lacôte elmondta: a fordítók munkája kiemelt fontosságú a két nemzet irodalmának közvetítésében, erre külön díjat fognak alapítani, melyet a műfordítóknak adnak majd.

Ezután következett a Budapest Nagydíj átadása, melyet a díszvendég Jón Kalman Stefánsson kapott. Laudációt Tompa Andrea Mészöly Miklós-díjas szerző mondott, aki Stefánsson művei kapcsán úgy fogalmazott: – E különös vidék (Izland) kinyílik, alakot ölt ezekben a könyvekben, az olvasó belső képei pedig elevenné válnak. És ami számára még távoli és idegen volt, közeli ismerőssé válik, miközben mégis megőrzi idegenségét és titkát. – Laudációjában Tompa Andrea is kiemelte a fordítók (Egyed Veronika és Patat Bence) munkáját. Beszédét azzal zárta: – Lehet, az úgynevezett nagy író inkább kicsi, mert valamihez odaméri magát. Odaáll és látni véli, a dolgok sokkal bonyolultabbak és törékenyebbek, nevezzük igazságnak, szépségnek, egzisztenciának, ha tetszik, szívnek. A nagy könyvek nem tartanak fogva. A nagy könyv nem börtön, amit az író őriz, amiből ne lehetne kilépni, hanem az ember álmodó szeme.

HIRDETÉS

ÚJ BEMUTATÓK AZ ÖRKÉNYBEN:

Bertolt Brecht - Hanns Eisler
GALILEI ÉLETE
Rendező: Polgár Csaba
Bemutató: 2024. október 4.

ROMANTIKA
Írja és rendezi: Kiss-Végh Emőke
Bemutató: 2024. október 3.

www.orkenyszinhaz.hu

ÖRKÉNY SZÍNHÁZ

LAPSZÉL

Dokufilm készült a Kalákáról

FOTÓ: ©56FILMS

Megalakulása 55. évében egész estés dokumentumfilm készült a legendás Kaláka együttesről Kaláka – a Kárpátoktól a Karib-tengerig címmel, amely tegnap óta országszerte is látható a mozikban. Pigniczky Réka filmjében egy zenekar négy tagja útnak indul egy olyan városba, amelyről már évtizedek óta énekelnek, de még sosem jártak ott. A kolumbiai Cartagenában életükben először éneklik el Kányádi Sándor Románc című, magához a városhoz írt szerelmes versét. A „Kaláka” mindenütt ugyanazt jelenti a magyaroknak, bárhol is éljenek a világban: nyelvi és kulturális közösséget, összetartozást a verseken és a dalokon keresztül – a Kárpátoktól a Karib-tengerig. Az 1996 óta változatlan felállásban együtt játszó Becze Gábor, Gryllus Dániel, Gryllus Vilmos és Radványi Balázs mellett megszólal a filmben a Kaláka történetében szintén fontos szerepet betöltő Huzella Péter, Major Gábor és Mikó István is. A filmben 30 megzenésített vers hangzik el. NÉPSZAVA

Mozart-est a Zeneakadémián

FORRÁS: 4K/HEGEDŰS BENCE

Ma este fél nyolctól Mozart-estel veszi kezdetét a Szent Gellért Nemzetközi Fesztivál a Zeneakadémián, amelyen az esemény rezidens együttesei – az Anima Musicae Kamarazenekar, valamint a kiemelkedő hazai fúvós szólistákból álló alkalmi együttes, a Szent Gellért Fúvósok – közreműködésével tehetséges fiatal szólisták lépnek fel. A koncerten közreműködik a dél-koreai Eun Che Kim hegedűművész, a 14. Flesch Károly Nemzetközi Hegedűverseny győztese, az izraeli születésű Itai Navon zongoraművész, a legendás Schiff András tanítványa, az orosz származású Anastasia Churakova szoprán énekművész, aki 2022-ben a salzburgi Mozarteum színpadán debütált, valamint a kínai származású LiLa csellóművész, aki több nemzetközi versenygyőzelme mellett a legnagyobb fesztiválok szereplője olyan művészek partnereként, mint mint Steven Isserlis, Gidon Kremer, David Geringas, Tabea Zimmermann vagy Várdai István. A koncerten a D-dúr Haffner-szimfónia két részben szólal meg, pontosan úgy, ahogyan az a szimfónia egyetlen, még Mozart életében történt előadása során elhangzott. A programban a B-dúr csellóverseny mellett több ária hangzik el a Don Giovanniból és a Figaro házasságából. NÉPSZAVA

„Rendületlenül hiszek a líra erejében”

ZENE Szerzői esttel ünneplik muzsikus barátai a hetvenéves Hollós Mátét. A sokszínű programban „két és fél” ősbemutató is szerepel.

RETKES ATTILA

„Nem afféle életműszámvetést tűztem ki célul, inkább az utóbbi évtized terméséből válogattam” – mondta a Nádor Teremben megvalósuló szerzői estről Hollós Máté. Ősbemutatóként hangzik el egy hegedűszóló és egy tárogató-zongora duó, valamint egy kantáta, amelynek már meglévő két tétele (Tóth Árpád és Radnóti Miklós versei) közé egy harmadikat írt (József Attila), ami ugyancsak itt szólal meg először. A legrégebbi kompozíció a Kankalin duett édesapja, Hollós Korvin Lajos versére, amellyel tíz éve, a 60. születésnapi budapesti szerzői estjét „lekéste”, s végül a Filharmónia által szervezett szegedi koncerten hangzott el.

A zenész barátok – Hollós Máté kompozícióinak gyakori megszólaltatói – ezen az estén is főszereplők lesznek. Csak a rendszeres partnereket említve: az énekesek közül Horti Lilla, Wiedemann Bernadett és Pataki Bence, vagy a hangszeresek sorában Baráth Nóra, Fülep Márk, G. Horváth László, Kerek Ferenc, Kiss Gy. László és Virág Emese. „Az a legmelengetőbb, amikor egy előadó egy darabom megszólaltatása után újabb iránt érdeklődik, sőt felkér, hogy írjak neki, ami kockázatos, hiszen a sötétbe ugrik. Öregedvén egyre többször fordul elő, hogy olyanok is kézbe veszik a kompozícióimat, akik addig nem – netán nem is éltek még, amikor írtam azokat. Az a megnyugvás, ha alig kell hozzászólnom, mert világosan beszél hozzájuk a kotta.”

A szerzői esten jól látszik Hollós Máténak a kamarazene, a bensőséges „házimuzsikálás”, a költészet iránti affinitása. Napjaink hatalmas médiazaja azonban nyilvánvalóan nem ezeket az értékeket közvetíti. „A művészi zenének nem kedvez a korszak, de ha nem a könnyű műfajok stadiont megtöltő számaival akarunk versenyezni, nem kell kétségbeesnünk” – véli a szerző. „Az egyes emberrel való találkozás a siker, a »nem is gondoltam, hogy mai zene ilyen szép lehet« visszajelzés. Rendületlenül hiszek a líra erejében.”

Érdekes az a szerepfelfogás, amely végigkíséri Hollós Máté pályáját. Mint egykor Réti István festőművész a nagybányai iskola életében, ő is egyszerre tevékeny részese és krónikása a kortárs magyar zeneszerzésnek. „Nem szokványos úton kerültem a pályára. Nem jártam zenei középiskolába, amikor a Zeneakadémia padjába ültem, senkit sem ismertem magam körül. De már ott a diákokból álló Zeneszerző Kör titkára lettem. Pátosz nélkül mondom: felelősséget kezdtem érezni a nemzedékemért és a szakmámért. Így került sor a kilencvenes évek elején Az életmű fele rádiós sorozatra, amely utóbb könyvben is megjelent, illetve a Gramofon jóvoltából három évtized múltán Az életmű fejleményei beszélgetéseire – ugyanazokkal a komponistákkal. Eleinte meglepett, mennyi helyen idéznek ezekből. Talán maradandó nyomot hagy a korról, s örülök, ha ennek írnoka lehetek” – vallja.

FOTÓ: DESSEWFFY ZSOLT

„Az a legmelengetőbb, amikor egy előadó egy darabom megszólaltatása után újabb iránt érdeklődik”

Adódik a kérdés, hogy milyen volt zeneszerzői pályája „az életmű fele” idején (azaz a kilencvenes években), és mennyire teljesedett ki mostanra, illetve voltak-e zeneszerzői korszakai. „Saját életművem felén zenei értelemben ott tartottam, ahol a kezdetén, s ahol talán ma is. Nem fordultam szembe korábbi magammal, ugyanazt a tartalmi és művészi szellemet képviseltem mindvégig: a dallam, a harmónia lírát kifejező voltával” – fogalmazta meg az ars poeticát. „Nem voltak engem magukhoz vonzó stílusfároszok, nem utánoztam senkit, s maradék életemben is Hollós Mátét szeretném továbbírni. Azt tekintem a legnagyobb dicséretnek, amikor felismerhetőnek nevezik a zenémet, mert akkor nem csak magam ítélem úgy, hogy van személyes hangom, vagy ha nevezhetem úgy: stílusom. Az utóbbi évek olyan zenék írását is lehetővé tették, amelyekre korábban nem is gondoltam. Remélem tehát, hogy a kiteljesedés még messze van.”

Diákéveiben még egy extremitásokhoz is vonzódó, kiváló műveket is termő, de hangzásban sokszor különlegességeket kereső, nehezen fogyasztható kortárs zenei világ vette körül. Aztán a nyolcvanas években sokan visszafordultak a közönséget inkább megszólító hanghoz, bizonyos hagyományokhoz. „Soha nem vártam el, hogy valaki ilyen vagy olyan zenét írjon, de azt igen, hogy a darabja megszólítson” – folytatja a gondolatsort Hollós Máté. „Ma is hallgatom a világ kortárs zenéjét, sokszor azt hiányolva, hogy vágyam legyen újra meghallgatni a művet. Esetleg valamilyen érdekes ötlet a mű alapja, de egy randevúra alkalmas csupán. Pedig az újrahallgatás élményének igényét számos kortársamnál is megéltem már. Fontosnak tartom a mesterséget, az odaadó míves munkát. Néha úgy érzem, az épp keletkező ötletből játszi könnyedséggel írok meg egy kompozíciót. Azután dolgozni kezdek rajta, és minden hangnál kétely vesz erőt rajtam. Nem szeretem a hősiesnek hangzó küzdelem emlegetését, maradjunk a fúrás-faragásnál – az megkerülhetetlen.”

A mai zeneszerző-generációk közül „az idősek vagy beérkezettek, vagy méltán-méltatlanul elhanyagoltak. Egyéni sors emelte vagy süllyesztette el őket. De a zenei közéletben megteszem a tőlem telhetőt, hogy becsülettel gyakorolt hivatásuk erkölcsi és anyagi elismerést nyerjen.” A fiatal szerzők „egészen mások, de itt most nem következik semmi bezzeg! Zavartalan, sőt szívélyes, nemegyszer baráti kapcsolatban vagyok a nálam sokkal fiatalabbakkal is. Ebben nekünk volt nehezebb, másban nekik. A lemez- és zeneműkiadói múltam és jelenem, a szerzői jogvédelemben és egyesületekben vállalt szerepem nem lett volna teljesíthető, ha féltékeny lettem volna bárkire. A mai fiataloknak azt kívánom, arassanak sikereket, vigyék tovább a művészi zene komponálásának lángját. És úgy gondoljanak rám és nemzedékemre évtizedek múltán, ahogyan én a nálam idősebbekre.”

HOLLÓS MÁTÉ

Írók, költők családjában született, 1954-ben. Kompozícióinak a többsége kamarazene, de írt oratóriumot, szimfonikus és vonószenekari darabokat, kórusműveket is. Műveit Európa és Észak-Amerika számos városában játszszák. 1997-ben Erkel-díjjal, 1998-ban Bartók–Pásztory-díjjal, 2004-ben Lajtha László-díjjal tüntették ki. Fiatalon az Artisjusnál dolgozott, majd a Hungaroton főszerkesztője, ügyvezetője, vezérigazgatója lett. 1989-ben megalapította az állami monopólium utáni első magán-zeneműkiadót (Akkord), amely ma is működik. 25 évi elnökség után ma a Magyar Zeneszerzők Egyesületének tiszteletbeli elnöke.

> A művészi zenének nem kedvez a korszak, de nem kell kétségbeesnünk.

INFÓ

Hollós Máté 70 – szerzői est, október 7. (hétfő), 19.30, Nádor Terem

Mindenkiben ott lapul a költő

ZSÚR Rendhagyó irodalomórán vehetnek részt a középiskolások exkluzív kávéházi környezetben, és megcsillogtathatják a versírói képességüket is. Az úttörő kezdeményezés számukra ingyenes.

Bence főpincér köszönti a Centrál Költők Társaságának első tagját

FOTÓK: TÓTH ADÁM

Meskó Zsolt író-rendező korabeli fotón mutatja be Budapest kávéházi múltját

KUKLAI KATALIN

Kis névtáblát kapunk, hogy a tanár a nevünkön tudjon szólítani, de megnyugtatnak, hogy nem lesz feleltetés, és még a mobiltelefonunkat sem kell leadni az „óra" megkezdése előtt (szerencsére, ugyanis azon van a hangrögzítő, ami nélkül nehezen boldogulnék – a szerk.). Így indult a Centrál Kávéházban a rendhagyó foglalkozás, ahol először az újságíróknak mutatták be, milyen programot terveznek a középiskolások számára. Az asztalokon ásványvíz és pogácsa várt minket, ahogy majd a diákokat is fogadják, megteremtve ezzel a békebeli kávéházi hangulatot, és egy sokkal lazább, kötetlenebb formát adva a tudás átadásának, mint amilyenben az iskolapadban van részük a fiataloknak.

„A Centrál az egyik, ha nem a leghíresebb kávéház volt, a magyar irodalom, a kultúra, a progresszivitás bölcsője az 1920-as, '30-as években. Tucatszámra dolgoztak itt azok a költők és írók, akik a XX. századi magyar irodalom meghatározó személyiségei voltak. Ezek az értékek ma is érvényes gondolatokat jelentenek mindenkinek. A Centrál Irodalmi Zsúrral meg szeretnénk mutatni a középiskolásoknak, hogy az írott és a kimondott szöveg minősége, mélysége, gondolatisága épp ugyanannyira fontos ma is, mint száz éve. Felismerést kínálunk számukra arra vonatkozóan, hogy az SMS-ek és a dalszövegek világában is lehet és trendi is igényesen, magas minőségben írni és beszélni" – mutatta be Kőrössy Zoltán, az Eventrend Group egyik alapító-tulajdonosa, a Centrál Kávéház ügyvezetője a vendéglátóhely új kezdeményezését, majd átadta a szót Meskó Zsolt író-rendezőnek, aki gondoskodott arról, hogy a következő 45 percben egy pillanatra se lankadjon a figyelmünk. Mint jó tanár, figyelmeztette az egymással csevegőket, hogy ne zavarják az óra menetét, majd lebilincselő előadást tartott a magyar kávéházi kultúra – és ezen belül is a Centrál – múltjáról. Az 1887-ben megnyílt kávéház egyik legfontosabb hagyománya a híres vendéglátáson túl a kávéház intellektuális jellege, a pezsgő kávéházi szellemi élet volt, hiszen egykor az éjjel-nappali nyitvatartás mellett művészek, újságírók, orvosok, egyetemi tanárok otthona, törzskávéháza volt. A Centrál tehát mai kifejezéssel élve saját korának tudás- és információs központjaként működött.

Hogy miért is szerették a költők, írók annyira a kávéházakat? Ezeket a művészeket gyakran nem fizették jól, így olcsó, lepukkant hónapos szobákban tengették életüket, ahol sem fűtés, sem világítás nem volt, viszont hemzsegtek a poloskák. A szerény bútorzattal berendezett, kopott otthonuk vendégfogadásra sem volt alkalmas, így aztán egész nap a kávéházakban ücsörögtek, ahol igen szerény fogyasztás mellett is eltölthették az idejüket. És hogy a kávéházaknak miért érte meg „eltartani" ezeket az éhenkórász művészeket? Nos, mivel ők voltak a saját koruk celebjei, a jelenlétükkel bevonzották a kávéházakba a módosabb rajongókat, akik aztán költöttek rendesen, hogy bámulhassák őket élőben.

A világ azóta nagyon megváltozott, ma már a belvárosi, rendkívül elegáns vendéglátóhelyen turisták, üzletemberek adják egymásnak a kilincset, hogy élvezzék azt a semmihez nem fogható hangulatot, amit egy ilyen exkluzív környezet sugároz. A Centrál üzemeltetői azonban fel szeretnék éleszteni a régi hagyományokat, egyben a fiatalokkal is megismertetni és megszerettetni a minőségi irodalmat, gyarapítani a szókincsüket, ráébreszteni őket arra, hogy írni ma is „szexi" és menő. A Centrál Irodalmi Zsúrokon keddenként két turnusban, 9 és 10.30 órai kezdettel a diákok interaktív módon fedezhetik fel a magyar irodalom világát, a Nyugat és a Centrál történetét, valamint irodalmi, költői játékra is hívják őket: megadott szavak felhasználásával kell verset írni, rögtönözni. Ezt nekünk, újságíróknak sem volt könnyű feladat, hiszen prózához szoktunk, de a pár perces határidő szorításában jópofa alkotások születtek, bár olyan kolléga is akadt, aki a ChatGPT segítségét vette ehhez igénybe. Mondjuk amolyan igazi esprit d' escalier módra hazafelé, a buszon ülve sokkal jobb költeményt alkottam fejben, viszont pontosan ez mutatta meg számomra is, hogy igazából nem az a fontos, menynyire „értékes" gondolatokat vetnek papírra a gyerekek, hanem az, hogy ráérezzenek az alkotás ízére, és tovább dolgozzon bennük az élmény. A versek szerzői bekerülnek a Centrál Költők Társaságába, és a legjobbakat oklevéllel is díjazzák. Az előadások után pedig igény esetén a galérián lehetőség nyílik megbeszélni a látottakat, így a diákok és tanáraik mélyebb beszélgetéseket folytathatnak az órán tanultakról. A foglalkozások ingyenesek, mindössze regisztrálni kell az osztályt a kávéház honlapján.

A Centrál Kávéház a zsúrokon kívül is kínál élményeket a fiataloknak. A történelmi szelfisarokban egy régi íróasztal és jelmezek segítségével a vendégek visszautazhatnak az időben, és korabeli fotókat készíthetnek magukról. A Centrál Krónika egy 12 oldalas, kétnyelvű (magyar–angol) újság, amelyet a kávéház vendégei ingyenesen olvashatnak.

A Centrál Krónika 12 oldalas, kétnyelvű (magyar-angol) újság, amelyet a kávéház vendégei ingyenesen olvashatnak

TRENDI

KŐRÖSSY ZOLTÁN: Felismerést kínálunk a diákok számára, hogy az SMS-ek és a dalszövegek világában is lehet igényesen, magas minőségben írni és beszélni

Mitől voltál boldog gyerek?

KIÁLLÍTÁS Az almás pite illata, a főzött kakaó simogató íze, a végeláthatatlan párnacsaták, a Balatonba ugrálás a matracról, vagy egy lepedőt vállra kötve legyőzhetetlen szupermanként megmenteni a világot. Mindenkinek megvan a maga gyerekkori kedvenc játéka, boldog emlékképe, emlékíze. Ezeket próbálja előhívni a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány összművészeti projektje.

„Évek óta azon dolgozunk, hogy minden gyerek számára élmény legyen gyereknek lenni, és aztán úgy léphessen be a felnőttkorba, hogy nemcsak jó érzéssel gondol vissza ezekre az évekre, de figyel arra is, hogy a körülötte lévő gyerekek számára is szeretetteli és biztonságos legyen a világ. Ehhez nem kell elolvasni minden gyerekjogi cikket vagy kívülről ismerni a Gyermekjogi Egyezményt. Elég csak arra visszagondolni, nekünk mire volt szükségünk, mi esett jól vagy éppen mi hiányzott. A művészeti projekttel ezeket az emlékeket szeretnénk megmozgatni" – mondta Gyurkó Szilvia, az alapítvány gyermekjogi szakértője.

Az összművészeti projekt keretében szerda este nyílt a Mindenki volt gyerek című kiállítás, ahol tíz fiatal művész erre az alkalomra készített alkotása látható és vásárolható meg. Etentuk Inemesit kurátor olyan alkotókat kért fel, akiknek munkásságában fontos szerepet kap a játék, a gyerekkori élmények feldolgozása, újraértelmezése. Simon Márton költő-slammer verse, a Brazíliában született Ember Sári képzőművész alkotása, Varga Marietta fotográfus egyedi látásmódja, Fábián Erika különleges installációja, Tranker Kata, Vető Orsolya Lia, Herbert Anikó képzőművészek munkái, Merényi Dávid Kádár-kockája, a mesekönyv-illusztrátorként is ismert Metzing Eszter gyerekkori gyöngyeivel díszített installációja, valamint Góg Angéla food designer vacsorája mind a gyerekkor végtelennek tűnő szabadságélményét, konvencióktól mentes kreativitását idézik meg.

Herbert Anikó: Cím nélkül

Szeder Kata, a Hintalovon Alapítvány művészeti projektjének vezetője szerint olyan anyag jött létre, amihez mindannyian tudunk kapcsolódni. „Ezek a művek a gyerekkor végtelen szabadságélményéből, játékosságából építkeznek. Csupa olyan alkotás, amihez sokan tudunk kapcsolódni, felfedezni bennük saját emlékeinket. Simon Márton verse műtárgyként is működik, egy bekeretezett kézírás, a vers attól is egyedi, hogy nem jelent meg az új kötetében. És van olyan alkotás, ami már el is kelt. A gyerekkori élmények újbóli megfogalmazását tűzte ki célul ez a programsorozat és azt, hogy a játékos önfeledtséget, a jelenben maradást minél tovább megőrizzük felnőttként is" – magyarázza Szeder Kata.

Az alapítvány sokféleképpen beszél a gyerekjogokról, egyeseknek ez lehet elidegenítő, „valami jogi dolog", de hogy mennyire nem az, azt bizonyítja ez az összművészeti projekt is. Amelynek keretében interjúsorozat is készült a művészekkel, illetve Góg Angéla jövő szerdán, október 2-án összeköti az ízeket és a gyerekkori emlékeket egy ötfogásos menü keretében. A különleges vacsorán a klasszikus gyerekkori ízek újragondolt formában kerülnek a tányérra, Angéla pedig mesél róluk. Október 9-én egy felolvasó színházi esemény is lesz, Ölelésben elaludni címmel, a Füge produkcióval közösen.

KRAUSZ VIKTÓRIA

FOTÓK: FARBAKY TAMÁS

Metzinger Eszter Remaining shine / Megmaradt ragyogás

LAPSZÉL

Tini hálóőr debütált az Arsenal kapujában

FOTÓ: AFP/ADRIAN DENNIS

Az angol labdarúgó Ligakupában a legjobb 16 közé jutásért vívott mérkőzésen az Arsenal 5-1-re verte Schön Szabolcs csapatát, a harmadosztályú Boltont. A hazaiaknál több fiatal is lehetőséget kapott, a kapuba Jack Porter (a képen) állt, aki 16 évesen és 72 naposan lépett pályára, így ő lett a valaha volt legfiatalabb kezdőjátékos a londoni klub történetében. További érdekesség, hogy a 17 esztendős Ethan Nwaneri kétszer is betalált. A játéknap másik magyar érdekeltségű összecsapásán Szoboszlai Dominik a kispadról nézte végig, hogy a Liverpool 5-1-re legyőzi a West Hamet. NÉPSZAVA

Daniel Ricciardo kezét elengedte a Red Bull

FOTÓ: AFP/GONGORA/NURPHOTO

Csütörtökön hivatalossá vált, hogy a Szingapúri Nagydíj volt Daniel Ricciardo utolsó Forma–1-es futama a Visa Cash App RB csapatánál. Az ausztrál pilóta 257 nagydíjon állt rajthoz, nyolc futamgyőzelmet aratott, három pole pozíciót szerzett, és harminckét dobogós helyezést tudott felmutatni F1-es karrierje során. Ez egyben azt is jelenti, hogy a 22 esztendős új-zélandi Liam Lawson ül a helyére a szezon hátralévő részében. NÉPSZAVA

NBA: visszavonult Derrick Rose

FOTÓ: AFP/E. MUNOZ ALVAREZ

Bejelentette visszavonulását Derrick Rose, akit 2011-ben az észak-amerikai kosárlabdaliga (NBA) legjobbjává (MVP) választottak. A 35 éves játékos minden idők legfiatalabb MVP-je, mivel 22 évesen és 7 hónaposan kapta meg az elismerést. Háromszor szerepelt All Star-gálán, de az NBA-bajnoki címet nem tudta megnyerni egyik csapatával sem. Az amerikai válogatottal ugyanakkor kétszer, 2010-ben és 2014-ben is világbajnok lett. MTI

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

KÖNYVEK, könyvtárak, teljes hagyaték vétele készpénzért. 06-20/937-8592.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Pár perc rövidzárlat

EURÓPA-LIGA A Ferencváros 2-1-es vereséget szenvedett a belga Anderlecht otthonában a második számú nemzetközi kupasorozat alapszakaszának első fordulójában.

Európa-liga, alapszakasz, 1. forduló

Alkmaar–Elfsborg 3-2, **Bodö/Glimt–Porto** 3-2, **Anderlecht–FTC** 2-1, **Manchester United–Twente** 1-1, **Galatasaray–PAOK** 3-1, **Dinamo Kijev–Lazio** 0-3, **Ludogorec–Slavia Praha** 0-2, **Midtjylland–Hoffenheim** 1-1, **Nice–Real Sociedad** 1-1

FOTÓ: AFP/BRUNO FAHY/BELGA MAG

NÉPSZAVA

Vereséggel kezdte meg szereplését a labdarúgó Európa-liga alapszakaszának első fordulójában a magyar bajnok Ferencváros, amelyet 2-1-re múlt felül a belga Anderlecht. A hazaiak a 60. percben Yari Verschaeren góljával szerezték meg a vezetést, hat perccel később pedig Kasper Dolberg büntetőből növelte az előnyt. A hajrában az emberelőnyben futballozó Ferencváros a 86. percben Adama Traoré szerencsés találatával szépített, de az állás ezután már nem változott.

„Ilyen meccseket kell játszani ahhoz, hogy ezen a szinten is jól tudjunk szerepelni. Ahova elértünk, az még nem elég. Tovább kell fejlődnünk. Nagyon vártuk ezt a mérkőzést, de sajnos nem úgy alakult, ahogy szerettük volna. Ki kell használnunk a helyzeteinket ahhoz, hogy eredményesek legyünk” – nyilatkozta Pascal Jansen, a Ferencváros vezetőedzője. A holland szakember hozzátette, ezen a szinten az apró hibák is megbosszulják magukat.

Hat perc alatt két gólt kapott a Ferencváros, amit később már nem is tudott ledolgozni

A mérkőzés másnapján a belga lapok egyöntetűen úgy értékeltek, hogy a Ferencváros középszerű csapat benyomását keltette, a játékosai pedig kemény belépőikkel és szabálytalanságaikkal vetették magukat észre.

„Nem túl pozitívan jöttem le a pályáról. Voltak jó momentumaink, de az első gólnál volt egy rossz passzom, ami után hátrányba kerültünk, az ilyen csapatok ellen ez nem fér bele. Hibáztam, ezért vállalom a felelősséget” – jelentette ki Szalai Gábor, aki a Budafok elleni Magyar Kupa-mérkőzést követően másodszor kezdett a Ferencvárosban.

A kapus Dibusz Dénes ugyancsak önkritikusan értékelt a lefújás után. „Mintha elfáradt volna a csapat, és leült a koncentráció, sajnos a hazaiak ezt kihasználták. A mérkőzés végén vissza tudtunk jönni a meccsbe, de nem sikerült pontot szerezni” – szögezte le a csapatkapitány.

„Mintha elfáradt volna a csapat, és leült a koncentráció, sajnos a hazaiak ezt kihasználták.”

A Ferencváros vasárnap a Felcsúttal találkozik, majd jövő csütörtökön az angol Premier League-ben szereplő Tottenhamet fogadja a Groupama Arénában.

NB I, a 8. forduló programja

Péntek: **Újpest–Győr** 20.00
Szombat: **DVTK–ZTE** 15.00, **Kecskemét–Nyíregyháza** 17.00, **DVSC–MTK** 19.30
Vasárnap: **Fehérvár–Paks** 15.30, **FTC–Felcsút** 18.00

Jogi csatározás Angliában

PÉNZÜGYEK A Premier League tulajdonosai csütörtökön megtartották a szezon első ülését, ahol többek közt arról esett szó, hogy elképesztően megugrottak az elitliga jogi kiadásai. Az elmúlt idényben beérkezett közel 50 millió fontos ügyvédi számlák, a költségvetésbe eredetileg betervezett nyolcmillió fontos kiadás sokszorosa elsősorban a Manchester City, a Chelsea, az Everton, a Nottingham Forest és a Leicester City ellenében folytatott vizsgálatokból és választott bírósági meghallgatásokból adódtak össze.

A Premier League-nek be kell tudnia bizonyítani a csapataiba százmillió fontokat befektetőknek, hogy a jogi ügyek és vizsgálatok elkerülhetetlenek a verseny tisztességének biztosításához, megvédik a szervezetet az ellene irányuló vádaskodásokkal szemben, egyben segítenek a szabályok betartatásában.

A Manchester City, amely ellen végre két héttel ezelőtt kezdődött meg a Financial Fair Play regulációjának 115-rendbeli felrúgása miatt indított per hosszúnak ígérkező tárgyalása, maga is háborút kezdeményezett a Premier League ellen. Ez a csata az ún. Associated Party Transactions-, APT-rendelkezések megszüntetéséért folyik. A City állítása szerint a kereskedelmi együttműködésre és a szponzori szerződésekre vonatkozó előírások sértik a verseny tisztaságát, mert beleszólnak például abba, hogy a főrészvényesek érdekszférájába tartozó kereskedelmi társaságokkal kötött reklámmegállapodások nem túl magas vagy nem túl alacsony összegről szólnak-e. A City esetében a tíz közül négy hivatalos mecénás kötődik a tulajdonos Egyesült Arab Emírségekhez.

FOTÓ: AFP/OLI SCARFF

Pep Guardiola csapatát, a Man. Cityt 115 szabálysértéssel vádolják

Más klubokat is befolyásolhatna, ha a City győztesen kerülne ki a neves szaktekintélyekből álló független választott bíróság által levezényelt vitából. Első helyen szerepelhetne a Newcastle, mely ellen 2021-ben, mesésen gazdag szaúdi-arábiai tulajdonosi bevonulása után, az egész szabályozást bevezették.

R. HAHN VERONIKA (LONDON)

Kifakadt a Veszprém vezetőedzője

FIASKÓ Xavier Pascual Fuertes vezetőedző katasztrófának nevezte a Veszprém mérkőzését, melyet 39-30-ra elveszített a portugál Sporting otthonában a férfikézilabda Bajnokok Ligája csoportkörében.

„A Sporting megdolgozott a győzelemért, de ekkora különbségű vereséget talán nem érdemeltünk. A mérkőzésünk katasztrófa volt. Arra azonban mégis tökéletes volt, hogy visszarántson bennünket a földre” – nyilatkozta a meccs utáni sajtótájékoztatón a nyáron kinevezett spanyol szakvezető. ozzátette, a Sporting megmutatta nekik, hogyan kell egy mérkőzést megnyerni, a vereségért pedig vállalta a felelősséget. A Veszprém korábban semelyik nemzetközi kupasorozatban nem kapott 23 gólt egy félidő alatt – mint most az első felvo- násban –, az összesen beszedett 39 találat pedig negatív klubrekord-beállítás a BL-ben. A mostani idényben két győzelem után ez volt a bakonyiak első veresége a legrangosabb európai kupasorozatban, ráadásul a második félidőben megsérült Ludovic Fabregas vádlija.

„A Sporting nagyon jól játszott, és megérdemelte a győzelmet. Nagy különbséggel nyert, természetesen nem vagyunk elégedettek ezzel az eredménnyel. Nem a mi napunk volt, de ez a Bajnokok Ligája, a sikerhez szükség van tiszteletre és motivációra. Nehéz dolgunk volt” – nyilatkozott az olimpiai, világ- és Európa-bajnok francia beálló.

A veszprémiek Lisszabonból Egyiptomba repültek, ahol szombaton már a brazil Taubate ellen lépnek pályára a klubvilágbajnokságon. A BL másik magyar érdekeltségű összecsapásán a Szeged hazai pályán Bodó Richárd utolsó másodperces találatával 33-32-re győzött a francia Nantes ellen. MTI-NÉPSZAVA

Xavier Pascual Fuertes értetlenül áll a nagy zakó előtt

FOTÓ: AFP/ANDREAS GORA/DPA

Juhász Dorkáék az elődöntőben

Juhász Dorka csapata, a Minnesota Lynx a párharc második mérkőzésén is legyőzte a Phoenix Mercuryt, így bejutott az észak-amerikai női kosárlabda-bajnokság (WNBA) elődöntőjébe, ahol a Connecticut Sunnal csap össze, A másik ágon az alapszakaszgyőztes New York Liberty a címvédő Las Vegas Acesszel csatázik. NÉPSZAVA

Pjanic Moszkvában folytatja

Az orosz CSZKA Moszkva színeiben folytatja pályafutását Miralem Pjanic. A 34 éves, 115-szörös bosnyák válogatott labdarúgó szabadon igazolhatóként csatlakozott új csapatához, miután távozott az egyesült arab emírségbeli Sardzsahtól. NÉPSZAVA

Tóth nem tervez hosszú távra

Tóth Krisztián olimpiai bronzérmes cselgáncsozó egyelőre csak a jövő évi, hazai világbajnokságig tervez, lehetségesnek tartja, hogy az lesz az utolsó nagy nemzetközi versenye. „Vajmi kevés esélyt látok arra, hogy még egy olimpiai ciklusba belevágjak. Alapvetően rövid távú céljaim vannak" – nyilatkozta az M4 Sportnak a 30 éves judós. NÉPSZAVA

„Hajszolták a szakaszgyőzelmet, de nem örömmel, hanem görcsösen"

BRINGA Három magyar szakember dolgozott a francia Cofidis csapatnál a spanyolországi Vuelta a Espana országúti kerékpáros-körversenyen. A viadalra masszőrként elszegődő Krutek László mesélt életútjáról és tapasztalatairól a Népszavának.

KOROM MILÁN

Az olimpiai negyedik helyezett Valter Attila miatt sokan ültek le a televízió képernyője elé, hogy három héten át figyelemmel kövessék teljesítményét a Vuelta a Espana országúti kerékpáros-körversenyen. Azt viszont jóval kevesebben tudják, hogy a francia Cofidis csapatánál három magyar szakember tevékenykedett a háttérben.

A séf Szász-Kolumbán Attila – akivel tavaly készítettünk interjút, miután a csapattal dolgozott a Tour de France-on és a Vueltán – ezúttal segítőként maga mellé vette Jakus Gábort, valamint beajánlotta masszőrnek Krutek Lászlót, aki nem mindennapi életutat tudhat maga mögött.

1992-ben, 14 évesen kezdett el amatőr szinten kerékpározni. Előbb mountain bike versenyeken vett részt, majd a triatlon világában is kipróbálta magát. 2004-ben az ironman országos bajnokságon nyolcadik lett. László a Pécsi Tudományegyetemen testnevelő tanárként végzett, majd a Cornix Invest nevet viselő olasz–magyar hátterű csapatnál kezdett versenyezni. Két évvel később egy autóbaleset miatt véget ért a pályafutása, ugyanakkor amatőr szinten azóta is évi 8-10 ezer kilométert kerékpározik.

Később visszatért Olaszországba, ahol a vendéglátásban helyezkedett el. A 2000-es évek elején pedig ő segített az egyébként szintén Siklóson élő Szász-Kolumbánnak munkához jutnia egy szállodában, ahonnan ő éppen távozóban volt. Krutek az Itáliában töltött 16 esztendő alatt dolgozott pincérként, kereskedőként, személyi edzőként, úszómesterként, úszó- és jógaoktatóként is. „Háromszor voltam Indiában, jógaiskolákba iratkoztam be, illetve Thaiföldön jelentkeztem egy kurzusra, ahol nemzetközi jógaoktatói diplomát szereztem" – mesélte László, aki 2016-ban tért haza Magyarországra, ahol természetgyógyászként, talpreflexológusként és jógaoktatóként dolgozott, majd 2020-ban jött a felkérés a pécsi Lotus csapattól, ahová utánpótlásedzőként csatlakozott.

„Szabadúszó vagyok, de erős személyes és érzelmi kötődés fűz a Lotushoz. Inkább érzem sajátomnak, mint a Cofidist vagy a magyar válogattat, amelynél alkalomadtán szintén dolgozom. Dér Zsolt szövetségi kapitány is szakmai előnyként tekintett arra, hogy a masszőri tevékenység mellett rehabilitációs gyakorlatom is van" – magyarázta Krutek, akinek egyre jobban festő önéletrajza a Cofidis érdeklődését is felkeltette.

„Attila jelezte, küldjem el neki az önéletrajzom, hogy egy-egy versenyre jöhessek" – felelte Krutek, akit előbb a szlovák körversenyre hívták el amolyan ismerkedő, próbamunkára, majd a Vueltára is meginvitálták.

Mint mesélte, a spanyol körön

Krutek László (balról), Jakus Gábor és Szász-Kolumbán Attila Valter Attilával

FOTÓK: KRUTEK LÁSZLÓ

Kerékpáros-karrierje egy autóbaleset miatt hamar véget ért, masszőrként jutott be a World Tour világába.

Sajátos edzésmódszert dolgozott ki, amivel a robbanékonyságot lehet fejleszteni.

Krutek Lászlónak nagy élmény volt a Vuelta, még ha rengeteg munkával is járt együtt

László, aki franciául, spanyolul és olaszul kommunikált a stábtagokkal és a bringásokkal, noha a World Tour mezőnyben alapvetően az angol a fő nyelv. Ebben tehát mindenképp mutatkozott eltérés a Cofidisnél, amely az idei esztendőben nem szerepel túl fényesen.

„Érezhető volt mindez. A versenyzők hajszolták a szakaszgyőzelmet, de nem örömmel, hanem görcsösen, ami nem jó. A hangulat ennek ellenére kellemes, barátságos maradt. Nyilván nincs World Tour-tapasztalatom, de edzőként láttam már sok mindent, úgy ítéltem meg, hogy a srácok eleve fáradtan érkeztek a versenyre" – konstatált Krutek, aki szerint egyébként a Cofidisnél minden precízen meg van tervezve, így minimális a hibázási lehetőség. „Ez nagyon tetszett, és mint rendszer, vannak olyan részletek, amit át tudunk venni itthon is" – folytatta Krutek. Felelevenítette, milyen nagy élmény volt számára, amikor megismerkedett egy Svájcban élő magyar házaspárral, akik egy évtizede rendszeresen ellátogatnak a különböző nagy nemzetközi kerékpárversenyekre.

„Feltűnt, hogy zászlókat kirakva szurkolnak. A francia rendszámú Cofidis-autóból szóltam hozzájuk, és először nem értették, hogy magyarul beszélek. Onnantól kezdve mindennap találkoztunk. Őszinte szeretettel állnak Valter Attilához és a kerékpársporthoz. Hálásak, hogy ott lehetnek, miközben egyáltalán nem vágynak rivaldafényre" – folytatta László, aki elárulta, szép összeget lehet ilyenkor egy hónap alatt megkeresni, de ha visszabontja az óradíját, akkor mindez más megvilágítást nyer.

„Hosszú távon ezt így nem lehet csinálni! Viszont ha minden hónapban kimennék egy hétre a Cofidishez, itthon nem is kellene dolgoznom. Jövőre viszont biztosan nem megyek Grand Tourra. Egyszer bevállaltam, hogy ismerjenek meg, lássák az igyekezetet, de jeleztem, hogy milyen élethelyzetben vagyok" – utalt Krutek arra, hogy háromgyermekes családapa, valamint a prioritást az jelenti most az életében, hogy a pécsi egyetem egészségtudományi karának doktori iskolájában negyedéves, végzős PhD-hallgatóként mielőbb végezzen.

„Sajátos edzésmódszert dolgoztam ki, amivel szeretnék akadémiai szinten továbbmenni, különböző szövetségekkel felvenni a kapcsolatot. Ez minden olyan sportág számára érdekes lehet, ahol robbanékonyságra van szükség. A szakszövetségeken keresztül szeretném széles körben megismertetni ezt az erőfejlesztő módszert" – tekintett előre Krutek.

a Cofidisnél 15-16 ember felelt a versenyzők kiszolgálásért, a Valter Attilát is soraiban tudó Vismánál mindezt cirka negyvenen tették. A holland alakulatnál a masszőröknek nem kellett kulacsokat feladniuk, emellett pedig volt médiacsapatuk is, amelynek tagjai fotóztak, videóztak. „Náluk saját matracon alszanak a versenyzők, ez megint csak kétemberes feladat, hogy minden szállásról begyűjtsék és elszállítsák a következő helyre" – osztotta meg észrevételeit László.

A napi munka kapcsán úgy fogalmazott, vannak feszített ritmusú időszakok, de napközben nem mindig kell 100 százalékosan koncentrálni, és akad idő megállni kávézni, uzsonnázni. „Reggel általában jógával indítottam a napot, mi, masszőrök nyolc körül kezdtünk dolgozni, a szerelők kilenckor. Mi készítettük el a kulacsokat, majd jött a reggeli. Tízkor indultunk az adott szakasz rajthelyére, ahol a masszőröknek nemigen van dolguk. Aztán egy applikáció segítségével meghatározott időben adott helyre kellett mennünk a kulacsokat feladni. A szállásra visszaérve egyből masszíroztunk, amikor ennek vége, jött a vacsora. Tizenegy körül álltunk fel az asztaltól, és mentünk aludni" – összegezett

Sajt a múmiákon

Molekuláris biológiai vizsgálatokkal igazolták, hogy a bronzkori kínai múmiák arcára és nyakára kent rejtélyes fehér anyag valójában kefir. A vizsgált 3500 éves múmiákon nyaklánckénti elrendezett sajtdarabkákat is találtak. A sárga sajtmintáknak nem volt szaguk, és érintésre porszerűek voltak. QUBIT

Oroszlánmentés Ukrajnából

Újabb, Ukrajnában született oroszlánok kerültek ideiglenesen a belgiumi Brugelette-i Pairi Daiza állatkertbe. Mindketten vélhetően illegális körülmények között születtek, és egy Kijevben működő vadállatvédelmi szervezet mentette meg őket. Végleges otthonra a nagy-britanniai Kentben találnak. NATGEO

Szupergyémántot találtak

Óriási, 212,91 karátos fehér gyémántot találtak a dél-afrikai Letseng-bányában. A kő II. típusú gyémánt. Az ilyeneknek nincs nitrogénszennyeződés a kémiai szerkezetükben, még mikroszkopikus méretű sem. Ezek több millió dollárt is érhetnek. NÉPSZAVA

Újdonság a Metától

FORRÁS: META

A szemüveg kereskedelmi forgalomba kerülő változatai Zuckerberg szerint idővel leválthatják az okostelefonokat

BEMUTATÓ A Meta, az Instagram anyacége bejelentette, hogy Judi Dench és John Cena hangja lesz választható A mesterséges intelligencia (MI) chatbotjukhoz, de a felhasználók kaphatnak információkat Keegan-Michael Keytől vagy Kristen Belltől. Remélik, hogy ezekkel a celebekkel nagyobb sikerük lesz, mint a tavaly bevetett Kendall Jennerrel, Snoop Doggal, akik most kikerülnek a hangok közül. „Azt gondolom, hogy hangokkal kommunikálni az MI-vel sokkal természetesebb, mint írott szöveg révén" – mondta Mark Zuckerberg, a Meta igazgató-tulajdonos a cég éves konferenciáján. A ChatGPT-szerű Meta-csevegőrobot képes fényképeket felismerni, amiket a felhasználók mutatnak neki, és információkat adni róluk, továbbá a szóbeli utasítások alapján módosítani azokat. A Metának jelenleg 400 millió felhasználója van havonta, 185 millióan hetente keresik fel az oldalt.

Zuckerberg bemutatta a Meta AR-szemüvegének (kiterjesztett valóság) első működő prototípusát, amelyet Orionnak neveznek. Ilyen szemüveg fejlesztésével több cég foglalkozik, de a piacon sikeres gyártmányt még nem sikerült előállítaniuk. A Meta az elmúlt években milliárd dollárokat invesztált az MI, az AR és más metaverzum fejlesztésekbe.

V. P.

Az első kép az eddig titkolt rejtélyes objektumról

LÉGGÖMBÖK 2023-ban az USA és Kanada felett több objektumot is lelőttek, és bár a roncsokat elkezdték felkutatni, de ez hivatalosan nem vezetett eredményre.

FOTÓ: DEPARTMENT OF NATIONAL DEFENCE

VARGA PÉTER

A kanadai hatóságok megjelentették az első fényképet arról az azonosítatlan légi jelenségről (UAP), aminek földre kényszerítését maga Justin Trudeau miniszterelnök rendelte el tavaly február 10-én. A parancsra kanadai és amerikai gépek szálltak fel és az amerikai légierő egyik F–22 Raptor típusú vadászgépe a Yukon terület fölött 12 000 méter magasságban lelőtte az UAP 23-nak nevezett objektumot. De azokban a napokban lelőttek egyet Alaszkában és egy harmadikat a Huron-tó térségében is. Az ilyen esetek számát gyarapítja, hogy pár nappal korábban, február 4-én egy F–22-es egy kínai kémléggömböt Dél-Karolina fölött lőtt le.

A felvétel közzététele azért is vet fel kérdéseket, mert a titkosítás alóli feloldás már napokkal az esemény után megtörtént, de a nagyközönség mégis csak most láthatta először az egyik felvételt az UAP 23-asról: ezt a kanadai CTV News című műsorában mutatták be. A közzétett rossz minőségű felvételen – ami egy e-mail-ben küldött, kinyomtatott kép kópiája lehet – valószínűleg csak a tárgy egy része látszik, az, amely fényt ver vissza. A hírműsor azt is feltételezi, a kép alulról készült, de erre nincs közelebbi bizonyíték. „A tárgy henger alakú, felső negyede fémből készült, a többi része fehér. Hat méter hosszú huzal lóg rajta, aminek a végén valamilyen csomag van" – áll egy, a képhez köthető 2023. február 11-i e-mailben. A Pentagon szerint fém léggömb lehet, valamilyen szállítmánnyal. Trudeau-nak 15-én azt jelentették, nem lehet tudni a tárgy jelent-e fegyveres fenyegetést, vagy gyűjtött-e adatokat. Miután a lelőtt tárgy darabjainak felkutatását február 17-én leállították a kedvezőtlen időjárás miatt, és hivatalosan a többi tárgy keresése is félbemaradt, a roncsok sosem kerültek elő. Ha a Yukon felett lelőtt UAP 23 a karibuk (a rénszarvas egyik észak-amerikai alfaja) vonulási útvonalán haladt, az ott vadászó őslakosok még felfedezhetik a maradványt.

> A titkosítás alóli feloldás már napokkal az esemény után megtörtént, de a nagyközönség mégis csak a héten láthatta először az egyik felvételt az UAP 23-asról.

Többen azt feltételezik, hogy az UAP 23 pikoléggömb lehetett, ezek olyasmik, mint a héliummal töltött partiballonok, amelyekhez néhány grammos, napelemmel működő adók vannak erősítve. A jobban megépítettek többször is megkerülhetik a Földet.

> „A tárgy henger alakú, felső negyede fémből készült, a többi része fehér. Hat méter hosszú huzal lóg rajta, aminek a végén valamilyen csomag van"

A képhez csatolt, részben kitakart belső dokumentumokból – amit a tévé független forrása még 2023 szeptemberében szerzett meg az adatszolgáltatási törvény értelmében – az nem derül ki, hogy az amerikai és a kanadai hatóságok mit tudnak a három tárgyról, és hogy az ezek lelövését megelőző időben történtek-e hasonló észlelések.

A képek közzétételét a kanadai védelmi minisztérium kezdetben nem ellenezte, mivel a lelőtt három tárgyat ártalmatlannak nyilvánították – ez is a közérdekű adatszolgáltatás révén megszerzett e-mailekből derül ki –, azonban később mégis úgy döntöttek, hogy visszatartják őket, mert a fotók szerintük önmagukban zavart okozhattak volna a közvéleményben.

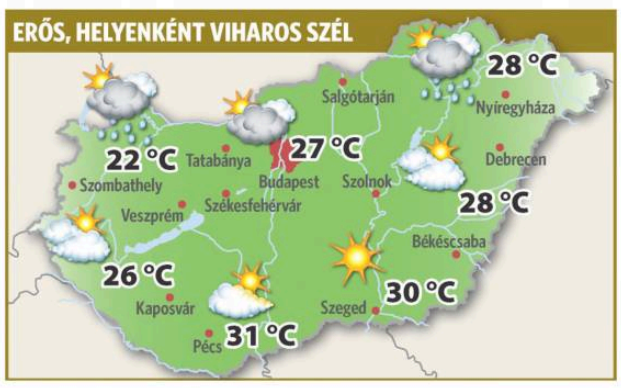

Boldog névnapot, Adalbert!

Az Adalbert germán eredetű férfinév. Elemeinek jelentése: nemes + fényes, híres.

KENÓ

Szeptember 26.

1	5	12	14	15	21	25	34	39	41
43	45	52	57	64	65	68	71	72	77

Lassan helyreáll a főváros közlekedése

ÁRVÍZ Csütörtök kora reggeltől újra az autós forgalomé Budapest mindkét alsó rakpartja, a hétvégén pedig a gyalogosok és a bringások is birtokba vehetik a pesti oldalt – írta a főpolgármester a Facebook-oldalán. Karácsony Gergely közölte: azon dolgoznak, hogy péntektől a villamosforgalom is helyreálljon. A Margitsziget egyelőre zárva marad, a Főkert munkatársai a faállományt vizsgálják, hiszen sok helyen meglazult a talaj, ami fokozza a fakidőlések veszélyét, ezért óvatosságra van szükség. A 4-es, 6-os villamosok nem állnak meg a Margitszigetnél, és továbbra sem közlekedik a 26-os és a 226-os autóbusz.

*

A klímaváltozás miatt kétszer nagyobb valószínűséggel fordulhatnak elő olyan felhőszakadások, mint amilyenek szeptemberben pusztító árvizeket okoztak Közép-Európában. A négynapos esőzéssel járó Boris vihar volt a valaha mért legerősebb Közép-Európában – olvasható a World Weather Attribution (WWA) nemzetközi tudóscsoport legfrissebb jelentésében.

FOTÓ: MTI/KOCSIS ZOLTÁN

Csütörtökön újra birtokba vehették az autósok a rakpartokat

Az elmúlt két évtized legsúlyosabb közép-európai áradásai 24 halálos áldozatot követeltek, jelentős anyagi károkat okoztak, épületek és hidak rongálódtak meg, a helyreállítás pedig több milliárd dollárt emészthet fel.

„Amíg az olajat, a gázt és a szenet nem váltják fel megújuló energiával, addig a Borishoz hasonló viharok még hevesebb esőzéseket és gazdasági károkkal járó áradásokat fognak okozni" – áll a jelentésben. Ha a felmelegedés eléri a 2 Celsius-fokot, ami várhatóan a 2050-es években következik be, az ilyen viharok legalább 5 százalékkal több esővel fognak érkezni – írták a tanulmány szerzői.

NÉPSZAVA

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban
Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA
Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu
Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.
Partnereink: IMEDIA OBSERVER

N MOBIL VISSZHANG

A NÉPSZAVA MELLÉKLETE

Európai Bizottság: kezdeményez, működtet, ellenőriz

Magyarország húsz éve tagja az Európai Uniónak. Amiből a legtöbb polgár elsősorban annyit érzékel, hogy ötévenként megválasztunk oda valakiket, és megszűntek határok. Sokan élnek a szabad munkavállalás lehetőségével is. Vannak, akik számára a kormány propagandájának köszönhetően az EU egyfajta bürokrata gyarmattartó. Hallani vezetőkről, bizottságról, tanácsról, parlamentről, de nem áll igazán össze se a szerkezet, se a működés. EU-navigátor videósorozatunk újabb kísérlet a létező információs anyagok mellett, hogy követhetővé váljon a szervezet munkája. Lattmann Tamás nemzetközi jogász segítségével folytatódik a tájékozódás az EU sajátos építményében. Ezúttal az Európai Bizottság funkciójáról lesz szó, amelyet az EU kormányának tekintenek, de ez nem egészen igaz.

Akropolisznál bevezetett tiltás a déli órákra, gumicsizmában kvaterkázó emberek a Szent Márk téren, tömegekkel harcoló spanyol hatóságok – a turizmus világnapján számos kérdés feszíti a fenntarthatóságban érdekelt szakembereket. A világgazdaság GDP-jének nagyjából tizedét hozó idegenforgalom számos térség lendületét adja, de sok helyütt a fékezés kényszerét is észlelik már. Barcelonában buszjáratot töröltek a Google-térképről, hogy csökkentsék a tömegeket, Velencében belépő kell a látogatáshoz, ami évtizedek múlva talán már csak hajóval lesz kivitelezhető a most még besétálható tereken is, Athénban a kánikulai időszakban kénytelenek korlátozásokkal élni a forróság miatt. Talán némi belső utazás sem ártana, hogy legyen látnivaló holnapra is…

Hallgassuk a Népszavát!

A mesterséges intelligencia lehetőségeit kihasználva olvasóink meg is hallgathatják a napi lapszám vezető írásait. Mindössze két kattintás, és Szabolcs már olvassa is egymás után a kiválasztott cikkeket. Egy listán pontosan jelezzük a hangfájlban szereplő anyagok címét és kezdési idejét.

Érdemes kipróbálni! Rezgessük meg a Népszava hangját! Néhány perc „rádiózás", és sok mindent megtudhat a napi aktuális politikai és egyéb témákról. Autóban ülve így biztos kényelmesebb olvasni, de lehet még számtalan szituáció, amikor nehéz a betűket bámulni.

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 28., szombat

152. évfolyam, 227. szám

Ára: 600 forint

8+8 OLDAL

MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Igényes nemzedék

A mostaniaktól alapvetően eltérő cégeknél szeretnének dolgozni az 1997 utáni „Z" generáció tagjai. Olyanoknál, ahol szociális érzékenységet, környezettudatosságot és fenntarthatóságra törekvést tapasztalnak. **6. oldal**

Gyerek(b)irodalom

A legtöbb gyerek nem venné el apu mobilját, a fordítókat továbbra sem fizetik jól, és kiderült, miben áll a digitális kapitalizmus – a könyvfesztivál pénteki napján jártunk. **11. oldal**

Éjjel a stadionban

A Darmstadt szurkolói csapatuk stadionjának lelátóin tölthetik majd az első novemberi éjszakát. A jegy árával is támogatják a város hajléktalanjairól gondoskodó civil szervezeteket. Szerencsére Magyarországon is vannak jó kezdeményezések. **13. oldal**

Oroszbarát bűnbánat

BOTRÁNY Csak '56 ügyében kértek elnézést, Orbán Balázs másik, az ukránok felelőtlen háborús védekezéséről szóló állítását nem korrigálták.

BATKA ZOLTÁN, HARSÁNYI GYÖRGY

Visszavonulót fújt a kormányzat a miniszterelnök politikai igazgatója, Orbán Balázs botrányos kijelentései miatt, de a tagadást péntekre gyorsan felváltó bűnbánat felemásra sikerült. Azt elismerték, hiba volt arra utalni, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc tanulsága, hogy ha Magyarországot orosz agresszió éri, akkor nem helyes védekezni. Másik súlyos állítását – miszerint az Oroszország által megtámadott Ukrajna elnöke felelőtlenül belevitte országát „egy háborús védekezésbe" – meg sem próbálták korrigálni. A kabinet nem válaszolt arra a kérdésünkre, egyetértenek-e Orbán Balázs szavaival.

Szentpéteri Nagy Richard politikai elemző lapunk érdeklődésére úgy vélte, szinte törvényszerű volt egy hasonló botrány kirobbanása: – Orbán Viktor oroszbarát politikája annyira tarthatatlan, hogy abban a pillanatban, amikor valaki leül és megpróbál erről mélységében beszélni, akkor azonnal, magától értetődően felmerülnek védhetetlen kérdések. Ha valaki megpróbálja megvédeni Orbán Viktor oroszpolitikáját, akkor az ugyanúgy beleszalad egy ilyen botrányba, ahogy ez most Orbán Balázzsal történt.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Kötcsei anzix. A kormányfő most próbált elhatárolódni saját politikai igazgatójától

Orbán Balázs kijelentései az orosz és az ukrán nyilvánosságig is elértek. Az RBK Ukraina figyelemre méltónak nevezte, hogy „a kapituláció célszerűségéről azután értekezett a kormányfő bizalmi embere, hogy Orbán Viktor a »békemissziójának« hatékony megjelenését ígérte". Az rbc.ru orosz portál emlékeztetett, Magyarország ellenzi az EU katonai támogatását Kijevnek, s az ukránok kurszki betörésekor „Orbán Balázs felszólította a világot, hogy ébredjen fel, és kezdjen erőfeszítéseket tenni a konfliktus rendezésére".

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

Donald Trump ismét gyors rendezést ígért

ÖNÉRDEK Néhány nap sértődés után pénteken reggel Donald Trump mégis találkozott Volodimir Zelenszkij ukrán elnökkel. New York-i megbeszélésük után ismét azzal kérkedett, hogy ha győz az elnökválasztáson, rövid úton véget vet az ukrajnai konfliktusnak. Ugyanakkor nem felelt újságíróknak arra a kérdésére, hogy Ukrajnának ehhez le kell-e mondania területei egy részéről.

Zelenszkij előző nap újabb katonai támogatásokra kapott ígéretet a szövetségesektől, köztük egy közel 8 milliárd dolláros segélycsomagra az USA-tól. Joe Biden elnökkel ismertette „győzelmi tervét", de X-bejegyzése szerint abban maradtak, hogy „megbízták stábjaikat, folytassanak konzultációkat a további lépésekről".

CIKKÜNK A 8. OLDALON

Trump az előző napokban kampányokokból élesen támadta az ukrán elnököt.

FOTÓ: PROFIMEDIA/AP/JULIA DEMAREE NIKHINSON

Trump nem felelt arra, Ukrajnának le kell-e mondania területekről

„Orbán Viktor trójai faló az EU-ban"

VIZIT A jövő héten Budapestre látogat Tineke Strik, az Európai Parlamentnek (EP) a magyarországi jogállamiság helyzetével foglalkozó állandó előadója. A politikus szerdától péntekig tartó viziten szeretne bemutatkozni az illetékes kormányzati és nem kormányzati szerveknek és szervezeteknek, amelyekkel együtt kíván működni a következő öt évben. A programja még nem végleges, de az biztos, hogy felkeresi az Integritás Hatóságot és az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalát.

A holland zöldpárti politikus feladata, hogy az EP demokratikus többségéhez tartozó képviselők egy csoportjával nyomon kövesse az Orbán-kormány teljesítményét a jogállamiság, a demokrácia és az alapvető jogok terén, és kidolgozza az erről szóló parlamenti véleményeket és állásfoglalásokat.

FOTÓ: EP/ALEXIS HAULOT

Tineke Strik a harmadik Magyarországgal foglalkozó zöldpárti képviselő

Tineke Strik reméli, hogy a gárda összeáll, mire Orbán Viktor az EP-be látogat, hogy bemutassa a magyar EU-elnökség programját. A kormányfő előreláthatólag október 9-re mond beszédet a törvényhozó testület plenáris ülésén Strasbourgban.

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

Fürjes Balázs szerint nem kell népszavazás

OLIMPIA A népszavazás elsőre jó ötletnek tűnik, de a látszat csalóka – fogalmazott a Népszavának adott interjújában a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja. Fürjes Balázs kijelentette, a NOB nem írja elő, és nem volt még olimpia, amelyet népszavazás előzött volna meg. Most Franciaország, aztán az USA, majd Ausztrália a világ legerősebb demokráciái, a népszavazás igénye mégsem vetődött fel – mondta. A sportvezető szerint abban a tíz városban, ahol az elmúlt tizenegy évben népszavazásra akarták vinni a rendezést, ott az olimpia megfeneklett, az ilyen referendumok a politikai harc irányába viszik a kérdést, és mindenről szólnak, csak nem az olimpiáról.

INTERJÚNK AZ 5. OLDALON

Nem érdeklik a Fideszt az eldobott babák

PODCAST Magyarországon a gyermekvédelem hiányosságai miatt több száz csecsemő marad akár egy évig is kórházakban. A belügy alá került gyerekvédelemnek azonban még adatai sincsenek arról, hogy miért és milyen kisbabákat hagynak magukra az anyák, pláne, hogy mit lehetne tenni azért, hogy a kicsik mielőbb gondozószülőkhöz kerüljenek – hangzott el a Hol Élünk? e heti adásában, ahol a lapunk által feltárt helyzetről beszélgetett a cikkíró Muhari Judittal Varga Dóra főszerkesztő-helyettes, Papp Zsolt gazdasági újságíró és Batka Zoltán műsorvezető. A kommunikációs kormányzásra berendezkedett kabinetet csak az érdekli, hogy látványosnak szánt – ám a valóságban eredménytelen – pedofilvadászattal vegzáljon gyermekgondozókat, míg a Dúró Dóra fémjelezte szélsőjobb átragasztott ARC-plakáttal üzent az anyáknak: ne merjenek beszélni a problémáikról.

Telefonja kamerájával olvassa be a kódot, és a kapott linket nyissa meg a böngészőben! Ha mégis inkább begépelné, használja ezt a címet: **https://nepszava.hu/3251761**

Szélsőjobbal vagy nélküle

AUSZTRIA Sosem állt ilyen közel a győzelemhez a populista Osztrák Szabadságpárt, mint a most vasárnapi választások előtt. Rekordszámú párt akar bejutni a bécsi törvényhozásba.

FÖLDVÁRI ZSUZSA
BÉCS

Már több mint egy éve vezeti a közvélemény-kutatásokat az Osztrák Szabadságpárt, amely eddig két koalíciós kormányban kapott szerepet. A mostani felmérések makacsul azt mutatják, hogy a vasárnapi parlamenti választásokon az FPÖ megszerzi a szavazatok 27 százalékát. A második helyre a jelenleg kormányzó kereszténydemokrata Osztrák Néppártot (ÖVP) teszik, amely az elmúlt hónapokban szívósan kapaszkodott felfelé, s immár csak egy százalékkal áll az FPÖ mögött. Mozdulatlan harmadik viszont az osztrák szociáldemokrata párt (SPÖ) 21 százalékos támogatottsággal.

A következő öt év koalíciós kormányzást valószínűsít, a nagy politikai tömörülések közül egyedül a néppártnak van esélye arra, hogy kétféle lehetőség közül válasszon. Karl Nehammer kancellár makacsul kitart azon meggyőződése mellett, miszerint a többség által ideológiai karanténba zárt szabadságpárttal együtt tudna működni, ha az élén nem a szalonképtelen Kickl állna. Nehammer elődje, a 2021-ben lemondásra kényszerített Sebastian Kurz 2017–2019 között együtt kormányzott a pártszimbóluma alapján kékeknek nevezett FPÖ-vel, s bár az akkor belügyminiszter Kickl sok borsot tört az orra alá, ha nincs a világbotrányt okozó Ibiza-videó, amely rejtett felvételen bemutatta a szabadságpárt vezetőinek gátlástalan korruptságát, talán kihúzták volna együtt az öt évet.

Kickl, aki nem szerepelt a kompromittáló videón, és aki évtizedeken át a párt második vonalában, beszédíróként szolgálta ki a vezetőket, 2021-ben került az FPÖ élére, s mérhetetlen szorgalmával, a vetélytársak eltávolításával megszerezte a hatalmat, és újraszervezte a pártot. Elemzők szerint a nyilvánosságot nem kedvelő, szikár politikus, aki egy baloldali karintiai munkáscsalád gyermeke, elődeivel szemben azzal az előnnyel bír, hogy nem törekszik népszerűségre, következetesen halad meggyőződései mentén. A 60-as, 70-es évek Ausztriáját sírja vissza, de nem a Kreisky által megteremtett szociális és szocialista jólétet, hanem a migránsok nélküli országot, tradíciókkal, havasi gyopárral, sörsátrakkal.

FOTÓ: AFP/JOE KLAMAR

A néppárti Karl Nehammer kancellár kitart amellett, hogy együtt tudna működni a többség által ideológiai karanténba zárt szabadságpárttal, ha az élén nem a szalonképtelen Kickl állna

1 százalék
Ennyire csökkent a különbség az FPÖ és az ÖVP között

Kikl amúgy nem szereti a sört, nem tagja e szélsőséges világban kardvívással, régi német dalokkal élénkített diákszövetségeknek, nem barátságot kér, hanem tekintélyt követel. Az FPÖ-nél is radikálisabb identitárius mozgalommal rokonszenvez. Az egykor filozófiát tanult aszkéta a magyar miniszterelnök illiberális demokráciáját élteti, Orbánnal együtt szervezte a Patrióták Európáért európai parlamenti frakciót. Ő is az oroszok oldalán áll az ukránok elleni háborúban, de a semlegességet azért helyesli, hogy ne kerüljön Ausztria túl közel a NATO-hoz, s őrizze viszonylagos függetlenségét az Európai Unióban.

„Kickl veszélyt jelent Ausztria biztonságára” – állítja Nehammer, aki vele nem, de az FPÖ-vel kész lenne koalícióra lépni az elmúlt évek kellemetlen partnere, a zöldek helyett. A néppárt erejének töredékével rendelkező környezetvédők több célkitűzésüket valósították meg a koalíció éveiben, mint az ÖVP, egységes tömegközlekedést szerveztek, megszüntették a hivatali titok rendszerét, s ők voltak, akik megbuktatták Kurzot. A nehéz éveket a 62 éves Werner Kogler irányításával csinálták végig, de a párt hőse s új vezetője a környezetvédelmi miniszter, Leonore Gewessler lesz. A nyáron a koalíciós partnerre is fittyet hányva az ő szavazatával emelkedett törvénnyé az EU-ban az úgynevezett renaturációs jogszabály, amely uniós szintű célokat határoz meg a veszélyeztetett fajok és élőhelyek védelme érdekében.

A zöldek azonban jelenlegi 8 százalékukkal csak harmadikok lehetnek egy új kormánykoalícióban, de erre a szerepre a liberális NEOS aspirál, amely 12 százalékon áll, szeretne végre hatalomba kerülni, és elképzelései is jobban simulnak a nagy pártokéhoz. A párt élén álló Beate Meinl-Reisinger, Ausztria egyik legkedveltebb politikusa nemcsak kormánytagságot szeretne, hanem az oktatási és a kulcsfontosságú pénzügyminiszteri tárcát is, az utóbbit magának.

> A nagykoalíciónak nevezett néppárti–szociáldemokrata kormányzás stabilitást, de reformféket is hozott Ausztriára.

A zöldek, a liberálisok és a szociáldemokraták egyértelműen kizárták az együttműködést a szélsőjobbal, számukra csak az a lehetőség adódik, hogy a néppárttal állnak össze. Az elmúlt évtizedekben meghatározó volt a nagykoalíciónak nevezett néppárti–szociáldemokrata kormányzás, amely stabilitást, de reformféket is hozott Ausztriára. A vörös egykori óriáspárt 2017 óta ellenzékben van, sok éve tartó belső irányváltásait mindmáig nem sikerült konszolidálnia. Az SPÖ élén egy éve álló, traiskircheni polgármesteri pozícióját is őrző Andreas Babler a szakszervezetekkel egybeforrt régi „forradalmi” időket emlegeti nosztalgiával, jóllehet a legmerészebb elképzeléseiről, a 32 órás munkahétről és a gazdagok megadóztatásáról átmenetileg letett. Babler nagyszerű szónok, ő elhiszi, hogy vasárnap kancellárrá választják. Ha 21 százaléknál kevesebbet szerez, vélhetően a nála tehetségesebb Doris Burest, a parlament alelnökét állítják a helyére.

A sokáig csak „jobb híján kancellárnak” tekintett, karizmának híján lévő Nehammer pozíciója egy évvel ezelőtt szilárdult meg, nagy termetével, katonai múltjával a biztonság szimbólumává vált. Már a hisztérikus migrációellenesség hónapjaiban besietett a politikai porond közepére, de az idei árvíz hullámai még inkább megszilárdították szerepkörét. Nyugalmat, erőt árasztott, s már eddig másfél milliárd euró segítséget ígért a bajbajutottaknak. Nagy valószínűséggel pártja ismét kormányozni fog, a választás tétje az: kivel.

Megerősíti az európai trendet az osztrák voksolás

POPULIZMUS Választási szuperévnek nevezték hírmagyarázók 2024-et, hiszen soha ennyi országban nem járultak az urnákhoz a világban, mint idén. Arra a kérdésre, hogy a populizmus számára az áttörés éve lesz-e az idei esztendő, még akkor sem tudunk egyértelmű választ adni, ha az Osztrák Szabadságpárt végül megnyeri a voksolást, hiszen sok függ attól, milyen eredmény születik majd a november 5-én esedékes amerikai elnökválasztáson. Ha Donald Trumpé lesz a legtöbb elektori szavazat, akkor az új lendületet adhat az európai szélsőjobbnak.

FOTÓ: AFP/ALEX HALADA

Az idei EP-választáson a toronymagas esélyes FPÖ végül csak hajszállal előzte meg a kormánykoalíciót vezető néppártot

A tavalyi év vége meglehetősen sötét árnyat vetett az ideire. Bár Lengyelországban megbukott Jaroslaw Kaczynski pártja, a populista Jog és Igazságosság (PiS), s Varsóban egyértelműen Európa-párti kormány alakult, Hollandiában Geert Wilders szélsőjobboldali bevándorlásellenes Szabadságpártja (PVV) szerezte meg a legtöbb voksot. A PVV idén három másik partnerrel alakította meg az új kabinetet, amely nemrég jelezte az Európai Bizottságnak, hogy – Magyarországgal egyetemben – kilépne az Európai Unió migrációs paktumából. Ehhez azonban az EU alapszerződésének módosítására lenne szükség, amire semmi esély nincs. A szintén populista Robert Fico Szlovákiában visszatért a hatalomba, s a kormány irányvonalában a miniszterelnök elleni májusi merénylet nyomán sem történt változás. Sőt, a kabinet egyre autoritérebb húrokat penget.

A júniusi európai parlamenti választás ugyan megerősítette Európa jobbra fordulását, de a szélsőjobb a vártnál gyengébben szerepelt, és a szélsőséges erők – Orbán Viktor kormányfő vagy Marine Le Pen törekvésével szemben – nem egyesítették erőiket az EP-ben: Giorgia Meloni olasz kormányfő blokkja, az Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR) nem kívánt közösködni a Patrióták Európáért képviselőcsoportjával. A Fidesz által is fémjelzett „hazafiak” képviselőcsoportja – amely szélsőjobb és részben oroszbarát pártokból állt össze – ugyan a harmadik legnagyobb lett az EP-ben, de pozíciót nem kapott a szélsőjobbal szembeni „cordon sanitaire”-nek köszönhetően.

Az EP-választáson egyébként a szélsőséges pártok gyengébben szerepeltek az előzetes várakozásoknál, főleg Hollandiában és épp Ausztriában, ahol a toronymagas esélyes FPÖ végül mindössze néhány tizedszázalékkal előzte meg a Nehammer-kormány nagyobbik tömörülését, az Osztrák Néppártot. S ez reményt ad az ÖVP számára arra, hogy most is felülmérik a közvélemény-kutatók az FPÖ-t, és vasárnap a finisben mégis sikerül beérni és éppen megelőzni Herbert Kickl egykori belügyminiszter pártját. Szakértők ugyanakkor figyelmeztetnek arra, hogy az EP- és a parlamenti választás nem hasonlítható össze. A tapasztalatok alapján kijelenthető, hogy az euroszkeptikus pártok szavazói általában kisebb számban vesznek részt az EP-választásokon, mint a nemzeti voksoláson. Ennek az az oka, hogy értelmetlennek tartják az uniós parlamentet.

Az FPÖ szempontjából elviekben szerencsés időben tartották szeptemberben három keletnémet tartományban – Türingiában, Szászországban, valamint legutóbb Brandenburgban – a választást, hiszen a szélsőjobboldali Alternatíva Németországért (AfD) igen jól szerepelt, Türingiában az élen végzett, a másik két tartományban pedig a második helyen. A közvélemény-kutatások alapján eredetileg arra is volt esélye a pártnak, hogy mindhárom helyet „behúzza”, de így is komoly sikerként ünnepelték az eredményt az AfD-nél. Megállapítható, hogy a német kormány válságának egyik haszonélvezője a szélsőjobb.

RÓNAY TAMÁS

Tagadásra felemás bűnbánat

BOTRÁNY Két súlyos állítást tett Orbán Balázs, de csak az egyik esetében visszakoznak: azt fenntartják, hogy Ukrajna elnöke felelőtlenül belevitte országát „egy háborús védekezésbe”.

BATKA ZOLTÁN

Nagyot fordult egyetlen nap alatt a kormányzati kommunikáció: míg csütörtökön még tagadták, hogy bármi vállalhatatlant mondott volna Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója, és „a külföldi finanszírozású propagandasajtót” tették felelőssé, péntekre már visszavonulót fújtak. Előbb Orbán Viktor miniszterelnök nevezte hibának bizalmi embere nyilatkozatát, majd Gulyás Gergely kancelláriaminiszter beszélt félreérthető szavakról. Végül maga az érintett, Orbán Balázs kért bocsánatot.

A politikai igazgató – mint arról már írtunk – azt mondta a kormányközeli Mandiner podcastjében: „Pont ’56-ból kiindulva mi valószínűleg nem csináltuk volna azt, amit Zelenszkij elnök csinált 2,5 évvel ezelőtt, mert felelőtlenség, mert látszik, hogy belevitte egy háborús védekezésbe az országát, enynyi ember halt meg, ennyi területet vesztett. Mondom még egyszer, az ő joguk, szuverén döntésük, megtehették, de ha minket megkérdeztek volna, akkor mi nem tanácsoltuk volna. Azért, mert ’56-ban az lett, ami lett. Mert megtanultuk, hogy itt óvatosnak kell lenni, és óvatosan kell bánni a nagyon értékes magyar életekkel. Azokat nem lehet csak úgy odadobni mások elé.”

Figyelemre méltó, hogy a megdöbbenést kiváltó nyilatkozat utáni politikai kármentésben a kormányzat csak az ’56-os kijelentésre fókuszált. Orbán Viktor azt hangsúlyozta, hogy „a mi közösségünk az 1956-os forradalom talaján áll, abból nőtt ki, nem lenne a mi politikai közösségünk, ha nem lettek volna az ’56-os hősök”. Közölte, biztos abban, hogy Orbán Balázs, ha a történelem úgy fordulna, hogy megint harcolni kell a hazáért, akkor „ott lesz velünk a Corvin közben”. Gyorsan helyeselt erre Orbán Balázs: „Nem állt szándékomban félreérthetően fogalmazni 1956 ügyében. Hiba volt részemről, és ha ezzel valakit megbántottam, akkor ezért elnézést kérek. Megerősítem, hogy ha szükség lesz rá, én ott leszek fegyverrel a kezemben a Corvin köznél.”

Orosz rakétatámadás pusztítása Kijevben. Orbánék szerint nem az agreszszor, hanem a védekezni merészelő ukrán elnök a felelős

FOTÓ: AFP/ANATOLII STEPANOV

TÉVÚT

SZENTPÉTERI NAGY RICHARD: Orbán Viktor oroszbarát politikája annyira tarthatatlan, hogy abban a pillanatban, amikor valaki leül és megpróbál erről mélységében beszélni, akkor azonnal, magától értetődően felmerülnek védhetetlen kérdések

Mindez azt jelenti, hogy két súlyos állítása közül csak az egyikről ismerték be, hogy hiba volt. Arról a kormányfő, a kancelláriaminiszter és Orbán Balázs sem tett említést, hogy az ukrán elnökre vonatkozó kijelentését korrigálni kellene. Pedig voltaképp nem kevesebbet állított, minthogy az ukrán Volodimir Zelenszkij felelős a sok áldozatért, mert védekeznek az országukat lerohanó orosz hadsereg ellen.

Megkérdeztük Orbán Viktor sajtófőnökét, Havasi Bertalant, a Kormányzati Tájékoztatási Központot és a Miniszterelnökséget is, egyetértenek-e Orbán Balázs kijelentésével, ami szerint Zelenszkij elnök felelőtlenül belevitte országát „egy háborús védekezésbe.” Lapzártánkig nem kaptunk választ.

Szentpéteri Nagy Richard politikai elemző lapunk érdeklődésére úgy vélte, szinte törvényszerű volt egy hasonló botrány kirobbanása:

– Orbán Viktor oroszbarát politikája annyira tarthatatlan, hogy abban a pillanatban, amikor valaki leül és megpróbál erről mélységében beszélni, akkor azonnal, magától értetődően felmerülnek védhetetlen kérdések. Ha valaki megpróbálja megvédeni Orbán Viktor oroszpolitikáját, akkor az ugyanúgy beleszalad egy ilyen botrányba, ahogy ez most Orbán Balázzsal történt.

Arról, hogy Orbán Balázsnak sikerült-e megmentenie állását a felemás bocsánatkérésével, Szentpéteri Nagy Richard úgy vélekedett: ez szinte mellékszál.

– Sokkal komolyabb probléma, hogy a háború, az Ukrajna elleni orosz agresszió folytatódni fog, és a magyar kormány várhatóan Orbán Balázzsal vagy nélküle, de ugyanazt a külvilág számára morálisan védhetetlen politikát fogja folytatni.

Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke többek között úgy reagált tegnap: „Orbán Viktor ma hibának nevezte Orbán Balázs hazaáruló mondatait. Ilyet a miniszterelnök utoljára a kegyelmi botrány idején tett. Akkor Novák Katalin két nap múlva lemondott. Orbán Balázs, értesz a szóból?”

Gyurcsány Ferenc, a DK elnöke kijelentette, hogy a kormányfőnek és kormányának mennie kell, mert az „árulásra nincsen bocsánat”. Úgy fogalmazott: a kormányfő politikai igazgatójának „beismerése, hogy hazánkat bárminemű ellenállás nélkül átadnánk Oroszországnak, hogyha bennünket támadás érne, egy hosszú, másfél évtizedre visszanyúló politika betetőzése és valójában nyilvános beismerése”. – Az orbáni áruló magatartással szemben átfogó, közös, hazafias koalícióra van szükség – mondta.

Orbán Balázs sajátos védekezése

Bocsánatkérését, hazafiasságát Orbán Balázs azzal igyekezett hitelesíteni, igazolni, hogy ez nála családi kötelezettség: Facebook-posztjában közzétette az 1950-ben koncepciós perben elítélt nagyanyja ítéletét, és a második világháborúban, 1943-ban elesett dédapja, Lovag Khloyber Oszkár halotti értesítőjét. Utóbbi kapcsán a Mindenki Magyarországa Mozgalom és a Hvg.hu is arról írt korabeli dokumentumok alapján: Orbán dédapja a pályáját rendőrségi detektívként kezdte, de a bűn útjára tért, rablás, okirat-hamisítás, sikkasztás miatt börtönben is volt, mielőtt hősi halált halt.

Ukrán meglepettség, orosz elégedettség

SAJTÓVISSZHANG Az RBK Ukraina figyelemre méltónak nevezte azt: „A kapituláció állítólagos célszerűségéről szóló botrányos kijelentés néhány héttel a média azon közlése után hangzott el, hogy Orbán Viktor a »békemissziójának« hatékony megjelenését ígérte”. Az Unian ukrán hírügynökség felidézte, hogy Moszkva nemrég összeállította azon országok listáját, amelyek „a hagyományos orosz szellemi és erkölcsi értékeknek ellentmondó” nézeteket kényszerítenek lakosságukra. Az EU-ból csak két állam – Szlovákia és Magyarország – nem szerepelt a listán. Az Unian érdekességnek nevezte, hogy Orbán Viktor egy éve elismerte, „nem érdekli, hol fog áthaladni az orosz–ukrán határ, amíg Ukrajna a két ország között marad.”

Az rbc.ru orosz portál arra emlékeztetett, Magyarország ellenzi, hogy az EU katonai támogatást nyújtson Ukrajnának, tűzszünetet és béketárgyalásokat szorgalmaz, továbbá Budapest többször is blokkolta a források elosztását, és megtagadta a részvételt a NATO ukrajnai katonai missziójában. Felidézte Orbán júliusi békemisszióját is, amelyet azután bonyolított le, hogy Magyarország átvette az Európai Tanács soros elnökségét. A Lenta.ru orosz hírügynökség visszautalt arra, hogy az ukrán hadsereg Kurszk megyei betörésekor „Orbán Balázs felszólította a világot, hogy ébredjen fel és kezdjen erőfeszítéseket tenni a konfliktus rendezésére”. H. GY.

Az IH-ba is ellátogat az új jogállamiságiért felelős”

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

– Jó lenne, ha aznap közös sajtótájékoztatót tudnánk tartani a dosszién dolgozó teljes csapattal, hogy megmutassuk: még mindig megvan a demokratikus többség a parlamentben, amely a jogállamiság visszaállítását szeretné Magyarországon – fejtette ki a Népszavának a második mandátumát kezdő EP-képviselő, aki a migráció professzora a hollandiai Radboud Egyetemen.

Tineke Strik: Orbán Viktor trójai faló az Európai Unióban, akivel hosszú ideig túlságosan elnézőek voltunk

Tineke Strik egykori párttársa és honfitársnője, Judith Sargentini, valamint az előző parlamenti ciklusban őt követő francia zöldpárti Gwendoline Delbos-Corfield munkáját folytatja. Utóbbival számos parlamenti állásfoglaláson és munkacsoportban együtt dolgozott, így ismeri az EP által tárgyalt magyar ügyeket.

– Fel kell ismernünk, hogy a veszély nemcsak kívülről, hanem belülről is fenyeget bennünket. Orbán Viktor trójai faló az Európai Unióban, akivel hosszú ideig túlságosan elnézőek voltunk. De egyre jobban elszigeteli magát, ma már annyira irritálja a tagállamokat is, hogy azok remélhetőleg megtörik a csendet. A „nem bántalak, ha te sem bántasz” magatartásnak véget kell vetni a kormányok képviselőiből álló EU Tanácsban – nyilatkozta lapunknak Strik, aki zöldpárti frakciótársaival együtt határozottan ellenezte, hogy a magyar kormány beüljön e fontos döntéshozó fórum soros elnöki székébe. Nem támogatták azt sem, hogy Orbánt meghívják a plenáris ülésre, hiszen szerintük mindig visszaél az ilyen megszólalási lehetőségekkel. A Zöldek azonban meggyengültek az új EP-ben, a baloldali és liberális pártok blokkja csak a mérsékelt jobboldali Európai Néppárttal összefogva tudja keresztülvinni az akaratát. A frakciónak nem lenne ellenére, ha a magyar miniszterelnök beszéde alatt sikerülne valamilyen tiltakozási akciót szervezni az ülésteremben, de annak is akkor lenne értelme, ha a többség csatlakozna hozzá, ismerte el lapunknak több zöldpárti politikus.

FOTÓ: EP/ALEXIS HAULOT

Vita tavaly az EP-ben a jogállamiságról. Régi téma, új szereplők

A magyar jogállamiság helyzetével foglalkozó állandó előadó Tineke Strik egyik célja, hogy az Európai Parlament által 2018-ban elindított hetes cikkelyes eljárásban végre sikerüljön továbblépni. A procedúra nem az EP-ben, hanem az éppen a magyarok által elnökölt EU Tanácsban zajlik annak megállapítására, hogy Magyarországon súlyosan és rendszerszinten sérülnek-e az uniós értékek. A parlament már felszólította a kormányokat, hogy ne habozzanak határozott döntéseket hozni, és a lehetőséget egyre többen mérlegelik, látván az együttműködést megakasztó orbáni vétókat, fejtette ki lapunknak Tineke Strik.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Ezerrel kevesebb gyerek született augusztusban, mint egy éve

KSH A múlt hónapban 6703 gyermek született és 10 009 fő halt meg a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) friss adatai szerint. Tavaly augusztushoz képest a születések száma csaknem 13 százalékkal csökkent, míg a halálozásoké 1,2, százalékkal emelkedett. A mostani születésszám új augusztusi mélypontot jelent, mivel soha nem volt még olyan év, amikor ebben a hónapban 7000-nél kevesebb gyerek született volna. Tavaly augusztusban például 7719 csecsemő született, 2022-ben pedig még jóval nyolcezer fölött volt az augusztusi születésszám. Vagyis már 2023-ban is nagyon látványos volt a visszaesés szinte minden hónapban, idén pedig még ennél is sokkal alacsonyabb számok érkeznek.

A hivatal jelentése szerint az idei első nyolc hónapban 51 463 gyermek jött világra, ez 10 százalékkal, 6017-tel kevesebb a tavalyi hasonló időszaknál. A romló tendencia ráadásul gyorsul: míg január–márciusban 9,1, addig május–augusztusban már 13 százalékkal kevesebb volt az élve születések száma az előző évinél (csak az április hozott enyhébb, 3,3 százalékos visszaesést). A teljes termékenységi arányszám egy nőre becsült értéke – vagyis az a szám, hogy egy nő élete során átlagosan hány gyereknek ad életet – 1,37 volt, miközben egy évvel korábban még 1,52. Ez azért is lényeges kérdés, mert az Orbán-kormány éveken át ennek a mutatónak a növelését helyezte a népesedéspolitika fókuszába, ám mióta romlik a mutató, nem hozzák elő a kérdést.

Az is figyelmeztető adat, hogy amióta a statisztikát vezetik, most először fordult elő, hogy az eltelt 12 hónapban (azaz 2023. szeptembertől 2024. augusztusig) a születésszám 80 ezer alá csökkent. Ez a szám most 79 208 – tavaly ilyenkor ennél 8284-gyel több volt, és pár éve még nagyon gyengének számított az az időszak, amikor néha becsúszott 90 ezer alá.

A születések és a halálozások egyenlegének következtében a természetes fogyás 31 937 fő volt, ami 18 százalékkal több a 2023. január–augusztusi 27 086-nál. Ez nagyjából annyi, mintha augusztus végére elnéptelenedett volna Gödöllő vagy Salgótarján.

NÉPSZAVA

Folytatódik a mélyrepülés a születések számában

FOTÓ: AFP/SINA SCHULDT

LAPSZÉL

Távozott Karácsony kabinetfőnöke

„Nagyon-nagyon régóta jeleztem már a főpolgármesternek, hogy ebben a szerepkörben nem kívánom folytatni” – mondta a HVG-nek Balogh Samu, Karácsony Gergely kabinetfőnöke, ezzel mintegy megerősítve, hogy távozik eddigi fővárosi pozíciójáról. Elmondása szerint ő maga döntött a távozás mellett, az Index szerint azonban Karácsony rúgta ki. Balogh most azt mondta, továbbra is elkötelezett a főváros iránt, motiváltnak is tartja magát a budapesti munkával kapcsolatban, azonban hogy hol, és főleg mikor térhet vissza a munkába, az egyelőre „a jövő zenéje.” Balogh Samut Karácsony a 2019-es választási győzelme után vette maga mellé kabinetfőnöknek. NÉPSZAVA

Lázárék hitelt kérnek vasútfejlesztésre

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Benyújtotta a kormány az Európai Beruházási Bankhoz azt a legalább 1 milliárd euróra szóló hitelkérelmét, melyből megújítanának több száz kilométernyi vasúti pályát. Lázár János Facebook-posztjában kifejtette, hogy a 800 milliárd forintos infrastruktúrafejlesztési program egyik felét a kormány biztosítja, a másik felét az EIB hiteléből finanszírozzák majd. Emlékeztetett arra, hogy augusztusban hirdettek meg 5 pontos közlekedési akciótervet, ami sürgősségi beavatkozásokat, és „hosszabb távú, valódi terápiás lépéseket egyaránt tartalmaz”. NÉPSZAVA

Kötelező parkoló az új kocsmákhoz is

Új vendéglátóegységek fogyasztóterének minden megkezdett 10 négyzetmétere után, valamint új hajléktalanszálló minden 30 férőhelye után egy parkolót köteles biztosítani az építője – áll abban a Lázár János által előkészített kormányrendeletben, amit most bocsátottak társadalmi vitára. Vitézy Dávid a tervre azzal reagált: abszurd, hogy nem lehet kocsmát sem nyitni parkoló nélkül, miközben tilos egyszerre inni és vezetni. Szerinte a tervezet valójában a városi autózást ösztönző javaslat. NÉPSZAVA

„Aligha van dologkerülőbb nép”

STIGMA A Horthy-korszak sajtójának cigányságképét mutatja be új könyvében Jakab Attila történész. Ahogyan sejteni lehet: a cikkek jellemzően ellenségesek, alapgondolatuk szerint a cigányok élősdiek és kártékonyak.

CZENE GÁBOR

„A cigány tehetséges faj (sic!), de tehetségét a zenén kívül csak rosszra használja. Rossz tulajdonsága számtalan. Állhatatlan, piszkos, iszákos, kártyás, veszekedő; férfi-gyermek-nő pipás, sőt bagózik, szertelen, szenvedélyes, gyáva, irgalmatlan. Közismert régi szokása az állatmérgezés és fertőzés, hogy a dögöt aztán megehesse” – fejtegette 1928-ban a Társadalomtudomány című orgánum cikke, hozzátéve: mindezek természetesen az úgynevezett vándorcigányokra vonatkoznak. A letelepedettek, akik túlnyomó része zenész, „elhagyták ugyan e szokásokat és sajátságokat, de a faji jelleget és tulajdonságokat jórészt megtartották”.

„Aligha van dologkerülőbb nép, mint a cigány. A szálas férfiak a putri vagy a sátor előtt henyélnek naphosszat, az asszonyok meg a leányok egész nap a faluban koldulnak, a gyerekek meg az erdőről lopkodják a gallyakat” – állította szintén 1928-ban a Magyar Detektív.

Esetenként azonban a két világháború közötti időszakban is lehetett találkozni olyan írásokkal, amelyek jó szándékkal viszonyultak a cigánysághoz. A Magyarság 1931-ben pozitív kicsengésű interjút készített egy húszéves cigány fiatalemberrel, „aki a cigány nép hittérítőjének készül”. A Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap 1935-ben követendő példának állította a Diósgyőrben létrehozott cigányiskolát (a település ekkor még nem volt Miskolc része), ahova 92 gyerek iratkozott be önként, hogy „másokká legyenek, mint elődeik voltak”. A cikk megállapítása szerint „nem félmeztelen, rongyos és nem piszkos gyerekek már ezek, hanem rendes, figyelni tudó, sőt érdeklődő cigány tanulók, akikből a hivatásuk magaslatán álló tanítónők az írás-olvasás, számtan, beszéd- és értelemgyakorlat, földrajz, testgyakorlás annyi pompás eredményeit mutatták fel, amiről csak az elismerés hangján lehet megemlékezni”.

A fenti idézeteket abból a cikkválogatásból szemezgettük, amely Jakab Attila történész „...föl kell ébreszteni bennük... az emberi méltóságukat...” című könyvében jelent meg. Az alcím: „Cigányságkép a Horthy-korabeli sajtóban (1919–1945)”. A kötet nem pusztán forrásgyűjtemény, amely felsorolja – részben pedig ismerteti és elemzi – a témába vágó cikkeket, hanem kutatástörténeti összefoglaló is. A szerző külön fejezetet szentelt a cigány zenészeknek.

Gulyás Klára kulturális antropológus a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontban tartott könyvbemutatón fontos kérdésnek nevezte, hogy szenvedéstörténetként, vagy az együttélés szempontjából írjuk meg a romák történetét. Jakab Attila – jelentette ki ján ez volt Magyarországon a legnagyobb méretű, cigányok elleni tömeggyilkosság. A tragikus esetet említve Jakab Attila hangsúlyozta, hogy a mészárlást faji alapon követték el férfiak, nők és gyerekek ellen, tehát lehet és kell roma holokausztról beszélni. A vidéki zsidóság deportálása után szerinte akarat lett volna arra, hogy a cigánysággal szemben is hasonlóan lépjenek fel, csak már lehetőség nem volt a végrehajtásra.

FOTÓ: FORTEPAN/JURÁNYI ATTILA

Életkép 1930-ból, a helyszín az akkori kecskeméti „cigányváros”

– próbált mindkét módszertani elvárásnak megfelelni.

– Két jól körülhatárolható álláspont létezik – mondta Kállai Ernő társadalomkutató, volt kisebbségi ombudsman a roma holokausztról, a pharrajimosról folyó vitákkal kapcsolatban. Az egyik szerint Magyarországon nem volt szervezett, faji alapon történő népirtás a romákkal szemben, a másik szerint faji alapú megsemmisítés zajlott. Kállai Ernő úgy vélte, ez a vita még sokáig nem fog nyugvópontra jutni. (Persze, azt senki sem állítja, hogy a roma népesség körében is olyan mértékű veszteségről lehet beszélni, mint a zsidóság esetében.)

Harmat József írt dokumentumkönyvet a Várpalota melletti Grábler-tónál történt vérengzésről. A tónál lévő akácosban 1945 februárjában több mint száz székesfehérvári és várpalotai cigányt végeztek ki. Eddigi tudásunk alap-

> A Horthy-korszakban a „cigánykérdés” alapvetően közrendészeti és népegészségügyi problémaként jelentkezett, jóllehet a cigányság alapproblémája szociális jellegű volt.

Könyvében Jakab Attila ugyanakkor arra a konklúzióra jutott, hogy a Horthy-korszakban a „cigánykérdés” alapvetően közrendészeti és népegészségügyi problémaként jelentkezett, de a politikai életben csupán periferiális szerepet kapott. Jóllehet a cigányság alapproblémája szociális, nem pedig etnikai, faji jellegű volt, és szorosan összefüggött a szegénységgel, az aluliskolázottsággal, ám erről sem a magyar társadalom, sem a hatóságok nem vettek tudomást. Pomogyi László jogtudóst idézve Jakab Attila úgy fogalmazott: a Horthy-korszakra elsősorban olyan jellegű problémamegközelítések és ellenséges hangú, előítélettől hemzsegő írások jellemzőek, amelyeknek alapgondolata az volt, hogy a cigány lakosság élősdi, kártékony, bűnöző hajlamú és minden szempontból a társadalom kárára van. „Dolgozó cigányoknak” kizárólag a zenészeket tekintették.

Messze van még az olimpia

ÖT KARIKA A NOB-tag Fürjes Balázs szerint érthető, hogy újra fölvetődött a rendezés ötlete, de csak társadalmi konszenzussal lehet esélyünk. A népszavazás ötletét azonban csalókának tartja.

Orbán Viktor miniszterelnök a párizsi játékok után a Nemzeti Sportnak újra pedzegette, Budapest mikor és hogyan rendezhetne olimpiát. Karácsony Gergely főpolgármester az eddiginél megengedőbb hangot megütve szintén beszélt a lehetőségről, miként Magyar Péter is. A napokban pedig ön több interjút adott erről. Miért van megint napirenden a téma?

Olimpiai évben vagyunk, magyar győzelmeknek is örülhettünk, érthető, ha ilyenkor ötkarikás lázban ég az ország. Meggyőződésem, hogy ha jól csináljuk, az egész országnak előnyére válna az olimpia, és a legtöbbet Budapest nyerne. Sportlétesítmények alig hiányoznak, ám rendbe kellene tenni a közösségi közlekedést, és az olimpiai terheléshez is, meg egyébként is elengedhetetlen a budapesti kórházak korszerűsítése. Az olimpia gyorsítópálya lenne.

Mit gondol az olimpiai népszavazási kezdeményezésekről?

A népszavazás elsőre jó ötletnek tűnik, de a látszat csalóka. A NOB nem kívánja meg, előírásai között nem szerepel. Nem volt még egyetlen olimpia, se téli, se nyári, amit népszavazás előzött volna meg. Most Franciaország után az USA, majd Ausztrália következik – a világ legerősebb demokráciái, s a népszavazás igénye fel sem merült. Abban a 10 városban, ahol az elmúlt tizenegy évben népszavazásra akarták vinni, az olimpia mindenütt zsákutcába jutott. Úgy tűnik, ahol a politikusok áttolják, áthárítják a döntést és a felelősséget, ahol a hatalmi harc eszközévé teszik, ott az olimpia ügye megfeneklik. Mert így a polarizáció, a politikai harc irányába viszik a kérdést, és az ilyen referendumok mindenről szólnak, csak nem magáról az olimpiáról. Kétségtelenül nehezebb út, amikor politikai riválisok a másikkal való érdemi együttműködést, közös munkát választják, megpróbálnak szót érteni ádáz ellenfeleikkel is, és a képviseleti demokrácia intézményeiben felelős döntést hoznak. De a tapasztalat azt mutatja, hogy csak ez vezet eredményre és olimpiához.

Egy éve, NOB-taggá választása után lapunknak azt mondta, nem tud kormányzati törekvésről. Most van rendezési szándék? Vagy a téma alkalmas egyéb ügyekről elterelni a fókuszt?

Mit mondott Orbán Viktor az interjúban? Egyfelől, hogy ő támogatná a rendezést – ez nem újdonság –, másfelől, hogy a kormánynak ezzel nincsen dolga, Budapest önkormányzatának és a MOB-nak kell közös nevezőre jutnia. Karácsony Gergely arról beszélt, hogy az olimpiát a város fejlődésének a szolgálatába lehetne állítani. Magyar Péter is azt mondta, szakmai diskurzusra, transzparenciára, közös döntésre van szükség. A sikeres párizsi rendezés megmutatta a fenntarthatóságot: le lehet bonyolítani úgy egy ekkora eseményt, hogy az a városhoz van igazítva, nem a várost alakítják az olimpiához. Párizs szervezési összköltsége 4,4 milliárd euró, mintegy 1700 milliárd forint volt. Ám ennek az összegnek csupán a három százaléka volt közpénz! A franciák a szervezési kiadások kilencvenhét százalékát magánpénzekből finanszírozták: jegyértékesítés, vendéglátási csomagok, NOB-támogatás és kereskedelmi partnerek, szponzorpénz.

Én ennek az összegnek a duplájáról tudok: a viadal összesen 9 milliárdba került.

El lehet, sőt, el is kell majd arról vitatkozni, mi minősül rendezési kiadásnak. Vajon az, hogy Párizs megépített egy régóta tervezett metróvonalat, amihez az olimpia adta a felhajtóerőt, olimpiai költség lenne? Valóban, a franciák az olimpiát megelőző hét évben megvalósítottak komoly közlekedésfejlesztéseket, amelyeket használtak az ötkarikás játékok alatt is, majd fognak még száz évig. Az ön számai pontosak, ezek összege a szervezésen túl 4,5 milliárd euróra rúgott – és ennek csupán bő harmada volt közpénz, a többi itt sem az adófizetőket terhelte. Minden szám a franciák saját kimutatása, de azt független nemzetközi könyvvizsgálók auditálják.

Minek ahhoz olimpia, hogy ezeket a fejlesztéseket el lehessen kezdeni megvalósítani?

Nagyon jogos kérdés, az egyik legfontosabb talán! Ha mindenki tudja, hogy ezekre a fejlesztésekre amúgy is szükség van, miért nem valósulnak meg egyébként is? Sok évszázados tapasztalat: ez az élet természete. A legkisebbtől a legnagyobb közösségekig vannak dolgok, amikre tudjuk, hogy nagy szükség lenne, amikhez kell komoly összpontosítás, de valahogy mindig elmaradnak. Egészen addig, amíg nincs valami apropó, évforduló, ünnepi alkalom, ami mégiscsak kiváltja, „kiprovokálja" a megvalósításukat. Európában, a kontinensen nálunk épült meg 1896-ban az első metró. Budapest és a kormány közösen határozott arról, hogy csak akkor járul hozzá a munkálatokhoz, ha garantáltan elkészül a honfoglalás 1000 éves évfordulójára. Ha nincs ünnepségsorozat és a nagy nekibuzdulás, nincs kismetró, Hősök tere, Szépművészeti Múzeum, sok minden más, és ma Budapest jóval szegényebb lenne. De Münchenben az 1972-es olimpia miatt épült meg a ma is naponta közel egymillió utas által használt S-Bahn-hálózat, Barcelona pedig az olimpiának köszönhetően vált ipari kikötővárosból igazi világvárossá. Az olimpia új lendületet tud adni a fejlődésnek.

Nem hiányzik egy központi aréna?

A NOB elvárása: csak az olimpia miatt ne építs semmit! Már rég nem egyetlen város a házigazda, sőt, azt javasoljuk, ha a közelben van nálad hiányzó létesítmény, bátran lépd át az országhatárt is. Az atlétikai világbajnokságra készült ideiglenes lelátókkal 35-40 ezres aréna adott, a 65 ezres Puskás is, utóbbi tökéletes volna a nyitó- s záróünnepség számára.

Az átláthatóság nem kimondottan jellemző hazánkra az elmúlt 14 évet tekintve. Titkosak a Belgrád–Budapest-vasútvonal szerződései, Orbán apja szállít követ a munkálatokhoz, a futballstadionok ára a bejelentetthez képest átlagosan 70 százalékkal emelkedik. Ezek olyan körülmények, amelyekre még az elhivatott sportfanatikus is azt mondja: na ne!

NOB-tagként nem feladatom részt venni a napi politikai vitákban. De az olimpián még gondolkodni is csak akkor szabad, ha már az előkészítő munkát is képesek vagyunk nyilvánosan, szakmai alapon, az ellenérveket meghallgatva, az öncélú pártpolitikát visszaszorítva, érdemi társadalmi vitát lefolytatva elvégezni. A nélkülözhetetlen politikai egyetértésnek és együttműködésnek garanciális jelentősége is van: ha a versengő politikai erők közösen dolgoznak az olimpián, nyilván árgus szemekkel ellenőrzik egymást, s elkerülhetetlen a teljes transzparencia. Lehetetlennek hangzik? Igen. De hiszem: hazánk is képes arra, amire mások azok voltak. Trump és Hillary Clinton között még a legádázabb elnökválasztási csatározás közepette is konszenzus volt a Los Angeles-i játékok támogatása terén, s a két oldal tudott együtt dolgozni az olimpiáért. Párizs polgármestere az elnökválasztáson kihívója volt Macronnak, de még a kampányban is együttműködtek a játékok érdekében.

„NOB-tagként nem feladatom részt venni a napi politikai vitákban"

Szöveg:
VARGA T. RÓBERT

Fotó:
PAVEL BOGOLEPOV

Azt mondja, társadalmi, kulturális változást kellene elérni egy olyan országban, ahol a miniszterelnök a Parlamentben kérdésre annyit felel, hogy boldog karácsonyt...

Én NOB-tagként erről tudok beszélni: Párizsban az olimpiai és paralimpiai játékokra eladtak 12 millió jegyet, a tévéközvetítéseken keresztül a világ népességének a fele kapcsolódott a küzdelmekhez. Kilenc évig készültek rá, sok erőforrást vetettek be. Csak akkor lehet esélyünk, ha képesek vagyunk másképp viselkedni a megszokotthoz képest. Jó hír, hogy ahol a vitákból olimpia lett, ott előnyére változtatta meg a közgondolkodást is. Az olimpia és főleg a paralimpia, a tízéves út empatikusabbá, érzékenyebbé tenné a társadalmat a fogyatékosok, így általában az elesettek iránt. Nem mellesleg kikényszerítené a budapesti közlekedés akadálymentesítését. A hosszú közös munka óhatatlanul erősítené az együttműködés és az önkéntes segítés kultúráját.

„Elkerülhetetlen a teljes transzparencia. Lehetetlennek hangzik? Igen. De hiszem: hazánk is képes arra, amire mások."

A népszavazás elsőre jó ötletnek tűnik, de nem volt még egyetlen olimpia sem, amit voksolás előzött volna meg. A NOB ezt nem is követeli meg.

Megértem, hogy NOB- és MOB-tagként ilyen víziója van. De ahol az iskolai, a szociális és az egészségügyi ellátórendszer gyakorlatilag összeomlott, nehezen látom, hogy a jelenlegi kormány változtatni akarna saját hozzáállásán.

Az olimpia nem lenne megoldás minden bajunkra. Sehol sem volt az. De ha a városok, országok akkor rendeznének olimpiát, ha már megoldották minden bajukat, sehol nem lennének játékok. Másutt sem oldódott meg minden egy csapásra, de az olimpia előrevitte a közösséget. Ezért sem talál olyan országot, amely megbánta volna a rendezést.

Az athéni rendezés következménye azért sokakat elriaszt.

2004-ben a görög nemzet újjászületett és megerősödött: foci-Eb-t nyertek és sikeres olimpiájuk volt. Hamis mítosz, hogy Görögországot a 2004-es játékok vezették válságba. A csőd más okokból, 8-10 évvel később következett be. A volt tőzsdeelnök, Szalay-Berzeviczy Attila tanulmánya szerint az olimpia a görög gazdaságot segítő vállalkozás volt. Amit biztosan jobban kell csinálni, az a létesítmények utóhasznosítása.

Van esély a 12, 14 év múlva esedékes játékokra, amikor India, Indonézia és Egyiptom is tervez jelentkezni?

Biztosra veszem, hogy a XXI. században Afrika és India egyaránt otthont ad majd a játékoknak. És abban is, hogy a 2032 utáni két olimpia egyike Európában lesz.

Egy éve NOB-tag. Miként telt ez az időszak?

Két izgalmas bizottság tagja vagyok, a brisbane-i előkészítésben veszek részt, valamint az olimpiai programról határozunk. Tanulságos. Emlékezetes volt nagy sikerrel megrendezni Budapesten az utcai sportok olimpiai kvalifikációját. Aztán jött Párizs és a legszebb élmény: amikor átadhattam az első aranyérmet Kós Hubertnek. Sosem hallottam még ilyen szépnek a magyar himnuszt.

A birkózás és az öttusa marad műsoron?

Hamis dilemma a hagyomány vagy megújulás kérdése. Hagyomány és megújulás, mindkettőre szükségünk van. Az öttusára Versailles-ban tízezrek voltak kíváncsiak. A birkózás sincs veszélyben.

Végezetül: mit gondol Gyulay Zsolt MOB-elnök szavairól, aki Párizsban állt bele a házigazdákba, amikor kijelentette, mi 100-szor jobb olimpiát rendeznénk?

Rég nem volt ilyen jó kezekben a karmesteri pálca, mint amióta ő az elnök. Ő a magyar sport egyik ikonja, kétszeres olimpiai bajnok, egész élete a sportról és az olimpiáról szól. Talán a hazája, az olimpia iránti lelkesedése és az első napok szervezési zökkenői miatt fogalmazott így. Azóta Gyulay Zsolt is elmondta, hogy szenzációs volt az olimpia. Valóban, Párizs magasra tette a mércét, de én minden házigazdának azt javaslom, hogy ne Párizzsal vesse össze magát, hanem a saját hagyományaihoz, városához, országához, nemzeti kultúrájához illően a saját legjobb olimpiáját rendezze meg. Ez hoz hasznot minden házigazdának és az egyetemes olimpiai közösségnek is.

€/HUF 396,91 ↑ +0,16% | $/HUF 355,76 ↑ +0,34% | CHF/HUF 422,05 ↑ +0,73%

LAPSZÉL

Finomhangolják a pályázatot

FOTÓ: DÁGMÁRA K.

Az Energiaügyi Minisztérium az érintett tárcák, valamint pénzügyi és szakmai szervezetek részvételével az otthonfelújítási program finomhangolását célzó javaslatokat tekintett át – tette közzé tegnap a Facebookon a minisztérium. A cél az ügyviteli terhek csökkentése. Az otthonfelújítási program kezdete óta több mint tízezer energetikai tanúsítványt állítottak ki – közölték, eme adat és a pályázat összefüggéseit nem tisztázva. Az Orbán-kormány elmúlt 14 évének első, átfogó energiafogyasztás-csökkentő beruházásokra legalább részben vissza nem térítendő támogatást nyújtó, uniós hátterű pályázatának honlapján tegnapi lapzártánkkor sem tartottak nyilván egyetlen beérkezett igényt sem. M. I.

Uniós hitel fővárosi vállalkozásoknak

Új, a fővárosi mikro-, kis- és középvállalkozások számára elérhető, 0 százalékos kamatozású hitelprogramot indít a kormány uniós forrásból Budapesten megvalósuló beruházási projektek támogatására 73 milliárd forintos keretösszegben – jelentették be a Nemzetgazdasági Minisztérium és az MFB mai sajtótájékoztatóján. Október 28-ától lehet pályázni az 5–50 milliós összegre, egy lezárt üzleti év szükséges hozzá, és akár ingatlanfejlesztésre, e-autó vásárlására is felhasználható lesz. PORTFOLIO

Talán kicsit olcsóbb lesz a tankolás

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Szombaton bruttó 2 forinttal csökken a benzin nagykereskedelmi ára, a gázolajé nem változik. Amennyiben ezt a kutak alkalmazzák az áraikban, akkor a hétvégén néhány forinttal megint olcsóbb lehet a tankolás. Tegnap egy liter 95-ös benzin 587, a gázolaj 590 forintba került – közölte a Holtankoljak.hu. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
74 510,83	↓	-0,53%
Mol		
2682 Ft	↑	+0,3%
MTelekom		
1048 Ft	—	0,00%
OTP		
19 000 Ft	↓	-0,78%
Richter		
10 970 Ft	↓	-1,44%

A fiataloknak más kell

ÁTALAKULÁS A Z generáció tagjai a mostaniaktól alapvetően eltérő vállalatokat tartanak vonzónak, és erről határozott elképzeléseik vannak.

ÁBRAHÁM AMBRUS

A társadalom jóléti kérdéseit is szem előtt tartó működési rendet kell felépíteniük azoknak a vállalatoknak, amelyek sikeresen akarják magukhoz csábítani és megtartani a munkaerőpiacon egyre nagyobb arányban megjelenő Z generáció tagjait, vagyis az 1997 és 2012 között születetteket. Muszáj olyan működési modellt kialakítaniuk és kínálniuk, amely szociális érzékenységet, környezettudatosságot és fenntarthatóságot tükröz, és ezeket a kérdésköröket együttesen kezelve innovatív megközelítésre képes. Ezeknek a megjelenését ráadásul nemcsak házon belül várják el a korosztály tagjai, hanem az is a „kívánságaik" között szerepel, hogy a munkaadójuk a széles környezetére is hatással tudjon lenni. Ezek alapján pedig az körvonalazódik, hogy a Z generációsok a mostanitól merőben különböző társadalmi és munkaügyi keretrendszerben tudják magukat elképzelni, mi több, lényegében csak ebben érzik jól magukat – derül ki a magyarországi Bosch-csoport és a Richter Gedeon Nyrt. közös, a Z generáció jövőjét és az innováció kérdéskörét felölelő kutatásából.

Az nem meglepő, hogy a korosztályhoz tartozók több mint kétharmada (70 százalék) kifejezetten szeretne innovatív munkahelyen, innovatív vállalatnál dolgozni. Ugyanakkor ennél érezhetően jóval szélesebb horizonton gondolkodnak, amit az is jelez, hogy a világ előtt álló legfontosabb problémaként a fogyasztói társadalomból fakadó kihívásokat (45 százalék), a klímaválságot (44 százalék), illetve a megszűnőben és kifogyóban lévő természeti erőforrásokat (41 százalék) azonosítják. Ami igazán feltűnő válaszaikban – s ez utal különösen arra, hogy jóérzésükhöz egy szélesen gondolkodó munkáltatóra van szükségük –, hogy többségük (53 százalék) úgy véli: ezeken a problémákon a cégek képesek enyhíteni. A vállalatok felelősségvállalását ugyanakkor társadalmi téren is fontosnak tartják a fiatalok. Közülük minden harmadik el is várja, hogy a társaságok kiemelt figyelmet fordítsanak a szociális innovációra, és közel ugyanennyien (33 százalék) gondolják, hogy a gazdasági és társadalmi fejlődéshez is hozzá kell járulniuk, sőt az egyéni fejlődés támogatása is a kiemelt prioritások között szerepel (34 százalék).

Ezek alapján felmerülhet a kérdés, hogy vajon milyen céget tart vonzónak egy Z generációs. A kutatás eredményei szerint minden más szempontnál fontosabbnak tartják a rugalmas munkaszervezést és a home office-t azért, hogy a munka és a magánélet egyensúlya biztosított legyen. Erre a vállalatok innovatív hozzáállásának és a jövő munkahelyének fontos mércéjeként tekintenek. Sokat jelent a Z generáció számára az is, ha a munkahelyek a legújabb technológiákat alkalmazzák (37 százalék), és modern, esztétikus, ergonomikus fizikai környezetet kínáljanak. Úgy vélik, ez segíti az innovációt és a kreativitást, inspiratív és izgalmas teret ad a kollaborációnak és a kikapcsolódásnak is. A fiatalok munkavállalói szemléletében egyértelműen a személyes és emberi tényezők a legfontosabbak, amelyek még olyan szempontokat is háttérbe szorítanak, mint a mesterséges intelligencia vagy robotikai megoldások alkalmazása. A válaszokból ugyanakkor az is kiderül, hogy a Z generációsok több mint negyede olyan munkahelyen dolgozna, ahol sokat tesznek a környezetvédelemért (ilyenek például a zéró szén-dioxid-kibocsátású vállalatok), vagy amelynek példaértékű társadalmi szerepvállalási programja van. Az innovatív vállalatok ismérve még szerintük, hogy támogatják az alkotói szabadságot és az ötletek megvalósítását, ahol van lehetőség a szakmai fejlődésre és az előmenetelre, valamint segítik a pályakezdő fiatalok elhelyezkedését.

A fiatalok értik: innovatív társadalom nincs innovatív hátország, azaz például ezeknek az elvárásoknak megfelelő oktatás nélkül. Így szerintük a felsőoktatásban az innovatív szemlélet kulcsa leginkább a tehetséggondozás lehet, valamint az, hogy már a főiskolai, egyetemi évek alatt be lehessen kerülni nemzetközi projektekbe és kutatásokba. Kiemelt fontosságú az is, hogy a szakmai gyakorlatokat valós vállalati környezetben lehessen elvégezni.

Annak ellenére, hogy a Z generáció tagjai részéről komoly elvárások fogalmazódnak meg a cégek irányába, az azért világos számukra, hogy önmagukban nem tudják megoldani a fenntarthatóság kihívásait, ehhez mindenkinek egyéni szinten is hozzá kell járulni. Éppen ezért a saját életmódjukon is készek változtatni, ha a környezetvédelemről és a fenntartható jövőről van szó..

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A fiatalok a fenntartható világhoz egyéni szinten is hozzá akarnak járulni

> Milyen céget tart vonzónak egy Z generációs? A kutatás eredményei szerint minden más szempontnál fontosabbnak tartják a rugalmas munkaszervezést és az otthoni munkavégzést, hogy a munka és a magánélet egyensúlya biztosított legyen.

70 százalék

a megkérdezett fiatalok közül azt mondta, kifejezetten szeretne innovatív munkahelyen, innovatív vállalatnál dolgozni

Itthon érték igazán az innováció

A jelek szerint a fiatalok kifejezetten lokálpatriótának mondhatók, mert a kutatásban részt vevő válaszadók közel fele szerint fontos elem, hogy Magyarország is tudja hasznosítani az adott innovációt. Mintegy harmaduk úgy véli, hogy az ország szempontjából az a jó innováció, ami itthon valósul meg, vagy amelyen magyar szakemberek is dolgoznak. Azt viszont, hogy konkrétan magyar feltaláló nevéhez kötődjön egy adott fejlesztés, csak kevesen tekintik meghatározónak. Szerintük egyébként a szoftveres megoldások, a szoftverfejlesztés, a gyógyszerkutatás és az autóipar az a három terület, ahol ma Magyarország élen jár az innovációban.

Elavult az áramhálózat

FEJLESZTÉS A hazai és az európai villamosenergia-hálózat átalakításra szorul, mert a jelenlegi rendszer nem a területileg széttagolt, szabályozhatatlan megújulóalapú energiatermelés kezelésére épült ki – közölte a Magyar Elektrotechnikai Egyesület közleménye szerint a szervezet Siófokon megtartott, 70. vándorgyűlésén Gelencsér Lajos elnök. Az eddigiekhez képest más, a változó igényeket és a szélsőséges időjárási körülményeket is figyelembe vevő, a digitális fejlesztéseket is alkalmazó megközelítést sürgetett. Mintegy 7 ezer megawatt (MW) megújulóalapú energiaforrás rendszerbe illesztését, illetve az áramigény 2030-ra várható, 40-50 százalékos bővülését komoly kihívásnak nevezte. Ráadásul a megújulóenergia-alapú villamosenergia-termelés, -elosztás és -felhasználás szereplőinek szempontjai némiképp eltérők. A szükséges párbeszédet szolgálta például a vándorgyűlés is.

A villamosenergia-igények nagyarányú fokozódása és az időjárásfüggő megújulók tömeges megjelenése miatt Steiner Attila, az Energiaügyi Minisztérium (EM) energetikáért és klímapolitikáért felelős államtitkára is a rugalmasabban alkalmazkodó hálózati elemek és az energiatárolási képességek gyors bővítését sürgette. Az energiafüggetlenség és az ellátás biztonságának erősítése jegyében a szaktárca több száz milliárdot fordít hálózatfejlesztésre. Emellett az ügyviteli terhek könnyítését, a háztáji napenergia-termelés mérését és az energiaközösségek alapítását segítő intézkedéseket készítenek elő. Csatlakozott mindehhez Mátrai Károly, az állami MVM vezérigazgatója és Katona Ádám, az E.ON Hungária vezérigazgató-helyettese is. Bárdi Barnabás, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal főosztályvezetője kiemelte a fogyasztói energiatudatosság növelésének szükségességét is.

> A háztáji napelemtermelés mérését segítő intézkedéseket készítenek elő.

Más szakértők ugyanakkor az előadottak kapcsán felhívják a figyelmet arra is, hogy az EM májusi közleménye szerint a hazai villamosenergia-igények 2023-ban éppenséggel 8,1 százalékkal estek, idén pedig eddig nem mutattak változást. A 2022-es KSH-adatok pedig 1,9 százalékos visszaesést jeleztek. M. I.

Senki sincs biztonságban Putyin birodalmában

ELNYOMÁS Sztálini mélységekbe süllyedt az oroszországi emberi jogi helyzet, derült ki az ENSZ 2024-es jelentéséből. Az még a legkevesebb, hogy a világszervezet különmegbízottját be sem engedték az országba.

GÁL MÁRIA

Több mint 1300 politikai fogoly raboskodik Oroszország szigorított rezsimű büntetőtelepein. Ez már több mint probléma, ez már válság, a nemzetközi közösségnek cselekednie kell! – kongatta meg közösségi oldalain a vészharangot az augusztus 1-jei történelmi fogolycserével szabadult Vlagyimir Kara-Murza. Az orosz ellenzéki politikus és emberi jogi aktivista azóta minden lehetséges fórumon felszólal az oroszországi politikai foglyok érdekében, ismerteti a büntetőlágerek mindennapjait, saját tapasztalataival is alátámasztva, hogy a mai szibériai telepek az egykori sztálini körülményeket és módszereket élesztették újra.

Szavait igazolta Mariana Kacarova, az ENSZ oroszországi emberi jogokkal foglalkozó különmegbízottjának jelentése, amelyet a hét elején telt ház előtt ismertetett a világszervezet genfi székházában. Kacarova hangsúlyozta, idei jelentése is az Oroszországi Föderáción belüli és kívüli információkra egyaránt támaszkodik, de az ismételt kérések ellenére az orosz hatóságok megtagadták számára a belépést az országba, „ami pedig lehetővé tette volna a párbeszédet és álláspontjuk tükrözését ebben a jelentésben”.

A 2024-es jelentés szerint az amúgy is rossz emberi jogi helyzet 2023-hoz képest is „jelentősen romlott” Oroszországban. „Az országot jelenleg a félelem és a büntetés államilag támogatott rendszere irányítja, beleértve a kínzásokat is.” A bűnüldöző szervek büntetlenül alkalmazhatnak erőszakot, számukra megteremtették „az abszolút büntetlenség környezetét”. A börtönökben fokozottan alkalmazzák a foglyok magánzárkában tartását és más szándékos, kínzásnak minősülő rossz bánásmódot. Kacarova elmondta: „Hiteles jelentéseket” talált kínzásról, szexuális erőszakról, nemi erőszakról és szexuális zaklatással való fenyegetésről egyaránt.

FOTÓ: UN

Mariana Kacarova, az ENSZ különmegbízottja a világszervezet genfi székházában ismertette jelentését

„Minden ellentmondó hangot elhallgattattak Oroszországban, az állampolgári és politikai jogokat lenullázták, tovább korlátozták a polgári és politikai szabadságjogokat. Az emberi jogok kormányzati megsértéseinek súlyossága fokozódott, és eszközei kibővültek az elnyomó belpolitikával és a háborús külpolitikával szembeni nézeteltérések elnyomásával.” Az állam által irányított jogsértéseket új törvények legalizálják, minden véleménynyilvánítás kriminalizálódik, a bírák pedig a kormány „szócsöveként” viselkednek.

A jelentés szerint, amelyet a BBC orosz szolgálata és az Amerika Hangja is ismertetett, az új törvények egyre több áldozatot szednek, „tömeges önkényes letartóztatásokhoz” és hosszú börtönbüntetésekhez vezettek. Legalább 1372 jogvédőt, újságírót és háborúellenes kritikust vettek őrizetbe politikai indíttatású vádakkal, és „álperekben hosszas börtönbüntetésre ítélték őket, gyakran kínzásnak minősülő kezeléssel”. Kacarova a BBC-nek nyilatkozva kiemelte, hogy „az oroszok megdöbbentően hosszú börtönbüntetéseket kapnak”.

Az ENSZ különmegbízottja felhívta a nemzetközi közösség figyelmét arra is, hogy miközben az orosz hatóságok fokozták a fellépést a „hagyományos ellenzéki forrásokkal” szemben, új célpontokat is találtak. Egyre gyakrabban kerülnek a cenzúra és hatalom célkeresztjébe költők, írók, művészek, vallási személyiségek, nemzeti kisebbségi csoportok, migránsok és emigránsok bármilyen vélt kihágásért.

> Oroszország bojkottálta a jelentés elkészítését, és érintett országként egyelőre semmilyen módon nem reagált annak közzétételére.

A jelentés kitér az önkényesen fogvatartott ukrán civilek, köztük az elrabolt ukrán gyermekek helyzetére is. Bár az orosz hatóságok nem adnak tájékoztatást számukról, sorsukról vagy tartózkodási helyükről, a jelentéstevő szerint így is bizonyítható, hogy legalább 1672 ukrán civilt tartanak fogva önkényesen, büntetés-végrehajtási telepeken, előzetes letartóztatási központokban és ideiglenes sátortáborokban. Becslések szerint 14 ezer az eltűnt ukrán civilek száma. Az ukrán kormány szerint 2024 júliusának végéig a megszálló erők 19 546 ukrajnai gyermeket szállítottak erőszakkal az oroszok által megszállt Krímbe, illetve deportáltak Oroszországba vagy Fehéroroszországba; közülük eddig 388-at küldtek vissza. További több ezer gyermek holléte és sorsa továbbra is ismeretlen, csak annyit tudni, hogy néhányukat orosz családok fogadták örökbe. (Mint ismert, tavaly a Nemzetközi Büntetőbíróság is az ukrán gyermekek háborús bűnnek számító elhurcolása miatt adott ki elfogatóparancsot Vlagyimir Putyin orosz elnök és Maria Lvova-Belova gyermekjogi biztos ellen.)

Miért mennyi büntetés jár?

- 7 év börtönre ítélték Szasa Szkocsilenkót, aki háborúellenes üzenetekre cserélte a szupermarketek árcímkéit.
- 7 évet kapott Artyom Kamardin is „gyűlöletkeltésért”, mert nyilvánosan felolvasott egy háborúellenes verset.
- 7 évet kért az ügyészség a már egy éve börtönben lévő Szvetlana Petrijcsuk drámaíró és Jevgenyija Berkovics rendező esetében is, akiket díjnyertes előadásukért a terrorizmus pártolásával vádolnak.
- Az augusztus 1-jén fogolycserével szabadult Vladimir Kara-Murza ellenzéki politikust 25 év, szigorított intézetben letöltendő börtönbüntetésre ítélték „hazaárulás és az orosz hadseregről szóló hamis állítások terjesztése” vádjával.

Szembement a demokráciával az AfD

ERFURT A türingiai parlament alakuló ülése is megmutatta, mekkora kárt tud okozni a szélsőjobb. Bár az Alternatíva Németországért (AfD) megnyerte a keletnémet tartományban szeptember elején lezajlott választást, a többi parlamentbe jutott párt jelezte, hogy nem hajlandó koalícióra lépni vele. A kormányba így be kell venni Sahra Wagenknecht baloldali populista pártját (BSW), emiatt már a tartományi parlament megalakítása is problematikusnak ígérkezik.

Ez azonban csak az egyik gond. A másik, hogy az AfD-nek lehetősége van arra, hogy keresztbe tegyen a demokratikus pártoknak, amint ezt a türingiai parlament csütörtöki alakuló ülése is megmutatta. Az eseményt a ceremoniális szerepet betöltő korelnök nyitotta meg, ahogy ez demokráciákban bevett rituálé.

Türingiában azonban a korelnök balszerencsés módon épp egy AfD-s politikus, a 73 éves Jürgen Treutler, aki teljesen átértelmezte szerepét: úgy viselkedett, mintha egy megválasztott tartományi parlamenti elnök hatáskörét mondhatná magáénak. Az ülés már pár perccel megnyitása után káoszba fulladt. Andreas Bühl kereszténydemokrata képviselő egy ügyrendi kérdésen összeveszett Treutlerrel, aki nem akart szót adni a CDU-politikusnak. Bühl azonban azt mondta, joga van felszólalni. Rövid megszakítás után folytatódott a vita, de Treutler ekkor egyértelművé tette, hogy az AfD magának követeli a házelnöki posztot. Ez a legerősebb frakció joga, és „soha meg nem kérdőjelezett szokás”, állította. Az AfD már hetek óta vitatkozik erről a többi párttal. Treutler egyébként csak az AfD-től kapott tapsot a beszéde alatt.

Negyedóra múlva újabb vita következett. A CDU felszólította Treutlert, olvassa fel a képviselők névsorát, és állapítsa meg a parlament határozatképességét. De ő ezt megtagadta, mondván, a napirend szerint erre csak később kell sort keríteni. Az ülést ismét megszakították, ezúttal egy órára. Treutler ezután folytatni akarta az ülés vezetését, de Bühl nyomatékosan azt követelte, szavazzanak az ügyrendi javaslatáról. Treutler ezt megtagadta, Bühl pedig azzal vádolta, hogy semmibe veszi a képviselők jogait. Az AfD kivételével minden frakciótól hangos helyeslést kapott.

FOTÓ: AFP/JENS SCHLUETER

A thüringiai parlament alakuló ülését többször meg kellett szakítani, miután az AfD szándékosan kaotikus helyzetet teremtett

Ezután a tartományi miniszterelnöki tisztség várományosa, Mario Voigt, a helyi CDU vezetője szólalt fel: „A korelnök szándékosan megtagadja a demokratikus szavazást. Jelenleg Björn Höcke (az AfD helyi vezetője) közvetlen utasítására cselekszik, hogy kárt okozzon Türingia hírnevének”, hangoztatta.

A vita folytatódott, a CDU újra szavazást akart tartani, de Treutler ezt ismét elutasította. Bühlt Treutler rendre utasította, és kikapcsoltatta a mikrofonját. A CDU-s politikus kiabálni kezdett: „Amit itt művel, az hatalomátvétel.” Az AfD-n kívül minden párt egyetértett vele. A hangulat egyre feszültebb lett, írja a Der Standard, majd ötödszörre is megszakították az ülést. Bühl és a BSW frakcióvezetője, Katja Wolf ezután annak azonnali folytatását és képviselői alkotmányos jogaik megőrzését követelték. „Folytassák!” – kiabálták a széksorokból. Treutler ezt meg is tette, de nem engedte szavazni a határozatképességről a helyi parlamentet. A CDU később az alkotmánybírósághoz fordult, hogy tisztázza a helyzetet.

Türingia megbízott belügyminisztere, Georg Maier pénteken az alkotmányos válság kapcsán az AfD betiltására irányuló eljárás megindítását követelte. Kifejtette, hogy az erfurti tartományi parlamentben történtek megmutatták, az AfD agresszív eszközökkel lép fel a parlamentarizmus ellen, ami szerinte alapot teremt egy ilyen eljáráshoz.

André Brodocz erfurti politológus az alakuló ülésen eluralkodott káoszt a német parlamentarizmus mélypontjának nevezte. A Deutschlandfunknak elmondta, az AfD példátlan módon semmibe vette a parlamentáris demokrácia elveit. Ugyanakkor dicsérte a többi pártot, köztük a CDU-t, a BSW-t, a Balpártot és az SPD-t, amelyek tényszerű és megalapozott érvekkel szembesítették az AfD viselkedését.

RÓNAY TAMÁS

LAPSZÉL

Lantos-díj bátor nőknek

FOTÓ: AFP

Szvetlana Tyihanovszkaja, a fehérorosz demokratikus ellenzék vezetője és Jevgenyija Kara-Murza, a Szabad Oroszország Alapítvány egyik igazgatója, Vlagyimir Kara-Murza orosz ellenzéki politikus felesége vehette át tegnap a Tom Lantos szellemiségét őrző Lantos Alapítványnak az Emberi Jogokért és Igazságosságért 2024-es emberi jogi díját. Az alapítvány indoklása szerint olyan rendkívüli nőknek ítélték oda az elismerést, „akik a bátorság és az elszántság jelképei a zsarnokság és az autokrácia elleni küzdelemben a volt Szovjetunió térségében". Az emigrációban élő fehérorosz ellenzéki vezető tevékenysége széles körben ismert, az orosz jogvédő az orosz politikai foglyok képviseletéért kapta meg a rangos elismerést. NÉPSZAVA

Atomhajtású hadihajó süllyedt el Kínában

Elsüllyedt Kína legújabb atommeghajtású tengeralattjárója tavasszal, s a kínai haditengerészet megpróbálta eltitkolni a veszteséget – mondta el két amerikai védelmi tisztviselő a CNN-nek. Ez volt az első példány a tervezett új Csou osztályú támadó tengeralattjárók sorában, s a Vuhan városhoz közeli hajógyárban már vízre bocsátva folyt a szerelése, amikor a gyári móló mellett elsüllyedt. Eltűnésére Tom Shugart, a washingtoni Center for a New American Security kutatóintézet egyik vezető munkatársa figyelt fel, aki visszatérően tanulmányozza a kínai hajógyárakról készült műholdképeket. A magas rangú tisztviselő azt mondta, nem tudni, hogy nukleáris üzemanyagot töltöttek-e már a hajóba, mielőtt elsüllyedt. NÉPSZAVA

Isiba lesz a következő japán kormányfő

FOTÓ: AFP/KIM KYUNG-HOON

Isiba Sigeru nyerte tegnap a kormányzó japán Liberális Demokrata Párt (LDP) elnökválasztását, ezzel ő lesz az ország következő miniszterelnöke. A 67 éves volt védelmi miniszter szoros küzdelemben győzte le Takaicsi Szanae 63 éves gazdaságbiztonsági minisztert. Isiba a párt egyik veteránjának számít, ez volt az ötödik próbálkozása az LDP vezető posztjának megszerzésére. Takaicsi lett volna Japán első női kormányfője, ha megnyeri a pártbéli választást. Kisida Fumio eddigi miniszterelnök augusztusban jelentette be lemondását az LDP-n belüli korrupciós botrányok sorozata közepette. NÉPSZAVA

Nekik találkozni kellett

ÍGÉRET Putyin is le akarja zárni a háborút, s ez egy jó együttállás – mondta Trump, miután sértődése ellenére mégis tárgyalt az ukrán elnökkel.

HARSÁNYI GYÖRGY

„Azt gondolom, ha győzök, nagyon igazságos lezáráshoz jutunk. Egy tényleg nagyon gyors egyezséghez. Ezt abba kell hagyni. Az elnök (Zelenszkij) is azt akarja, hogy ez véget érjen. És én biztos vagyok benne, hogy Putyin elnök is (...) És ez egy jó együttállás" – mondta Donald Trump az ukrán elnökkel a New York-i Trump-toronyban tartott megbeszélésük után.

Bár a republikánus elnökjelölt többször állította már magáról, hogy megválasztása esetén egy nap alatt véget vet az ukrajnai háborúnak, politikusok és szakértők attól tartanak, hogy Moszkvának tett területi engedményekre és a konfliktus befagyasztására akarja rábírni Ukrajnát, amit Kijevben elfogadhatatlannak tartanak. Újságírók tegnap rákérdeztek erre Trumpnál, de a volt elnök a BBC szerint csak annyit felelt: „Meglátjuk majd, hogyan alakulnak az események."

A találkozó előtt Trump azzal dicsekedett, hogy neki nagyon jó a kapcsolata Zelenszkijjel és Putyinnal is, mire Zelenszkij közbevetette: „Remélem, miköztünk jobb a kapcsolat." Az ukrán elnök azt mondta, Trumpnak „győzelmi tervéről" akar beszélni, amelyet előző nap Joe Biden elnöknek és Kamala Harris alelnöknek is bemutatott. A BBC tudósítója szerint azonban Trump folyton visszatért arra, hogy Ukrajna „egy poklot él át", és a konfliktust be kell fejezni.

Trump az előző napokban élesen támadta az ukrán elnököt, mondván, hogy miközben országa „százmilliárdokat kap" az Egyesült Államoktól, nem hajlandó alkut kötni a háború lezárásáról. Kirohanásai nyilvánvalóan arról szóltak, hogy az Ukrajnához fűződő viszony fontos kérdése az amerikai elnökválasztási kampánynak, amelyben Kamala Harris demokrata elnökjelölt néhány százalékkal ugyan, de stabilan vezet a felmérések szerint.

FOTÓ: PROFIMEDIA/AP/JULIA DEMAREE NIKHINSON

A találkozó elején Trump azzal dicsekedett, hogy nagyon jó a kapcsolata Zelenszkijjel és Putyinnal is; utóbbi az ukrán elnöknek láthatóan nem tetszett

Csütörtökön Harris, a Fehér Házban Zelenszkijt fogadva, Trump nevének említése nélkül azt mondta, hogy „az én országomban néhányan (...) készek lennének arra kényszeríteni Ukrajnát, hogy szuverén területének nagy részéről mondjon le". Zelenszkij megköszönte Harrisnek a Kijev iránti elkötelezettségét, ő pedig arra figyelmeztetett, hogy egy orosz győzelem további agresszióhoz vezetne, és „felbátorítana" más birodalmi ambíciókkal rendelkező országokat is.

Zelenszkij csütörtökön Joe Biden amerikai elnökkel is találkozott. A Fehér Ház közleménye szerint „az orosz agresszió elleni védekezéshez Ukrajnának nyújtott amerikai támogatásról tárgyaltak", és az ukrán elnök bemutatta sokat emlegetett győzelmi tervét. Részleteket a tervről továbbra sem tettek közzé, de értesülések szerint Washington továbbra sem járult hozzá a szövetségesektől kapott nagy hatótávolságú fegyverek oroszországi célpontok elleni bevetéséhez. Zelenszkij azt írta az X-en, hogy szó volt köztük „a terv megerősítését célzó részletekről, egyeztettük álláspontjainkat és megközelítéseinket, s megbíztuk stábjainkat, hogy folytassanak konzultációkat a további lépésekről". „Oroszország nem győzhet (ebben) a háborúban. Ukrajna győzni fog, és mi továbbra is önök mellett fogunk állni minden lépésnél" – mondta Biden a Zelenszkij által megosztott részletek szerint.

> Részleteket az ukrán „győzelmi tervről" továbbra sem tettek közzé, de Zelenszkij azt írta az X-en, hogy Bidennel egyeztették álláspontjaikat, és a konzultációk folytatásával bízták meg stábjaikat.

Az ukrán elnök amerikai látogatásán Ukrajna újabb katonai segélyekre kapott ígéretet, például közel 8 milliárd dollárra számíthat az Egyesült Államoktól, valamint további segélyekre Nagy-Britanniától, Németországtól és Kanadától. A Fehér Ház azt is közölte, hogy Biden októberben „házigazdája lesz Németországban az ukrajnai védelmi kontaktcsoport találkozójának, ahol a két vezető áttekinti majd a konzultációk terén elért eredményeket, és egyeztet a nemzetközi partnerekkel az Ukrajnának nyújtandó további segítségről".

Netanjahu szerint az ENSZ egy bohózat

357. NAP Az idén nem szándékozott elmenni New Yorkba, mivel országa épp a létéért küzd, ám miután meghallotta a világszervezetből érkező „hazugságokat és rágalmakat", mégis elment, hogy „helyre tegye a dolgokat" – mondta Benjamin Netanjahu tegnap az ENSZ Közgyűlésében. Ezek után az ENSZ „erkölcsi szégyenfoltjának" nevezte Izrael megbélyegzését, ami a világszervezetet az antiszemitizmus mocsarává, „laposföld(hívő)-társadalommá" teszi. „Micsoda képmutatás. Micsoda kettős mérce. Micsoda vicc" – mondta az izraeli miniszterelnök, hozzátéve, hogy amíg ez nem ér véget, addig az ENSZ nem több, mint „megvetendő bohózat".

„Nem Gázáról van szó. Izraelről és annak létezéséről van szó. De Izrael meg fogja nyerni ezt a csatát, mert nincs más választásunk" – szögezte le, egyértelművé téve, hogy mind a gázai háború, mind a Hezbollah elleni libanoni offenzíva folytatódni fog.

Az ENSZ-béli felszólalásait Netanjahu gyakran vizuális „segédeszközökkel" teszi emlékezetessé. A 2015-ös elhíresült beszéde óta – amikor egy piros bombát ábrázoló rajz előtt, a kacsahasonlattal próbálta felhívni a világ figyelmét arra, hogy Irán atombomba készítésére törekszik – talán a mostani lett a legszínesebb. A politikus két térképet tartott a kezében – az egyiken a Közel-Kelet „átkát", Irán szövetségeseinek félholdját, a másikon a térség „áldását", a békére törekvőket szemléltetve.

Azt hangsúlyozta, hogy „Izrael békére törekszik, Izrael békére vágyik, Izrael békét kötött, és újra békét fog kötni", de az Irán vezette ellenségek a zsidó állam megsemmisítésére, a civilizáció elpusztítására törekszenek. Azt állította, hogy Irán veszélybe sodorja a Közel-Kelet minden országát, és sokakat azon túl is, ha a nemzetközi közösség nem lép fel ellene. „A világ túl sokáig megbékélt Iránnal. És ennek a megbékélésnek most kell véget vetni" – mondta, felszólítva a világot, hogy támogassa Irán zsarnokság ellen lázadó népét, s „csatlakozzon Izraelhez" Teherán atomfegyverprogramjának megállításában.

FOTÓ: AFP/FATIH AKTAS/ANADOLU

Netanjahu egyértelművé tette, hogy Izrael mind a gázai háborút, mind a Hezbollah elleni libanoni offenzívát folytatni fogja

Az izraeli hadsereg tegnap is folytatta libanoni offenzíváját, és az izraeli sajtó szerint folynak egy szárazföldi offenzíva előkészületei. Daniel Hagari, a hadsereg szóvivője este bejelentette, hogy a légierő csapást mért a Hezbollah terrorszervezet lakóépületek alatt lévő főhadiszállására Bejrút Dahieh negyedében. A szóvivő ugyan nem mondta, de sajtójelentések szerint a célpont a terrorcsoport vezetője, Hasszán Naszrallah volt. Lapzártánkkor érkezett hírek szerint Naszrallah túlélte a támadást.

GÁL MÁRIA

Szellő ez, nem hurrikán

PILLANTÁS A KILENCEDIKRŐL

NÉMETH PÉTER

Orbán Balázs félreérthetően fogalmazott – nyilatkozta Orbán Viktor a Kossuth rádióban, a pénteki reggeli szokásos álinterjú keretében. Elmondta: Magyarország minden körülmények között megvédi és megvédené magát, meggyőződése, hogy Orbán Balázs is ott lenne a harcosok között a Corvin-közben, ha erre szükség lenne. És azt is megemlítette, hogy nem engedhetjük meg, hogy a mi szent ügyünket, az 1956-os forradalmat lerángassák, mert a hősöket tisztelni kell, ez teremthet csak új hősöket.

Ha valaki netán azt hinné, hogy a riporternek odaültetett ember kérdésére válaszolt a miniszterelnök, akkor téved; nyoma sem volt annak a vehemenciának, amit egy nappal korábban Magyar Péternél tapasztaltunk, ugyanebben a stúdióban. De ez mindegy is, tényleg ne csússzunk most félre, és azt se elemezzük, hogy hogyan lett a Fidesz zsebmédiája az állami pénzből fenntartott rádió és televízió. (Noha azért érdemes lenne elidőzni rajta; kering mostanában az interneten egy korabeli OV-megnyilatkozás, amelyben tiltakozik az ellen, hogy az akkori hatalom kisajátítja a rádiót... Amúgy találhatunk százával olyan orbáni gondolatokat, amelyek szöges ellentétben állnak mai mondataival, ám az ilyesmi cseppet sem hozza zavarba a mi kormányfőnket... De tényleg hagyjuk most ezt az irányt, tévút, félrevisz bennünket.)

Tehát maradjunk Orbán Balázs meghökkentő szavainál, amelyek felháborodást váltottak ki, és amelyeket még Orbán Viktor is igyekezett finoman helyreigazítani. Tett ugyan egy kísérletet, hogy a védekező ukránokat kioktató kijelentést is a háború-béke kettősségben értékelje, de ennek is inkább az a riporterféle volt a vezéralakja. OV arra tett kísérletet, hogy '56 ügyében támadja az ellenzéket, mondat közben azonban meggondolta magát, és a már említett irányba vitte monológját. Merthogy az ukrán védekezés kifogásolása kapcsán éppen OB volt az, aki beemelte a diskurzusba '56-ot, szóval sehogy se állt volna meg a baloldal (Jeszenszky?) helyretétele.

Ha már helyretételről ejtettem szót, többen kérdezik: OV elküldi-e pihenőre, ahogy szokta, az Európai Parlamentbe, ezúttal a politikai igazgatóját. Mert annak, szerencsére, nincs itt az ideje, hogy próbára tegye őt a Corvin-közben. Nos, biztosan nem, de az is valószínűtlen, hogy bekövetkezne az, legalább-is rövid távon, amit a napokban híreltek, miszerint külügyminiszterré avanzsálna Balázsunk. Itt megint meg kell állnom egy pillanatra: vajon előrelépést jelentene Orbán Viktor közvetlen közeléből a Bem térre költözni? A kremlinológia örök értelmezése szerint inkább nem, de nem tudhatjuk, hogy OV fejében mi jelentene büntetést. Annyit persze igen, hogy semmiképp nem fogja eltávolítani, a most már szerinte is hibázó politikusát. Viszont azt sem engedhetné meg magának, hogy az ő első számú tanácsadója – van ilyen? – továbbra is tapadjon hozzá. Vagyis Orbán – mindkettő – lépéskényszerben van, amely kényszert úgy oldhatná fel Balázs, ha magától távozna. Valamiért az az érzésem, hogy nem fog...

> Orbán – mindkettő – lépéskényszerben van, amely kényszert úgy oldhatná fel Balázs, ha magától távozna. Valamiért az az érzésem, hogy nem fog...

Amúgy pedig teljesen mindegy, hogy megy vagy marad. Török Gábor szerint ugyan az év legszörnyűbb mondata Orbán Balázsé, de ebben azt hiszem téved. Sok-sok szörnyű mondatot hallhattunk csak az idén is – gondoljunk Menczer Tamásra, vagy Szijjártó Péterre – és még fogunk is hallani bőven. Annál is inkább, mert a Fidesz egyre görcsösebben igyekszik továbbra is meghatározni a közbeszédet, Magyar Péter felbukkanásával különösen, és éppen ebből fakadóan egyre több hibát követ el, egyre nagyobb – már bocsánat – hülyeségeket mond. És amiről kiderül, hogy még se működik, akkor a rezsim jó szokása szerint, azt megpróbálja elhallgatni, vagy átforgatni az ellenzékre. Ez történik most is; maga Orbán Balázs és Schmidt Mária is hárított és áthárított, a pénteki Magyar Nemzet viszont egy szót sem vesztegetett a történtekre. (Kíváncsi vagyok, hogy Orbán Viktor finom helyreigazítását leközlik-e, vagy az utasítás változatlanul a hallgatás.)

Ott kell befejeznem, ahol egy hete abbahagytam: a rendszert ezek a súlyos hibák, még a saját mítoszuk ledöntése sem rendíti meg. Szellő ez, és nem hurrikán. Maximum egy-két fát át kell ültetni...

Világhódítók

JUHÁSZ DÁNIEL

> Vagyis amit sikerként emlegetnek, valójában azt jelenti: idén több ezer magyar fiatalt fosztottak meg attól, hogy „világhódító útra" indulhassanak.

Augusztusban több mint 200, szeptemberben több mint 500 magyar hallgató csatlakozott a „modellváltó", vagyis a fideszes közalapítványokhoz kiszervezett egyetemekről a kormány által létrehozott Pannónia csereprogramhoz, hogy ösztöndíjjal tanulhassanak külföldi egyetemeken – írta meg a Népszava csütörtökön. Pénteken Varga-Bajusz Veronika felsőoktatási államtitkár közölte: az őszi félév során már 1600-ra emelkedik a pannóniás diákok száma, akik elindulnak „világhódító útjukra".

Mindezzel nem lenne semmi baj, ha nem tudnánk, hogy a Pannónia programot azért kellett elindítani a magyar adófizetők pénzéből (10 milliárd forintból), mert az EU Tanácsa kizárta a fideszes körökbe kiszervezett magyar egyetemeket az uniós finanszírozású, összesen több mint 26 milliárd eurós (mintegy 10 326 milliárd forint) költségvetésű Erasmus csereprogramból. Felismerték ugyanis, hogy az Orbán-kormányhoz közel álló, az egyetemek irányító testületeibe bekerült üzletemberek a felsőoktatáshoz kevéssé, ám ahhoz nagyon is jól értenek, hogyan kell a hatalomhoz dörgölőzésből hasznot húzni, csinos profitra szert tenni – a magyar emberek, akár fiatal egyetemisták kárára.

A nem modellváltó egyetemek (egyházi, magán- és néhány, még állami fenntartásban maradt intézmény) hallgatóinak továbbra is elérhető az Erasmus. A felsőoktatási államtitkártól tudhattuk meg azt is: idén ősszel nagyságrendileg 750 magyar hallgató tanulhat külföldön Erasmussal. Szerinte ez azt jelzi, hogy a Pannónia program sikeres, mert azt több hallgató választotta (mintha lett volna más lehetőségük). Az államtitkár arra nem tért ki, hogy 2023-ban még több mint 9600-an vettek részt az Erasmus programban Magyarországról.

Vagyis amit sikerként emlegetnek, valójában azt jelenti: idén több ezer magyar fiatalt fosztottak meg attól, hogy „világhódító útra" indulhassanak.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

ALAKI KIKÉPZÉS

Nincs is terv

PAPP ZSOLT

Van egy jó tervem – harangozta be a miniszterelnök a baráti tévében másnapi fellépését. Nem kellett volna. Orbán Viktor feleslegesen csigázta fel a szakmai hallgatóságot, ugyanis az egyórás előadásból kiderült, hogy a kormánynak most sincs semmi terve. A miniszterelnök hosszas és zavaros, helyenként már ijesztő előadást tartott a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen a „világrendszerváltásról" az uniós versenyképesség romlásáról – ami igaz és valós probléma –, mert szerinte „az Európai Unió versenyképessége olyan mértékben romlik, amit a magyar gazdaság egyszerűen nem bír ki". Mondja ezt az Unió legversenyképtelenebb, legkorruptabb gazdaságát és legszegényebb társadalmát előállító Orbán. Erre a nem létező problémára szerinte az a megoldás, ha Magyarország a „gazdasági semlegességbe" menekül.

A gazdasági semlegesség Orbán szerint az, hogy a világ minden tájáról fogadunk hiteleket, beruházásokat, technológiát. A minden táj most épp Kínát jelenti, mert Oroszország épp az ukránok leölésével van elfoglalva – így most nem érnek rá a híres orosz technológiából küldeni nekünk. A gazdasági semlegesség ugyanaz, mint a keleti nyitás, meg a déli nyitás, az arab nyitás, most épp Csád van napirenden – ezeket mind-mind eljátszották az elmúlt 15 évben. Loptak egy kicsit, azt' becsukták a nyitást.

Szó, ami szó, az EU valóban versenyképességi kihívásokkal küzd, mind az USA-val, mind az ázsiai országokkal, kiváltképp Kínával, Koreával szemben (felkészül India), de ennek megoldása nem Orbán feladata. Nem annak az Orbánnak, aki a féléves uniós elnökséget is képes az első héten lenullázni.

A magyar miniszterelnöknek az lenne a dolga, hogy végre ennek az országnak a versenyképességét tegye rendbe: hogy a magyar iskolából kiművelt, egészséges fiatalok kerüljenek ki, akik idehaza magas hozzáadott értéket előállító munkával keressenek legalább az európai átlagon, annak érdekében, hogy kedvük legyen itthon maradni és családot alapítani, boldogulni. De Orbánt ez már rég nem érdekli, csak a hatalom megtartása, a pillanat uralása. Az új mantra a szuverenitás és a gazdasági semlegesség lesz – felkészülhetünk rá, hogy amíg jobb nem jut eszükbe, ezt fogják sulykolni.

Lehet nyitni kelet felé, de ez nem jelentheti az eltávolodást – a kilépést az EU-ból. Ez még Nagy-Britanniát is megrázta, máig nem heverték ki a brexitet. Kínának is épp addig vagyunk érdekesek, amíg bent vagyunk az Unióban. Akárki akármit mond, a magyar gazdaság ezer szállal kötődik az EU-hoz. Az export 80 százaléka megy oda, Kínába 2 százalék. Ha sikerül is megduplázni a kínai kivitelt, még az is csepp a tengerben. Ha meg az a sorsunk, hogy bent maradjunk, miért is ne lehetne ezt normálisan csinálni?

> Az új mantra a szuverenitás és a gazdasági semlegesség lesz – felkészülhetünk rá, hogy amíg jobb nem jut eszükbe, ezt fogják sulykolni.

Orbánéknak eddig is voltak terveik, szép számmal: Széll Kálmán, Magyary Zoltán, Téry Ödön, Baross Gábor és még ki tudja hány jobb sorsa érdemes konzervatív politikusról neveztek el tervet – és mi lett belőlük?

Hogy van egy terved? Á, dehogy, már egy épkézláb ötletre sem futja, ami az ország hasznára válna.

Szex és Budapest

CIVIL BESZÉD

LENDVAI ILDIKÓ
Az MSZP volt országgyűlési képviselője

A Szex és New Yorkot csak látták, nem? Legalább néhány részt, amikor a gyerek már lefeküdt aludni. Felejtsék el az egészet, már nem aktuális! Egyrészt nyugaton kihalóban van a szex, másrészt – éppen ebből kifolyólag – a menők most a Szex és Budapest témára figyelnek. Mármint egy konferenciára, amelyet a XXI. Század Intézet és a Matthias Corvinus Collegium rendezett a budavári Lovardában. Mondjuk nem tudom, miért pont ott, az intézet mögötti alapítványnak és az MCC-nek is van ingatlana bőven – ahány salátatörvényt nyújt be éjszakánként Semjén Zsolt, annyiban juttatnak vagy az egyiknek, vagy a másiknak valamilyen szép kis (nagy) épületet.

De ez mindegy is. A lényeg a szex. Illetve annak hiánya. Nem nálunk, szerencsére. Ha a Föld Isten kalapja, Magyarország a nászágy rajta. Meg a bokréta is. Viszont a nyugatiaknak már ez sem megy. (Végre megértettem, miért bosszantgatják folyton a kormányunkat. Ha egyszer más örömük nincs!) A Nyugat ez újabb fogyatékosságára a tanácskozáson Schmidt Mária hívta fel a figyelmet.

> Ha a Föld Isten kalapja, Magyarország a nászágy rajta. Meg a bokréta is. Viszont a nyugatiaknak már ez sem megy.

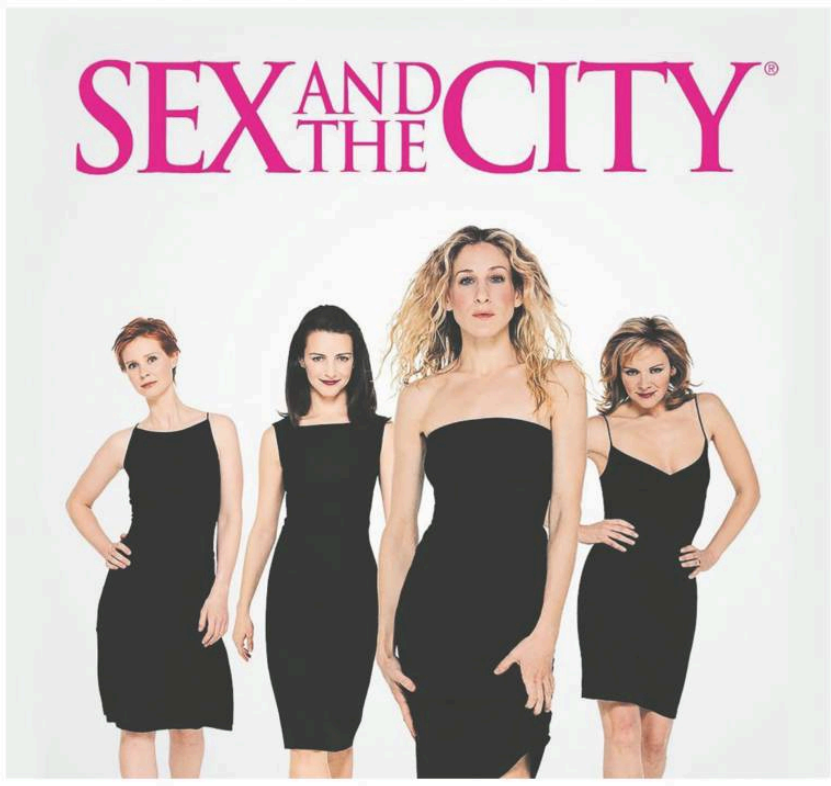

A nemi szerepek, a szexuális normák változásán tényleg van mit vizsgálni. Csak ott lógott ki a lóláb (végre egy konkrét összefüggés a Lovardával!), hogy kiderült: ugyanazok a felelősek az elsatnyult Nyugat állítólagos aszexualitásáért, akik egyébként is a Fidesz ideológiai célpontjainak számítanak. Az USA demokratikus kormányzatai, amelyek „a biológiai nemek felszámolása, a transz- és LMBTQ-lobbi újabb és újabb követelései mögé állnak", a feministák, „a progresszívek és a nyomukban lihegő liberális újpuritánok". Soros valamiért kimaradt, de a gyerekeken „nemváltó műtéteket végzők" nem.

Ezzel helyben is vagyunk: az óvodák előtt settenkedő miskárolóknál. Kár: mert a feminizmus útjairól, akár az eredetileg jog- és szabadságvédő „Metoo" néhány disszonáns mozzanatáról lehet és kell is komolyan vitatkozni. Ez elől most elvette a teret a szokásos vádbeszéd a „liberális Nyugat", az 1100 éves nemzeti és keresztény hagyományainkkal összeegyeztethetetlen, „ránk tukmált" demokráciaexport, a „szuverenitásunkra törő amerikanizáció" ellen. Bár Orbán Balázs megnyilatkozásának fényében speciel a szuverenitásunkat nem kellene sűrűn emlegetni. De ezt az előadók ugyebár nem láthatták előre. Pech.

Egyébként is ritka rosszkor jött a kisebbik Orbán kiszólása: már olyan szépen előkészítették, hogy a következő hetek Magyar Péter volt barátnőjéről szóljanak, és erre tessék! Hát nem épp a miniszterelnök politikai igazgatója köp bele a levesbe?! Vagy a nullás liszttel tesz valami illetlent. Szó se róla, szép szakma a karakterrombolás, de nekem a már elég satnya muníciót tartalmazó új Magyar Péter-sztoriból a filozófus Ludassy Mária Fb-bejegyzése tetszett a legjobban: Magyar felkiáltására – „cherchez la femme" – azt a baráti tanácsot adta a politikusnak, hogy neki egy darabig most nem kellene keresgetnie...

Na persze Ludassy bevallottan liberális. Az ilyenek, plusz a cugehör, a többi felsorolt „progresszív" a felelős a mostani szexuális ellenforradalomért, ahogy korábban a forradalomért is. (Mert egyik se volt jó, ld. erről az „így se nem jó, úgyse nem jó" nótát, amelyben a kecskebéka felmászik a fűzfára.) A férfiak a szexuális forradalom és a fogamzásgátlás jóvoltából felelős elköteleződés nélkül jutottak szexhez, illetve újabban, miután a szexuális forradalom is felfalta saját gyermekeit (érdekes, a fülkeforradalommal is kezd ez történni), már inkább csak pornóhoz. Mert a modern feminista hárpiák elutasítják a szexet, a dolog szükséges kellékét képező férfinemmel együtt.

Tessék elképzelni, azok ott nyugaton egyszerűen leszoktak a szexről! Rémes. Schmidt Mária szerint – a forrást nem ismerem, de nekem kicsit gyanús – már csak a felszabadult nők 6 százaléka szexel. A férfiak pedig elférfiatlanodtak, kiveszett belőlük a kötelességtudat. (Pedig őket még el sem kapták az óvodájuk kapujában!) Ezen a ponton, ugyan nem lehetett könnyű, de sikerült a migrációt is bekapcsolni az okfejtésbe: azért hívták be a migránsokat, hogy azok dolgozzanak helyettük.

Hát lehet csodálkozni, hogy, mint elhangzott, az USA, főleg a demokrata elit, „agonizál"? Még jó, ha egyáltalán létezik, nem úgy, mint Németország, amelyről tudható, hogy már nincs is. Ezer szerencse, hogy, mint másutt olvasom, a budapesti fiatalok harmada külföldön készül családot alapítani. Szerintem nem keletre vennék az irányt. Csak visznek majd valami kis életet ebbe a szex nélküli pusztaságba! Ahol még a hagyományos családnak is annyi.

Schmidt Mária ugyan nem tartozik a politikai kedvenceim közé, de ennél bizonyosan többet tud. Csakhogy most erre volt szükség. A rezsim a melegek gyanúba keverésével már tett kísérletet ideológiai háborúja szexualizálására. Nem volt igazán sikeres: a közvélemény többsége nem követte. Pedig menynyit feccöltek bele! Csak sajnos jött Szájer, a kegyelmi botrány, a pedofil papok. Új kísérlet kellett a szabadelvű Nyugattal való harc szexuális feltöltésére. Talán a szexmentességgel való riogatás hatásosabb, mint „az apa férfi, az anya nő"-féle bárgyú szövegek.

Ha ez sem hat, akkor tényleg semmi.

A félreértés hete

HAZUGSÁGVIZSGÁLÓ

BOLGÁR GYÖRGY
újságíró

Azt állította Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója, hogy „sokak szerint félreérthetően fogalmaztam, ezért szeretnék ezzel kapcsolatban egy-két dolgot tisztába tenni. (...) A háborúpárti propaganda nem riad vissza semmitől, még attól sem, hogy 1956 hőseinek emlékét megpróbálja összekeverni az orosz–ukrán háborúval."

Ezzel szemben a tény az, hogy nem a háborúpárti propaganda, hanem maga Orbán Balázs kapcsolta össze a kettőt a Mandinernek adott interjúban. Mint mondta: „Pont 56-ból kiindulva mi nem csináltuk volna azt, amit Zelenszkij elnök csinált az elmúlt két és fél évben, hogy belevitte egy háborús védekezésbe az országát." Majd később azt is hozzátette: „mi nyilvánosan nem mondtuk el véleményünket az elmúlt két és fél évben Zelenszkij elnök döntéséről, vagy nagyon finoman fogalmazunk". Vagyis a finom és a szókimondó fogalmazás mögött ugyanaz a meggyőződés áll: az orosz agresszió ellen nem szabad védekezni. Lehet, hogy Putyin elnök már suvickolja a Barátság Érdemrendet.

> Az orosz agresszió ellen nem szabad védekezni. Lehet, hogy Putyin elnök már suvickolja a Barátság Érdemrendet.

Azt állította Orbán Viktor (a Kossuth rádióban), hogy „most éppen a politikai igazgatóm félreérthetően fogalmazott, ami ebben az összefüggésben egy hiba: a mi politikai közösségünk az 1956-os forradalomnak a talaján áll, abból nőtt ki, nem lenne a mi politikai közösségünk, ha nem lettek volna az 56-os hősök, és ezért a háború és béke vitájában nem beemelni kell a magyar történelem számunkra szent és sérthetetlen eseményeit és hőseit, hanem inkább távol kell tőle tartani."

Ezzel szemben a tény az, hogy a politikai igazgató egyértelműen fogalmazott, és beemelte az 56-os eseményeket az ukrajnai háborúba, azt sürgetve, hogy a megtámadottak tegyék le a fegyvert, ha már két és fél évvel ezelőtt nem tették. Orbán Viktornak meg az lenne a dolga, hogy 56 tanulságait 2024-re is levonja: az oroszokat meg kell állítani, mert különben évtizedekig itt maradnak. A következő rendszerváltásig.

Azt is állította a miniszterelnök (ugyanott), hogy „én biztos vagyok benne, hogy Orbán Balázs is, ha a történelem úgy fordulna, hogy harcolni kell a hazánkért, akkor ott lesz velünk a Corvin közben."

Ezzel szemben a tény az, hogy sem Orbán Viktornak, sem Orbán Balázsnak nem kell a Corvin közben harcolnia a hazáért, akárhogy fordulna is a történelem. Elég lenne, ha a NATO-szövetség megbízható tagjaként vezetnék Magyarországot, és a Karmelitában meg a világpolitikai porondon következetesen harcolnának Oroszország agressziója ellen. Most. Amikor az oroszok már Ukrajnában és a magyar spájzban vannak. Mert különben tényleg a Corvin közbe is bejönnek.

Azt állította továbbá Orbán, hogy „Magyarország mindig megvédi magát, régen is megvédte, ma is megvédi, és a jövőben is meg fogja védeni minden lehetséges eszközzel".

Ezzel szemben a tény az, hogy éppen 56-ban nem védte meg magát, csak a forradalmárok harcoltak a szovjetek ellen, az állam nem. Ma pedig éppen védelmi szövetségeseink ellen ágál, és az agresszort mentegeti. Ez lenne a védelem? Az önfeladás?

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Cáfolat

Gulyás Gergely hivatalosan cáfolta azokat a széles körben terjedő híreket, hogy 2026-ra határon túli választókerületek is lesznek. A kettős állampolgárságot megelőző vitában is határozottan állították, hogy csak állampolgárság lesz, választójog nem. Az eredmény közismert.

ÁBRAHÁM ZOLTÁN

Ámokfutás

„Ha egy nő nem szül, életének egy adott pontján krízisbe kerül, és akkor ámokfutásba kezd, pszichoszomatikus betegségek gyötrik, vagy depresszióba esik. Nem fenyegetek senkit, ezek tények" – nyilatkozta a Demokratának Bagdy Emőke, a jobboldal kedvelt lélekbúvára. Bár szerinte az agyban dől el a magyarság sorsa, nem is titkoltan arra céloz: csakis az ágyban dőljön el a nemzet megmaradása. A professzor lehetőséget sem ad, hogy a gyermektelen nők örökbeadás útján éljék meg az anyaságot. A gyermeket nem szülő nők ilyen megalázása antihumánus, kirekesztő.

LADÁNYI ANDRÁS

Növekedés

Nagy Márton is a porhintés mestere. Nem olyan fiatal már, hogy ne kellett volna észrevennie: a gazdaság szerkezeti gyengeségei – az alacsony jövedelemképző képessége, a lassan fejlődő versenyképesség, a kereslethiány – mindmind akadályai a GDP nagyobb növekedésének. Ha Nagy Márton a feje tetejére áll, akkor sem tud pozitív nullánál nagyobb növekedést elérni, bárhogy csűri és csavarja a mondandóját. Az ámítás és hamis értékelések helyett le kéne szállni a döglött lóról, ahogy Orbán Viktor a dakoták után szabadon ezt korábban már kinyilatkoztatta. Egy valóságos helyzetértékelésből kiindulva lehetne csak a helyes irányba fordulni. Ha ezt Nagy Márton megteszi, és végre fejlődni kezd a gazdaság, akkor a miniszter presztízse, sőt a közhangulat is javulni fog.

MIKULÁS FERENC

Vizitdíj 2.0

Takács Péter egészségügyi államtitkár szerint megvizsgálják, jöhet-e az ezerforintos foglalási díj, mert sokan nem jelennek meg a rendelőben az előre megbeszélt időpontban. Természetesen az összeget visszaadnák, amikor távozik a páciens. Arról most ne ejtsünk szót, hogy ez az asszisztenseknek mennyi pluszmunkát jelentene, hiszen a pénzt tárolni és adminisztrálni is kell. Ám a csattanó még hátravan. A vizsgálat végén a beteg örömében, mert jók a leletei, azt mondja majd a nővérnek: „Hagyja csak az ezrest, Marikám!" Igen, honfitársaim, ezen a ponton már kopogtat is az eltemetett hálapénz szelleme.

SPÁNYIK MIKLÓS

Láss!

Van, aki nem látja, de van, aki látja, sőt belátja, hogy a magyarok országában egyre inkább kialakulóban van a kétpártrendszer, úgymint Ó Fidesz kontra Új Fidesz. Kelj fel és láss!

MÉHES JÁNOS

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Gyerekzsivaj és second-hand kapitalizmus

PAVILONOK A legtöbb gyerek nem venné el apu mobilját, a fordítókat továbbra sem fizetik jól, és kiderült, miben áll a digitális kapitalizmus – a könyvfesztivál pénteki napján jártunk.

RÓNAY LILI, ROSZNÁKY EMMA

Mindig érdemes gyerekekkel ellátogatni a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál helyszínére, a Millenáris B épületében található Gyerek(b)irodalomban színes babzsákok, párnák várják a legkisebb olvasókat, meg azokat is, akiknek még van pár éve az önálló irodalomfogyasztásig. Itt mutatta be a Móra Kiadó gondozásában megjelent könyvét Haász János szerző és Török Eszter illusztrátor. Az Apa mobilja című kötet egy jelenkori témát boncolgat: mikortól lehet egy gyereknek saját mobilja? Haász János felolvasott a könyvből, melynek főszereplője mindennél jobban vágyik egy telefonra, egy hirtelen ötlettől vezérelve elcseni az apukája eszközét. A szöveg ezen pontján egy rajzolós feladat segítségével a gyerekek szavazhattak arról, miként cselekedtek volna: elveszik-e a mobilt vagy sem? A többség nemmel szavazott. Elmondták: leginkább a büntetéstől félnek. A szöveg sajátosan aktuálissá vált a mobilok iskolai elkobzása miatt, amire a szerző is megjegyzést tett.

A részt vevő gyerekek egyébként tökéletesen jól érezték magukat az eseményen okoseszközök nélkül is. Nem csupán a hivatalosan a gyerekirodalom számára kijelölt D épületben vannak kicsiknek szóló kiadványok, a különböző nációk pavilonjaiban is bőven akadnak gyerekkönyvek: többek között lengyel, dél-koreai, ukrán. A D épület természetesen most is a legszebb és legelevenebb területe a fesztiválnak az illusztrált kötetek garmadája miatt.

Ahogy a csütörtöki megnyitón az összes beszédben előkerült a fordítás, úgy a fesztivál programja is koncentrált rá. Szakmai kerekasztal-beszélgetést tartottak, a résztvevői a francia irodalom hazai fordítói – Kiss Kornélia, Gulyás Adrienn és Fáber Ágoston, valamint a moderáló Ádám Anikó – voltak, emellett megszólalt a beszélgetésen Orzóy Ágnes kiadói szerkesztő. Már a szakmai diskurzus elején tisztázták, senki sem kizárólag fordításból él meg, a három nő tanárként, kutatóként, Fáber Ágoston pedig szociológusként dolgozik alapvetően. A kérdésre, szakma vagy hobbi-e a fordítás, mindenki úgy reagált: természetesen szakma, hiszen komoly tudást, felkészültséget, bölcsészháttértudást igényel, viszont az alulfizetettsége miatt akár szabadidős tevékenységnek is tekinthetnénk. Gulyás Adrienn „hobbiszakmának" nevezte. Ádám Anikó számos kérdést intézett a Magvető képviseletében jelen lévő Orzóy Ágneshez, aki a kiadónál Rostás Edittel közösen felel a világirodalomért, kettejük közül Orzóy olvas franciául. A szerkesztő elmondta: a francia irodalomnak van vonzereje a magyar olvasók számára. De az is kiderült, egyedül az irodalmi Nobel-díj az, ami vásárlásra ösztönzi az olvasót.

A különböző nációk pavilonjaiban is bőven akadnak gyerekkönyvek

APA MOBILJA

HAÁSZ JÁNOS könyve jelenkori problémát dolgoz fel: mikor lehet egy gyereknek mobilja?

A beszélgetésen elhangzott: akadnak pozitív példák is a fordításhonorálásra, amikor kellően meg tudják fizetni a szövegek tolmácsolóit, azonban ha a könyvkiadó a hosszabb kiadványok esetében (ahol minden más költség is emelkedik) is rendszeresen nagyobb fizetést adna a fordítónak az ívek után, akkor összességében a könyv ára olyan magas lenne, hogy azt már a magyar vásárló nem venné meg, mindezt Orzóy táblázattal szemléltette. – Magyarországon jóval alacsonyabbak a jövedelmek és jóval kevesebben vesznek könyvet, ha nem sztárszerzőről van szó, akkor 2000 példány fölött nem nagyon tudunk kalkulálni – mondta el a könyves szakember. A beszélgetés magyarul folyt, de francia tolmácsolással, így a díszvendégország képviselői is jobban megismerhették a magyar könyvélet jelenét.

Nem csak szépirodalom várja a könyvfesztiválra érkezőket: pénteken mutatta be kötetét Pogátsa Zoltán közgazdász-társadalomkutató, aki eddig három kötetben dekódolta nekünk a globalizáció meghatározó dinamikáit. Pogátsa új könyve, a Digitális kapitalizmus negyedik része a társadalomkritikai sorozatának. A szerző Keleti Arthurral beszélgetve rávilágított, az internet kezdeti ígérete – egy decentralizált hálózat – illúzió lett. Ehelyett néhány techóriás uralja a digitális teret, ami alapjaiban változtatta meg a vállalatok működését. – Milyen kapitalizmus az, ahol mindenkinek Gmail-címe van? – tette fel a kérdést, utalva a monopolhelyzetek kialakulására. Szerinte a digitális kapitalizmus nem más, mint a neoliberális korszak folytatása új eszközökkel.

A közgazdász hangsúlyozta a globális elit szerepét is, példaként említette Masayoshi Son japán üzletembert, akinek befektetései mögött meglepő módon olyan alakok állnak, mint Mohamed bin Szalmán szaúdi koronaherceg. – Hogyan köthetjük az újságírókat szétfűrészelő szaúdi diktátort a telefonunkon lévő applikációkhoz? – firtatta, rávilágítva a globális gazdaság rejtett összefüggéseire. Pogátsa szerint a kapitalizmus mindig is a monopóliumról szólt, és a digitális kapitalizmus sem kivétel ez alól, az újdonság csupán az, hogy ez most már globális szinten történik. Kína példáján keresztül bemutatta, hogyan vált egy elmaradott ország vezető technológiai hatalommá, míg Magyarország second-hand kapitalizmust folytat. A közgazdász a mesterséges intelligenciával kapcsolatban pedig azt hangsúlyozta: a jövőben újra kell definiálnunk a munka fogalmát, és az embertől emberig tartó, rózsaszín galléros, azaz a gondoskodó munkák felértékelődésére számíthatunk.

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

A részt vevő gyerekek tökéletesen jól érezték magukat Haász János könyvbemutatóján okoseszközök nélkül is

Milyen kapitalizmus az, ahol mindenkinek Gmail-címe van?

Nem csak szépirodalom várja a könyvfesztiválra érkezőket, Pogátsa Zoltán közgazdász-társadalomkutató új könyvét is itt mutatták be

Újra irigyelni Pierre-t

TÁRLAT „Mindenféle besorolás ellen tiltakozom. Nem esik le az aranygyűrű a grafikus ujjáról, akár ha kereskedelmi plakátot tervez. A művésznek érzékelnie kell a kort, az egész világot, a tudományt, a technikát: nem mondom, hogy értenie kell a rakétához, de tudomást kell vennie róla. És figyelnie kell a leghaladóbb művészetet" – nyilatkozta Kemény György, Mészáros Márta 1970-es, Szép lányok, ne sírjatok című filmje plakátjának tervezője egy interjúban. A pop-art művész – akinek az LGT Bummm! című albumához tervezett borítója is ott a falon – csak egyike azoknak, akiknek művei láthatóak a Zene szemeinknek című plakátkiállításon. Amely nem befejezett, érkezhetnek még újabb szerzemények a tárlatra.

Tóth Levente – a Bank360 pénzügyi szakértője – 2017 óta gyűjt plakátokat és lemezborítókat, most ebből az ezres nagyságrendű kollekciójából válogatott az Újbuda Galéria tárlatára. Műalkotásnak tartja az alkalmazott grafikát, és szívesen idézi meg a beatkorszakot. Olyanoknak, akik nem éltek még akkor, de megpróbálják beleképzelni magukat, és olyanoknak, akik megélték, és boldogan gondolnak rá. Köztük Hegyi Ivánnak – lapunk rendszeres szerzőjének –, aki megnyitotta a kiállítást. „Hogy azóta elment mellettünk az élet, miként annak idején, amikor még kis srácok voltunk, mi mentünk el e plakátok mellett? Ne fájjon! Mick Jagger azt mondta: „Inkább meghalok, mint hogy negyvenöt évesen is a Satisfactiont énekeljem." Amikor erről beszélt, huszonegy volt. Ma nyolcvanegy, és még nemegyszer nyomja a Get Nót.

Fenyő mamája azt jövendölte a Csavard fel a szőnyeget! megszületésekor: „Ez egy-két évig biztosan sláger lesz, kisfiam." Amikor e derűlátó jóslat elhangzott, 1966-ot írtunk, 58 nyúlfarknyi évvel vagyunk odébb. (...) A hatás máig tart, a rock amennyire hallható, olyannyira halhatatlan. Ezt plakát nélkül is, azon meg pláne, büszkén hirdetjük" – mondta személyes élményeit felidéző megnyitóbeszédében.

Ott vannak a galéria falain az első Illés-plakátját tizenévesen tervező Szkysznian Wanda alkotásai, a Hair és az Eper és vér, a Beatles és Elvis, LGT és Omega. Székely Kálmán grafikájának köszönhetően Dennis Hopper korszakalkotó Szelíd motorosokjának, Konkoly Gyula rajza nyomán Bacsó Péter Szerelmes biciklistákjának, Veszely Ferenc plakátjának segítségével Gothár Péter Megáll az idő című ikonikus filmjének jelenetei peregnek lelki szemeink előtt. És a Coca-Cola, tetejébe a beatkorszak mámorát átélni, mi több, Pierre-t újra irigyelni – jó.

HOMPOLA KRISZTINA

INFÓ

Zene szemeinknek. Kurátor: Kollányi Yulo. Újbuda Galéria, Budapest, XI., Zsombolyai u. 3.), nyitva: október 21-ig

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Tóth Levente ezres nagyságrendű kollekciójából válogat a tárlat

Houdini jazzmiséje

KONCERT A legendás amerikai jazzdobos, Brian Blade még popos körökben is az egyik legkeresettebb a hangszerén. Sokszor láthattuk-hallhattuk Magyarországon, de saját zenekarával most először lépett fel nálunk.

FOTÓK: MÜPA/CSIBI SZILVIA

Brian Blade és együttesének zenei portékája igazán minőségi: az americana luxuskategóriás selyemkelméit, ritka ébenfa faragványait, egzotikus fűszereit mind megcsodálhattuk

Myron Walden játékában és kiállásában leginkább Sonny Rollinst idézi, és olyan karizmatikusan játszott altszaxofonon és basszusklarinéton

INFÓ

Brian Blade & The Fellowship Band. Müpa, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, szeptember 26.

A legutóbbi lemezük iránti érdeklődés végre rávette őket, hogy egy turné keretében bejárják a világot

IVÁN CSABA

Aki látta csütörtök este Brian Blade és (a) The Fellowship Band koncertjét a Bartók hangversenyteremben, sejtheti, miért választottam a koncertbeszámolóhoz a fenti címet. Minél többet halljuk Blade-et játszani különböző formációkban, annál inkább meggyőz arról, hogy a hajdani – szintén alliteráló nevű – illuzionista elődjéhez hasonló különleges képességekkel rendelkezik. Harry Houdini képes volt bárhonnan kiszabadulni, Blade pedig a jelek szerint pont az ellenkezőjét tudja, bármilyen stílusban játszó formációban telepedik a dobok mögé, izgalmasabb lesz a soundjuk. Wayne Shorter, Danilo Perez és Kenny Garrett esetében ez éppúgy igaz, mint ha Joni Mitchellel lép fel. Veszprémben Norah Jonesszal illusztrálta ezt, minimal artra véve a figurát, Joshua Redmannel és Brad Mehldauval pedig legendásan jó a kémiája, ezt a Müpa színpadán is többször bebizonyították. Most americanaspecialistaként győzött meg minket erről a Művészetek Palotájában.

New Orleansban, a Loyola Egyetemen, 1988-ban futott össze két ott tanuló louisianai srác, Brian Blade, valamint a zongorista Jon Cowherd, és a zenében gyorsan megtalálták a közös nevezőt: az americanát, ami az ott népszerű zenék, a folk, a country, a rhythm & blues, a roots rock, a bluegrass és a gospel egyedi ötvözete. A formáció 1997-es megalakulása óta hét lemezen mutatta meg a közönségnek, mit talált az aranybányában, ahova mindenkinek szabad a bejárás, de hogy ki mit hoz ki onnan, és mire használja, az már a tehetségén és ízlésén múlik. Ha utcazenészek játszszák, akkor hangulatos esztrád lesz belőle, de vérprofi jazzmanek esetében nem fordulhat elő a laikus séfek átka, hogy – bármilyen jól sikerül az étel – az ötletszerű fűszerezésüket nem tudják megismételni.

A Landmarks (2014) és a Body and Shadow (2017) sikere után most a legutóbbi CD, a kaliforniai Berkeleyben felvett lemez, a Kings Highway iránti érdeklődés végre rávette őket, hogy spirituális üzenetükkel egy turné keretében bejárják a világot. Az ókorban a Királyok Útja a gazdag metropoliszokat összekötő ütőér volt, a jazz zarándokai az Égi Királyság felé vezető útra invitálják a közönséget – erre utal az album metaforikus borítója. (A fotót egyébként Blade jegyzi.)

Ha őket kérik fel anno a harmatos God Friended Me-széria zenéjének megírására, akkor valószínűleg máig sikerrel hasítana, mert amit hallottunk, igazi jazzmise volt, bravúros alkalmazott zene, mely a gospelhez hasonlatosan intenzív spirituális üzenetet közvetít roppant hatásosan, a jazz frazeológiáját használva. Azért működik, mert a zene nyelve nem tűri a didaktikusságot. A hajdani karaván megpihenhettek a kiépített szerájokban útközben, a világturné muzsikus zarándokainak a produkcióját viszont Oslo és Hamburg után a víz ölelte Blahalouisiana alsón is érdeklődéssel vártuk. Szombat este Bécsben is láthatják majd, hogy a kínált zenei portéka igazán minőségi. Tömjént, mirhát ugyan nem hoztak, de az americana luxuskategóriás selyemkelméit, ritka ébenfa faragványait, egzotikus fűszereit mind megcsodálhattuk – ami a zene nyelvére lefordítva ECM-stílusú jazzt jelent post-bopos pácban, az indie pikáns fűszereivel ízesítve.

Az albumon Blade és Cowherd kompozíciói a miséből ismerős imák és zsoltárok, remekmívű kápolnák harmonikus arányokkal, amibe az öncélú díszítőelem és funkciótlan improvizáció nem illik bele. Ezért előszeretettel lépnek fel templomokban. E hónap elején például a dél-karolinai Mount Pleasant óvárosában a St. Andrew gyülekezet vendégei voltak, mert ott még értőbb fülekre talál a figyelmeztetésük: ha jó szándékkal kikövezett úton haladsz, ne hidd el soha a kételkedőknek, hogy esetleg a pokolba tartasz.

A szakrális jazz speciális zenészeket igényel. Blade mellett az egyetlen bejáratott „név”, a gitáros Kurt Rosenwinkel betegsége miatt pont nem jött el, a többiek viszont Európában még kevésbé jegyzett muzsikusok. A „rend” fontos tagja a bőgős Roland Guerin, aki puritán pontossággal illeszkedett a kórusba. A remek fúvóstandem egyik tagja, a tenor- és szopránszaxofonos Melvin Butler pedig igazi csodabogár, dékánhelyettes Miamiban, publikál zenéről, vallásról, identitásról a karibi térségre és az Egyesült Államokra koncentrálva, s nem mellesleg virtuóz muzsikus. Társa, Myron Walden is Miamiból költözött Bronxba, játékában és kiállásában leginkább Sonny Rollinst idézi, és olyan karizmatikusan játszott altszaxofonon és basszusklarinéton, hogy biztosan ismeri a Les Paul gitárosoknak címzett bölcs intését: „A titka az, hogy olyan, mint a szerelmed. Minél többet foglalkozol vele, annál inkább érzed, hogy még keveset tudsz róla, nem ismered őt eléggé. Megérintheted és dédelgetheted, mindig jól érzed magad a társaságában. De vigyázz, mert dacos is, soha nem engedi, hogy legyőzzed.” A Fellowshipnek a gospelre és a jazzre fókuszáló jazzmiséje a szükséges alázattal követte a tanácsot. A végén ráadásként a „God Be With You” szellemében a New Orleans-i hot jazzbe mártott Halleluja olyan pazarul szólt, hogy mindenkivel elhitette: ő is tudna egy saját szólamot dúdolni hozzá. A szomszédomnak sikerült is.

Elhunyt Dame Maggie Smith

GYÁSZ Péntek reggel a brit színművészeti szakma egyik legnagyobb egyéniségét vesztette el. A 89 éves korában elhalálozott Dame Maggie Smith szinte élete végéig sütkérezett a hazai és nemzetközi elismertség fényében. Mind a színpadon, mind a filmvásznon és a tévé képernyőjén felejthetetlen sikereket aratott, melyeket magas kitüntetésekkel honoráltak, elsőként már 1970-ben egy Oscar-díjjal a Miss Jane Brodie virágzása című filmben nyújtott teljesítményéért. Halálhírét kiváló színész fiai, Chris Larkin és Toby Stephens jelentették be, hozzátéve, hogy „békésen, családtagjai és barátai által körülvéve búcsúzott az élettől” a Chelsea és Westminster kórházban. Fiait és öt unokáját lesújtotta a rendkívüli anya és nagymama távozása az élők sorából.

FOTÓ: AFP/NIKLAS HALLEN'

1934–2024

Dame Maggie Smith pályafutása a világot jelentő deszkákon kezdődött. Egyik első nagy szerepe 1963-ban Desdemona volt a londoni National Theatre-ben, az Othellót alakító Laurence Olivier oldalán. Az előadás későbbi megfilmesítéséért mindkettőjüket Oscar-díjra jelölték. Már idősebb korában, az 1990-es években szerzett felejthetetlen perceket a közönségnek a színpadon Alan Bennett Hölgy a furgonban című darabjának címszerepében. Filmes vívmányaiból csak találomra lehet kiragadni néhányat, mint például Tea Mussolinivel című remekét, Robert Altman Gosford Parkját – amely bizonyos szempontból tekinthető a legendás tévésorozat, a Downton Abbey előképének is –, vagy a Hölgyek levendulában-t, amelyben nagy riválisával, a rövidesen 90. születésnapját köszöntő Dame Judi Denchcsel lépett fel együtt.

2001 és 2011 között, tíz éven át szinte minden Harry Potter-filmben remekelt a varázslóiskola igazgatóhelyettese, az utánozhatatlan Minerva McGalagony szerepében. Tőle elválaszthatatlan önirónia, szarkazmusa felejthetetlenné tette Grantham özvegy grófnéjaként, Lady Violetként a Downton Abbey tévéfilmsorozatban. Távozása nagy űrt hagy maga után a színház- és a filmművészet világában.

R. HAHN VERONIKA, LONDON

Zavarja a lakókat a zenélő út

A 21-es számú főúton, a Hatvan és Lőrinci közötti szakaszon nemrégiben kialakított zenélő út megszüntetése vagy zajvédő fal építése érdekében aláírásgyűjtésbe kezd Petrik Zsolt helyi független képviselő. A zajhatás erősen zavarja a környék lakóit. HVG

Megszavazták a Balaton sütijét

A VisitBalaton365 és a Magyar Cukrász Ipartestület bemutatta a Balaton sütijét. A küllemében is a tavat idéző süteményben hangsúlyosan jelenik meg az otelló szőlő, a szeder és a málna. A desszertet Farkas Bernadett, a keszthelyi Segreto Cukrászat főcukrásza készítette. NÉPSZAVA

Diabétesz és hangmagasság

Kanadai tudósok szerint a magasabb vércukorszint növeli a hangmagasságot. Igaz, ez a változás emberi füllel nem érzékelhető, de műszeresen kimutatható. Valószínűleg a vérben lévő glükóz módosíthatja a hangszálak hidratáltságát, ezen keresztül pedig a hangmagasságot. NATURE

Grönlandi cápa rejtheti a hosszú élet kulcsát

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Az ivarérettségüket 100-150 éves korukban elérő ragadozók akár négy évszázadot is élnek

TUDOMÁNY Jelenlegi tudásunk szerint a Jeges-tengerben és az Atlanti-óceán leghűvösebb régióiban élő grönlandi cápa a Föld leghosszabb életű gerinces faja. Az ivarérettségüket 100-150 éves korukban elérő ragadozók akár négy évszázadot is élnek. A kutatók régóta keresik a pontos okát, hogyan lehetséges, hogy az élővilágban egyedülálló módon a grönlandi cápáknak az élettartama ilyen hosszú, és most úgy tűnik, megtalálták a magyarázatot. Egy friss kutatás szerint a porcos halak egyedi genetikai tulajdonságaiknak köszönhetik rendkívül hosszú ideig tartó életkorukat – írja az IFL Science.

A grönlandi cápák géntérképét elkészítő nemzetközi kutatócsoport azt állítja, hogy a mintegy 6,5 milliárd DNS-bázispárból álló genom ismeretében minden korábbinál közelebb sikerült kerülni az öregedés mechanizmusainak megértéséhez. Eddigi eredményeik alapján úgy tűnik, hogy a faj DNS-javító eszközkészlete felelős az extrém élettartamért. Annak ellenére, hogy az összes eddig vizsgált cápafaj közül a grönlandiaknak van a legnagyobb méretű genomja, ami elvileg leginkább kitenné őket a gének hordozta mutációs kockázatoknak, de a kutatók szerint a grönlandi cápa evolúciója megtalálta a módját, hogy ellensúlyozza ezek negatív hatásait. NÉPSZAVA

Éjszakázás a stadionban

TÁMOGATÁS A nézőtéren alszanak a darmstadti másodosztályú német labdarúgócsapat szurkolói, hogy ezzel is felhívják a figyelmet a hajléktalanságra.

BERNAU PÉTER

A tavalyi siker után idén másodszor hirdette meg jótékonysági akcióját az SV Darmstadt 98 labdarúgócsapata. A november 1-ről 2-re virradó éjszaka az együttes drukkerei kedvenc futballstadionjuk lelátóján tölthetik az éjszakát, ezzel támogatva a városukban hajléktalanságban élő embereket ellátó civil szervezeteket.

A saját hálózsákkal és matraccal érkező futballrajongóknak 49 eurót kell fizetni a szabadtéri éjszakázásért. Akinek a klub biztosít felszerelést az alváshoz, 98 euróért juthat be a lelátóra. A bevételt a darmstadti civil szervezetek között osztják szét. A program este 8-kor kezdődik, a stadion helyiségeiben kisfilmeket tekinthetnek meg, illetve kerekasztal-beszélgetéseken ismerkedhetnek meg a drukkerek a hajléktalansággal és a fedél nélküli embereket ellátó szervezetekkel. Este 10-től lehet kiköltözni aludni a nézőtérre. A darmstadti klub tájékoztatása szerint, akinek túl hideg lenne az éjszaka a szabad ég alatt, lesz lehetősége behúzódni fűtött szobába is. A résztvevőket reggel 8-kor ébresztik, közös reggelizés következik, a menü megegyezik azzal, amit a darmstadti hajléktalanszállókon kapnak az ott alvók. Ezt követően a civil szervezetek képviselőivel közösen megbeszélik a szabad ég alatt alvás során szerzett tapasztalatokat. A tavalyi akcióval nagyon elégedettek voltak, több futballdrukker a kezdeményezés hatására a kint alvás óta rendszeresen segíti adományokkal – ruhákkal, tartós élelmiszerekkel – a rászorulók ellátását.

Egy évvel ezelőtt Markus Pfitzner, a darmstadti futballklub alelnöke és Michael Weilguny is a nézőtéren aludt a drukkerekkel. „A labdarúgás révén nagyon sok embert meg tudunk szólítani” – mondta Pfitzner. „Szeretnénk segítséget nyújtani abban, hogy az emberek gondolkodása megváltozzon a hajléktalanság kérdésében, a hárítás, tagadás helyett toleránsan, nyitottan közelítsenek azokhoz, akik segítségre szorulnak.”

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Hazánkban az Utcajogász Egyesület jogi szakemberei ingyenes jogi tanácsot adnak minden pénteken a budapesti Blaha Lujza téren

Magyarországon is vannak kezdeményezések a hajléktalanságban élő emberek támogatására, igaz, ezek csak szűk körben ismertek. Az Utcajogász Egyesület jogi szakemberei például minden pénteken a Blaha Lujza téren adnak ingyen jogi tanácsot lakhatási kérdésekben 15 és 17 óra között hajléktalanságban vagy nagyon nehéz körülmények között élőknek.

HOZZÁÁLLÁS

MARKUS PFITZNER:

Szeretnénk segítséget nyújtani abban, hogy a hárítás, tagadás helyett toleránsan, nyitottan közelítsenek azokhoz, akik segítségre szorulnak

A Város Mindenkié (AVM) csoportot korábban hajléktalanságban élt vagy jelenleg is szegénységben élő emberek alapították, akik tenni akarnak egy egyenlőségen alapuló és igazságos társadalomért. Aktivistájuk, Balog Gyula sétákat szervez a főváros VIII. kerületének azokon a részein, ahol a fedél nélküliek megpróbálják meghúzni magukat. A séta résztvevőitől azt kérik, hogy ha van rá lehetőségük, 3 ezer forint adományt adjanak, de az is részt vehet a programban, aki nem tud fizetni.

Lehetőség van hajléktalanságban élők „kikölcsönzésére” is: az Élő Könyvtár nevet viselő projekt lényege, hogy akit érdekel ez a téma, nem könyvet olvas róla, hanem lehetősége nyílik arra, hogy beszélgessen hajléktalanságot megtapasztalt emberekkel.

HIRDETÉS

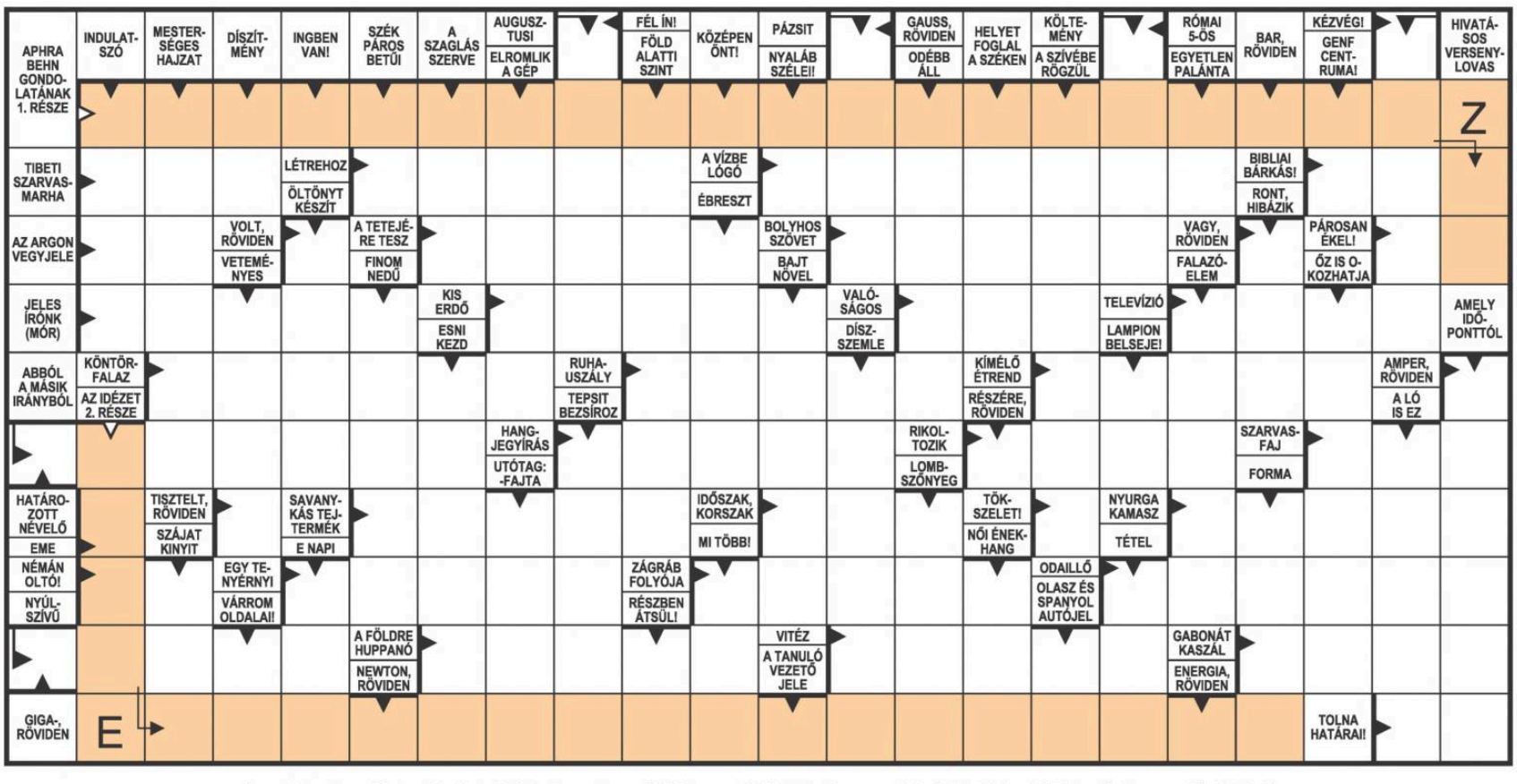

Szeptember 21-i rejtvényünk helyes megfejtése: „A tűsarkot egy nő találta fel, akit homlokon csókoltak.”
E heti rejtvényünk megfejtését az október 5-i számunkban közöljük.

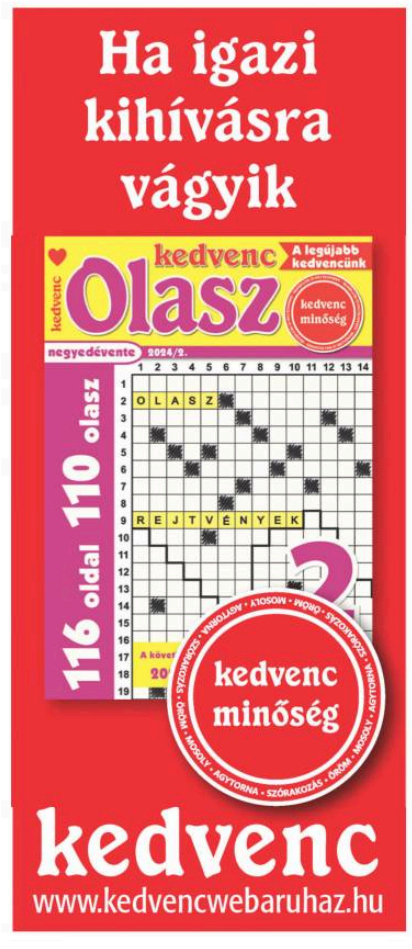

LAPSZÉL

Szoboszlai önértékelése

FOTÓ: AFP/PIERO CRUCIATTI

A Liverpool középpályáján nagyon jó szellemű futballistákkal játszik együtt, ezért is van annyira egyben a csapat középpályája – fogalmazott Szoboszlai Dominik, az angol Premier League-ben szereplő együttes labdarúgója a klub honlapján. A holland Ryan Gravenberchkel és a világbajnok argentin Alexis Mac Allisterrel alkotott hármasuk mind a hat szezonbeli tétmérkőzésen játszott. „Mindketten csodálatos futballisták, boldog vagyok, hogy velük játszhatok" – fogalmazott. Magáról megjegyezte, szeretne több gólt szerezni és gólpasszt adni. NÉPSZAVA

Három évet kapott

A német élvonalbeli labdarúgó-bajnokságban (Bundesliga) szereplő Eintracht Frankfurt három évvel hosszabbította meg Fenyő Noah szerződését, amely így 2029 júniusáig szól – jelentette be az Eintracht Frankfurt. NÉPSZAVA

Elnököt választottak

FOTÓ: MTI/KOVÁCS TAMÁS

Újabb négy évig az egyedüli jelölt, Schmidt Gábor vezetheti elnökként a Magyar Kajak-Kenu Szövetséget (MKKSZ) – döntöttek a küldöttek a tisztújító közgyűlésén. A sportvezető 2016 óta vezeti a szervezetet, de 1988 óta dolgozik a sportágban. A hét olimpiai érmet fantasztikusnak nevezte, de az elmaradt arany miatt van bennük egy kis elégedetlenség – mondta Schmidt, majd méltatta a közgyűlés elnöki posztjáról lelkösző Baráth Etelét, akit a sportági aranykor meghatározó szereplőjének nevezett. Egyúttal tiszteletbeli elnöki cím adományozását javasolta, amit a tagság hosszú percekig, állva tapsolva helyeselt. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

GYŰJTŐ venne saját részére bélyeggyűjteményt, postai képes levelezőlapot 0620/522-5690, 061/3228-439

KÖZLEMÉNY

IDŐSEK Otthonába jelentkezés: Örömmel értesítünk mindenkit, hogy Zala vármegyében, Pacsa városban Idősek Otthona megnyitja kapuit, ahol önmagát részben vagy egészében ellátni tudó idős embereknek biztosítunk meghitt otthont, privát, magas színvonalon! Érdeklődés: 06-30/572-0006

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Egyszervolt kapitány

101+1 Bozsik József szíve nem engedte, hogy a magyar futball arany fedezete a címeres mezes csapat szakvezetője maradjon fél évszázaddal ezelőtt.

FOTÓ: ETH-BIBLIOTHEK ZÜRICH, BILDARCHIV

HEGYI IVÁN

Bozsik József 101-szer szerepelt a válogatottban, és egyszer volt szövetségi kapitány. Napra pontosan ötven éve, 1974. szeptember 28-án, a császárvárosban rendezett osztrák–magyaron.

A debütáns Illovszky Rudolfot váltotta a poszton. Azt a szakvezetőt, aki szintén maga a történelem, hiszen 1972-ben az Európa-bajnokság négyes döntőjébe és olimpiai döntőbe vitte a címeres mezes együttest; ezeknek az eredményeknek azóta a közelében sem járt a válogatott.

Napjainkban Bozsiknak is, Illovszkynak is stadionja van, ám szeretett klubjuk, a Honvéd, illetve a Vasas még e szörnyű színvonalú magyar NB-ben is csak a II-ben senyved.

Hetvennégyben szerényebb volt a választék, mint a vb-ezüstérmes Bozsik fénykorában vagy akkor, amikor Illovszky hét Vasas-játékost is bevethetett egyszerre a hatvanas években válogatottjában. Ám a Cucunak becézett kispesti bálvány első keretének névsora azzal együtt is immár évtizedek óta elképzelhetetlen bőséget árasztott, hogy kimaradt Géczi, Kovács József, Vidáts, Juhász István, Szűcs Lajos, Müller, Zámbó vagy az a Bene, aki néhány nappal a bécsi találkozó előtt négy gólt rámolt be a Szombathelynek (Újpest–Haladás 8-0).

A meghívottak listája így festett: Szigethy, Kolár, Harsányi, Horváth, Tóth András, Fazekas, Fekete, Nagy László (mind Újpest), Mészáros, Török, Kántor, Várady (mind Vasas), Kovács László, Nagy III János, Karsai (mind Videoton), Lukács, Kocsis Lajos, Kozma (mind Honvéd), Póczik, Pénzes, Glázer (mind Győri ETO), Kiss Tibor, Becsei (mindkettő MTK), Bálint (FTC), Halmosi (Szombathely).

Bozsik nem tartott a Práter poklától, és hat támadójátékost küldött pályára a kezdő tizenegyben (Mészáros – Nagy III, Harsányi, Horváth, Kántor – Karsai, Póczik – Fazekas, Fekete, Kozma, Becsei), majd a szünetben Póczik Józsefet felváltotta a védekező Török Péterrel.

Az offenzív felállás ellenére a magyar csapat egyetlen gólt sem szerzett, igaz, a második félidőben Török és Fazekas László is a kapufát találta el. A Rapidra épülő, a bécsi zöld-fehérek csapatából öt labdarúgót – Helmut Maurert, Norbert Hofot, Egon Pajenket, August Starekt, Hans Kranklt – felvonultató osztrákok a később a Barcelonához szerződő Krankl fejes góljával 1-0-ra nyertek, s lehet, hogy az átélt izgalmak is okozták, hogy öt nappal később a következő hír látott napvilágot a lapokban:

FOTÓ: FORTEPAN/FARAGÓ GYÖRGY

Az ötvenedik évében járt, de nem gyógyult meg teljesen soha: három esztendővel később – második infarktusa után – meghalt

„Bozsik József labdarúgó-szövetségi kapitány a hét elején fellépő szívpanaszai következtében a Tétényi úti I. számú klinikán fekszik, ahol többszöri konzílium után szövődménymentes, kis kiterjedésű szívinfarktust állapítottak meg nála. Bozsik többhetes gyógykezelésre és pihenésre szorul."

Egy héttel később az MLSZ közleményben tudatta: „Az intéző bizottság október 10-én Bozsik József szövetségi kapitány átmeneti helyetteseként – a szakvezető felgyógyulásáig – a válogatott csapatokkal kapcsolatos teendők ellátásával Moór Ede szövetségi edzőt bízta meg."

Bozsik kitűnő labdarúgó volt, a negyvenes években olyan Vasas törzsgárdistájaként jegyezték, amelyben Illovszky, Kotász Antal, Kubala László, Lóránt Gyula, Szilágyi Gyula is futballozott. Edzőként azonban Szeged és Salgótarján jelentette számára a csúcsot, azaz beugróvá avatása meglepetést, sőt értetlenséget keltett. Irányításával ki is kapott a válogatott Walesben (0-2), hogy aztán egymeccses utódja, Szőcs János dirigálásával a Népstadionban is megszégyenüljön John Toshackkel és társaival szemben (1-2).

Az Eb-selejtező blamázsok nyomán Németh Péter, a Népszava mai főszerkesztője azt írta a korabeli Magyar Hírlapban: „Lehet, kegyetlenül hangzik, de Bozsiknak már hónapokkal ezelőtt vissza kellett volna adnia a megbízatást, s ezt az MLSZ elnökségének is szorgalmaznia kellett volna. Egyrészt azért, mert egy ember egészsége fontosabb, mint egy sportág pillanatnyi érdekei; másrészt, mert névlegesen betölteni egy felelősségteljes posztot nem érdemes."

A szövetség csaknem tíz hónapot várt arra, hogy az egyetemes futball óriása felépüljön, majd 1975. július 23-án azt lehetett olvasni valamennyi napilap sportrovatában: „Az OTSH Bozsik József labdarúgó-szövetségi kapitányt – saját kérésére, egészségi állapotára való tekintettel – felmentette tisztsége alól, és a kapitányi feladatkör ellátására Baróti Lajos mesteredzőt nevezte ki."

Bozsik az ötvenedik évében járt akkor, s nem gyógyult meg teljesen soha: három esztendővel később – második infarktusa után – meghalt.

Úgy hírlett, állapota azért sem javult, mert magában sokat gyötrődött a magyar labdarúgás általános helyzetén. Már 10 023-ra esett vissza a bajnoki átlagnézőszám, és 1974-ben be kellett érni az utánpótlás-válogatott Európa-bajnoki címével, valamint azzal, hogy az Újpest bejutott a BEK legjobb négy csapata közé.

Szegény Bozsik József hányszor kapna a szívéhez most?

Bozsik József 101-szer szerepelt a válogatottban, és egyszer volt szövetségi kapitány, napra pontosan ötven éve, 1974. szeptember 28-án, a császárvárosban rendezett osztrák-magyaron

Illovszky Rudolfot váltotta a kispadon, azt a szakvezetőt, aki szintén maga a történelem.

Jövőre is lesz nagy dartsos dili

Máris szervezik a következő Hungarian Darts Trophyt. A sportág legnagyobb hazai versenyére az előző héten három nap alatt 22 500 ember látogatott ki, és három kilencnyilast is dobtak, köztük egyet a győztes holland Michael van Gerwen. NÉPSZAVA

Újabb vb lesz Budapesten

A Nemzetközi Jégkorongszövetség rodoszi kongresszusán hivatalosan is megerősítették, hogy Magyarország lesz a házigazdája az U18-as lányok divízió 1/A-s világbajnokságának jövő januárban a Tüskecsarnokban. A magyar csapat a német, az olasz, a francia, az osztrák és a norvég együttessel játszik. MTI

Jól fizetnek New Yorkban

Faith Kipyegon háromszoros olimpiai bajnok kenyai futó az Athlos NYC elnevezésű atlétikai versenyen is megnyerte az 1500 métert New Yorkban. A győztesek 60 ezer dollárt (csaknem 21,4 millió forintot) tehetnek zsebre, ez kétszer akkora összeg, mint ami a Gyémánt Liga döntőjéért jár. MTI

Visszaszállt a földre a Veszprém

ESÉLY Egyiptomban szerezheti vissza korábbi renoméját a veszprémi férfi-kézilabdacsapat, miután a súlyos Bajnokok Ligája-fiaskót követően a kairói klubvilágbajnokságon szerepel.

FORRÁS: VESZPRÉM HANDBALL CLUB

Xavi Pascual magára vállalta a súlyos BL-vereséget, nem gyakran fog ilyet tenni

NÉPSZAVA

Irdatlan nagy parasztlengőbe szalad bele a héten a magyar rekordbajnok Veszprém, ugyanis a férfikézilabda Bajnokok Ligájában a Sporting kilencgólos matinét rendezett híveinek (39-30) a pirosak ellen, ami után Xavi Pascual, a bakonyi egylet vezetőedzője a klub honlapján ekképp kommentált: „Ekkora különbségű vereséget talán nem érdemeltünk. A mai mérkőzésünk katasztrófa volt. Arra azonban mégis tökéletes volt, hogy visszarántson bennünket a földre, a Sporting megmutatta nekünk, hogy kell egy mérkőzést megnyerni. A vereség az én felelősségem" – vitte el a balhét a spanyol mester, aki nagyon nem az a fajta, akinek belátható időn belül újra elhagyná ilyen mondat a száját. Márpedig a Veszprém a szerdai portugáliai vereség után Egyiptom fele vette az irányt, ahol a klubvilágbajnokságon van jelenése, első meccsét szombaton játssza.

Jó, jó, de mi a fene ez a klubvilágbajnokság? Hát erre a válasz nem egyértelmű, mert ugyan vannak csapatok minden földrészről, de ezek ereje és tudása között úgy szétnyílt az olló, ami a korábbi vb-k tanulságai szerint az elején legalábbis megkérdőjelezi a nívót. A Kaliforniai Sasok (California Eagles) honlapján például az állt, hogy ők elsősorban azért jöttek, hogy élvezzék a torna minden pillanatát, és ez valószínűleg menni is fog nekik a piramisok árnyékában. Gonzalo Carou edzőt a párizsi olimpia után igazolta le a klub, ahol az argentin férfiválogatott segédedzőjeként dolgozott. „Boldog és alázatos vagyok, hogy itt lehetek, ez egy olyan verseny, ahol játékosként szerettem volna játszani, de erre soha nem volt lehetőségem. Hatalmas motiváció, de nagy felelősség is, hogy a világ legjobb csapatai ellen játszunk" – mondta Carou.

Szombaton debütál a vb-n a magyar rekordbajnok

FOTÓ: MTI/KATONA TIBOR

Mindenesetre a 17. klub-vb-n kilenc egylet érintett – három európai, két afrikai, valamint egy-egy ázsiai, óceániai, észak- és dél-amerikai. Háromcsapatos csoportokban játszanak az együttesek, és minden csoport győztese, valamint a legjobb második helyezett jut az elődöntőbe.

A Veszprém a brazil Handebol Taubaté és az egyiptomi Zamalek SC mellé kapott besorolást, s utóbbi az Afrikai Férfiszuperkupa második helyezettjeként kemény diónak ígérkezik, míg a brazil nehéz, de nem verhetetlen alakulat. A vb-n a felhozatal azért igencsak veretes, olyan nagyhatalmak, mint az SC Magdeburg és a Bajnokok Ligája címvédő Barça is a parkettre lép a másik két csoportban. A Barça öt bajnoki címmel a sorozat legeredményesebb csapata a vb-k történetében, míg a Magdeburg fantasztikus szériával érkezik, hiszen a legutóbbi három kiírást megnyerte. A Veszprém eddig egyszer játszott döntőt, de azt akkor elbukta, és most is elég nehéz sora lesz, minthogy a papírforma alapján nagy valószínűséggel pont a katalán sztárcsapat vár majd rá az elődöntőben. Így vagy úgy, ha finálét játszhatna a Veszprém, az nagyot lendítene a szezon elejének hangulatán.

> A Veszprém eddig egyszer játszott döntőt, akkor kikapott a klub-vb-n.

A Veszprém Kairóban

Csoportmérkőzések. Szombat: Veszprém HC–Taubaté (14). **Vasárnap:** Zamalek–Veszprém HC (16.30) A klub-vb mérkőzéseit a Sport Tv közvetíti.

Előkelő helyen a Győr, a mezőny végén a Fehérvár

FIATALOK A Sporttudományok Nemzetközi Központja (CIES) a közelmúltban egy újabb érdekes kutatást publikált, amelyben a világ 58 bajnokságának klubjait rangsorolta aszerint, hogy az elmúlt három évben lejátszott hazai bajnoki mérkőzéseken hány percet játszottak azok a labdarúgók, akik még nem töltötték be a 21. életévüket.

A mintegy ezer csapatot figyelembe vevő lista élén az ukrán Rukh Lviv áll, amelynél a Transfermarkton fellelhető adatok alapján eleve 21,9 év az átlagéletkor jelenleg. Nem meglepő ez alapján, hogy a játékpercek 41,1 százaléka jutott a 21 éven aluliaknak. A második helyen a dán FC Nordsjaelland található, amely hosszú évek óta fiatalok foglalkoztatásával tűnik ki. Az együttes 2018-ban azzal került be a hírekbe, hogy partneri kapcsolatba lépett a Manchester Cityvel, amely kiterjedt hálózatának köszönhetően afrikai játékosokat importál számára, az eladásokból pedig 25 százalék az angol együttest illeti.

A fiatal játékpercek tekintetében az Olympic Tashkent a harmadik, majd az üzbég alakulatot két környékbeli klub követi, a szlovák Zilina, valamint az osztrák Salzburg. Utóbbiban korábban Szoboszlai Dominik is megfordult, és a Willi Orbánt, valamint Gulácsi Pétert foglalkozó RB Leipzig testvércsapata.

A CIES külön is rangsorolta az öt topliga együtteseit. A spanyol és a francia alakulatok járnak az élen: a Barcelona 22,6 százalékkal vezeti ezt az összevetést, majd a Lyon, a Le Havre, a Reims és a Montpellier követi. Angliában a Southampton (12,1%), Németországban a Mönchengladbach (11,9 %), Olaszországban pedig Parma (11,9%) biztosított legtöbb játékidőt a fiataloknak a vizsgált periódusban. A „szentekben" és a sárga-kékekben ugyanakkor közös, hogy az előző szezon(ok)ban a másodosztályban szerepeltek.

Pakson csak magyarok vannak a keretben, de a korfa nem fiatal

FOTÓ: MTI/VASVÁRI TAMÁS

Kifejezetten erős pozíciót foglal el az NB I-ben újonc Győr, amely bő fél éve változtatott filozófiáján, külföldiekkel kezdte megerősíteni keretét, hogy feljusson az NB II-ből. Az élvonalban jelenleg sereghajtó együttes keretének mintegy nyolcvan százalékát légiósok alkotják, így ez a kiemelkedő eredmény inkább a múltnak szól, semmint a jelennek.

Az MTK – amely néhány hónappal korábban egy másik elemzésben is előkelő helyen szerepelt, mivel a keret játékosainak 81 százaléka magyar, míg a fele saját nevelésű volt – 18,8 százalékkal ugyancsak hízelgő pozíciót tudhat magáénak. A Nyíregyháza, a DVSC és a DVTK ugyancsak tíz százalék feletti mutatóval bír, míg a lista végén a Ferencváros (2,1%) és a Fehérvár (1,6%) kullog, de az utánpótlás-nevelésére oly büszke felcsútiak (9,9%) is csak a középmezőnyben találhatók. Érdekesség, hogy a csak magyar játékosokat foglalkozó paksiak neve mellett 6,8% áll, azaz inkább a tapasztaltabb honfitársainkat preferálja.

NÉPSZAVA

NB I, 8. forduló

Péntek: Újpest–ETO FC – lapzárta után.
Szombat: DVTK–ZTE (15), Kecskeméti–Nyíregyháza FC (17), DVSC–MTK (19.30).
Vasárnap: Fehérvár–Paks (15.30), Ferencváros–Felcsút (18). Az M4 Sport és M4 Sport+ közvetít.

Halálos tragédia a zürichi vb-n

KERÉKPÁR Tragédia rázta meg a Zürichben zajló országúti kerékpáros-világbajnokságot, ugyanis a csütörtökön a női juniormezőnyben induló és ott hatalmasat bukó Muriel Furrer pénteken elhunyt. A 18 éves bringás – aki az idei svájci országúti bajnokságon két ezüstérmet is szerzett – az esés következtében beverte a fejét, és kritikus állapotban helikopterrel szállították kórházba, ahol hiába hajtottak rajta végre életmentő műtétet. NÉPSZAVA

Magyarország rendez?

Még ebben az évtizedben cyclocross- (terepkerékpár-) vagy országúti kerékpáros világbajnokságot rendezne Magyarország – jelentette be Schneller Domonkos, a magyar szövetség elnöke, aki Zürichben tartózkodik a nemzetközi szövetség (UCI) éves kongresszusán. „Ezen fogunk dolgozni, erről fogunk tárgyalni szombaton David Lappartient-nel, a Nemzetközi Kerékpáros-szövetség elnökével" – fogalmazott Schneller.

Nem javasolt a Sajóból kifogott halak fogyasztása

A Nébih a laboratóriumi vizsgálatok alapján nem javasolja a Sajóból kifogott halak fogyasztását. Akut kockázat nem áll fenn, és a határértékkel szabályozott toxikus nehézfémek esetében is negatívak az eredmények. A vizsgált halakban kimutatott arzéntartalom miatt azonban indokolt az elővigyázatosság. NÉPSZAVA

Helsinki Európa legtisztább városa

Egy német egészségügyi portál 48 európai város vizsgálata után felállította a legtisztább városok toplistáját a levegő- és vízminőség, a szemétkezelés és a zöld felületek aránya és minősége alapján. A listát Helsinki, Stockholm és Reykjavík vezeti. TURIZMUS

Mostantól magatartásból is meg lehet bukni

Olaszországban új oktatási törvényt fogadtak el, ami lehetővé teszi, hogy a diákok megbukjanak magatartásból. Ezenkívül 500 és 10 ezer euró közötti pénzbírságot is bevezettek, ha a diákok vagy a szüleik fizikai agressziót alkalmaznak az iskola személyzetével szemben. GUARDIAN

Egy kérés, egy beadvány Alec Baldwin ügyében

FOTÓ: AFP/RAMSAY DE GIVE

Könnyekben tört ki Alec Baldwin, amikor az új-mexikói bíró közölte, ejtik a gondatlanságból elkövetett emberölés vádját ellene

JOGÁSZKODÁS Alec Baldwin arra kérte az ügyében eljáró bírót, tartson ki korábbi, a filmsztárnak kedvező határozata mellett. Kari Morrissey különleges ügyész ugyanis korábban beadványt intézett a bíróhoz, hogy gondolja újra júliusi döntését, amellyel arra hivatkozva vetette el a színész emberölési ügyét, hogy a vád szántszándékkal bizonyítékokat tartott vissza. Az ügyész szerint a történtekkel nem sérültek a színész eljárási jogai.

Baldwin 2021. október 21-én, a Rozsda című westernfilm forgatásán egy éles lőszerrel megtöltött kellékpisztollyal véletlenül agyonlőtte Halyna Hutchins operatőrt, és megsebesítette Joel Souza rendezőt. A töltény a film fegyvermesterének a hanyagságából maradhatott a pisztolyban. Baldwint eredetileg gondatlanságból elkövetett emberöléssel vádolták, de eljárásbeli hibára hivatkozva felmentették. Viszont új-mexikói – ott zajlott a forgatás – különleges ügyészek bizonyítékokat találtak arra, hogy Baldwin mégiscsak bűnös, így 2024-ben ismét eljárást indítottak ellene két vádpontban. Az egyik, hogy figyelmetlenül használt fegyvert, a másik: mások biztonságának teljes figyelmen kívül hagyása. A tárgyalás július 9-én kezdődött, de a bíró már 12-én berekesztette. V. P.

> Kari Morrissey különleges ügyész beadványt intézett az ügyben eljáró bíróhoz, hogy gondolja újra júliusi döntését.

Pusztító hurrikán

FLORIDA Halálos áldozatokat is követelt Helene, az idei szezon eddigi legerősebb trópusi ciklonja Amerikában. A viharhullámoknak még hosszabb távon is lesznek következményei.

NÉPSZAVA

Csütörtök éjjel 225 km/órás széllökésekkel elérte Florida északnyugati tengerpartját az addigra négyes fokozatú hurrikánná erősödött Helene. Nem sokkal később a hatóságok szerint egyes fokozatúra csökkent a hurrikán ereje, tartósan 145 km/óránkénti sebességű széllökésekkel. A nyugat-floridai Alachua megyéből kidőlt fákról, leszakadt áramvezetékekről érkeztek jelentések. Már a vihar előszelével számos háztartásban megszűnt az áramszolgáltatás Floridában, a hurrikán partot érése után pedig meghaladta az 1,1 milliót az áram nélkül maradt helyiek száma.

A vihar középpontja Florida állam fővárosa, Tallahassee közelében haladt el, majd észak felé fordult. Az érintett északnyugati megyékben a legmagasabb fokozatú figyelmeztetést léptették életbe. Az országos hurrikánközpont a Floridai-félsziget teljes nyugati partvidékén „túlélhetetlen" mértékű tengeri áradásokat vár, helyenként akár 6 méter magas úgynevezett viharhullámokkal. Ahogy a hurrikán közeledik a parthoz, a kavargó szelek az óceán vizét a szárazföldre kényszerítik, amibe a vihar légköri nyomása is besegít. Minél sekélyebb a kontinentális talapzat, annál nagyobb az esély, hogy veszélyes hullámzás alakuljon ki. Több napig tart, mire a víz mozgása lecsillapodik. A gyorsan áramló víz pedig elsodorja mindazt, ami vagy aki az útjába kerül, az embereket, csónakokat, de épületeket is képes összedönteni. Egy erős viharhullám hosszú távú károkat is okozhat azáltal, hogy megrongálja az utakat, erodálja a strandokat és sós vízzel szennyezi a talajt, ami árt a vadon élő állatoknak és a mezőgazdaságnak.

FOTÓ: AFP/MIGUEL RODRIGUEZ

A Helene hurrikán által hátrahagyott törmelékek a floridai Cedar Key-ben

A Helene viharzónája jelentős esőzésekkel és hurrikánerejű széllökésekkel Georgia, majd Dél- és Észak-Karolina állam felé haladt tovább pénteken. A hurrikán Georgiában legalább három ember életét követelte. A helyzet komolyságát jól mutatja, hogy a Taylor megyei seriffhivatal olyan figyelmeztetést adott ki, amilyenre ritkán van példa: azt javasolták, hogy aki nem hajlandó elhagyni az otthonát, írja fel alkoholos filccel a nevét és személyes adatait valamelyik végtagjára, hogy ha megtörténik a legrosszabb, könnyebb legyen azonosítani.

Az amerikai légitársaságok több mint ezer járatot töröltek. Az érintett régiók repülőterei, mint például a Tampa International, az Orlando International és a Fort Lauderdale International, posztokat tettek közzé az X-en, amelyekben figyelmeztették az utazókat az esetleges késésekre vagy járattörlésekre. Észak-Karolina kormányzója, Roy Cooper felszólította a nyugati és a középső megyék lakosait, hogy készüljenek fel a heves esőkre és a potenciálisan katasztrofális áradásokra. Cooper szerint a hegyekben valószínűleg földcsuszamlások, áradások és törmelékáradatok is előfordulhatnak majd. A part közelében napokig, de akár hetekig is számítani kell áramkimaradásokra.

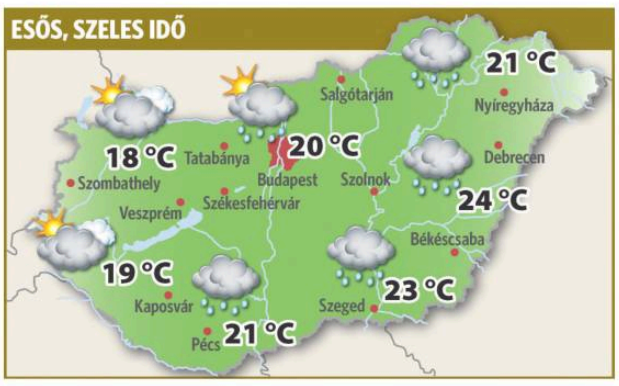

Boldog névnapot, Vencel!

A Vencel a szláv Wenceslav névből származik, jelentése koszorú + dicsőség. Német közvetítéssel került Magyarországra.

KENÓ – Szeptember 27.

2	7	11	12	15	17	20	23	27	32
47	49	54	56	60	62	74	75	76	77

Ígéretes eljárás a kórházi fertőzések ellen

TUDOMÁNY Magyar kutatók felfedezték, hogy bár a szuperbaktérium fajon belüli változatossága hatalmas, egy-egy régióban csupán néhány változat uralkodik. (A szuperbaktérium olyan baktériumtörzs, amely ellenáll a legtöbb, vagy akár az összes ismert antibiotikumnak.) Ennek ismeretében egyedülálló térképet készítettek egy nemzetközi projekt keretében, ami az egyik legveszélyesebb kórházi baktérium globális jelenlétét és terjedését mutatja be részletesen. A HUN-REN Szegedi Biológiai Kutatóközpontban működő Biotechnológiai Nemzeti Laboratórium vezette kutatás eredményei új fejezetet nyithatnak a kórházi fertőzések elleni küzdelemben. A nemzetközi projekt keretében kidolgozott szuperbaktérium-térkép alapja a baktériumok génkészletének részletes elemzése, amelyből kiderül, hogy az antibiotikumokkal szemben ellenálló baktériumoknak egy adott fajon belül sok száz változata létezhet, ezért nehéz őket leküzdeni és megfelelő ellenszert találni, de egy-egy régióban csak néhány változat uralkodik.

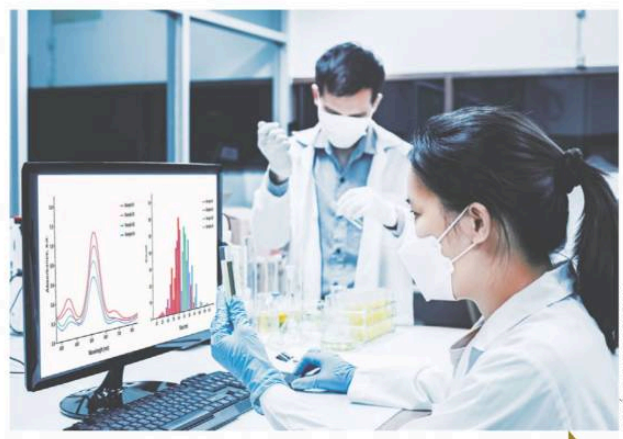

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Az antibiotikumokra nem reagáló szuperbaktériumok elleni gyógyszerfejlesztés óriási kihívás

Öt kelet-európai ország számos egészségügyi intézményének adatai alapján az egyik legveszélyesebb kórházi kórokozó világszintű előfordulását és az egyes változatok terjedésének mintázatát ábrázolja a térkép. Ez alapján olyan bakteriofág-alapú kezelés fejleszthető, amely célzottan pusztítja el a leginkább terjedő szuperbaktériumokat. A bakteriofágok olyan „jó" vírusok, amelyek kizárólag baktériumokat fertőznek és pusztítanak el, miközben az emberi sejteket érintetlenül hagyják. Ha rendelkezésre állna legalább 8-10 különböző, az adott régióra szabott bakteriofág-készítmény, akkor az adott baktérium okozta kórházi fertőzések 80 százalékát kezelni lehetne. Állatkísérletek is igazolták, hogy hatékony fágkombinációk állíthatók össze a kelet-európai régióban előforduló törzsek ellen. NÉPSZAVA

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

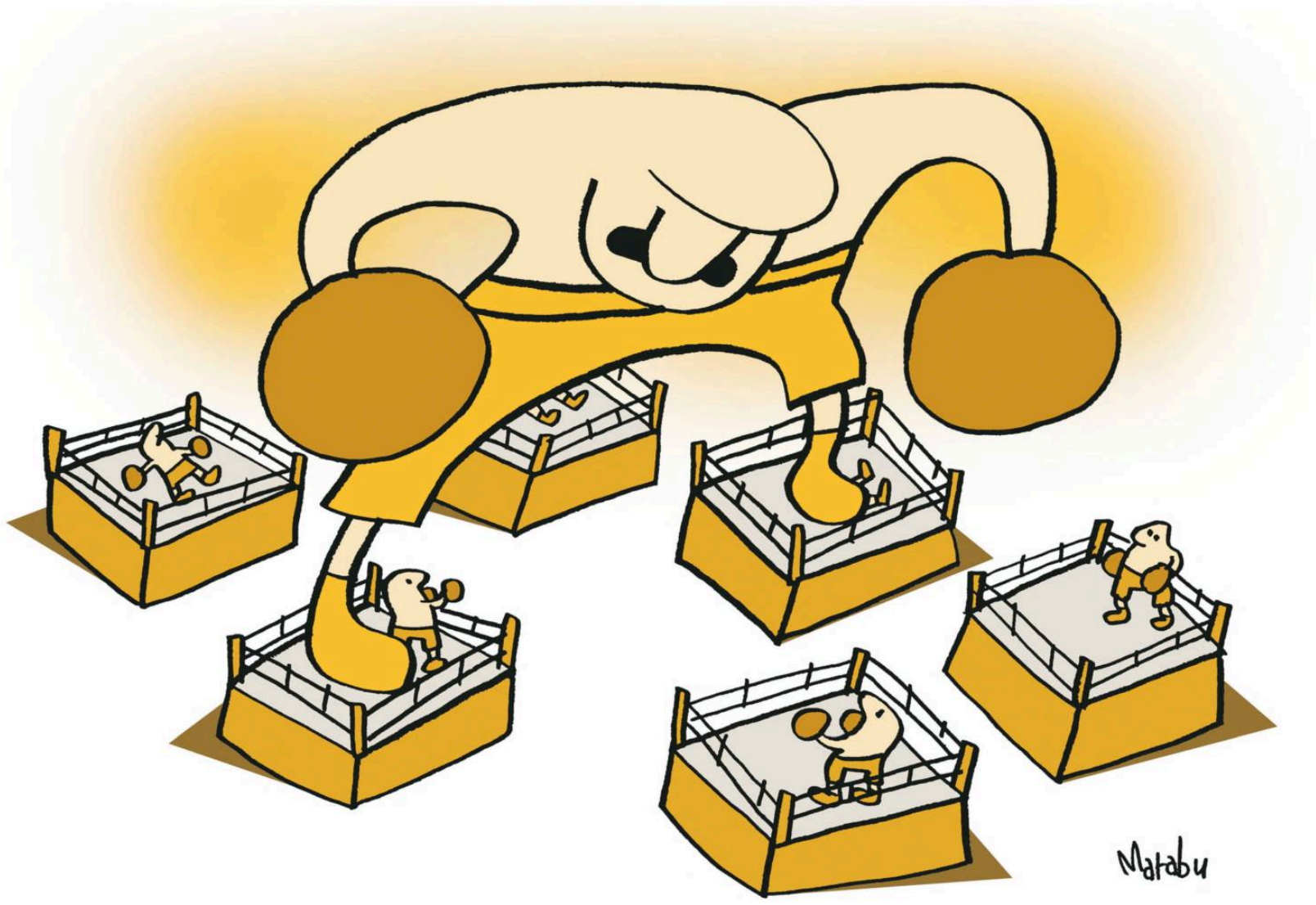

MARABU RAJZA

Szabadok szövetsége

– A vég kezdete 4.

LENGYEL LÁSZLÓ

KENTAURBESZÉD

Az Orbán-rendszer, a populista nacionalista jobboldal bűne és felelőssége, hogy a személyes önkényuralom kiépítésével, az uralkodó és klikkje érdekeit szolgálva az alávetettek és a nemzet érdekeivel szemben földig rombolta a hazát, s a legsúlyosabb politikai megosztottságot alakította ki a nemzetben. Nemzetegyesítést ígért, nemzet- és országvesztést követett el. A szociálliberális oldal felelőssége, hogy nem teremtett társadalmi integrációt és szolidaritást. Magyarország két politikai elitjének évtizedes mérlege az ország elbuktatása. Ám a törvényesség, az autonómia, a társadalmi gondoskodás mellett kitartó, a társadalmi közepet és a polgárosodást képviselő szociálliberális önkormányzatok a szabadság szigeteivé váltak. Ide vonulhattak vissza az Ellenállás kicsiny csapatai, a civil szervezetek, a szakmai körök, a független média.

Az orbáni központosított nemzetállam valamennyi ellensúlyát igyekezett megsemmisíteni, így az önkormányzatokat is. Mindent megtett és megtesz, hogy felszámolja az önkormányzatok gazdasági, jogi és politikai autonómiáját, a hatalom hajtószíjává tegye őket. A korlátlan hatalom közel jár a sikerhez, de a könyörtelen állóháborúban az önkormányzatok még utolsó túlélőként működnek. Az Orbán-rendszer elkezdte megszülni saját új középosztályát mint a hatalommal összefonódott érdekszövetkezetet és annak ideológiáját: a privilegizált keveseknek mindent szabad, és a rendszeren belül minden lehetséges. A szociálliberális önkormányzatok a fővárosban és néhány nagyvárosban akarva-akaratlan elvállalták a polgár hivatásának védelmét, polgárságot teremtettek, miközben létrehozták az Orbán-rendszer fertőzésével szemben az immunitás tájhazáit. Lehet, hogy nem vagy otthon Magyarországon, de hazád az Angyalföld és Újlipótváros Köztársaság, a Szeged Respublika. Családod egyik fele már Ausztriában és Hollandiában, de a másik még itt, az Ördögárok partján. Amennyire nem tart össze egy népet a rogáni hazugság „magyarságban”, „kereszténységben”, tűzijátékos ünnepeiben, mérgezett, álmagyar nyelvében, annyira összetart egy-egy kisebb közösséget a város, a városrész, ahol otthon van, nyelvét beszélik, gondját értik, reményeit osztják.

Ha az országban a láthatatlan uralkodó és köre azért van, hogy uralkodjon és lopjon, a látható kormány pedig azért, hogy ezt fedezze, az egyetlen erő, amely szerint kormány azért van, hogy kormányozzon – ez a Németh Miklós-, Bajnai Gordon-elv, vagy „európaiul” az Ódor Lajos-, Mario Draghi-dictum –, illetve (ön)kormányozzon – ez a Tóth József-, Botka László-elv vagy a londoni Sadiq Khan-, a varsói Rafał Trzaskowski-, az isztambuli Ekrem Imamoglu-dictum –, amelynek érdeke és értékrendje, hogy megvalósítható és hatékony programot kérjen önmagán és másokon számon: a szociálliberális önkormányzatok. Ezekben az önkormányzatokban halmozódott fel kellő kormányzási és ellenállási tapasztalat, szakmai tudás és immunitás mind a nacionalista, mind a szociális populista ideológiákkal szemben. Ami Magyarországot megkülönbözteti, hogy miközben a lengyel, a török, a cseh stb. ellenálló önkormányzatok összefogtak és szolidárisak voltak egymással, a magyarok nem. Miközben másutt vállalták, hogy a városukért érzett felelősséget párosítják az országért viselt felelősséggel, nálunk nem. Miközben Varsó és Isztambul, London és Prága vállalták, hogy az egész ország ellenállásának élére állnak, Budapest nem. Ezért nem tudott helyi ellenállásból országos ellenzékké válni. Ezért nem tudtak az ellenzéki szavazatok összeérni.

Nem a mi feladatunk! – hallom a választ. Az önkormányzatok feladata nem fér össze a politizálással. A választóink helyi ügyek intézésére, és nem országos politikai célokra választottak. Az a dolgom, hogy a városomban és a kerületemben menjenek a dolgok. Az ország ügye a pártok ügye! Ha összefogok a többiekkel, többé nem áll szóba velem a kormány, nincs esélyem semmilyen különalkura. Ha szolidaritást mutatok a másikkal, én, mi következünk. Ha kilépek a politikai pártból, a hatalom békén hagy. A hatalom intézményei működnek, ez nem működik. Nem kockáztathatom egy bizonytalan ügyért a városomat.

A hatalom egyenként veszi le őket, legyenek bár kormánypártiak vagy ellenzékiek. Hiszik-e, hogy beásva magukat észrevétlen megúszhatják? Hiszik-e, hogy ennek a hatalomnak még hátravan több ciklusa? Hiszik-e, hogy valaki(k) nélkülük véghez viszi(k) a hatalom megbuktatását? Hiszik-e, hogy a Gyurcsány-féle régi és a Magyar-féle új ellenzék igazi megoldást, rendszerváltást, reformokat és jó kormányzást hoznak? S végül hiszik-e, hogy választóik nem várnak tőlük felelősséget és cselekvést az országért? Ha mindezt hiszik, ne hívják föl egymást! Alkudjanak a hatalommal külön-külön! Ne próbálkozzanak semmivel, ami veszélyes! Ne kezdeményezzenek közös intézményeket! Ne csináljanak közös médiát! Ne keressenek kapcsolatot civil szervezetekkel, szakmai közösségekkel! Ne gondolkozzanak az országról, Európáról, a világról! Ne álljanak ki egymásért! Elég a fák ültetése, a muskátlik osztása, váljanak kertészeti vállalattá! Elég a bicikliút a Nagykörúton, legyenek a hatalom gúnyolta lúzerek! Elég a kormányra mutogatás és a siránkozás. Abból baj nem lehet. Egyszer aztán ők lesznek Göd és Paks, egyszer az ő kerületüket osztja fel maga közt Mészáros és Tiborcz. Ne legyenek szolidárisak, ahogy nem szolidáris az egészségügyiekkel a pedagógus, a pedagógusokkal az egészségügyi, a köztisztviselővel a kisvállalkozó, a vasutasokkal a rendőr, Budapesttel a vidék és a vidékkel Budapest, senki senkivel. Miről ismered meg a magyarokat: azonnal összevesznek, és rögtön cserben hagyják egymást.

Másfél évet kell rááldozniuk életükből, kockáztatniuk Budapest és egyes kerületei, Szeged, Pécs, Szombathely, Érd, Győr, Tatabánya, Nagykanizsa, Vác, Keszthely, Budaörs, Paks stb. polgármestereinek, hogy ne csak összefogjanak a Szabad Városok Szövetségében, hanem először ellenzéki mozgalmat, majd pártot teremtsenek. Modernizációs centrumot képviselnek, egy fejlettebb Pannóniát a fejletlen Hunniával szemben. Európát és a Nyugatot Oroszországgal és a Kelettel szemben.

Ellentétben Orbánnal, Gyurcsánnyal és Magyarral, akik mindenütt konfliktust keresnek és találnak, csak az önkormányzati vezetőknek érdeke a politikai, gazdasági és társadalmi kompromisszum keresése. Kizárólag az önkormányzati vezetőknek van kellő hitele, hogy nem lejáratott, hanem hiteles helyi és országos politikusokat, civileket és kormányképes szakértőket maguk köré gyűjtsenek, akik a mozgalmat vezetik, és a 2026-os parlamenti választások kampányát végigviszik. Velük lehet és kell a Magyar-mozgalomnak kiegyeznie. Velük kénytelenek az őrségváltók tárgyalni. Ők ma a megbízható és választott nyugodt erő, akire diktatúra és káosz helyett a megosztott és megfáradt magyar társadalomnak szüksége van. Kipróbáltattak és súlyosnak találtattak egy olyan politikai térben, ahol a parlamenti és kormányzati politikusok kipróbáltattak, és könnyűnek találtattak. Az egyetlenek, akikről elhiszik, hogy nem haszonszerzés vagy bosszú vezeti tetteiket. Vicsorgás és gyűlölködés helyett mosolygás és együttműködés.

Nem kell elhinni nekem, de az Orbán-rendszer éppúgy össze fog omlani, ha tetszik, magától, ahogyan a Kádár-rendszer, vagy éppen a rendszerváltás rendszere. Elkezdődött. Romboljják a rendszert Orbán őrült tettei. Aláássák különböző módokon az egymással harcoló őrségváltók és az Orbán-lojalisták. És spontán módon rombolja az Orbán-rendszert a Magyar-mozgalom.

Nem az 1989-es ellenzékiek voltak olyan kiválóak, hogy összeroppantották az ancien régime-et, hanem az omlott össze úgy, hogy szinte rárogyott erre az ellenzékre. Nem Orbánnak és csapatának volt ellenzéki bravúrja a rendszerváltás rendszerének egyre gyorsuló omlása, hanem az ezredforduló utáni felelőtlen és kalandor kormánypolitikák eredményezték a kétharmadot. Ma már nem azért kell aggódnunk, hogy az Orbán-rendszer összecsuklik-e, meg fog történni, hanem azért, hogy mi módon – erőszakkal vagy békében – következik-e be, s mi az a társadalmi, gazdasági és politikai állapot, amit maga után hagy. Másnap! Látjuk-e ma azokat, akik meg tudnak majd birkózni a másnapi kormányzással és a rendszerváltás szükséges társadalmi – egészségügyi, oktatási, szociális – és jogállami reformjaival?

„Mert semmi vagy, ha nem vagy ellenállás.”

Jobbhorog után balegyenes

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Magyar Péter Vácott. A kampány végéig, sőt utána is megtartotta a kezdeményezést

ZOMBORI KATALIN

Így, ebben a sorrendben tartom célszerűnek. Megrögzött baloldaliként megfontoltan, hosszas töprengés után ezért szavaztam a Tisza Párt európai parlamenti és fővárosi listájára, a főpolgármester-jelöltek közül pedig Karácsony Gergelyre.

Jól tettem.

Nem is sejtettem, hogy milyen sokan teszünk így, hogy a Tiszának lesz egy bal partja is. Úgy vélem, ez átmeneti állapot, nélkülözhetetlen lépcsőfok, hogy valóban „lépésről lépésre", nagyobb törések, felfordulás, összeomlás és erőszak nélkül valahogy kivergődjünk a NER csapdájából. Tehát adott a dátum: június 9. Állampolgári jogon volt egy-egy szavazatom az uniós és a fővárosi listás önkormányzati képviseletre. Átgondoltam, döntöttem. Hogy miért éppen rájuk, miért éppen most gondoltam helyesnek voksolni, bonyolult és ellentmondásos helyzetünkből a kiutat errefelé keresni, annak sok oka van.

Néhány alapvetően fontos szempont:

– Létrehoztuk 1990-ben a nyugati parlamentáris rendszerek mintájára, azok sokszor mechanikus másolásával az intézményi-jogszabályi feltételeket, vélelmezve, hogy a társadalom majd kitölti, belakja a képviseleti és a részvételi demokratikus kereteket. Nem töltötte ki, nem lakta be, csak nagyon hézagos formában.

– Ezekbe a hézagokba simán be lehetett nyomulni, az eredeti szándékokat visszájára fordítani egy elszántan és gátlástalanul célra törő csapatnak. Ez ellen mind ez idáig tömeges ellenállás nem bontakozott ki, nyilván hiányoztak hozzá az igények és lehetőségek, a közös nevező felismerése és érvényre juttatásának feltételei.

Köznapi megközelítésben, azok után, hogy megbukott a nagy társadalmi kísérlet a szocializmus építésére szocialista demokrata tömegek nélkül, hozzáláttunk polgári demokráciát csinálni számottevő polgárság nélkül. Úgy tűnik, lehet holnapra megforgatni akár a világot is, de holnaputánra fejre áll, és szépen visszarendeződik, vagy csak működésképtelenné, kaotikussá válik. Az egyszerű helycserés támadás kevés, ha nincs hozzá társadalmi, gazdasági, kulturális, érzelmi töltettel is bíró alap. Ahogy nem lehetett a volt cseléd-soron sikeres téeszcséket, az iparban gyorstalpaló mérnökökkel és csupán feltétlenül megbízható és vakon engedelmeskedő kádervezetéssel gyárakat, üzemeket és hivatalokat jól működtetni, úgy önálló gondolkodásra, cselekvésre képes, anyagilag is némi önerővel bíró rétegek nélkül sincs működő demokratikus parlamentarizmus.

A Tisza Pártban én felfedezni vélem a fennállót megrendíteni képes jobbhorogütések lehetőségét. Velük jelentkezik, hallatja a hangját, mozdul meg az a boldogulni, gyarapodni, saját érdekeit felismerni, megfogalmazni, sorsát alakítani kívánó középosztály, amely szellemi alapja, anyagi támasza lehet a polgári demokratikus társadalmi berendezkedésnek. Ennek az autonóm létet igénylő tömegnek mutatkozik meg az elszánása és ereje, hogy a torz és lassan működésképtelen, ellehetetlenülő rendszert lebontsa. Nem megváltásra, megváltóra vár, hanem önálló politikai erővé kíván szerveződni.

Ami pedig a viták középpontjában álló „Magyar Péter-jelenséget" illeti, a folyton kiújuló „Küldték vagy jött?" vitát igyekeztem kezdettől figyelni, törekedtem rá, hogy azt lássam, amit nézek, és ne az előítéleteimet próbáljam rávetíteni a képre.

Kezdődött a történet a Partizán-interjúval. Láttam valakit, akiről addig semmit nem tudtam. Viszont képben-hangban őszintének tűnt. Másfél óra arc közeli és szűk kettős képkivágás már elég hosszú idő: egy nem profi színész feltétlenül kiesik néha a szerepéből. Ha nem, akkor valószínű, az illető pontosan azt mondja, amit gondol. Hasonló képet mutattak az elképesztő tempójú országjáró kampány élő közvetítései is. Otthon volt a bőrében, amikor a tömegen átgyalogolt, szelfizett, szót váltott öreggel, gyerekkel, mindenkire figyelt, majd már mint „egy közülünk", felpattant a Ricsi platójára, és nagyobb sokaságnak beszélt, de a több százezres tömeg előtt sem tűnt elveszettnek.

Az időben viharos gyorsasággal kibontakozó akciósorozathoz elsősorban az kellett, hogy pontosan akkor, pontosan úgy és pontosan arról szóljon MP, ami a levegőben van: tömegek gondolatait, indulatát fejezze ki. Elejétől fogva kezdő, de tehetséges és tudatos stratégiai és taktikai eszköztárral bíró politikai aktornak mutatkozott.

Első nagy próbatétele a „kiszivárgott rendőri jelentés" kezelése volt. Gyors és határozott elővágással meggátolta a szokásos táncrend kibontakozását, ami azzal a hiteles ellenzéki sajtónak eljuttatott, minden oknyomozó újságírónak ellenállhatatlan csalit jelentő félinformációval kezdődött, amivel párhuzamosan elindítható a megafonos suttogó propaganda, majd egy vezércikk nyomán a hatósági vizsgálat, ahogy ez már mifelénk rendre történni szokott. Ehhez a „nem zörög a haraszt" közvéleményt megdolgozó technikához persze idő kell, ez adott alkalmat a gyors lépésre, a nyilvánosság bevonására. A meglepett olvasóközönség spontán a megtámadott mellé állt. Magyar Péter ezután is, a kampány végéig, sőt utána is megtartotta a kezdeményezést és kommunikációs előnyét, sőt nemcsak elkerülte, hogy a Fidesz a szokásos módon összemossa a fő mumus DK-elnökkel, de még neki sikerült „összegyurcsányoznia" Orbánt és a Fideszt.

Végül a formainak tűnő, de nagyon is tartalmi elemet, a beszédmódot említem. Először hallottam képzett és gyakorlott jogászt nem „jogul" szólalni meg. Politikusként nem kommunikált, edukált, pláne nem üzenetekre fókuszált. Nem elemző és felvilágosító, kioktató szemináriumot tartott, nem a saját portékáját próbálta a hallgatókra rátukmálni, hanem beszélt a jelenlévőkhöz, a változó, de egyre népesebb hallgatósághoz, beszélgetett velük köznyelven, érthetően. Közben, mint minden jó szónok, figyelt és reagált a közönségre, amely azt érezte, hogy róla és neki szól.

Elejétől fogva fokozatosan alakult és bontakozott ki néhány, szerintem fontos politikai állásfoglalás is:

– Elsőre sikerült a nemzeti jelképeinket, együvé tartozásunk szimbólumait egy mozdulattal visszavenni az azokat eddig kisajátító NER-től. Méghozzá nem az árvalányhajas, gyöngyös-bokrétás, műbalogörzsés, rovásírásos, kacagányos, buzogányos és egyéb honfoglalási cikkekkel összezagyvált rémségekkel. Tisztulást kezdeményezve, az 1848-as első polgári, köztársasági kísérlet előtt tisztelegve.

– A „lépésről lépésre, tégláról téglára" nemcsak jól skandálható szlogennek tűnik, hanem programajánlat is egyben. A meglévő keretek között kiküzdeni azt a többséget, amivel utóbb átalakítható a feltételrendszer, visszaállítható a jogállam. Első lépésként a kormány által ajánlott társadalmi szerződéssel, amivel a fokozatos visszaépítéshez, a konszenzusos, stabil, népszavazással megerősített alkotmányozáshoz, intézményi építkezéshez hozzáfoghatunk.

– Az elszámoltatásban eddig senki nem ment semmire, helyette egy egyszerűbb eljárást ajánl, a vagyonosodási vizsgálatot és a be nem fizetett adók kamatostul történő behajtását. Nem kilátástalan és végtelen jogvitákba, bizonyíthatatlan korrupciós vádakba bonyolódna, csak azt vizsgálná, a kimutatható vagyonelemek után történt-e adózás. Lehet, hogy ez az eljárás a boszszúszomjat nem elégítené ki teljesen, de eredménnyel kecsegtet.

– Az uniós támogatások ellenőrzött és korrupciómentes utalása, továbbá a kis- és középvállalkozások és önkormányzatok számára történő közvetlen hozzáférése olyan program, ami, ha sikerülne, nagyot lendíthetne rajtunk. Nem zárom ki, hogy az EU-ban, a néppárti frakcióban szerzett pozíciókkal a Tisza Párt ehhez hozzájárulhat. Miként a mezőgazdaság szerkezetének átalakítását és a külföldön dolgozó agrárszakemberek hazahívását és helyzetbe hozását célzó tervek is figyelemre méltók.

Mindez egy jobbközép, a centrum felé nyitott pártprogramnak tűnik, ami jól illeszkedik a Nyugat mai uralkodó politikai, gazdasági rendjéhez.

Csakhogy. Sajnos ez a mai kapitalista, kizsákmányolásra és korlátlan növekedésre berendezkedett profitorientált működési mód éppen globális válságban vergődik. Lehet, hogy a Tisza nagygyá duzzad, és elér egészen a tengerig, csak épp a tenger is szennyezett, emlékező vízszintje elnyeléssel fenyegeti a lassan a partjaiig terjeszkedő sivatagokat, kiszikkadt termőföldeket. Ezért is gondolom, hogy a Tisza jobbhorogütései mellett/után szükség van jó néhány balegyenesre is a kiütéses győzelemhez, a NER speciálisan magyar félfeudális és a generális kapitalista, kizárólag a korlátlan tőketulajdonra építő rendszerének gyökeres átalakításához.

Szükség lenne tehát baloldali, szociáldemokrata erőre, hogy a tőketulajdon nélküliek, a fizikai és szellemi munkából élők tömegei, de a munka és megfelelő ellátás nélkül tengődők is képviselethez, politikai érdekérvényesítő támaszhoz juthassanak. A Tisza Párt nem tud és nem is akar erre vállalkozni. Jól körvonalazódik támogatóinak érdekköre, eleve működik egy spontán vagyoni és műveltségi cenzus. Azok mozdultak meg, akik nemcsak akarnak, mernek, de tudnak is a változás igényével előállni. Felkerekedni valahol Londonban vagy Zalában, elrepülni, elautózni, -motorozni, -vonatozni Debrecenbe, nagygyűlni, megszállni, ebédelni, vacsorázni, lehetőleg nívós helyen, találkozni, ismerkedni elvbarátokkal. Büszkén viselni a nem túl olcsó, lassan státusszimbólumként hordott emblémás pólót, sapkát, cipőt, karkötőt és kütyütartókat.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Tanulságos volt a néhány hét előtti felmérés, amely az üdülési, utazási szokásokat firtatta. A zöm nálunk egyáltalán sehová nem utazik szabadságra, aki mégis, az inkább belföldre, kevesebben külföldre, még kevesebben ide is, oda is. A kül- és belföldön is nyaralók között a közlés szerint a Tisza Párt szavazói túlsúlyban vannak. Ők mobilak, elég függetlenek, hogy jogos igényeiket a kiszámítható és vállalkozásbarát gazdasági környezetre, a további eredményes gazdálkodásukat biztosító jövőre nyilvánosan bejelentsék és kiharcolják. Ezt a csupán pár tíz kilométerre lévő városban, faluban élő munkavállaló, pláne, ha közmunkás, nem teheti meg. Ha hallott is róla, ha akarna, sem tudna elmenni tüntetni. Többnyire nem is merne. Ha mégis, akkor az ígéret, amit ott hallhat, a bizonytalan jövő előnyeit vázolja, neki viszont már másnap nagyon is biztos hátrányai lesznek. Jó, ha megússza némi rosszallással, de a megélhetését is elveszítheti. Épeszű ember nagyon meggondolja, mielőtt ilyet tesz.

A balegyenes beviteléhez persze jó baloldali politizálás kellene. Egyelőre ennek nyomát sem látom, helyette valami kétségbeesett kapálózás, gyors irányváltás tapasztalható, ami kimerül abban, hogy amíg eddig a Fidesz kommunikációját próbálták utánozni, másolni, most az új főgonosz, a Tisza után iparkodnak, de a begyakorolt NER-es terminológiával. Nem csoda a bábeli hangzavar.

Kellene tehát szerveződnie egy – nevezzük a régi szocdem köszöntés nyomán – Barátság Pártnak, hogy kiegyensúlyozottabb politikai mező jöhessen létre. Tanulva az eddigi kudarcokból, új módon, új erők előtérbe engedésével tudom csak elképzelni ezt. Az óbaloldal pártjai sajnos esélytelenek. Be kellene végre látni minden befolyásos politikusuknak, hogy vége, nincs tovább. Ennek semmi köze sem az igazságossághoz, sem a szubjektív érzelmekhez, ez a pőre politikai racionalitás. Ha ezt belátnák, még valamelyes méltósággal léphetnének hátra, még segíthetnék is a kibontakozást.

Persze felvetődik a kérdés, ha nem az eddigiek, akkor kik? Erre keressük a választ, remélem, idővel közösen valahogy rátalálunk. Vegyük sorra, hogy mit akarunk tenni, s milyen módszerrel és kikkel esélyes végigvinni.

Az elsőre a válasz egyszerűnek tűnik: igazságos és működőképes világot szeretnénk magunknak és utódainknak. A cél adott, a hozzávezető út tervezése és szervezése aktuálisan a mi jelen helyzetünkben elég összetett, de talán nem lehetetlen feladat. Örök vita, hogy felülről szervezett, vagy alulról szerveződő formációk-e az életképesek, honnan induljon az építkezés. Szerintem egyszerre, párhuzamosan. Civil szinten mozgalmi, részvételi demokratikus csoportok. Nehogy valakinek is a Tisza-szigetek jussanak követendő mintaként eszébe, mert azok a valahai polgári körökhöz hasonlóan az ő jobboldali, polgári igényeikhez és lehetőségeikhez igazodó véleményközösségek.

A hasonló szociáldemokrata, baloldali helyi szerveződéseknek a véleményközösségen túl cselekvő, önsegítő aktivitást is kell szervezni. Beszállni az emberek mindennapi gondjainak kisközösségi támogatással, önerővé szerveződő kalákás, társulási, szövetkezeti vegyes tulajdonon alapuló megoldásába. Erre kiváló szocdem hagyományok vannak, termelési, fogyasztási és értékesítési szövetkezetek hálózata működött még a két háború között is Magyarországon. Az esélyteremtő társulások részvételi demokratikus szerveződéssel, mozgalmi alapon működnek, helyi politikai bázisként szolgálnak a szocdem párt képviseleti, hierarchikus szervezeti építkezéséhez, parlamentáris, koalícióképes erővé izmosodásához.

Egyszóval lenne itt feladat bőven tervezésben, elméletben, gyakorlatban, csak legyen, legyünk, akik felvállalják, felvállaljuk. És legyen erőnk is, hogy némi szerencsével véghez is tudjuk vinni.

Mi keresnivalója van?

MÁRTON LÁSZLÓ (MONTPELLIER)

Jó ideje azon töröm a fejem: mit keres a magyar hadsereg Csádban? Miért éppen ott, miért éppen most – és tulajdonképpen mi az ördögöt? Nem én vagyok az első és az egyetlen, aki ezen töri a fejét. Annak ellenére, hogy sohasem jártam ott, de egyébként se kérkednék a szakértelemmel, ami nincs. A Közel-Keletről igen, Észak-Afrikáról úgyszintén, de fekete-Afrikáról és különösképpen Csádról az átlag újságolvasónál többet soha nem tudtam. Sovány vigasz, hogy amennyire a sajtóvisszhangokból látszik, más honfi- és kartársaim helyzete is hasonló. Egyszerűen azért, mert ez a nagy területű, gyéren lakott ország eddig senkinek nem tűnt fontosnak. A franciákat, a korábbi gyarmatosítókat kivéve se kis-, se nagyhatalmaknak nem tűnt érdekesnek.

Franciaországból jóval könnyebb Afrikára tekinteni, bonyolult kérdésekre egyértelmű választ keresni. De ehhez érdemes az elején kezdeni.

A gyarmatosítás a huszadik század elején kezdődött. Talán azért vonult be a szomszédos országokban meggyökeresedett nagyhatalom Csádba, hogy ne hagyjon fehér foltot a térképen. Az a szabály, hogy a természeti kincseket elraboló hatalom feldolgozott árut visz vissza, Csádban nem érvényesült. Nem volt mit elrabolni, nem volt kinek eladni. Száz-egynéhány év után Csád gazdasága 190 ország közül az utolsó előtti helyet foglalja el. Természeti kincse sokáig a gummi arabicum (gumiarábikum) volt, amit ragasztószernek, ételízesítőnek, probiotikumnak használtak, különféle betegségek gyógyítására. Hasznos, de amint a neve is jelzi, sokfelé megtalálható, hadat egyetlen ország sem viselt érte. Mostanság kevés olaj megy ki Csádból, és sok fegyver jön be, sokfelől. A szegénynél is szegényebb országot szimatoló nagyhatalmakat ma sem a nyersanyagok, az elhagyott bányák vagy a szabadon élő tevehordák izgatják.

A Csádi Köztársaság zászlaja a románra hasonlít. Egyik szomszédja, Niger zászlója a magyarra, csak a fehér sáv közepére tettek egy piros pontot. Bármely más európai hasonlat ezzel véget is ér. Az ország Líbia, Szudán, Kamerun, Niger és Nigéria közé szorult. Szomszédos a Közép-afrikai Köztársasággal is. Tengeri kijárata nincs. Mindenféle csempészek és terroristák átjáróháza. A volt és a jövendő gyarmatosítók csak a közelmúltban ismerték fel, hogy akinek Csádban nincs befolyása, az a szomszédos országokban is nehezebben szerez olajat, fémeket, támaszpontot. A globalizálódó világ nem tűri a fehér foltokat.

A jelen lévő hatalmak képviselőinek élete sem fenékig tejfel. A francia és az ún. irodalmi arab a hivatalos nyelv, de a csádiak fele nem ez utóbbit, hanem a csádi arabot beszéli. A másik fele pedig – mintegy kétszáz törzs és nemzetség – a saját nyelvét. Ami a mindennapi életet illeti, a turistákat óvják az idelátogatástól. A fővárosban fehér embernek napközben az utcán mutatkozni veszélyes, naplemente után öngyilkossággal egyenlő. Gépkocsik csak az aszfalt nélküli utakon, karavánban közlekedhetnek, de a hatóságok így sem szavatolják a biztonságukat.

Amihez nem kell jóstehetség, az a NATO-tagországok, különösen Nagy-Britannia és Franciaország reakciója. Ha mérsékelt lesz: a magyar mitugrász nem oszt, nem szoroz. Ha vérmesebb, felmerül a kérdés: mi a magyar külpolitika célja, kit szolgál, és milyen jutalmat vár Orbán?

Ha mindez nem lenne elég, hozzátehetjük, hogy a Csáddal szomszédos országok közül Líbiában, Szudánban és Nigerben orosz zsoldosok tartózkodnak, a Wagner-csoport és az Africa Corps (Rommel tábornagy után szabadon!) tagjai. A hajdani Szovjetunió katonai „tanácsadókkal" és fegyverek szállításával jelezte érdeklődését Afrikában, de ez az első eset, hogy katonák telepítésével fejezi ki étvágyát. Líbiában és szudáni kikötőkben támaszpontok létesítését tervezik.

Kína sem kevésbé érdekelt, de stratégiájukat az Európában és a tengerentúlon ismert modell jellemzi. Kereskedelemmel, olcsó hitellel szereznek befolyást, így vetik meg lábukat az eladósodott országokban. A koldusszegény Csád eddig kevésbé vonzotta az ázsiai nagyhatalmat, de ahol alkalom támad, megjelenik. Az orosz és a kínai offenzívát a francia és brit befolyás csökkenése előzte meg. A hajdani gyarmatosítók nem önként és nem szívesen adták fel állásaikat a Csáddal szomszédos országokban. Távozásukat felülről politikai nyomás, alulról zavargás segítette elő. A gyarmatosítók éppen gyarmatosítói múltjuk miatt voltak kénytelenek lehajtott fejjel átadni helyüket a felszabadító álruhájában érkező új hadaknak...

Ha eddig eljutottunk, bizonyára könnyebben találunk választ a kérdésre: mit keres a magyar katonaság Csádban? A magyar külpolitika az orosz befolyás segédcsapatának feladatával bízta meg őket. A napokban budapesti villámlátogatásra érkezett csádi elnök 200 millió eurós csekkel távozott a magyar fővárosból.

Hogy mi vár Csádban a magyar katonákra, sejthetjük. Vagy a feltűnést elkerülve visszahúzódnak a körletükbe, és nagyobb baj nélkül megússzák a küldetést, vagy a polgárháborús helyzetben valamelyik fél védelmében beavatkoznak, és akkor isten tudja, mi történik... A 200 millió euró sorsát könnyebb megjósolni. Elszivárog, mint a homokban az eső. Az igazat megvallva szeretném, ha hamis prófétának bizonyulnék, hiszen a magyar adófizetők pénzéről van szó. Meglátjuk.

Amihez nem kell jóstehetség, az a NATO-tagországok, különösképpen Nagy-Britannia és Franciaország reakciója. Ha mérsékelt lesz: a magyar mitugrász nem oszt, nem szoroz. Ha vérmesebb, felmerül a kérdés: mi a magyar külpolitika célja, kit szolgál, és kitől milyen jutalmat vár Orbán? Katonák küldése egy idegen országba szimbolikus, akár két tucatról, akár kétszázról vagy kétezerről van szó.

Szolgáltak már magyar katonák (és rendőrök) a Közel-Keleten, a Szaharában az ENSZ felhatalmazásával. De egyeztetés nélkül katonákat küldeni háborús övezetbe olyan, mint aknamezőre hajszolni őket. Ebben a magyar vezérkar szerzett némi tapasztalatot Ukrajnában a második világháború alatt. Az ilyesfajta hagyományőrzés következményeit ismerjük.

Vigyázz, bajtárs, mert szétrúghatják a πCsád!

Budapestre jött a csádi elnök, aki nem üres kézzel, hanem egy 200 millió eurós csekkel távozott

FOTÓ: AFP/ISTVAN FEKETE

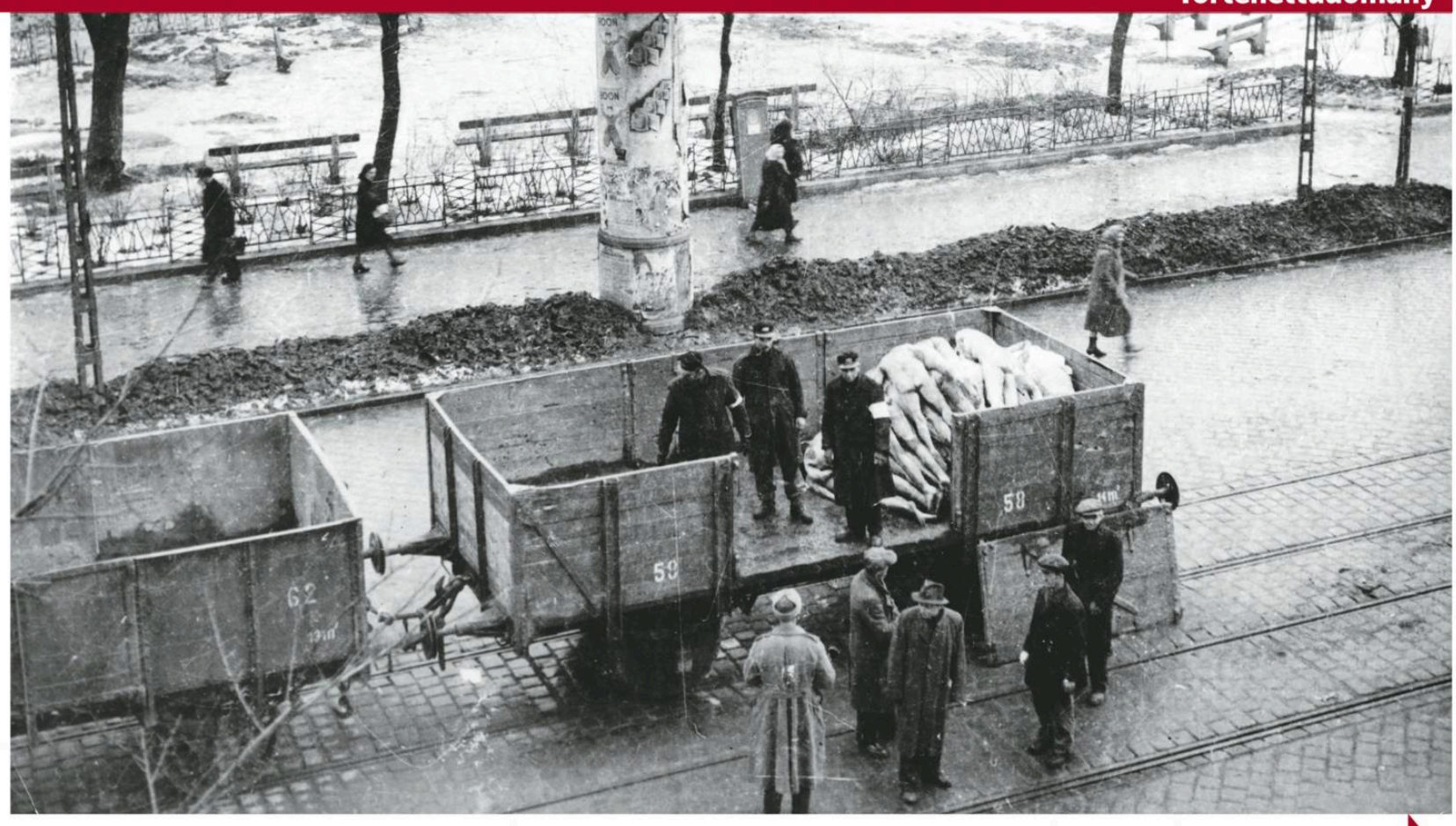

Holttesteket szállítanak el a pesti gettóból az Üllői úton, 1945 elején. A holokauszt a létező rendszerről mondta ki a végső ítéletet: folytathatatlan

80 éve annak...

(Szubjektív megjegyzések az „átállások” ontológiájáról)

KRAUSZ TAMÁS

Néhány hónappal ezelőtt a dokumentumaim között kutatva egy régi kéziratra bukkantam. Egy kérdés szerepelt rajta egy tervezett interjúhoz, amelyet apámmal, dr. Krausz György közgazdásszal szerettem volna elkészíteni 2002-ben, nem sokkal a halála előtt. Arra voltam kíváncsi, hogy miért, hogyan, milyen hatásokra lett kommunista 1945-ben.

2002 tavaszán azonban súlyos betegsége közbeszólt, az interjú sosem készülhetett el. Még most, több mint 20 évvel később is mindennap eszembe jut az apám és a fel nem tett kérdés, amely tehát arra vonatkozott, hogy a történelem miféle alternatívákat kínálhat fel a tudatos egyén számára, amelyek azután sok évre meghatározzák politikai és szakmai pályáját.

*

Nem is olyan régen kezembe került egy tanulmány, amelynek szerzője Kövér György történész, akadémikus, egykori kiváló egyetemi csoporttársam Debrecenben, utóbb kollégám az ELTE-n.

Az írás Pach Zsigmond Pál történészi pályáját vázolja fel, és igen érdekes, mivel – más szerzők tanulmányaihoz hasonlóan – egyfajta tükre annak, hogy a mai mainstream, vagyis akadémiai történetírás szinte retteg saját marxista előzményeitől. Van, aki még a létét is tagadja. Itt és most nem vitatkoznék arról, hogy vajon Pach történet(elmélet)i koncepciója a „kelet-európai elkanyarodásról” mennyiben állja meg a helyét, sem arról, hogy a Pach elméletével konkurens hagyományban található tézis a helyi-nemzeti burzsoáziák, így a magyar nemzeti burzsoázia „nagy szerepéről” a tőkefelhalmozás bonyolult történetében mennyiben helytálló és milyen ideológiai funkciót tölt be a régebbi és mai hatalmi rendszer ideológiai szerkezetében.

Az egész kérdéskör ugyanis összefüggésben áll a – „marxistagyanús” – világrendszer-elmélettel, amelyet, talán közvetlenül Immanuel Wallerstein nyomán, osztott Pach mindkét nagy karriert befutott korábbi tanítványa, Berend T. Iván és Ránki György. Jobb is, ha elnapoljuk e kérdéskör vitáját, mert még ösztönzést adok a történettudomány további „elmélettelenítése” felé, s a végén még az is kiderül, hogy a világrendszer-elmélet is csak mese habbal.

És tényleg nem a fűrészpor szárazságú „neopozitivizmus” megerősödése a téma. A Kövér-tanulmány azon – őszintén szólva – nyomasztó, személyesen is bántó mozzanatára utalok csupán, amely apám és generációjának számos tagját, s 1945-ös fordulatukat is érinti. Kövér György ugyanis Pach Zsigmond Pál 1945-ös „misztikus”, vagyis megfejtendő fordulatát is „megvilágítja”. Pach történelmi fordulatát valaminő alkalmazkodó, hogy ne mondjam, lényegében karrierista intencióval és törekvésekkel magyarázza (Kövér György: Kanyarodás keletre, nyitás nyugatra: Pach Zsigmond Pál pályafordulása. Századok, 2020/6. sz., 1255–1291. o.).

Ez azért is érdekes „vállalkozás” a szerző részéről, mert tanulmányában idéz egy 1979-es Pachhal készült Népszabadság-interjút, ám valamiképpen pont a leglényegesebb sorok maradnak a történész figyelmén kívül. Valójában persze nem figyelmetlenségről van szó, hiszen Kövér épp körültekintő alaposságáról híres; még azt is feltárta, hogy Pach nyolcadikos diákként megnyerte az iskolája bibliai tanulmányi versenyét, pedánsan megjegyezve, hogy héberből és héberre kellett fordítani a nebulóknak.

A Pach-interjú e fontos szakaszát ugyanakkor érdemes idézni, hogy az olvasó pontosan értse, miről is van szó: „1943 legelején kaptam meg középiskolai tanári diplomámat. Óriási dolog volt akkoriban, hogy egy gimnáziumi óraadó tanári állást kaptam. Már előbb és közben többször is behívtak munkaszolgálatra, legutoljára 1944 márciusában. De ez évek keservei és nyomorúsága helyett *hadd beszéljek inkább arról, ami életem egyik legszerencsésebb és legboldogabb napja volt. 1944. október 25-én a Munkács melletti erdőben sikerült a tábort elhagynom; másnap pedig bevonult a szovjet hadsereg, felszabadultam. Ez a nap az én életemben is új időszámítás kezdetét jelentette.*” (Népszabadság, 1979. október 1., 7. o. Kiemelés tőlem – K. T.)

Erről van szó. Ennek éppen 80 éve. Gyermekkoromban ezt a történetet – megváltoztatva a megváltoztatandókat – 1944 őszéről apámtól számtalan alkalommal hallottam. Még gyermekeim, sőt az unokáim is ismerik a „sztorit”.

Pach személyes fordulatában a második világháború és a holokauszt egészének bagatellizálása, a sorrend ártatlan megfordítása, azaz a szakmai ambíciók és az ideológiai-politikai fordulat „felcserélése” nem tollhiba, hanem koncepcionális kérdés, amely messzire vezet.

Felmerül az „arányok” problémája is. Példának okáért most már azt is tudjuk Romsics Ignác nevezetes, nagy vitákat kiváltó akadémiai székfoglalója óta, hogy az 1945-ben Moszkvából hazatérő „fiatal kommunista zsidó történészek” bizonyos csoportjának milyen nagy szerepe volt a hazai polgári történetírás kiszorításában, felszámolásában – ugyanakkor nem tudjuk, hogy mondjuk a nem zsidó történészeknek vagy például a vidéki történészeknek miféle szerep jutott. Mi a fontos és miért, mi a lényegtelen és miért? E kérdésekre nincsen válasz, nincsen „magyarázó elmélet”. De ne szaladjunk nagyon előre.

Pach Zsigmond Pál (1919–2001) számára a felszabadulás új időszámítás kezdetét jelentette

1945-ben történt valami fontos Magyarországon is, amivel a jeles történész sok oldalon keresztül foglalkozott munkásságában, mégsem vonta le belőle a megfelelő következtetést. A jelentéktelennek látszó részkérdés is fontos lehet persze, ha elnyeri a helyét az egészben. Az egészben a „túlsúlyos mozzanat” (Lukács) a náci Németország és a nyilas diktatúra – döntően szovjet erőkkel történt – szétzúzásának ténye. Ez adja meg azt a hátteret, amely meghatározza a dolgok menetét, még a hazai történetírás átalakulási folyamatában is, mindjárt 1945-től kezdve. Ennek fényében felmerül az ártatlan, de felvethető kérdés: miféle szerepe lehetett „néhány fiatal történész” vallási hovatartozásának vagy inkább csak eredetének, származásának egy radikálisan új történelmi alternatíva felbukkanásának periódusában Magyarországon? Hogy az új, megformálódó antifasiszta rezsimnek mennyire volt fontos már akkor a „polgári történetírás szétzúzása”, az természetesen megvitatandó kérdés, de szerfelett alárendelt kérdés a jelzett világátalakulásban. Ezen átalakulásnak volt a része, hogy miképpen állt át például Szekfű Gyula, a Horthy-rendszer vezető történésze az új Magyarország új hatalmi elitjének oldalára, és lett Magyarország szovjetunióbeli nagykövete. Ez karrierkérdés (is). Pach esete egészen más. És e „másság” megértése a lényeg, ami valamely okból vakvágányra került.

Ha kortársként és szemtanúként az 1989-es történészi „átállásokra” gondolok, ez talán kulcsot adhat a probléma helyes felvetéséhez. Éppen Kövér György kolléga is tudna sokat mesélni – a maga „kommunista-marxista gyökereivel” – arról, hogy pl. Trockij vagy a főügyész Visinszkij összevetésében micsoda különbség van a politikai „átállás” minőségében. Tudjuk, a karrierista fordulat és a történelem átalakításának „nembeli” fordulata között ég és föld a különbség. Az 1989-es történészgeneráció e tárgyú Canossa-járását a fiatalabb generációk majd nyilván érdemben feldolgozzák, hacsak őket is el nem sodorja a történelem árja. S bármennyire is leegyszerűsödik a dolog e „szubjektív megjegyzésekben”, nem kell sok illusztráció arra, hogy pontosan értsük, mi áll itt szemben mivel: a merőben anyagi (karrier-) számítás, a pőre hatalmi ambíció áll szemben a meggyőződéssel, konkrétan az antifasiszta, antirasszista, szocialista meggyőződéssel.

Hogy a Pachhal és a régi kommunista történészekkel szembeni fóbiának döntően mi ma a mozgatója, az nyilván vitatható, mert az okok sokfélék lehetnek, de az bizonyos, hogy minden korszak történetírásának vezető, vagy a hatalomnak éppen csak szolgálatot teljesítő figurái általában – saját maguk újrapozicionálása okán – lebecsülik a megelőző korszak jelentőségét, köztük a történetírók teljesítményét is. Példának okáért Szekfű sorsa a szocialista korszakban ezt igazán szépen dokumentálja.

Manapság felvetik még azt a kérdést is, mint például Gyáni Gábor, szintén jeles történész, szintén a debreceni egyetemről, hogy egyáltalán létezett-e Magyarországon marxista történetírás. Számára a marxizmus a magyar történetírásban valamiképpen a marxista esti egyetemek vulgáris tankönyveinek vagy idézetgyűjteményeinek alakjában rögzült (Gyáni Gábor: Mi fán terem a marxista történetírás? Századok, 2021/6. sz. 1311–1332. o.). Végzetesen homályban maradnak azok az új kérdésfelvetések, gazdasági és társadalmi folyamatok új problémakörei, nemzetközileg is figyelmet kiváltó horizontos kutatásai, amelyekből számos történész mind a mai napig „megél” (Pók Attila: A marxizmus a posztkommunista közép-európai történetírásokban. Történelmi Szemle, 2015/3. sz., 471–485. o.).

Akkor értettük meg azt is, hogyan lehetett a cselédsorból felemelkedni a társadalmi ranglétrán. Mindezt évekkel ezelőtt az Eszmélet hasábjain már konkrétan felvetettem (A magyar történetírás és a marxizmus. Megjegyzések a „kelet-európaiság” problémájához. Eszmélet, 2012/94. sz., 182–244. o.), jelezvén azt is: nem mindenkinek volt szüksége arra, hogy felcicomázza magát a régi rendszerrel való szembenállás díszítményeivel, nem mindenkinek volt szüksége arra, hogy egykori párttagságára vagy kommunista múltjára, „a rendszer szolgálatára” a feledés jótékony homályát borítsa. Gyáni Gábornak erre nem sok szüksége volt, nem a véletlen műve, hogy harcos antimarxizmusa oly szépen belesimult az új rendszer legitimációs ideológiai szövetébe. Nem csoda hát, ha Pach elkanyarodáselmélete vörös posztó az új történetírás számára, hiszen magát az elméletet eleve Engels ihlette.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Ajvé, mondaná apám. Ám most nem ez a téma, hanem az egyén és az alternatívakeresés egy meghatározott történelmi fordulóponton. Elgondolkodtam Pach Zsigmond Pál fordulatán, de eszembe jutott az 1989-es „tömeges megtérés" is. Ez persze nem is tisztán történeti kérdés, van itt „morál" és „pszichológia" is bőven.

No de mi ne moralizáljunk, maradjunk meg a kipróbált történeti módszernél, amely mindig is kritika tárgyává tette és teszi a részek önkényes kiemelését, önállósítását és az egésszel való szembeállítását. Mert bármennyire is fontos az életpálya egészét tekinteni, teljesen jogosult Pach 1945-ös „fordulatát" a maga egyediségében is áttekinteni, hiszen éppen apám 1945-ös alternatívájával kapcsolatosan magam is aláhúztam, hogy az útválasztás sokféle lehet(ett) a nagy egészen belül. Amit a tanulmányíró történészkolléga itt figyelmen kívül hagyott, az, mint jeleztem, maga a holokauszt, ami a létező rendszerről mondta ki a végső ítéletet: folytathatatlan. Más szavakkal: éppen a holokauszt tette világossá minden „normális ember" számára – mint azt Bibó István oly meggyőzően kifejtette –, hogy a két világháború közt járt út nem folytatható, a „polgári Magyarország" beleragadt a Horthy-rendszerbe, amelyet Romsics Ignác rendhagyó önéletírásában, ugyancsak hátat fordítva minden elméleti megfontolásnak, ismételten „hármas fölére", tehát a közepesnél jobbra értékelt, miközben ő maga e történeti korszak – Ránki akadémikus után – talán legismertebb kutatója... (Romsics Ignác: Hetven év. Egotörténelem 1951–2021. II. Helikon, 2023, 393. o.) A módszertani probléma tehát ugyanaz: a rész itt is minden, az egész semmi.

Ha az egész felől nézzük meg a dolgot, akkor azt máshonnan kell megközelíteni. Ugyanis a frissen felszabadultak mit tehettek volna 1945-ben? Számukra a tagadás, a fordulat alapjában kétféle formában merült föl: vagy az új hatalom szolgálatába álltak és „küldetésük" a SZOCIALIZMUS lett, vagy elhagyták az országot (USA, Izrael stb.).

A fiatalabb történészek körében nem ritka, hogy nem értik, miért lehetett sokak számára vonzó a Szovjetunió, pedig a válasz közhelyes, evidencia jellegű. Az egész összefüggött a gettók, Magyarország, Auschwitz, jórészt Európa felszabadításával. A Szovjetunió még mai szemmel is jobb szövetségesnek bizonyult, mint a hitleri Németország.

Ha már a történészekről van szó, az 1989-es karrierszempont megítélése bizonyosan belejátszik az 1945-ös rendszerváltás karriertörténeteinek megítélésébe. Pach Zsigmond Pál biztosan elcsodálkozott egykori tanítványával, Berend T. Ivánnal kapcsolatosan, aki magyar kommunistából amerikai liberális ideológus és történész lett, noha évtizedekig a párt szolgálatában állt, még KB-tag is volt, sőt évekig az Akadémia elnöke. Hangsúlyozom, egyáltalán nem a „fordulat" erkölcsi vagy politikai természetén meditálok, hanem azon, miképpen maradt el az az önkritikai folyamat, amely a személyes fordulatokat hitelesítette volna. Végül is mire döbbentek rá 1989-ben? Talán kötelező volt vörös csillagot felvarrni a mellükre?!

Annak ellenére, hogy Pach Zsigmond Pállal sohasem volt semmilyen személyes kapcsolatom (nem járt MTK-meccsre!), tulajdonképpen nem is ismertük egymást, mégis valamikor az 1990-es években kaptam tőle egy rövid, pár soros levélkét, amelyben „megdicsért", hogy nem álltam be az új kórusba: egy évfordulós cikkemben leírtam, hogy a magyarországi Tanácsköztársaságnak jelentős történelmi érdemei voltak... Talán az a fő baj Pach Zsigmond Pállal, hogy sohasem tagadta meg 1945-ös marxista fordulatát?

Miért cselekszik az egyik ember így, a másik ember úgy? Ezt akartam apámtól megkérdezni. De nem maradt rá idő. Elkéstem. Azóta is nagyon bánt.

Gyilkosok Klubja
(Kutyin putyája 2.)

FORRÁS: FACEBOOK

A kegyetlen csekista, vérkomcsi ex-KGB-s kémhez dörgölőzik a mi első miniszterünk

TOMPA IMRE

A miniszterelnök úr, többek szerint egy élő isten, darab ideje nem a nép többsége által preferált euroatlanti-anglószaxofon libernyák demokratikus irályt követi, hanem Kelet felé kormányozza e lángoktól ölelt istenkalapjai bokréta képzavaros lélekvesztőjét, példaképe Putyin elvtárs, akinek átveszi a módszereit, kivéve a gyilkosságokat, egyelőre.

Genosse Putyin a párbeszédet ugyanis úgy képzeli el, hogy aki mást gondol, azt meggyilkolja. Ez ilyen egyszerű. Néhány nevesebb vitapartner a teljesség igénye nélkül, aki elvesztette a vitát és az életét: Borisz Nyemcov, az ellenzék vezetője a Kreml közelében kapott 7-9 golyót; Litvinyenkót Angliában mérgezték meg polónium–210-es radioaktív izotóppal, amikor elkezdett kutakodni Politkovszkaja halálának az ügyében; a hős újságírónőt, Politkovszkaját a liftben lőtték agyon Putyin születésnapján, mintegy ízléses (démoni) szülinapi ajándékként a cár atyuskának. Ravil Maganov, a Lukoil elnöke bírálta az ukrajnai háborút, mire kizuhant a hatodik emeletről; Krisztina Bajkova a 11. emeletről esett ki, Marina Jankina a 16.-ról. Gerascsenko leesett a lépcsőn, Pecsorin vízbe fulladt, a sziklamászó Krukovszkij lezuhant egy szikláról. Borisz Berezovszkijt az angliai Berkshire-ben találták meg felakasztva, Tyuljakovot Szentpétervárott. A legszebb megoldások közé tartozik Melnyikov milliárdos esete, akit a két kisfiával együtt öltek meg Nyizsnyij Novgorodban, és hát persze Navalnijé, akit az északi sarkkörön, a kies Nyenyecföldön fekvő lakályos lágerben ért utol a végzet, miután először nem sikerült eltenni láb alól a novicsok nevű idegméreggel (aminek semmi köze a magyarisztáni CSOK nevű idegméreghez).

Emlékeztetünk, Putyin atyuska hatalomra kerülése is egy tömeggyilkossággal kezdődött: az 1999-es dagesztáni és moszkvai lakótelepi robbantásokban, összesen négy ilyen merényletben bő 300 ember halt meg és égett el élve, köztük több tucat gyerek. Vologya rákente a dolgot a csecsenekre. Egy csomó muzsik bevette persze a dolgot, ahogy mifelénk is; szeptember végén a szovjet, vagyisizé orosz hadsereg megindult Csecsenföld ellen, novemberre Putyin támogatottsága az augusztusi 2 százalékról 45-re nőtt. Az ukrán háborúban a halott és sebesült katonák száma mára elérte az egymilliót (a Wall Street Journal szerint).

A hideg szemű, rókaarcú Vologyában reinkarnálódott Rettenetes Iván. És ehhez a kegyetlen csekista vérkomcsi ex-KGB-s kémhez dörgölőzik a mi első miniszterünk, s az illibsi auto- és fallokrata, jórészt közép-ázsiai diktátorok kebelbaráti köréhez akar tartozni, a gyilkosok klubjához, aminek a közös nevezője a pénz, a brutális erőszak a kritikus hangokkal szemben, a korrupció, a nepotizmus, a pompakedvelés és a rossz ízlés, valamint, hogy sikítófrászt kapnak a szabadság, jogállam, demokrácia és liberalizmus kifejezésektől. A klub olyanokból áll, mint ez a virágbogár komcsi Lukasenka, a belorusz sátán, aki vérbe fojtotta az elcsalt választás elleni százezres tüntetéseket, és vagy 50 ezer tüntetőt bebörtönzött, a hírek szerint ma is naponta hat embert sittel le. Puszipajtás a korrupt Erdoğan szultán, aki szintén vagy 50 ezer embert börtönzött be a sikertelen puccskísérletet követően, igyekszik eltörökösíteni a kurdokat, pusztító hadműveleteket is folytatva ellenük Észak-Irakban, az Iszlám Államtól kölcsönkért kínzók áldozatos munkáját is igénybe véve. Ahogy a genocid (genyocid) Hszi Csin-ping, aki ujgur rokonainkat zárja agymosodákba és kommunista koncentrációs táborokba, ahol bevett pedagógiai módszer az éheztetés, a verés és körömletépés, valamint a csoportos nemi erőszak. Avagy ez a cukipofa azeri Alijev, aki elüldözött százezer keresztényt ősi otthonából, amihez a mi főminiszterünk gratulált neki.

Legyetek büszkék a miniszterelnökötökre, nertársak, aki ebbe a Gyilkosok Klubjába igyekszik, ezeknek az embereknek hízeleg – szavazzatok rá, rendes magyar ember.

Azok a szép napok

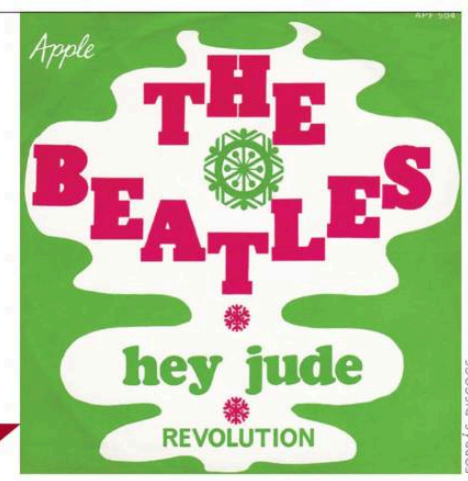

FORRÁS: DISCOGS

A Hey Jude/Revolution volt az első lemez, amely az Apple Recordsnál jelent meg

HEGYI IVÁN

Az amerikai slágerlista élén 1968. szeptember 28-án virított először a Hey Jude, hogy aztán kilenc hétig ott is maradjon. A Beatles-dalt a Billboard magazin 1968 első számú szerzeményének minősítette. Az első helyet Jeannie C. Riley kitűnő countrydalától, a Harper Valley P. T. A.-től vette át a mesés négyes száma. (A P. T. A. a Parents-Teacher Association rövidítése, ez a testület a szülői munkaközösség amerikai megfelelője.) Angliában csak két hétig uralkodott a szám, mert detronizálta Paul McCartney felfedezettje, Mary Hopkin Those Were the Days (Harangozó Teri tolmácsolásában: Azok a szép napok) című dala. Erős volt a mezőny abban az évben, olyan örökbecsű kompozíciók vezették a brit listát, mint a Mighty Quinn Manfred Manntől, a Lady Madonna a Beatlestől, a What a Wonderful World Louis Armstrongtól, a Jumping Jack Flash a Rolling Stonestól, a Baby Come Back az Equalstől, a Fire Arthur Browntól vagy a With a Little Help from My Friends emblematikus feldolgozása Joe Cockertől.

A Hey Jude-ot McCartney John Lennon akkor ötéves fiának írta, de Julian csak tíz esztendővel később tudta meg édesanyjától, Cynthia Powelltől – akitől Lennon hatévi házasság után 1968 májusában vált el Yoko Ono kedvéért –, hogy a szám valójában neki szól. Lennon azt mondta meggyilkolásának évében, 1980-ban: „A Hey Jude átkozottul jó dal, amely egyedül Pault dicséri, mert a megírásához semmi közöm sincs." Fia viszont már felnőttként kijelentette: „Nem lehetek eléggé hálás Paulnak, amiért megírta ezt a számot. Hagytam, hogy behatoljon a bőröm alá, és megjavítson engem is." (Utalás két sorra: „the minute you let her under your skin / then you begin make it better".)

Julian a szám demófelvételét 25 ezer fontért vásárolta meg egy 1996-os aukción, emlékezve arra is, hogy gyerekként közelebb érezte magát Paulhoz, mint a saját apjához. A dalt a Rolling Stone magazin húsz évvel ezelőtt a nyolcadik helyre sorolta minden idők 500 legjobb számának lajstromában. A VH1 zenei tévécsatorna XX. századi Top Tenje pedig így festett az ezredfordulón: 1. I Can't Get No Satisfaction (Rolling Stones), 2. Respect (Aretha Franklin), 3. Stairway to Heaven (Led Zeppelin), 4. Like A Rolling Stone (Bob Dylan), 5. Born To Run (Bruce Springsteen), 6. Hotel California (Eagles), 7. Light My Fire (Doors), 8. Good Vibrations (Beach Boys), 9. Hey Jude (Beatles), 10. Imagine (John Lennon).

A Hey Jude 1968-ban tizenöt listán – Ausztráliában, Ausztriában, az USA-ban, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Írországban, Japánban, Jugoszláviában, Kanadában, Norvégiában, az NSZK-ban, Spanyolországban, Svédországban, Svájcban és Új-Zélandon – került az első helyre. Pedig jó sokáig, 7 perc 11 másodpercig tartott: ez volt az addig valaha kiadott leghosszabb dal. A hallgatókat megmozgató „na-na-na / na-na-na-na" a végén 4 percig ment, és 19-szer ismétlődött. A producer George Martin tiltakozott is, mondván: a rádiók lemezlovasai nem forgatják le a maratoni kislemezt. Lennon erre kimérten azt felelte: „Ha mi játsszuk, megteszik." A The Guardian eltűnődött: „Lehet, hogy ez a legjobb Beatles-szám?" Majd így oldotta fel a dilemmát: „A kínálat oly gazdag, hogy könnyebb lenne megnevezni Matisse legjobb festményét."

A Hey Jude, Revolution kombó volt az első korong, amely a Beatles saját kiadójánál, az Apple Recordsnál megjelent. (A felvételen 36 klasszikus muzsikát játszó zenész működött közre.) A mesés négyes úgy is „promotálta" a korongot, hogy a Baker Streeten nyitott Apple Boutique falára öles betűkkel felfestette: Hey Jude, Revolution. Mire a környékbeli zsidók megrémültek, hogy amilyen váratlan, olyan veszélyes provokációval állnak szemben.

McCartney 2010-ben a Fehér Házban, majd 2012-ben, a nyári olimpia londoni nyitóünnepségén is elénekelte a dalt. Amikor a Manchester City futballistái 2012-ben először nyertek aranyérmet a modern idők Premier Ligájában, szurkolóik ezzel köszöntötték a bajnokcsapatot és önmagukat. Ma pedig Jude Bellinghamnek szól a nóta a Real Madrid, valamint az angol válogatott mérkőzésein.

Meg persze – változatlanul – mindenkinek mindenütt.

LEMEZEKET FEL!

Magyar nagystratégia és világrendszer-elmélet (1.)

FOTÓ: AFP/DANIEL MIHAILESCU

Orbán Viktor az idei tusványosi rendezvényen. A kormányfő nem fukarkodott a vízióival

WIENER GYÖRGY

Wiener György írásának második része a jövő heti, október 5-i Szép Szóban jelenik meg.

1. Széleskörűen elterjedt vélekedés szerint a Fideszt valódi, érdemi ideológiai elkötelezettség alig vagy egyáltalán nem jellemzi. E megközelítésben a párt vezető politikusait, különösen Orbán Viktort kizárólag a hatalom hosszú távú megőrzése és a további pénzszerzés érdekli, s állandóan hangoztatott keresztény-nemzeti értékrendjük csupán e célok elérését szolgálja, amit pragmatikus okokból bármikor mással válthatnak fel. Ezt az álláspontot elsősorban ellenzéki politikusok, elemzők és publicisták képviselik, esetenként hivatkozva arra is, hogy nézetüket G. Fodor Gábor, a másik oldal meghatározó jelentőségű politológusa is megerősítette. A XXI. Század Intézet jelenlegi stratégiai igazgatója ugyanis egy 2015-ös nyilatkozatában a polgári Magyarország koncepcióját politikai terméknek nevezte, jelezve, hogy a Fidesz alapvetően választási szlogenként, mélyebb meggyőződés nélkül használta ezt a fogalmat, mely aztán végleg kikerült politikai szótárából.

A rendszerváltás időszakában és az 1990-es évek elején a Fidesz még valóban pragmatikus, szakértői pártként működött, amely egyértelműen elutasította a népies-urbánus vitaként jellemzett MDF–SZDSZ-konfliktusban való részvételt. Kívülállásukat a „közibük és fölibük" formulával fogalmazták meg, ami azt jelezte, hogy mindkét értékrendtől elhatárolódnak, egyben az anakronisztikus ellentét felett állnak. (Petőcz György: Csak a narancs volt – Irodalom Kft., 2001, 236. o.) 1993-tól azonban gyökeres fordulat következett be; a párt ugyanis az évi kongresszusán magát már keresztény értékrendű nemzeti liberális formációként definiálta, és 1994-től megkezdte a szétesett jobboldal újjászervezését. Keresztény-nemzeti beállítottsága, a tradicionális államisághoz való kötődése 1999 végén vált igazán nyilvánvalóvá, amikor az Orbán-kormány az államalapítás 1000. évfordulója alkalmával kísérletet tett arra, hogy a Szent Koronát beemelje az akkori alkotmányba, egyben elfogadtatta az erről szóló törvényt. Ez utóbbival összefüggésben a misztikus tárgyat a Nemzeti Múzeumból a Parlament épületébe szállíttatta át, amit sokan csak politikai látványosságként értékeltek, ám e döntés valójában a szuverenitás teljességét deklarálta, a törvényhozás és a Szent Korona szimbolikus egységét. Ez a felfogás az oka annak, hogy a Fidesz elutasítja az uniós zászlónak az Országház épületére történő kitűzését, mert ez számára a korlátozott szuverenitás elvének elfogadását jelentené.

A tradicionális államisághoz való visszatérést aztán a 2010-es szavazófülkés, valójában passzív, restaurációs forradalom tette lehetővé. Ugyanakkor, Gramsci elméletének megfelelően, a múlt teljes körű helyreállítása nem valósulhatott meg, ami az új Alaptörvény ellentmondásos, felemás rendelkezéseiben is kifejeződött. Az állam nevéből az új szabályozás kivette a köztársaság szót, miközben deklarálta, hogy Magyarország független, demokratikus köztársaság. A Nemzeti Hitvallás érvénytelennek nyilvánította az 1949-ben elfogadott és a rendszerváltás folyamatában csaknem teljesen átalakított Alkotmányt, az Országgyűlés alkotmányozó hatalmát azonban e jogszabály rendelkezéseire alapozta. Megőrizte az 1989-ben bevezetett, korábban ismeretlen kétharmados törvényeket, amelyeket a múltat követve sarkalatosnak nevezett. Végezetül: a Nemzeti Hitvallás a jogfolytonosság helyreállítását deklarálta, az Alaptörvény R) cikkének (3) bekezdése azonban csak azt mondta ki, hogy rendelkezéseit a történeti alkotmány vívmányaival összhangban kell értelmezni. Orbán is felismerte a teljes restauráció lehetetlenségét, amikor a társadalom individualizációjára hivatkozva 2010. május 30-i kötcsei beszédében nem a nemzeti egység, hanem csak a nemzeti együttműködés rendszerének megteremtését hirdette meg.

2. A Fidesz választási autokráciáját, keresztény-nemzeti rendszerét fokozatosan, lépésről lépésre építette ki, melynek egyes, meghatározó jelentőségű elemeit a miniszterelnök tusványosi beszédeiben fejtette ki. 2014-ben ott jelentette be, hogy Magyarország illiberális demokrácia, 2022-ben pedig a „kevert fajú" társadalom elutasításáról beszélt. 2024. július 27-én aztán szintet lépett, amikor felvázolta kormánya nagystratégiáját, mely az 500 éves világrendszer megszűnésének és egy új létrejöttének elméletén alapul.

Orbán idei tusványosi beszédét, fideszes forrásokból származó háttér-információkat is felhasználva, a legrészletesebben talán Dull Szabolcs, a Telex korábbi főszerkesztője elemezte, aki öt pontban foglalta össze az alapvető jelentőségű tételeket. Az elsőben arról írt, hogy a beszéd milyen negatív példákat említett. Dull Szabolcs mindenekelőtt a miniszterelnök azon állítását emelte ki, amely szerint az európai politika összeomlott, mivel feladta saját érdekeit, követve az USA demokrata kormányzatának külpolitikáját. Ennek keretében név szerint bírálta az Európai Unió, valamint Dánia, Németország és Lengyelország jelenlegi vezetőit, azt is hangsúlyozva, hogy az utóbbiak az amerikaiakkal együttműködve a francia–német tandem felszámolására törekednek, amit egyébként kudarcos kísérletként értékelt. Az elemzés második pontja a pozitív példákat sorolta fel, Orbán azon állítására alapozva, hogy a modern fejlettség nem kizárólag a Nyugatot jellemzi, hiszen e körbe tartozik Kína, s egyre inkább India is, sőt az arabok és a törökök is modernizálódnak, ám egyik ázsiai állam sem a nyugati értékek alapján. Dull azt is kiemelte, hogy Orbán beszédének egyik vezérfonalát Donald Trump pozitív értékelése jelentette, akinek főbb érdemét abban látta, hogy vissza akarja hozni Amerikát a nemzeti állapotba. Felfigyelt arra is, hogy a miniszterelnök nemcsak oroszbarát kijelentéseket tett, hanem Ukrajnát is dicsérte, hangsúlyozva, hogy minden várakozást meghaladó ellenálló képességet tanúsít, amit azzal magyarázott, hogy új küldetést talált magának, a Nyugathoz tartozást akarja elérni, bár ezt is irreális célként értékelte. Orbán legfontosabb tézise azonban az volt, hogy Ázsia válik a világ meghatározó központjává, mivel e kontinens oldalára kerül a demográfiai, technológiai és tőkeelőny, ott lesznek a legnagyobb pénzügyi alapok, a legjobb egyetemek, a legnagyobb kutatóintézetek és tőzsdék. Úgy ítélte meg, hogy e folyamatot Kína 2001-ben megvalósult WTO-tagsága tette visszafordíthatatlanná, bár ehhez hozzáfűzte, hogy Trump elnökké választása esetén az USA mégis megőrizheti világelsőségét.

Az elemzés harmadik pontját az új keretrendszer bemutatása jelentette, mely az előbb már említett világrendszerváltásról és az ahhoz kötődő magyar nagystratégiáról szólt. Ennek során Dull azt az elméleti hátteret is felvázolta, mely a kormányfő koncepciójának a bázisát képezte. Jelezte: a konzervatív nyilvánosságban már régóta vita folyik a világrendszer-változás történelemfilozófiai elméletéről, melyet Békés Márton egyszerre világrendszer-váltásként és világ-rendszerváltásként értelmez. A XXI. Század Intézet igazgatója egyébként az előbbi kategória lényegét azzal konkretizálta, hogy az Egyesült Államok által uralt egypólusú világrend helyett egy többpólusú, nagy tereken nyugvó új rendszer kialakulását jelenti.

Dull elemzése azt is jelezte, hogy Orbán a világrendszer-változás fogalmát az első értelemben használta, és a magyar nagystratégia kidolgozásának szükségességét e folyamattal indokolta, hozzátéve azt is, hogy annak megvalósítása már zajlik. Tusványoson a miniszterelnök ezt négy területen mutatta be, új megvilágításba helyezve az elmúlt évek számos intézkedését. A külpolitikában e stratégia azt jelenti, hogy nincs kizárólag nyugati és keleti világgazdaság. E megközelítésen alapul a kétirányú kapcsolattartás, a konnektivitás elve, a keleti nyitás irányvonala és az orosz–ukrán háborúval kapcsolatos sajátos álláspont is. Az elemzés a második helyen a gazdaságpolitikát említette, mely a miniszterelnök felfogásában a gazdasági szuverenitás védelmének követelményére épül. Orbán e beszédében fejtette ki talán a legrészletesebben, hogy az elmúlt években az állam egy olyan piramist épített fel, melynek csúcsán a legnagyobb magyar tőkés cégek, a nemzeti bajnokok állnak, alattuk helyezkednek el a nemzetközileg még versenyképes középvállalatok, azokat követik a hazai piacra termelők, az alapzatot pedig a kisvállalatok és az egyéni vállalkozók alkotják. Ily módon Orbán elismerte a gazdaság félperifériákra jellemző duális szerkezetét, megindokolva azt is, miért tekinti alapvető kérdésnek a nemzeti burzsoázia létrehozását és pozíciójának a megszilárdítását.

Harmadik területként az elemzés a társadalompolitikát, negyedikként pedig a kultúrpolitikát jelölte meg. Az előbbi lényeges tartalmát Dull szerint a demográfiai hanyatlás megállítása jelentette, melyhez Orbán két konkrét vállalása kapcsolódott. Egyfelől közölte, hogy 2025-ben megduplázzák a gyermekek után járó adókedvezményt, másfelől pedig azt ígérte, hogy a családtámogatási rendszert a határon túlra is kiterjesztik. Végezetül alapvető kultúrpolitikai célnak, a szuverenitásvédelem kulturális alapjának a zéró vallási állapot elkerülését tekintette, elismerve, hogy a kereszténység, ha általánosan nem is ad hitet, legalább morális iránytű maradjon. Úgy látta, hogy a zéró vallási állapot akkor következik be, ha egyenjogú intézményként kezelik a külön neműek és az azonos neműek házasságát, elvi bázist találva az LMBTQ-közösség és a gender elleni harcának.

Negyedik pontként az elemzés az utánpótlás kérdését emelte ki, mely szintén szorosan kötődött a világrendszerváltás orbáni értelmezéséhez. A miniszterelnök ugyanis jelezte, hogy az általa felvázolt magyar nagystratégiát igazán nem az ő nemzedéke valósítja majd meg, s ezért alapvető jelentőségű ügyként értelmezte a megfelelő utánpótlás kérdését. Hangsúlyozta, hogy nemzeti érzelmű fiatalokat keresnek, akik a következő nemzedékek időszakában is megvívják harcukat a korszellem által csatasorba állított liberálisokkal. E megfogalmazással tulajdonképpen elismerte, hogy a liberális világrendet még egyáltalán nem váltotta fel egy új világgazdasági és geopolitikai rendszer, ugyanakkor a baloldalról hallgatott, talán azt is feltételezve, hogy az már nem ellenfél, vagy teljesen feloldódott a globalista liberalizmusban.

Végezetül az elemzés azokat a belpolitikai témákat sorolta fel, amelyekkel a beszéd egyáltalán nem foglalkozott, egy Magyar Péter slim fit ruházatára tett utalás kivételével. Az ellenzéki pártok politikusai főként ezen az alapon támadták a tusványosi beszédet, többnyire mellőzve a magyar nagystratégia érdemi értékelését. Menczer Tamás, a Fidesz kommunikációs igazgatója ezzel szemben azt állította, hogy közülük senki sem tudna ilyen beszédet tartani, és a baloldalnak egyébként sincsenek vonzó politikai képességei, ezért a fiatalok ahhoz csatlakoznak, akihez érdemes.

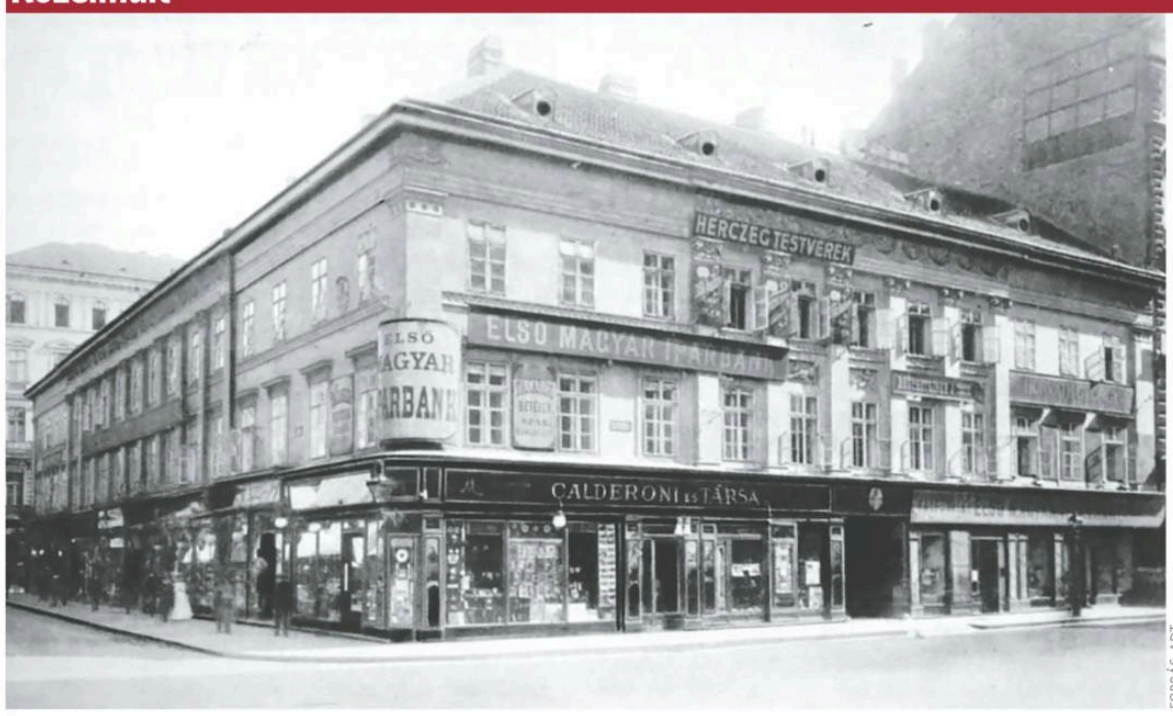

FORRÁS: ADT

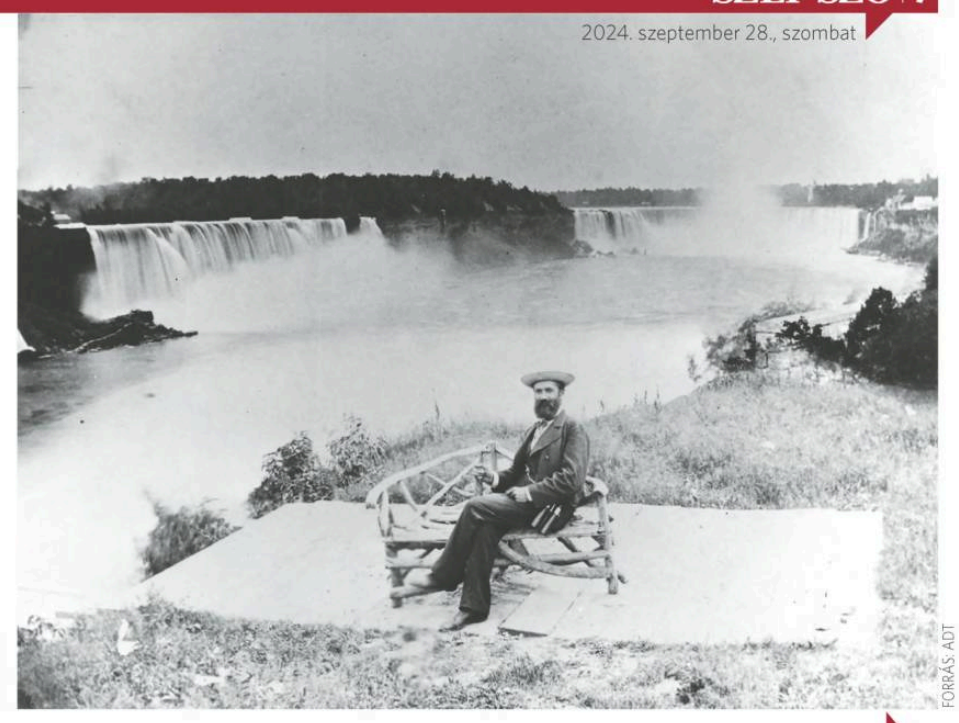

FORRÁS: ADT

Balra: a Calderoni cég üzlete a Váci utcában, amely megalapozta Hopp Ferenc anyagi jólétét. Jobbra: Hopp Ferenc a Niagara-vízesésnél

Lelőhely

Egy társ két élete

N. KÓSA JUDIT

Szerelmes lévén egy népszínházi komédiásnéba, negyvenkilencszer nézte meg a Sztrogoff Mihályt – vallotta be botlását A Hét hasábjain 1897-ben egy tárcista, aki a húsz évvel korábbi rajongását egyrészt poétikusan ifjú korára fogta, másrészt fölemlítette: nem ő volt az egyetlen, aki így elragadtatta magát. Egy ismeretlen úr is ott ült mellette estéről estére a színházban, érdeklődve figyelte a cselekményt, és ha valakivel egyáltalán, akkor csak angol látogatókkal bocsátkozott beszélgetésbe, mégpedig az anyanyelvükön.

A bájosan elmesélt történet slusszpoénja természetesen az, hogy a Verne-rajongó titokzatos angol valójában egy dúsgazdag pesti polgár volt, nevezetesen Hopp Ferenc, aki állítólag a magyar nyelvtudását járt tökéletesíteni esténként a Népszínházba. A kedves anekdota azonban még azon túl is fölvet néhány kérdést, hogy a J-h szerzői szignó mögött sejthető Justh Zsigmond ekkor már évek óta halott volt. (Nem ez volna az egyetlen eset, amikor egy szerkesztőség egy jól sikerült írást újabb apropó adódván, kisebb változtatásokkal újfent megjelentet.)

Legalább ilyen érdekes az is, hogy ha már Verne és ha már Népszínház, vajon csak a „látványos színmű" műfaji meghatározással adott, Sztrogoff Mihály „Moszkvától Irkuczig" elszenvedett megpróbáltatásait feldolgozó művet nézte-e meg minden este Hopp Ferenc. Vagy már két évvel korábban, 1875 utolsó napjaitól ott ült a pesti külvárosban emelkedő, vadonatúj színházmonstrum nézőterén, amikor az Utazás a föld körül nyolczvan nap alatt című darabot játszották? Hiszen az a felettébb „dekoratív" előadás, amelyben egy élő elefánt is fellépett – mit fellépett, jeleneteiben „hatalmasat bőgött" –, igencsak alkalmas lehetett arra, hogy egy negyvenes éveiben járó, szakmájában kiemelkedő és jártasságával rendkívül nagy vagyonra szert tett optikusban felébressze a vágyat az utazásra.

Húsz év persze nagyon hosszú idő. Ezalatt Hopp Ferenc egyrészt kiválóan megtanult magyarul, másrészt már aligha fordulhatott volna elő vele, hogy egy ügybuzgó fiatal újdondász estéről estére mellette ül, és mégsem ismeri fel. Ám amíg csak a város egyik legprosperálóbb vállalkozását vezette, kevesen ismerték a nevét. Ő volt a „Társa" a Calderoni és Tsa cégből, az a hangyaszorgalmú látszerész, aki reggeltől estig ott ült a Belváros legjobb helyén lévő üzletben, éjszakára pedig hazatért az alig egy saroknyira lévő otthonába. Aztán egyszer csak rákapott a világ körüli utazásokra, és a közönyös Pest hirtelenjében megtanulta a nevét.

Ez a történet azonban mégiscsak Calderonival kezdődik, aki 1819-ben nyitotta meg a mai Kristóf téren a mindenfélét árusító vegyeskereskedését. A sikeres üzletmenetet jelzi, hogy hamarosan átköltözött a Váci utca északi végére, a Duna felőli oldalra, és a három utcára néző, hatalmas üzletet a negyvenes évekre teleszkópokat, látcsöveket, nagyítókat és pápaszemeket, valamint különféle műszereket kínáló szakboltté fejlesztette. Ezen a ponton lett szüksége egy ügyes inasra, akit 1845-ben egyenesen a morvaországi Fulnek kisvárosból szállított neki egy ismerőse az akkor 12 esztendős Hopp Ferenc személyében. A magyar nyelv ismerete ekkor egyiküknek sem hiányzott, hiszen németül beszélt az egész város; az optikus szakmát pedig igen hamar kitanulta a szorgalmas fiú, aki az ötvenes években előbb Bécsben, majd négy éven át New Yorkban gyarapította a tudását.

Amikor 1861-ben hazatért, minden úgy alakult, mint a mesékben: elnyerte Calderoni lányát és a fele királyságát. Igaz, Ida egy fél év múltán Steiger Gyula ügyvéd – később országgyűlési képviselő és takarékpénztári elnök – karján távozott ebből a házasságból, de a királyság legalább hamarosan teljes egészében Hopp Ferencé lett. A cégnevet megtartotta, viszont állhatatosan terjeszkedett, és kihasználva a népiskolai törvény meg az állami oktatás fejlesztése által teremtett konjunktúrát, ráállt a tanszerek és iskolai szemléltető eszközök gyártására, forgalmazására. A Calderoni cég aranybányává változott, miközben a bolt afféle városi hírharsonaként is szolgált. A kirakatokba mindig kitették az aktuális celebritások és a nevezetes halottak arcképét, így divat lett ott találkozni, sopánkodni és pletykálni, közben pedig kedvet kapni egy színházi látcsőre, elegáns lornyonra, nélkülözhetetlen barométerre.

Hopp Ferenc (1833–1919) ötvenedik életévében, 1882-ben indult első világ körüli útjára

FOTÓ: MANDA/KOLLER KÁROLY

Ötvenedik évében járt Hopp Ferenc, amikor arra a meggyőződésre jutott: kell lennie életnek a Váci utcán túl is, és épp ideje rendesen megnézni, milyen az. 1882 szeptemberében indult el első világ körüli útjára, de eltartott a következő februárig, hogy a magyar sajtó erről tudomást vegyen. Akkor azonban minden lapban megjelent a tudósítás a „világjáró magyarról", aki „Budapestről Trieszten át Egyiptomba utazott, áthajózott a Szuez-csatornán, érintette Ceylont s onnan Ausztráliába indult. Ausztráliából ismét észak felé fordult, érintette Singaporet és Brit-Burmát és Kalkuttából indiai utazására indult." Amikor pedig egy újabb szűk év múltán hazaérkezett, már haloványan fölsejlett a jövő: „Hopp Ferenc budapesti gazdag ember (...) most Indiát, Khinát, Japánt utazta be s az amerikai egyesült államokon át tért vissza. Hozott magával becses néprajzi és ásvány-gyűjteményt is. Az amerikai yellowstonei »national park«-ból, az ottani forró geyzerek lerakodásaiból és kőzeteiből is ritka gyűjteményt szerzett, noha ezeket az amerikaiak féltékenyen őrzik" – adta hírül a Fővárosi Lapok.

Állítólag egy Ádenben vásárolt strucctojással szabadult ki a szellem a palackból, ez az ártatlan tárgy indította el Hopp Ferencet a gyűjtői szenvedély lejtőjén. Első világ körüli útjáról hazatérve kiválasztott egy villát az Andrássy úton, és a Jáván látott csodás arborétum után elnevezte Buitenzorgnak – a gondtalanság helye, ennyit tesz a név hollandul. Keleties parkot ültettetett köré, a házban pedig elkezdte felhalmozni a világ minden táján összegyűjtött kincseket, a műtárgyaktól a tengervízzel teli palackokig. Szűkkeblűséggel persze senki sem vádolhatta: iskolai szertárakba és a Nemzeti Múzeum természettani gyűjteményébe is juttatott adományokat, hol egy különleges ásványt, hol egy kaliforniai pókfészket.

Sok év távolából mindazonáltal úgy tűnik, ez az első világ körüli út valamiféle belső gátlást is átszakított Hopp Ferencben. A szerény optikus akkortól mintha megpróbált volna kiszabadulni a saját árnyékából. Hatvan évesen abszolvált második földkerülése után az ország összes lapjában megjelent egy közlemény, miszerint „A Calderoni és társa tanszer és látszerüzlet tulajdonosa Hopp Ferencz ur rövid idő előtt érkezett haza 13 hónapig tartott második világkörüli utazásából, s különösen Dél-Afrikából rendkívül érdekes, s tanügyi tekintetben tanulságos tárgyakat hozott, melyek megtekinthetők a czég helyiségeiben". Ahol egyébként – folytatódott a hír –, pompás rajzeszközök, szemüvegek, látcsövek és fényképező gépek is kaphatók.

Ezután pedig nem volt megállás: azt követően például, hogy hosszú hajóutat tett a Kongón, számos felolvasást tartott, sőt vetített képes előadást is összeállított az Uránia tudományos színház számára. A legnagyobb sikert mindig annak a brit vasúti alkalmazottnak a történetével aratta, aki Afrikában a korára és a vidék veszélyes voltára való tekintettel le akarta őt beszélni a retúrjegy vásárlásáról. Egészségesen és vidáman visszatérve aztán épp a brit temetésére igyekvőkbe ütközött.

Hopp Ferenc második élete sajátos ritmus szerint zajlott. Hosszú utazásokat tett, és minden kerek születésnapja környékén nekiindult megkerülni a világot – volt, hogy kétszer is. Hetven évesen például előbb a Pacific Railwayen szelte át Amerikát, majd a még szinte új transzszibériai vasúton utazott Kína felől Moszkvába: nagyon dicsérte a kényelmes kocsikat, a remek kiszolgálást, az ízes ételt és a kitűnő bort, valamint a vonat könyvtárát, ahol Jókai regényeit is megtalálta. Nyolcvan évesen aztán ismét kelet felé indult, és épp hazaért, mielőtt lezárta volna a határokat az első világháború.

Eközben azonban tovább élte Calderoni társának életét is, mégpedig alkalmazottainak legnagyobb megelégedésére. Legalábbis erről tanúskodott, hogy működésének ötvenedik évfordulójára – amikor a Ferenc József rend lovagkeresztjével is kitüntették – az üzlet dolgozói emlékkönyvecskét adtak ki az üdvözlésére, és ennek tartalma „fölülemelkedett a megszokott üzleti ünneplések színvonalán". A következő évben pedig természetesen ott találjuk az Ezredévi Kiállítás meteorológiai pavilonjában, ahol magát a királyt volt szerencséje felvilágosítani, hogy a műkedvelő fotografálás már messze nem puszta passzió, hanem a tudománynak is nagy szolgálatára van.

Ha esetleg azt gondolják, hogy a családtalan Hopp Ferenc az öt világ körüli útjával, a rengeteg turistáskodásával, a fényképezés drága hobbijával, a jótékonykodásával és a saját múzeumával felélte a temérdek pénzt, amit keresett, nagyon tévednek. Még 1895-ben felépített egy háromemeletes bérházat a Nyugati pályaudvarral átellenben, és tempósan gyűjtötte a telkeket Zugló területén is. Amivel persze egyebek mellett végül azt is elérte, hogy a Tanácsköztársaság minden vagyonát államosítsa, őt pedig – 87 éves volt ekkor – bolti segéd státuszba vegye a Calderoni és Társánál. Abban a nagy kapkodásban persze nem tudhatták a kommünárok, hogy a műtárgyakat már régen odaadományozta az államnak. De biztos, ami biztos, ekkor még a villát is hivatalosan Magyarországra íratta, „bárminő alakulatában".

Ám Hopp Ferenc a Tanácsköztársaságot is túlélte, ha csak pár nappal is, így végül az eredeti végrendelete érvényesült. Számos tudományos társaság és jótékony alap örökölt utána, a nagykörúti bérház pedig az immáron csehszlovákiai Fulnek városára szállt. Szülőhelyére, ahonnan a legesleghosszabb utazására indult.

FORRÁS: SHUTTERSTOCK/VIT KOVALCIK

„Többször futottam neki a párkeresésnek, mint amennyit a keresztény erkölcs előír" (képünk illusztráció)

Varázsszavak

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Kompromisszum – ez volt apám varázsszava. Ennek mentén élte az életét anyámmal. Ez volt szerinte a hosszú kapcsolat titka, a szamárvezető az érzelmek viharában, ezt súgta nekem a gratuláció mellé az étteremben, amikor életemben először eljegyeztem valakit. (Ki gondolta volna, hogy az ünnepélyes alkalmat három rutinosabb követi majd?) Ezt én meghunyászkodásnak fordítottam le magamban, mert nekem sokáig a francia és amerikai filmek mutatták meg, hogy milyen a szerelem. Meg persze Dumas, Stendhal és Lorca művei. És ezekben a szenvedély vitte a prímet, amely időt és teret legyőzve aratott diadalt, és egészen más nyelven beszélt, mint a megegyezések. Nagyívű volt és hömpölygő, akár egy megáradt folyó, amelyik nem ismer gátakat. Csak a szív parancsa volt a fontos, az ész labdába sem rúghatott. A költészet után égtem, és nem az érdekelt, hogy előbb vagy utóbb el kell dönteni, hogy ki viszi le a szemetet.

Csak azért nem vetettem el teljesen a tanácsát, mert nap mint nap láttam: több mint negyven éven át kitartottak egymás mellett. És ez nem egy fogcsikorgató kapcsolat volt, amit csak a kisvárosi erkölcsök és hagyományok, vagy a gyerek nevelése tartott össze, hanem valóban szerették egymást. És ennek számtalan jelét adták. Ugyanakkor láttam azt is, hogy apám kompromisszumkészsége javarészt azt jelentette, hogy abban is engedett anyám akaratának, amit nem kevés vehemenciával képviselt. Ez inkább a rossz komédiákba és nem a romantikus regényekbe illett. Úgy képzeltem, hogy engem majd megacéloz a szerelem, és lepattan majd rólam minden női „hiszti", másrészt az én szívem választottjának eszébe se fog jutni, hogy veszekedjen velem.

Ennek alapján szinte nem is meglepetés, hogy többször futottam neki a párkeresésnek, mint amennyit a keresztény erkölcs előír: kudarcok és tévedések, ébredések és illúziók kísérték az utamat. Nem tudom, mert soha nem került szóba, hogy apám miként vélekedett minderről. Teljes kudarcnak és nyilvánvaló alkalmatlanságnak vagy szorgalmas igyekezetnek könyvelte-e el magában az egymást követő kísérleteimet. Én soha nem mertem megkérdezni, ő meg vélhetően soha nem merte elmondani. Egyszer szólta csak el magát, amikor úgy tűnt, hogy végre megállapodtam: milyen jó lenne, ha majd egy nap gyerekek rohangálnának a diófa körül. Nem célzásnak szánta, inkább csak úgy kiszakadt belőle. Pechünkre épp akkor egy olyan társ került mellém, aki hallani sem akart a gyerekvállalásról. De hát hogy lehet ezt elmondani? Szóba hozni mintegy mellékszálként a karácsonyi ebédnél?

Néha azon is morfondíroztam, hogy talán nem a megfelelő könyveket olvastam. Ha valami időeltolódás folytán akkoriban kerül a kezembe a jóval realistább Updike, vagy a svéd írónő, Moa Herngren józan regénye, A válás, talán másként alakult volna? De hát ezek tipikusan olyan művek, amelyekhez meg kell élni számtalan maró érzést a családástól a kétségbeesésig, és azt is, hogy ha nem vigyázok, akkor igenis elfecsérelhetem az életem egy sehova nem vezető kapcsolatban. Herngren is nagyon sokat tud a házasságban lenyelt frusztrációkról, a meg nem valósított álmokról, amelyek soha nem kezelt sebként lüktetnek odabent, és arról, hogy a lelki törések hajszálerei hogyan szélesednek szakadékokká. És ami igazán nagy szó: képes egyforma súllyal bemutatni a férfi és a női oldalt, előbbi nem lesz kétdimenziós, utóbbi pedig túlrajzolt. A jó könyvek kapcsán mindig az az érzésünk, hogy egyenesen nekünk írták.

Talán ellentmondásnak tűnik, de ha újra a rajtmezőhöz állítanának, akkor vélhetően ugyanígy csinálnék mindent. Hiszen végül is ezek a kacskaringók vezettek el Dusihoz és a nejemhez, egy olyan házassághoz, ami talán a legközelebb van ahhoz, amit az apám elképzelt nekem annak idején. Nem könnyű arra gondolnom, hogy soha nem ismerhette meg őket, nem ismerhetett meg engem apaként. Talán jólesően vette volna tudomásul, ahogy Dusi nevelésében visszaköszön néhány olyan (minek is hívjam?) momentum vagy elv, ami tőle ered. Amit most én, amolyan stafétaként adok tovább.

Elmondani sem tudom, mennyire furdal a kíváncsiság, hogy miként láthat minket Dusi, és leginkább engem ebben a szerelemben. Ebben az olykor kusza, viharos, de az egyensúlyát mindig megtaláló kapcsolatban, ami egyben a családját is jelenti. Ha pár év múlva majd olyasmi tanácsot súgok a fülébe, hogy soha ne bánja meg, hogy kompromisszumot köt, ha a szíve azt diktálja, akkor vajon elhiszi-e nekem? El kell-e hinnie? Azt már tudom, egy apának nem az a dolga, hogy megóvja a csalódásoktól a fiát, és az sem, hogy olyan kulcsot adjon a kezébe, amely minden zárat kinyit. Talán csak annyit tehet, hogy megmutatja, hogyan lehet olykor helyrehozni az elrontott dolgokat, hogyan lehet kibékülni, miután majdnem leégett a ház és szinte szétszéledtek a szereplők. Ha ebben a regénytelen világban képviseli azt, hogy a szeretet mindig megbocsátó, bár varázsereje nincs, és ne is várjuk el tőle. A többit már neki kell kitalálnia. Filmekből, regényekből, de leginkább a saját bőre árán. Nem tudom, hogy látni fogom-e apaként, de azt tudom, hogy büszke leszek rá. Még ha képtelen is leszek elmondani.

Sörétes össztűz a családra

FORRÁS: IMDB

A hatás sokkoló, napokig elkísér – jelenet a Netflixen futó Szörnyetegek című sorozatból

FORGÁCS IVÁN

Nehéz lenne felidézni, mekkora hatása volt nálunk a kaliforniai Menendez-gyilkosságnak. Annak idején, 1989-ben. De könnyen lehet, hogy a Netflix új sorozata most hosszú időre beszédtémát csinál belőle. A Szörnyetegek: A Lyle és Erik Menendez-sztori azonnal a toplista élére került. Talán azért, mert sokan érdekes bűnügyi történetet vártak tőle. Kérdés, hányan tartanak majd ki mellette, mikor kiderül, másról van szó, itt mély levegőket kell venni, mert a látottaknak akár traumatikus hatása is lehet. De ha a valódi ügy minden borzalma ellenére milliókat tartott lázban, miért ne lehetne vonzó filmes feldolgozásának gyötrelme?

Röviden felidézve a tényeket: 1989 augusztusában Lyle és Erik Menendez, egy 21 és 18 éves testvérpár sörétes puskából leadott számtalan lövéssel brutálisan meggyilkolta szüleit. Az évekig tartó bírósági eljárás után tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték őket, ami a feltételes szabadlábra helyezésre sem adott lehetőséget. Jelenleg is börtönben vannak, csak több mint húsz év után kerülhettek ugyanabba az intézménybe.

A sorozat szerzői, Ryan Murphy és Ian Brennan, akik egy nagyobb, legendás bűnügyeket feldolgozó projektjükbe illesztették a produkciót, remekül ismerték fel, mire kell fókuszálniuk. Maga a bűntény már körbe van járva, a tettesek személye nem kérdéses, az elkövetés módja sem. Az igazi titok a motiváció. Ez osztotta meg annak idején a társadalmat is. Az egyik elképzelés szerint – és végül ez kerekedett felül az ítélethozatalnál – a két aranyifjúi élethez szokott testvér a pénz miatt végzett szüleivel, mert attól tartottak, apjuk nem hagy rájuk semmit. A védelem viszont önvédelemről beszélt: a fiúkat apjuk részéről annyi bántalmazás, megalázás érte, hogy könnyen tarthattak attól, egyszer végleg meg akar majd szabadulni tőlük – anyjuk szolgai beleegyezésével. Az érvelésben meghatározó mozzanat volt, hogy folyamatos szexuális bántalmazás is történt, az apa már kiskorukban abuzálta mindkét gyereket, majd később Erik vált állandó „játékszerévé".

A sorozat bravúros dramaturgiával mindkét változatot igazolhatóvá teszi anélkül, hogy megkérdőjelezné a tényeket, köztük a bántalmazást. Így egy izgalmas kirakodós szerkezeten keresztül sikerül feltárni egy felkapaszkodott, gazdag amerikai család történetét, belső viszonyait. A tárgyalás során pedig mellé kerül az igazságszolgáltatás és a média világa, a közvéleményt mozgató értékrendekkel együtt.

Megrázó képet kapunk a társadalom konzervatív, kispolgári szelleméről. Amelynek szerves része az „amerikai álom", a versenykényszer, a gazdagság, felmutatni, hogy sikerült feljebb kerülni a hierarchiában. Ez az élet értelme. A legfőbb cél, amiért szinte minden megengedett. A szentség a családra korlátozódik. Ahol a patriarchális keretek között szintén minden megengedett. A bántalmazás minden formája is – a szülők, a helyi urak, főleg az apa részéről. Az egyetlen erkölcsi parancs: a lojalitás. Az összetartás. Ez a világ hiába borzad bele gyerekek megerőszakolásába, a család tisztességének őrzését fontosabbnak tartja. Gyerek nem támadhat a szüleire! A Menendez-testvérek és ügyvédnőjük nem a véres bűntény, hanem a család szentségének megingatása miatt veszítik el a közvélemény nagyobbik részének minden együttérzését.

Az eset szélsőséges, de bizonyos elnyomó családi viselkedésmodellekre, bármilyen enyhék, akár jelentéktelenek is, nagyon sokan ráismerhetünk. Mint ahogy a társadalmi közeg emancipációellenes mentalitására, beidegződéseire is. A hatás ezért több ponton sokkoló, napokig elkísér. A sorozatból könnyen születhetett volna remekmű. Csupán azért nem sikerült átugrani a lécet, mert a filmes ábrázolás eklektikus, nem tud teljesen szabadulni a sorozatok tömeggyártási kliséitől. Egy kis negédesség itt, egy kis akciótúlhajszolás, közhelyesség ott, amin a remek színészek, köztük az apát játszó Javier Bardem vagy az ügyvédnő bőrébe bújt Ari Graynor sem tud segíteni. Nem volt szerencsés több rendezőre bízni a produkciót. Egy határozott, szikár filmes elképzelés koherensebb kompozíciót eredményezhetett volna. Jó példa erre az ötödik rész, Michael Uppendahl munkája. Ő be merte vállalni, hogy egyetlen, félórás beállításban mutassa be Erik ügyvédnőjének tett vallomását a szexuális és egyéb bántalmazásokról. Totálban ülnek egy asztalnál, a nő nekünk háttal. A kamera egészen lassan közelít, de nem jut el a premier plánig. Itt egy egyszerű kompozícióban a szövegé a főszerep. Nem kell mozgás, fölösleges minden gesztus. És működik! Földhöz vág ez a megoldás. Nincs hova nézni, menekülni a szöveg elől. Szembesülni kell a rettenettel. A családi elnyomással, amely annyi embert traumatizál, egész életre szóló sebeket okozva. Ezt a harminc percet különösen nehéz feldolgozni. De az egész sorozat égető felkiáltójelekkel mozdít a szembenézés, a lelki sérülések kezelésének irányába.

VISSZHANG

A NÉPSZAVA HÉTVÉGI MAGAZIN MELLÉKLETE

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Amikor az égből is macskák potyognak

Felfrissített és betartatott állatvédelmi törvény, államilag finanszírozott, a lakosság számára ingyenes ivartalanítási program, a chipezés ellenőrzése, minél több önkéntes bevonása az állatvédelembe – a többi között ezekre lenne szükség az állattartás kultúrájának javításához az állatmentők szerint. Míg vidéken és a kertvárosokban látványosabb kolóniákban élnek ezrével a kóbor macskák és kutyák, a belvárosban a pincék vannak tele velük. Miután az állam és az önkormányzatok jó része is inkább hárítja a helyzet megoldását, a lakosok sokszor csak a civil állatvédőktől remélhetnek segítséget. Köztük az Állatrendőrség Alapítványtól, amely 2013 óta menti a bajba jutott és kóbor kisállatokat. Nekik jutott a világ egyik legdrágább hobbija, amiért senkitől nem kapnak fizetést, mégis, ha a keretük engedi, az egész országból fogadnak megkereséseket, hogy segítsenek az áldatlan, a tágabb élővilágnak is rossz állatinvázión, amely rég megelőzhető lenne, éppen a fenti intézkedésekkel.

RIPORTUNK A 4. OLDALON

A rendszerben mindig jelen van a lázadás lehetősége

„Kérem, ha maguk között maradhatok, én később, odaát, viszonozni tudom" – ajánlkozik Szíjjártó, a naiv kommunista A tizedes meg a többiekben. „Kit ismersz te odaát?" – csillan fel Molnár szeme. „Személy szerint senkit." „Hát akkor meg mit jár a szád?! Azt hittem, valamelyik fejes a barátod." Az új patrónusok még meg sem érkeztek rendszerükkel, de a mi élelmes tizedesünk máris klientelista viszonyokban gondolkozik. De mi is a klientelizmus? Egyszerű feudális csökevény, amely mai társadalmunkat is áthatja? A jelenség jóval bonyolultabb, de ezen keresztül jól meg lehet ragadni egy társadalom hierarchikus szintjeit, érzékeltette a Visszhangnak Pulay Gergely szociológus, antropológus.

FORGÁCS IVÁN

– A társadalmi viszonyrendszert, amelyről beszélgetünk, a köznyelv urambátyámvilágnak nevezi. Mit ad hozzá a jelentéséhez a klientelizmus fogalma?

– Szeretünk normatív megjelöléseket használni, amelyek azt sejtetik, hogy egy viszonyt vagy jelenséget negatívan értékelünk, valamilyen eszmény szempontjából nemkívánatosnak tartunk. A mindennapi életben azonban rengeteg szürkezónát látunk velük kapcsolatban, ahol a szabályok nem egyértelműek. Az urambátyám jelző vagy a maffiához kapcsolódó megjelölések ugyan sokat elárulnak a tárgyalt viszonyrendszerről, de egy elemző fogalomnak a működés magyarázatához kell közelebb engednie.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

Fonó helyett randiapp?

Társat keresni nem olyan egyszerű manapság. Főleg, ha valaki nő, ráadásul 40-50 fölötti, és nem a fővárosban lakik. Állítólag vidéken él a magányos férfiak jó része, de úgy látszik, nagy szerencse kell ahhoz, hogy életük lehetséges párja rájuk találjon. De illik egyáltalán egy nőnek megtenni a kezdő lépést? Vagy a cél a fontos, és nem az, hogy mit vélünk illőnek? Az online társkeresés bugyraiban merülünk el objektív statisztikai adatokkal fűszerezett szubjektív írásunkban.

CIKKÜNK A 6. OLDALON.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Orbán és a coming out

Bese Gergő melegbotrányából a politika pont azt kapta fel, amivel semmi probléma nem volt. Egy katolikus pap is lehet meleg, ahogy egy politikus, országgyűlési képviselő, miniszter vagy államtitkár is. Vagyis eddig lehetett úgy, hogy a szexuális orientációja nem volt a politikai karrier akadálya, még a jobboldalon sem. A kormányban persze régóta tudják mindenkiről, aki érintett, de az egész helyzetet, amelyben – ha hihetünk a Szabad Európa kormányközeli forrásának – Orbán Viktorban egyáltalán felmerülhet, hogy valaki emiatt „támadható", és ezt megelőzendő inkább „diszkrét formában" elő kellene bújnia, ők teremtették meg. A független transzjogi aktivista szerint a kényszerített előbújással sok baj lenne, ezt nem lehet utasításra, még „diszkrét formában" sem, megkövetelni. 2. OLDAL

Amikor „diszkrét formában” vagyok meleg vagy transznemű

MAGASHÁZI MÓNIKA

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Bese Gergő melegbotránya, bármilyen szándékkal is került a nyilvánosság elé, mindenkinek ártott. A társadalomnak, a politikának, a központi szereplőjének és nem utolsósorban a katolikus egyháznak. A Bese-ügy nemcsak abból a szempontból vérzik, hogy a Karmelitát is megáldó katolikus pap a hivatásától nem teljesen függetlenül tett szert jelentős ingatlanvagyonra, hanem az LMBTQ-közösség tagjaként, politikai kapcsolatai révén anyagi támogatásért cserébe részt vett abban a lejáratópropagandában, amelyet a kormány már évek óta folytat az LMBTQ-közösség ellen. Az persze felvethet morális kérdéseket is, hogyan tud valaki így reggel a tükörbe belenézni, de még inkább elgondolkodtató, hogy bocsánatkérést mi, az LMBTQ-közösség tagjai nem hallottunk tőle. Érdekes módon egyedül Beer Miklós nyugalmazott püspök kért bocsánatot, és vállalta a katolikus egyház közös felelősségét. Besét a megafonos nagy seprű megpróbálta gyorsan beseperni a szőnyeg alá.

Ennek az ügynek azonban a kormánypárt háza táján akkora füstje lett, hogy még a százmilliókkal kitömött propagandagépezet sem tudta elnyelni a magyar társadalomra is rászálló nyomasztó bűzt. A Szabad Európa írta meg e héten, hogy „bennfentes információk szerint” a kormányfő azt várná el a kormánypárt környezetének saját nemükhöz vonzódó tagjaitól, „valamilyen diszkrét formában közöljék szexuális orientációjukat, hogy a későbbiekben emiatt már ne legyenek támadhatók”. Akkor most én transzneműként fel is lélegezhetnék, ugyanis a kérés csak a saját nemükhöz vonzódóknak szólt, tehát én transznemű nőként és heteroszexuálisként nyugodtan lehetnék akár államtitkár is. Azért mégse, mert a kormányfő már többször nyilatkozta azt, hogy „mi a gendert nem is értjük”. De a nem- és névváltást ellehetetlenítjük, az egészségügyi szolgáltatásokat nem biztosítjuk az érintetteknek, hogy ők se érezhessék magukat annyira jól.

Ennek a kormánynak, amelyik „nem érti a gendert”, arról most feleslegesen tartanék kiselőadást, hogy mit jelent az a fogalom, hogy kényszerített előbújás. Ennek kijelentése és elvárása a kormányfő részéről (ha valóban történt a háttérben ilyen) nem pusztán etikai normákat, hanem személyiségi jogokat sért, az uniós adatvédelmi előírásokba (GDPR) súlyosan ütköző magatartást takarja.

Szigorúan védett személyi adat

Amikor egy LMBTQ-közösséghez tartozó ember felvállalja a szexuális orientációját vagy nemi identitását, akkor előbújik (coming outol), mert a titkolózás annyira nyomasztó már mentálisan, hogy ezzel a teherrel nem tud, nem akar együtt élni. Sokan azonban az életük különböző szakaszában teszik ezt meg, és van, aki sohasem. Az előbújás kizárólag az érintett kezdeményezésével történhet meg, csak saját bevallásával, elmondásával, saját szándékából, és csak azoknak, akiknek az érintett azt tudomására akarja hozni. A szexuális orientáció és nemi identitás ugyanis egy embernek a legszigorúbban védett, különleges személyi adatai közé tartozik. Ha valakinek tudomására jut egy másik emberről ilyen adat és azt továbbadja, kiadja vagy felszólításra kikényszeríti az előbújást, súlyos adatvédelmi sérelmet okoz. Ezt a cselekményt nevezzük kényszerített előbújásnak, amely az erről folyó pszichológiai kutatások szerint az elszenvedőjének súlyos stresszt és komoly mentális problémákat okozhat.

A Fidesz–KDNP soraiban nem tűrünk tovább melegeket, üzeni állítólag a kormányfő a „bennfentes informátorán” keresztül, de arról nem tudunk semmit, hogy ha Pintér Sándor nyugállományú vezérezredes parancsára elhangzik, „lépjen ki a sorból, aki buzi!”, a kilépettekkel mi fog történni. Legfeljebb elképzelhetjük, hogy Semjén Zsolt majd gondoskodik valamiféle, talán az MCC egyik titkos vidéki bázisán megtartott konverziós terápiájukról (a konverziós terápiákat egyre több ország tiltja be), ami „kineveli” majd belőlük ezt a hajlamot. Esetleg valamilyen egzotikus helyre kapnak azonnali diplomáciai megbízatást, de indulás előtt a csatornaereszek gravitációs sajátosságairól is el kellene végezniük egy gyorstalpaló tanfolyamot.

Nem lehet ráíratni másra

Az a jó hírem mindenképpen megvan ezeknek a talán napóleoni sorsra váró kormánypárti politikusoknak, hogy a magyar LMBTQ-közösség nagyon szívesen látja őket (is). Mi nem vagyunk kirekesztők, mi értjük a „gendert”, s értjük azt is, ha valaki a saját neméhez vonzódik. Tényleg annyira nehéz helyzet lehet ez most nekik, hiszen eddig megfelelt a kormánynak a munkájuk, nem jelentett ebben hátrányt sem a szexuális orientációjuk, sem a nemi identitásuk, közben még azt is el tudták fogadni, hogy a propaganda az ő közösségüket támadja, de magukat még ettől is védve hihették, akárcsak Bese Gergő, aki naivan bízott befolyásos kapcsolatrendszerében, hogy az nem fogja őt kiadni. Csakhogy ez az eset nem olyan lesz, ha lesz, mint a vagyonbevallásuk, amit rá lehet íratni az asszonyra meg a gyerekre meg a nagymamára. A szexuális orientációja és a nemi identitása mindenkinek a sajátja. Akkor tud valaki egészségesen és boldogan élni, ha azt nyitottan fel tudja vállalni, akár a parlament folyosóit koptatja, akár egy magánlakásba indul bulizni.

Havasi Bertalan azóta az ATV kérdésére reagálva kifejtette, az egész híresztelés, amit a coming outtal kapcsolatban írtak, „fake news” és „marhaság”. Persze, mit is mondhatna a sajtófőnök? Igen, hölgyeim és uraim, a kormány súlyosan sérteni készül alapvető adatvédelmi szabályokat meg személyiségi, sőt emberi jogokat, és a híresztelés igaz? Mi „kitesszük a melegeket a pártból?”. Talán ilyet még a Mi Hazánk sem kockáztatna meg nyíltan kijelenteni. Az biztosan látszik, hogy a 2017-2018 táján külföldről importált antigender és LMBTQ-ellenes jobboldali propaganda kezd ráomlani a kormányra. Nem nagyon tudnak ezzel mit kezdeni, mert egyrészt ugye „nem is értik” az egészet, másrészt melegnek lenni (egy nem propaganda irányította országban, társadalomban) már nagyon régóta teljesen elfogadott dolog, és akármerre forog a kormányfő maga körül, azért látható távolságban lesznek tőle meleg emberek is.

Az egész füstoszloppal, amely bűzével borítja be a magyar társadalmat, még mindig az a legnagyobb probléma, mint a Bese-üggyel is volt. Megint rossz oldalról közelítenek az általuk „problémának” vélt jelenséghez. Az nem probléma, ha valaki meleg és képviselő is egyben. Attól nem válik „támadhatóvá” egy képviselő, ilyen csak egy elmebeteg rendszerben képzelhető el. Sőt, itt szeretném jelezni, hogy a magyar kormány által megreformálni szándékozott „Brüsszel” és Belgium miniszterelnök-helyettese egy transznemű nő (Petra de Sutter).

Mi, állampolgárok a füstoszlop alatt, legyünk akár kívülálló cisznemű (saját születési nemével azonosuló) heteroszexuális emberek, vagy akár az LMBTQ-közösség tagjai, csak szemléljük ezt a kínos vergődést, amit a kormánypártok LMBTQ-ügyben előadnak. Maguknak okozták a bajt, egyszer rájuk dől (ez is), ha a jóérzésű, józan gondolkodású magyar állampolgárok többé nem fognak a gerendák alá állni, és tovább tartani nekik.

„A 2017-2018 táján külföldről importált antigender és LMBTQ-ellenes jobboldali propaganda kezd ráomlani a kormányra. Nem nagyon tudnak ezzel mit kezdeni, mert egyrészt ugye »nem is értik« az egészet, másrészt melegnek lenni (egy nem propaganda irányította országban, társadalomban) már nagyon régóta teljesen elfogadott dolog, és akármerre forog a kormányfő maga körül, azért látható távolságban lesznek tőle meleg emberek is.”

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Magasházi Mónika
Független transzjogi aktivista, transznemű nő. Fontosnak tartja a transzneműséggel kapcsolatban a hiteles, szakmai alapú ismeretátadást és a személyes történet megosztását, mert csak így lehet a társadalom – minden külső igyekezet ellenére – nyitottabb és befogadóbb. Ezért vesz részt beszélgetéseken; egyenlőségi, sokszínűségi és befogadási coachként workshopokat tart cégeknél, működteti a Transzegészségközpont.hu honlapot, és közösséget épít a Facebookon.

Meddig cipeljük a patrónus-kliens viszonyrendszert?

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

A klientelizmus elnevezésben benne rejlik, hogy a kapcsolatok, amelyekben valaki patrónus, úr vagy kliens szolga, tágabb viszonyrendszerekbe ágyazódnak. A felek között egyenlőtlen csereviszony áll fenn, a domináns helyzetben lévő biztonságot, jólétet, információt, munkalehetőséget kínál, amit a kliens a lojalitásával, munkával viszonoz. Az ellenszolgáltatás megtagadása a kapcsolat végét jelentheti, ami állandó félelemet szülő fenyegetés. Ebbe a viszonyba több közvetítő is beléphet, akiket brókereknek vagy „kijárós embereknek" nevezhetünk. Sok szint kötődhet össze egymással. Ha a klientelizmus szempontjából vizsgálunk egy társadalmat, a kapcsolatok révén jól meg tudjuk ragadni a hierarchikus szinteket.

– Fontos mozzanat lehet, hogy a szereplők elfogadják a helyzetet.

– Igen, bár a hatalomgyakorlás egyik formájáról van szó, lényeges, hogy itt a résztvevők körében nem nagyon létezik az igazságtalanságnak egy olyan képzete, amelyet az esélyegyenlőtlenségek fogalmához szoktunk kapcsolni. Egy Argentínáról író szerző, Javier Auyero munkájából szoktam idézni, hogy a klientelizmus azért tud könnyen beágyazódni a hétköznapi életbe, mert nagyon gyakorlatias megoldást, kijárós embereket kínál a problémák kezelésére.

– Miért nem korrupciónak nevezi a jelenséget?

– A korrupció vagy az informalitás fogalma valamiféle elmaradottságot sugall a társadalmi életben. Amikor korrupcióról beszélünk, a múltból örökölt, „renegát" formára gondolunk, amelyet a modern államiság, a formális, személytelen eljárásokra épülő bürokrácia majd kiiktat valamikor. Bár kétségtelen, hogy a hazai gondolkodás a klientelizmussal kapcsolatban is előszeretettel hangsúlyozza annak feudális gyökereit. Ez a hármas, patrónus-bróker-kliens felállás valóban visszavezethető a feudalizmusra, de igazán az érdekes, hogyan, miért, milyen funkciókkal maradt fenn a félperiférás kelet-európai környezetben. Amely amúgy rendkívül viharos, rezsimek jönnek-mennek benne. A klientelizmus mégis rendre része maradt azoknak a modelleknek, amelyekkel egy-egy egy új kihívásra reagált a társadalom, vagy nagyobb rendszerekbe ágyazódik, akár változó szerepeket betöltve. Hofer Tamás, kiváló néprajzkutatónk rámutatott, hogy a XIX. század közepétől, ahogy a jobbágyfelszabadítás révén a föld magántulajdonná válik, komoly vagyoni és egyéb differenciálódást okozva a földművesvilágban, a patrónus-kliens viszony békítően hatott az ellentétekre, és útját állta, hogy a magyar parasztság felszámolódjon.

– Úgy tűnik, egy legitim viszonyrendszerről beszélünk.

– Nevezzük inkább társadalmilag elfogadottnak. Érdemes hangsúlyozni, hogy mivel általában kötelezettség vagy a szükség hozza létre ezeket a kapcsolatokat, az eszmei, ideológiai vagy más értékek leválaszthatók róla, ebben fontos a színlelés. Ez a vonása ismerős lehet a szocializmusban élt generációknak. Az emberek hétköznapi ügyintézéseik során, a bürokráciával, a hatalom birtokosaival érintkezésbe lépve gyakorlatiasan felvették a kapcsolatokhoz szükséges álcákat, miközben bizalmas körben kritikusan vélekedtek a rendszerről.

– Akkor is megbékítő szerepe volt a klientelizmusnak. Erre épült a konszolidáció.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

> „Az alternatív, népi kritika ma is erős, elég felszállni egy távolsági buszra vagy vonatra, és hallgatni a munkába indulók beszélgetéseit."

– Nagyon gazdag szellemi-kritikai hagyománnyal rendelkezünk ezzel kapcsolatban. Kiemelném Hankiss Elemér szerepét, aki Kelet-európai alternatívák című, 1988-as könyvében leírta, hogyan maradt fenn a klientelista berendezkedés a részleges szabadságokat intézményesítő kései szocializmusban. Megállapításai mai életünk megértését is segítik. Hankiss mellett Laki László is foglalkozott a „latin-amerikanizáció" fogalmával. Olyan polarizált társadalmi berendezkedést értettek rajta, ahol az uralkodó kaszt sikeresen beágyazódik a világkapitalizmusba, a piaci folyamatokba, de a javak belső elosztása a klientelizmus rendszerében történik. Vagyis lehetséges a kapitalista integráció, feudális jellegű intézmények fenntartása mellett. Hankissék az 1990-es évek átalakulásánál már számoltak ezzel, de nem tudták elképzelni, hogy később egy új elit hoz létre hasonló formációt.

– Nem vezethető vissza az egész a családmodellre? Hiszen az ember felnőtt koráig egyfajta klientelista viszonyban él a szüleivel. Családban ugyanígy ripakodnak rá az engedetlen gyerekre: Kinek köszönheted mindezt? Pszichésen itt ég be az emberbe egy viszonytípus.

– Azért nem erőltetném ezt az analógiát, mert – más társas viszonyokhoz hasonlóan – a családi berendezkedéseknek van egy széles skálája a kölcsönösségtől a merev hierarchiákig. A klientelizmus egy összetett társadalmi viszonyrendszer. Sosem monolisztikus berendezkedés. Ugyanaz a fél, aki az egyik viszonyban patrónus, egy másikban lehet kliens. Ezért ilyen társadalmakban is létezhet mobilitás, valaki felemelkedhet úgy, hogy maga alatt épít ki hasonló elvre épülő viszonyrendszereket. A családdal kapcsolatban inkább azzal érdemes foglalkozni, hogyan alakulnak a viszonyok a rokonságban, mit jelent például az, hogy egy házasságkötés révén egész családok közt alakulhatnak ki új rokonsági kapcsolatok. A kliensi viszonyok ehhez hasonló módon képesek a terjeszkedésre.

– Mi kényszeríti rá az embereket, hogy klientelista kapcsolatokban próbáljanak boldogulni?

– Elsősorban az, hogy a patrónus valamilyen monopóliummal rendelkezik egy területen. Megkerülhetetlen a relatív létbiztonság, a jóléti garanciák megszerzéséhez. Így az egyről a kettőre jutásnak nincsenek alternatív útjai. Ahogy manapság mondják: ninincsen másik építőipar. A viszonyokat persze lehet liberalizálni, ez történt a kései szocializmusban is. A résztvevők mikroprivilégiumokra tehetnek szert, olykor a szabadság terét is sikerül tágítani. Ám ez nem jelent teljes felszabadulást, alapvető szerkezetmódosulást. Amikor a szocializmusban létrejött a második gazdaság, sokan remélték, hogy itt valamilyen alternatíva kimunkálása folyik, olyan készségekre tesznek szert emberek, ami egy majdani piacorientált berendezkedésben komoly erőforrás lehet. Ám a tapasztalat azt mutatta, ezek a relatív autonómiák csupán járulékos, kiegészítő elemei voltak egy nagyobb, hierarchikus berendezkedésnek.

– Ez a fajta társadalmi működés egy ponton túl erősen kontraszte-

Pulay Gergely
Szociológus, antropológus. Budapesten született 1980-ban. A HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpontjának Kisebbségkutató Intézetében dolgozik tudományos munkatársként. Tanulmányait a Pécsi Tudományegyetemen, a Közép-európai Egyetemen és a Max Planck Szociálantropológiai Intézetben végezte. Érdeklődési területei a morális gazdaság és a marginalitás, valamint a társadalomtudományok eszmetörténete.

> „Abban a radikális centrizmusban, amelyet Magyar Péter képvisel, semmi újdonság nincs. Hatása összefügg az elnyomás természetével."

lektív hatást fejt ki. A patrónusi helyzetben lévők olyanokat gyűjtenek maguk köré, akik nem jelenthetnek veszélyt a monopóliumukra. Ami akár egy tanszékvezetői pozíció is lehet.

–A biztonság ígérete lényeges, hiszen magával az állammal, akár annak erőszakszervezeteivel szemben is jelenthet védelmet. Ugyanígy el lehet veszíteni valamilyen monopóliumot, egy terület ellenőrzését. Nem véletlenül hasonlítják sokan ezt a viszonyrendszert a maffia működéséhez. Ha valaki kilép belőle, még sérülékenyebb pozícióba kerül, amelyben a védelem számos formájára lesz szüksége. Az alternatíva kérdéseiről ezért gyakorlati terminusokban ajánlatos gondolkodni. Mit lehet kínálni annak, aki másik utat keres? A rendszerváltás problémájára vetítve: Szalai Júlia egyik munkájában arról ír, hogy a késői szocializmusban a kritikus értelmiség abban bízott, hogy a széles körű népi társadalomkritika közös platformot jelez a társadalomban. Ám a rendszerváltás után az derült ki, elégedetlenségből nem következik automatikusan közös ellenállás, konszenzus a jövőt illető elképzelésekkel kapcsolatban. Konkrét, gyakorlati alternatívák nélkül a bizonytalanságtól való félelem erősebb tényező marad.

– Mi akkor hát a feltétele, hogy a mai magyar társadalmat ne hassa át a klientelizmus?

– Mindig jelen van az elégedetlenség, a lázadás lehetősége a rendszerben. Ezt főleg a klientelizmus egyenlőtlenségei, igazságtalanságai szülik. Az alternatív, népi kritika ma is erős, elég felszállni egy távolsági buszra vagy vonatra, és hallgatni a munkába indulók beszélgetéseit. Az újságírók feladata szerintem most az lenne, hogy ezeket a véleményeket szedjék össze első kézből.

– Jó, de közben azt látjuk, hogy az elégedetlenség egy újabb patrónust formál. Megjelent Magyar Péter, erősnek tűnik, több védelmet, nagyobb szabadságot ígér, szolgáljuk akkor őt.

– Tamás Gáspár Miklós A helyzet című 2002-es esszéjében, amelyben az első Orbán-kormány időszakát elemzi, markánsan kifejti, hogyan gyengítette ez a rezsim refeudalizációs mechanizmusokkal, köztük klientelizmussal a modern államigazgatás intézményeit. És mivel egy ilyen berendezkedés elsősorban a morális felháborodásnak nyit teret, könnyen képes kitermelni egy újabb váteszt. Az erkölcsi felháborodás természetéből adódik, hogy karizmatikus, vallásos jellegű a reakció. Ez érdekes sajátossága a mostani helyzetnek is. Hiszen abban a radikális centrizmusban, amelyet Magyar Péter képvisel, semmi újdonság nincs. Hatása összefügg az elnyomás természetével.

– Ezek szerint nincs kifelé vezető út?

– A klientelizmussal szemben a horizontális társadalmi szerveződések léphetnek fel hatékonyan. Az osztály jellegű, azonos sorsból vagy pozícióból táplálkozó formációk. Például a szakszervezetek. A nagy orosz anarchista gondolkodó, Pjotr Kropotkin a kölcsönös segítségnyújtás legkomplexebb formáját látta bennük a XIX. század végén. Itt hasonló helyzetben lévők próbálnak meg közösen az érdekeik védelmében cselekedni, szemben azzal, amikor külön-külön próbálnának meg az emberek a feletteseikkel számukra kedvező dolgokat kilobbizni. A klientelista berendezkedés azért nem nevezhető teljesen merevnek, kőbe vésettnek, mert az elégedetlenségek nyomán a horizontális összefogás lehetősége is jelen van mellette.

FORGÁCS IVÁN

„A kóbor és gazdátlan állatok országa vagyunk”

BÁLINT ORSOLYA

A XI. kerület kamaraerdei határán, egy csendes kis utcában, a Budai Kisállatklinika alatti alagsorban működik az Állatrendőrség Alapítvány cicaotthona. A bejáratnál összetalálkozunk az otthonnak a rendelője alatt helyet adó Doktor Orennel, aki helyben ad orvosi ellátást, de az alapítvány több állatorvossal működik együtt, attól függően, melyik beteg vagy sérült kisállatnak milyen speciális ellátásra van szüksége.

Kuti Éva, az alapítvány tagja Pamacs kutyájával – aki szintén önkéntes, a rendszeres pénzgyűjtő akción is részt vesz – kalauzol minket végig a cicaotthonban, ami nem hasonlít menhelyre, hiszen itt nem kennelekben, elzártan élnek az állatok, hanem szabadon, mint egy igazi otthonban. A cicák szépen gondozottak, jól tápláltak, a szemük-szőrük ragyogó, a simogatást vagy az ölbe vevést azonban eltérő mértékben élvezik, attól függően, korábban ki milyen traumákat szerzett. Itt a szeretetteljes gondoskodással jó eséllyel ezeket is feloldják, hogy az állatok újra bízni tudjanak, mielőtt örökbe adják őket. Nem nagyon találkoztak még megszelídíthetetlen állattal, noha a macskák közt vannak kimondottan antiszociálisak, de ezen is segíthet, hogy a cicák jó társaságban vannak, sok önkéntes foglalkozik felváltva velük. A bejáró kutyusoknak és még a gyerekeknek is fontos szerep jut, mert így nő a cicák lehetősége, ha valaki kutya vagy nagycsalád mellé keres örökbe fogadható állatot.

– Ez a szoba most le van zárva a kinti kifutó bővítése miatt. Az egészséges részen most emiatt átmenetileg kicsit szűkebb a tér – vezet körbe Évi. – Van még egy külön helyiség csak a macskaleukózisos cicáknak. Itt minden állatnak megvan a saját története, egészen változatos a paletta. Bandi cicát – mutat egy kis szürke cirmosra – például a XII. kerületben találta az egyik önkéntesünk. Nyáron volt egy kellemetlen eset, valaki betett egy cicát a kifutónkba, akiről a teszt aztán kimutatta, hogy fertőzött. Ezért is lesz az lezárva, hogy ilyen többet ne forduljon elő. Hozzánk nem lehet így beadni állatot, mert mindig tele a cicaotthon. Akkor tudunk csak újakat fogadni, ha örökbe adunk, egy évben azért 20-30 állatot biztosan sikerül. Most 32 cica van itt, nagyjából a duplája az ideális létszámnak, és az ideiglenes befogadóknál is van még vagy nyolc. De az itteniek rovására megy, ha mi mindenkit befogadunk.

Először én is ideiglenes befogadóként kerültem kapcsolatba az alapítvánnyal, és ahogy jobban megismertem őket, egyre inkább beleláttam, milyen komoly munkát végeznek, mennyire lelkes és szimpatikus önkéntes bázist mozgatnak. Sokan évek óta kitartanak mellettük, és a többedik állatot is rajtuk keresztül fogadják örökbe. A Facebookon épp egy szoptatós anyamacskát kerestek négy, a pilisi parkerdőben kitett, alig pár napos picinek, akiket egy kiránduló család mentett meg. Miután a mi anyamacskánk pótmamiként elfogadta őket, két kiscica élte túl a nehéz életkezdetet, közben érkezett egy harmadik „tejtestvérük” Soroksárról, ők mára mind az alapítvány által kiközvetített örökbefogadó családjuknál boldogan, egészségesen élnek. Az esélyt, amit egy ember elvett tőlük erre, visszakapták más, jóérzésű emberek összehangolt segítségével.

FOTÓK: HUSZÁR DÁVID

Az Állatrendőrség Alapítványt 11 évvel ezelőtt olyan személyek hozták létre, akiknek volt már többéves tapasztalatuk az állatmentésben. Ekkor még panzióban vagy ideiglenes befogadóknál helyezték el az állatokat, később költöztek be a Budai Kisállatklinika szárnyai alá, a XI. kerületi Csárda utca 10.-be, ahol most is működnek, itt fogadnak önkénteseket és adományokat is. A gondozási munkában a cicaotthonban közel negyven önkéntesük vesz részt, sok köztük a kötelező óraszámát teljesítő fiatal, és majdnem felük nálunk dolgozó vagy tanuló külföldi. Ők általában egy-két állattal együtt térnek haza innen, így került például egy kutyusuk a francia Csatorna-szigetekre, de Dél-Afrikától Belgiumig számos országba adtak már örökbe állatot.

Drága hobbi

– Sokan nem tudják, de mi ezért nem kapunk fizetést. Az állatmentés a világ egyik legdrágább hobbija, amit itt mindenki a főállása mellett, a szabadidejében, a saját forrásaiból végez. Például ha menni kell valahová vidékre, mi álljuk az útdíjat és a benzinköltséget – magyarázza Évi.

– Többször lementem kocsival Tiszaeszlárra, ami egy egész napos program. Azok a kutyák épp akkor „nem jelentek meg”, akikért mentem, így befogtuk azokat, akik jelen voltak. Majd a hazaút közben hívogattam minden ideiglenes befogadónkat, hogy ez a kutya hozzád mehet? Ez a másik mehet? Sikerült két és fél óra alatt mindenkit elhelyezni, pedig volt, hogy több kutyát hoztunk, mint ahánnyal terveztünk. Végül sikerült a faluból minden kóbor kutyát összeszednünk, pedig ott utcán sétálósak voltak, de jött onnan még fajtatiszta beagle is – ezt már Seregley Zsófia, az alapítvány önkéntese meséli, akinek kis fekete Gombi kutyája szintén ideiglenesből lett „örök”. Ő már gyerekkora óta „gyűjtögette” a gazdátlan állatokat, és épp önkéntes munkát keresett a multicéges állása mellé. Kutyasétáltatás közben ismerkedtek meg Évivel, így került épp ide, majd nemrég az állatorvosi szakasszisztensi képzést is elkezdte. Ez a tudása a nálunk „bizományos” kiscicáknak is jól jött, amikor például infúziót kellett pluszban bekötni a cicatej és a cumiztatás mellé.

Egy bejelentés nem állatmentés

Az alapítvány országosan mindenhonnan kap hívásokat, e-maileket, de sok megkeresést már el kell utasítaniuk, mert nem tudnak minden kóbor, gazdátlan állaton segíteni. Az a jó, ha egy társasházban a lakók vagy a falubeliek összefognak és ők maguk befogják az állatokat, így az alapítványnak már „csak” az orvosi vizsgálatukat, oltásukat, ivartalanításukat, chipezésüket, majd az ideiglenes elhelyezésüket és a gazdisításukat kell intézni.

– Vannak, akik önállók, csak kevesen. Tiszaeszláron a lakosok még egy kennelt is felállítottak, hogy ha hétvégén jövünk, ne kelljen még az utcáról is vadászgatni a csámborgó ebeket. De sokan azt hiszik, ha felhívnak minket, mi odamegyünk, megfogjuk, elviszszük, az már állatmentés. Az etetés is gond, ezzel sincsenek az emberek tisztában, hogy ha etetsz, akkor jogilag felelősséget vállalsz azért az állatért – mondja Zsófi.

Az alapítvány leginkább a civil állatmentőkkel működik együtt, a XI. kerületben összesen kettő ilyen működik. Holott a főváros egyik legnagyobb kerületéről beszélünk, ahol 300 ezer fölött van csak a chipezett, tehát regisztráltan tartott állatok száma. Nemrég a szomszédos XXII. kerület hozott olyan precedens végzést, hogy szabálysértés lett a kijárós macska és az „önsétáltató” kutya, akinek csak azért van nyomkövetője, hogy aki megtalálta, vigye haza. Innentől már pénzbírság jár, ha azt az állatot megint megtalálják az utcán, de ilyen szigorra kevés kerület szánja rá magát, mert tartanak a lakosok közfelháborodásától.

– Mi a kóbor és gazdátlan állatok országa vagyunk. Jó dolog, hogy az emberek elkezdtek odafigyelni, jó esetben megkérdezik tőlünk, mit tegyenek, és mi elmondjuk, hogy ilyenkor a jegyzőhöz kell fordulni – mondja Zsófi. – Az is most először fordult elő velünk, hogy egy VII. kerületi társasházban az önkormányzat vagyonkezelője, egy hivatalos személy segített, hogy mi bejussunk, és becsapdázzunk egy kolóniányi kóbor macskát egy bontandó épületből.

Milliós számlák, apró segítségek

Közben látogató érkezik, egy másik állatmentő alapítvány önkéntesének átadják azokat a dolgokat, amiket már nem használnak, semmi sem kerül kidobásra. Sokszor az állatok gondozásánál is nagyobb feladat a pénzgyűjtés. Noha mindig akadnak felajánlások, cégektől, magánszemélyektől (akik például tőlük fogadtak örökbe állatot, és ezzel segítik az újabbak megmentését), emellett a fővárosi plázákba kitelepülve, illetve a nyílt napjaikon is összegyűlik pár tízezer forint. Az alomnak használt puha forgácsot egy kerületi asztalosműhelyből kapják ingyen, ami óriási segítség ilyen tetemes felhasználás mellett. A költségvetésük legnagyobb részét az orvosi számlák teszik ki: van kutyusuk, akinek a műtétei egymillió forintra rúgtak, és cicára is költöttek már félmilliót. Mielőtt meghökkennénk, egy állatorvosi vizit is többe kerül már tízezer forintnál, az ivartalanítás ára 30-40 ezer. Nem segíti elő a felelős állattartást, hogy ennyire felmentek az állatorvosi költségek (is), és nem mindenütt elérhető az önkormányzat által legalább részben támogatott ivartalanítás sem.

A tápok is sokba kerülnek, több cica speciális étrenden van, vitaminokat és immunerősítőket kap, plusz sok macska már több éve náluk lakik. Akad köztük, amelyik valószínűleg már a cicaotthonban éli le az életét, mert érte senki nem jelentkezik. Minél idősebb egy állat, úgy csökkennek az esélyei az örökbefogadásra, és sajnos hátrányból indulnak a közönséges cirmosok és a babonásság miatt a fekete macskák is.

– Ez hasonló a gyerekek örökbefogadáshoz, vannak, akik félszemű, háromlábú állatot is örökbe fogadnának, és vannak, akik csak tökéletes, hófehér kiscicát szeretnének – érzékelteti Zsófi.

Az örökbefogadási szerződésükben is benne van, hogy betegség vagy utazás esetén ide vissza lehet a cicákat hozni, lényeg, hogy minél kevesebb stressz érje az állatokat. Zsófi azt mondja, sokan alaptalanul tartanak a menhelyektől, az Illatos úton például nem altatnak el csak úgy állatot, ahogy az interneten terjesztik. Van folyamatos állatorvosi felügyelet, az állatokat kikezelik, egészségesen adják örökbe. És minden jobb, mint az utcán kóborolva, elütve vagy kutyák által elkapva.

– Mi is és sok más alapítvány is hoz ki onnan állatokat, ha tudunk ideiglenesen befogadni. Javaslom mindenkinek, hogy egyszer keresse fel őket, és nem fog ennyi tévhit terjedni – teszi hozzá Évi.

Kellene az állatrendőrség

Nemrég több más állatmentő alapítvány munkatársával egyetemben Évi is meghívást kapott Vitézy Dávid stábjától, hogy ossza meg velük a javaslatait. Korrektnek és szükségszerűnek is tartja azt a fővárosi állatvédelmi tervet, amit Vitézy már a főpolgármester-jelöltsége idején felvázolt, és amelynek része az Illatos úti menhely bővítése és járőrszolgálat – egy igazi „állatrendőrség” – felállítása. Évi a külföldiek nagyobb bevonását javasolta, náluk ez jól működik, azért is, mert külföldön komolyabb kultúrája van az önkéntességnek. A magyarok sokszor azért nem vállalkoznak ideiglenes befogadásra sem, mert félnek, hogy az állat megrongálja a bútort, vagy túlzottan megszeretik. De szerencsére sok ellenpélda akad, például aki belvárosi lakásba fogad be ideiglenesen vidékről mentett kóbor kutyát, ami nem kevés munka, melynek eredményét majd az örökbe fogadó gazda élvezheti.

– Mindenki az életéhez igazítja az állattartást, ez természetes. Ma már nem probléma az embereknek elfogadni azt, hogy mi benti tartásra adunk csak macskát örökbe. Az emberek élettere is csökken, nekik is meg kell birkózniuk egymással egyre kisebb lakásokban. Persze vidéken még máshogy állnak az állatokhoz, érthető, hogy ott macskát azért tartanak, hogy a haszonállatok körül elkapja a rágcsálókat. De itt a városban azért van annyi szúnyog, mert le lett vadászva az összes fecskénk és a többi madarunk, bár erről nem csak a macskák tehetnek. De a macska szórakozásból öl, neki nem számít az sem, hogy a denevér védett – érzékelteti Zsófi, miért veszélyes a rengeteg kóbor macska. – Kutyát is úgy választ az ember, ha megnézi a saját életstílusát, és hogy milyen fajta illik hozzá. A macska bár egy faj, ezen belül is vannak nagy különbségek, személyiségben is. Van, aki azért tart macskát, mert stresszes a munkája, és jó egy nyugodt, kisimult állathoz hazamenni, akivel nincs sok gond. Másoknak több az idejük az állattal foglalkozni, és úgy választanak, mint a kis herceg a rókát, szelídíteni.

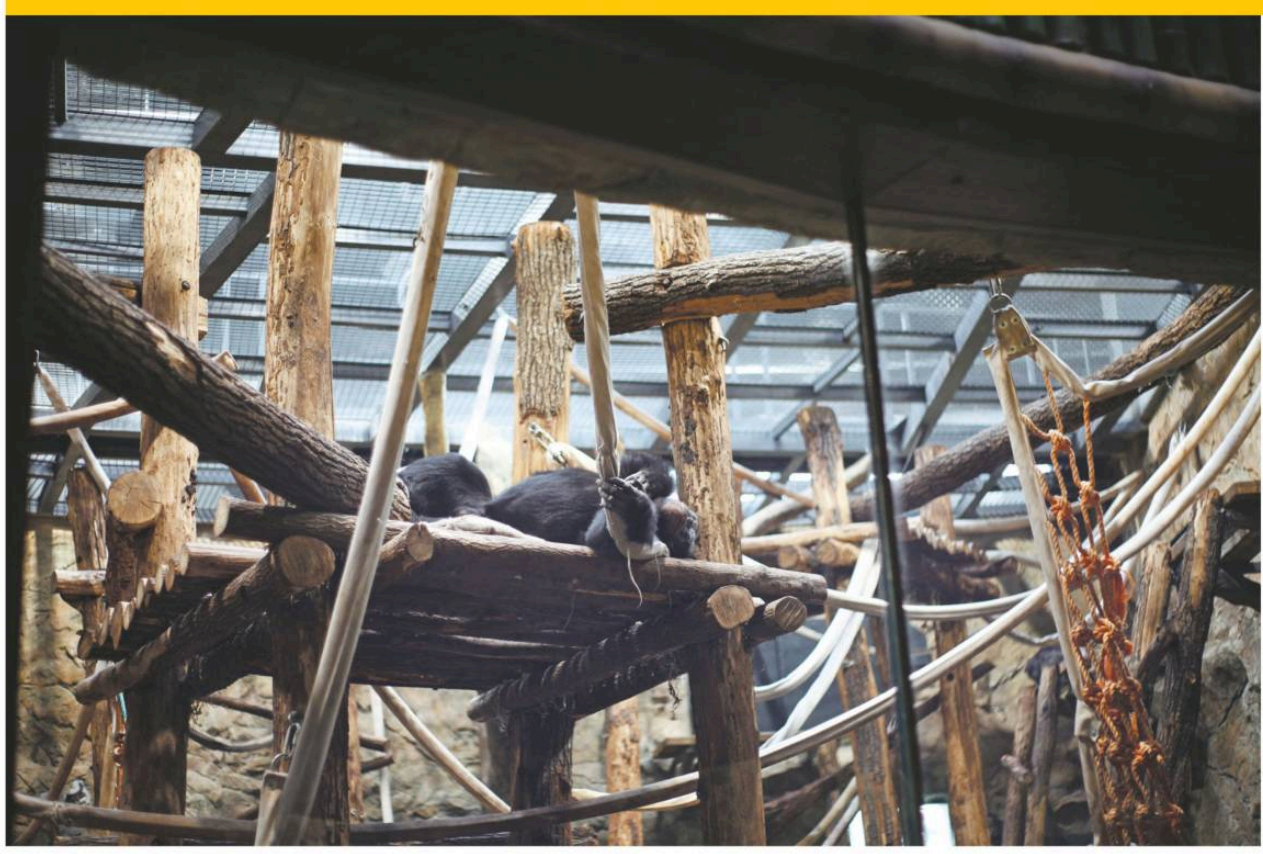

FOTÓK: GYŐRI BOLDIZSÁR

Az emberek háborújában az állatok is sínylődnek

Egyesével eltávolított üvegszilánkok a pingvinek medencéjéből, anyósülésen szállított csimpánzok, állatkertbe beköltöző dolgozók. Csak néhány unortodox megoldás a harkivi állatkert elmúlt két évéből, mely átélte a város ostromát, és megtanult áramszünetekkel és légiriadókkal együtt élni. Riportunk szerzője, Győri Boldizsár jelenleg szabadúszó újságíróként dolgozik Harkivban, hogy a szomszédunkban zajló háború szemtanújává válhasson saját maga és az olvasók számára is.

GYŐRI BOLDIZSÁR (HARKIV)

„Nem építesz óriás akváriumot egy lőtt város közepén," mutat a befejezetlen óceánium torzójára Jevhenyij, az állatkert egyik dolgozója, aki amellett, hogy az állatkertben sétákat vezet, öröklődésbiológiát tanít a harkivi egyetemen. Nem csak az akvárium maradt befejezetlenül az állatkert épületei közül. A XIX. században épült állatkertre ráfért a 2016-ban kezdődött felújítás, amely bár nem ért véget 2021-re, az önkormányzati választások miatt ki kellett nyitniuk, meséli kissé rosszallóan vezetőm. Így befejezetlen maradt a jegesmedve kifutója, az óceánium és néhány kisebb épület is. Az ötéves kihagyás után azonban csak nyolc hónapig tudott működni az állatkert, 2022. február 24-én, Oroszország inváziójának első napján ismét be kellett zárnia a publikum előtt, megérkeztek ugyanis a város határához az orosz haderők.

Csimpánz a biciklin

Harkivban működik egy magánállatkert is, ez az úgynevezett Feldmann Ekopark. Ez a létesítmény az orosz határhoz közelebb esik, még egy dokumentumfilm is készült arról, milyen körülmények között kellett evakuálniuk az állatokat a gondozóiknak és az önkénteseknek. Hat alkalmazottja halt meg az Ekoparknak az állatok evakuálása közben, köztük egy 15 éves fiú.

„Ezek az állatok akkor hetekig fűtés nélkül maradtak. A csimpánzokat és az orangutánokat civil autókban fuvarozták át hozzánk," meséli Jevhenyiij. A felújítás miatt voltak üres kifutóik, ahová a városi állatkert befogadhatta a magánparkból érkező állatokat. Sokan azonban az ott maradt állatok közül belehaltak a hidegbe, és akiket nem tudtak átszállítani, szélnek eresztették az erdőbe, ahol nem sok esélyük kínálkozott a túlélésre az ukrán télben. Nem volt azonban mindenki elégedett az új körülményeivel. „Akkoriban az állandó belövések okozta károk miatt nem volt teljesen elzárt az állatkert területe. Egy alkalommal valahol kiszökött egy csimpánz, a közeli főtéren tudta csak elkapni a gondozója, és meggyőzni, hogy fáradjon haza. Biciklin hazatolták," meséli Jevhenyij.

Az állatkert a frontvonal hullámzásával veszélyeztetett állatokat is befogadja, így került hozzájuk egy megviselt emu is, amit az orosz–ukrán határon fekvő tanyáról hoztak el. Az állaton meglátszik a stressz – egy darabig nem evett, nem mert kijönni a kifutójára. Más állatok az állatkertben félénkség helyett fokozott agresszióval vezették le az ostrom alatt felgyülemlett feszültséget.

Akik mentek, és akik menteni maradtak

Nemcsak a hideg és a megszűnő közszolgáltatások, hanem a háború rideg valósága is próbára tette az állatkert mindennapi működését. Megszűnt a tömegközlekedés, életveszélyessé váltak az utcák. Több dolgozó úgy döntött, beköltözik az állatkert területére a családjával, mert a mindennapi ingázás lehetősége megszűnt.

„A dolgozók között is volt, aki elmenekült, vagy beállt harcolni, mint az elefántház vezetője. Az így elvesztett szaktudást nagyon nehéz pótolni," meséli Jevhenyij.

Egy ponton búvároknak kellett a pingvinek medencéjének vizéből egyesével kihalászni a belerobbant körablak szilánkjait. „Kiderült, hogy leengedni, majd újra feltölteni a medencét macerásabb, mint ez. Azért gondolhatod, mit jelent egy ekkora víztömeget átlátszó üvegszilánkok után átkutatni."

Az ukrán hadsereg 2022 szeptemberében egy villámgyors offenzívával felszabadította Harkiv megye nagy részét, ami nemcsak a háborúban, hanem az állatkert életében is fordulópontot hozott. A városra nehezedő közvetlen katonai nyomás megszűnt, ám a taktikát váltó Oroszország a polgári infrastruktúra és a közművek módszeres pusztításával gyakran okozott áramszüneteket és a fűtés leállását. Ennek ellenére 2023-ban újra megnyitotta kapuit az állatkert.

„Egy modern állatkertben már minden automatizált, elektromosan záródnak a kapuk, az etetés is sokszor automatizált, a sokszor mínusz 10-20 fokos télben a fűtés kiesése akár csak pár napra sok faj számára végzetes lehet – meséli Jevhenyij. – Még a zsiráfház szellőztetése is egy elektromos ventilátorral működik. Ha leáll, megfulladni nem fog a jószág... De nagyon hamar irtó büdös lesz odabent."

Most kisteherautónyi aggregátorokkal, hosszú ideig elálló, újfajta száraztakarmánnyal és hősugárzókkal készülnek a télre. Remélik, az idei is olyan enyhe lesz, mint az elmúlt kettő. „Ha leáll a fűtés, pár napig még lehet a krokodilokat hősugárzókkal melegíteni... De utána végzetesen megfáznak."

> „Amikor kinyitottunk 2023-ban, minden egyes légiriadó alkalmával megpróbáltuk kitessékelni a látogatókat. Ezt különösen megnehezítette, hogy a farkasfalkánk ilyenkor mindig kiállt vonyítani – a sziréna hangját egy másik falkának hiszik –, megbabonázva a látogatókat. Lehetetlennek bizonyult arrébb tessékelni őket. Egy idő után feladtuk, és csak hangosbemondón kérjük meg őket, hogy fáradjanak az óvóhelyekre."

Az orosz jegesmedve „elfogyott"

Bár a rakétatámadások még mindig tartanak, és Oroszország továbbra is támadja az ukrán energia-infrastruktúrát, a háború elhúzódásával az állatkertnek egy hosszú távon jelentkező problémára is megoldást kell találnia. Mivel vadon élő állatok befogását civilizált állatkertek már elutasítják, a populáció szaporítását már csak cserebere útján lehet megoldani, hogy elkerüljék a vérfertőzést. Ám ehhez kiterjedt partneri hálózat és bizalom szükséges, hogy az átadott példányokat a partnerintézmény megfelelő szakmai sztenderdek szerint fogja gondozni. „Ebből egyikkel sem rendelkezünk. Nyilván a jelen helyzetben Nyugatról senki nem küld ide állatot, a partnereink nagy része pedig orosz és belorusz állatkert volt – ők pedig, értelemszerűen, már nem azok," érzékelteti Jevhenyiij.

Így lehet az, hogy a jegesmedve kifutójának, ha egyáltalán befejezik, nem lesz lakója egy darabig. A globális fő jegesmedve-exportőr ugyanis Oroszország. Nem volt ez mindig így, a harkivi állatkertnek egykor híres jegesmedve-populációja volt, ahol a 80-as, 90-es években legendásan jó volt a szaporulat, és egyszerre akár több jegesmedvebocsot is meg lehetett tekinteni, emlékszik vissza Jevhenyij. Így csak az ukrán állatkertekkel tudnak cserélgetni egyedeket, ami egy-két generáción belül már vérfertőzéshez vezet.

Farkasokkal szirénázók

Sétánk során megszólal a légiriadó, ám ez a látogatókat cseppet sem zavarja. „Amikor kinyitottunk 2023-ban, minden egyes légiriadó alkalmával megpróbáltuk kitessékelni a látogatókat. Ezt különösen megnehezítette, hogy a farkasfalkánk ilyenkor mindig kiállt vonyítani – a sziréna hangját egy másik falkának hiszik –, megbabonázva a látogatókat. Lehetetlennek bizonyult arrébb tessékelni őket. Egy idő után feladtuk, és csak hangosbemondón kérjük meg őket, hogy fáradjanak az óvóhelyekre."

A napos, kora őszi délutánon tényleg senki nem mozdul egy tapodtat sem az üvegfalak elől. Egy óriási kifutó elé érve egy magányos antilop sétálgat. Egy strucc a rácsok mögül irigykedve figyeli.

„A felújítás során tervben volt egy Serengeti kialakítása szavannai állatokkal; ez a modern állatkertek jövője, hogy az állatokat minél inkább egy csoportban, eredeti élőhelyükön megtalálható társaikkal együtt mutassuk be," magyarázza Jevhenyij. Ez azonban kudarcot vallott, ugyanis a megfelelő életkörülmények kialakítása mellett az állatok egymáshoz szoktatása is kényes folyamat. A kifutó bemutatása mellett minden állatot az összes többi állattal először egyesével kell összeereszteni, a felmerülő konfliktusokat kezelni, és csak azután lehet őket egyszerre beengedni a kifutóba, ami egy hosszú és körülményes folyamat.

„A háború miatt ez elmaradt, ki nem állhatják egymást. Így most ahelyett, hogy együtt legelnének egész nap a kifutón, mindenki a nap nagy részében bezárva, irigykedve figyeli, hogy a másik kiélvezi a napi félórás sétáját, egyes-egyedül a legelő közepén. Pont, mint egy tanmesében."

Fonó helyett randiapp?

Ha kimondjuk azt a szót, szingli, a negyedik X-et maga mögött hagyó honfitársak szeme előtt nagy valószínűséggel a Szex és New York sorozat Samanthája jelenik meg. A független, belevaló egyedülálló nő, akinek a kalandoknál is fontosabb a saját szabadsága. Nézni ugyan szeretjük a Kim Cattrall által alakított figurát, de az élete minden részletét nem irigyeljük, az átlagember társra vágyik. De hogyan fogjunk a társkereséshez életünk derekán Magyarországon, egy vidéki kisvárosban élve?

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

KRÁLIK EMESE

Majd eljön az igazi! Akit neked szánt az ég, azt az ördög is utánad tolja talicskán! Kamaszkorban, huszonévesen még ilyen romantikus elképzeléseink vannak a pártalálásról. Arról, hogy a királyfi meghallja szívszaggató sóhajainkat, felpattan a lovára, amely feltétlenül hófehér, a torony elé üget, hogy megmentsen a magánytól. A tündérmesének ez a része rendszerint elmarad, ráadásul hiába telnek az évtizedek, e mellé társulnak még a régi beidegződések, mint hogy „ne feltűnősködj", vagy hogy „nem illik a nőnek kezdeményezni". Az óra pedig kérlelhetetlenül ketyeg, a bölcsességgel arányosan sokasodnak a ráncok, a pár pillanattal ezelőtt még babakocsiban tolt gyerekek felnőnek, szárnyra kapnak, az őket ringató kéz tulajdonosa pedig ha történetesen elválik, urambocsá' megözvegyül, kezdheti élvezni a szingliséget. Pár évig. Aztán egyszer csak elindul benne a bogár. Mert vagány dolog egyedül autóba pattanni, nekivágni egy kirándulásnak, tök menő egy régi barátnővel legurítani egy sört, néha kettőt is. Az együtt röhögés ideig-óráig felszabadít, de mintha valami mégis hiányozna. És az ember lánya, aki nemrég szégyenlősen bújt ki az emberöltőn át viselt anyukajelmezből, előbb egészen halkan, végül hangosan, dühösen vallja be saját magának: nagyon buli volt a magányos farkas szerepe, de most már újra arra vágyik, hogy valaki az élete párjának szólítsa.

Nagy levegő, ugrás!

Elkezdődik hát a fejtörés. Tekintettel a lakosságszámra, eleve kisebb a találkozások matematikai valószínűsége vidéken, kisebb városban, pláne faluban, ezeken a helyeken a párkereső versengésben eleve jóval hátrébb kell felvenni a térdelőrajtot. A merítési lehetőséget szűkíti, hogy tágabb értelemben sem lövünk házi nyúlra, ráadásul nehézkes dolog friss nézőpontból nézni azokra a férfiakra, akikkel huszonévig mindössze olyan közös témák akadtak, mint hogy influenzás lett az ő gyereke is, elmarad az óra a zeneiskolában, mennyi legyen az osztálypénz. Kézenfekvőnek tűnik először a valós környezetben szétnézni, biztatásként példaként citálunk magunk elé hozzánk hasonló korú ismerőst, aki egy-egy szakítás után legfeljebb pár hétig keresgél. Na jó, hűtjük le a saját lelkesedésünket, de neki olyan munkája van, hogy naponta többtucatnyi emberrel találkozik. Kezdjünk el klubba, edzőterembe járni? És ha rosszul sül el a rapid randi, a következő években kínosan kerülgessük egymást az illetővel?

„Regisztrálnod kellene egy online társkeresőre" – javasolja egy barátnő, majd a miheztartás végett gyorsan hozzátesz pár rémtörténetet, hogy ismerősei, kolléganői milyen üzeneteket és fotókat kaptak azon a felületen idegen férfiaktól. „Ne parázz már, látod, hogy nekem is sikerült" – biztat a másik, aki évek óta él boldogan az online világban megtalált emberével. „Nagyon gáz kitenni magadat az internetre!" – súgja az ördög az egyik fülbe. „Ha ilyen tökéletlen vagy, egyedül fogsz megöregedni a macskáiddal!" – suttog a másikba a kollégája. És az ember lánya végre nagy levegőt vesz, hónapok tipródása után felismeri, hogy a királyfi valóban ott bolyong valahol a ködben, de a toronyablakból való sóhajtozás nem fog elérni hozzá, ki kell lépni a várfal mögül, közelebb menni, hátha úgy hamarabb észreveszi.

Letöltünk tehát előbb egy, később egy másik társkereső alkalmazást. „Ne a valós életkorodat írd be, tagadj le pár évet, mindenki így csinálja, és egyébként sem nézel ki annyinak, amennyi vagy" – tanácsolja egy tapasztalt ismerős. Nem hallgatunk rá, kínosan éreznénk magunkat, ha egy személyes találkozásnál egyből egy vetítést kellene megmagyaráznunk. Fotókból is csak szolidan-szerényen teszünk fel néhányat, lehetőleg távolról készítettet vagy napszemüvegeset. Az egyik applikáció nem jön be, 50 fölött mintha csakis külföldi férfiak lennének jelen, töröljük onnan a profilunkat. A másik végre nekünk való, hazai pálya. Viszont mintha minden férfi a fővárosban élne.

Elfelejtett korosztály

Márpedig ha hihetünk a Válasz Online augusztusi cikkének, mely szerint a magányos férfiak vidéken, a szingli nők nagyvárosokban élnek, tömegével kellene jelen lenni a potenciális jelölteknek. A portál összegzése szerint „diplomások könnyebben találnak munkát a nagyobb városokban, ezért ott jelentős a női többlet". A férfiak alulképzettsége ezzel szemben demográfiai jelentőséggel bír, tömegesen élnek magányosan vidéken, nem csoda, hogy nehezen tudnak egymásra találni, vonja le e következtetést az írás.

> „Ha bevalljunk magunknak, az egyedülléten túl még várnak ránk lehetőségek, majd átverekedjük magunkat agyonfilterezett, idegen sportautók előtt készült, az ízlésesnél jóval többet mutató vagy az illetőt szinte Marvel-hősként ábrázoló profilképeken, rálelhetünk az online térben a saját királyfinkra."

Lehet, hogy téved a tanulmány, vagy simán csak nincs szerencsénk, mert az ötvenes vidéki férfiak nem regisztrálnak erre a felületre?

Vagyis álljunk meg egy kicsit magánál a szingli kifejezésnél. Az odáig rendben, hogy párkapcsolat nélkül élő felnőttet takar. Azonban azt is látjuk, hogy szingliség tekintetében sem az életkori besorolás, sem a pontos kategóriakijelölés nem egyértelmű, a nemzetközi kutatások is rugalmasan kezelik a határokat. Ráadásul azoknak a látókörében, akik tudományos alapossággal vizsgálják a jelenséget, életkor tekintetében 50 fölött mintha megszűnne létezni az ember. Hol vannak a kutatásokból azok az emberek, akik maguk mögött hagyták a negyvenes éveiket? Hogyan kell nevezni, ha nem szinglinek, azokat, akiknek van gyermekük, talán már unokájuk is, de keresik a párjukat?

Rövid Irén demográfus, szociológus tanulmányt írt a témáról Olyan jó egyedül? címmel, a 2016-os mikrocenzus adatait vette alapul. Azokat a nőtlen vagy hajadon embereket sorolta a szinglik közé, akiknek nem volt se élettársuk, se gyermekük, egyedül éltek egy háztartásban, illetve 20–49 évesek. A kategória fölső harmadába tartozó egyedülállók száma 2001 és 2016 között folyamatosan emelkedett, és az időszak végére megközelítette a 63 ezer főt, ebből 38 ezer volt a férfi. A vizsgált évben a 40–49 éves nőtlen, hajadon családi állapotú népesség 17 százalékának nem volt se élettársa, se gyermeke, egyedül élt egy háztartásban.

A számok hazudnak?

Pontos adatot valószínűleg nehéz beszerezni a szinglik táboráról, hiszen a családi állapot hivatalos megnevezései nem feltétlenül tanúskodnak a valós élethelyzetekről. Azért a KSH számai talán irányt mutatnak. Ha a legutóbbi népszámlálási adatokat összeadjuk, azt látjuk, hogy 2022-ben a 40 évesnél idősebbek közül 845 ezren a nőtlen vagy hajadon csoportot erősítik, 796 ezren özvegyek, 867 ezren elváltak, 2,8 millióan házasok voltak. A kapcsolatok tényleges számáról utóbbi adat is inkább csak sejtésekhez segít hozzá, hiszen a papíron házasságban élő 1,4 millió emberpárból ki tudja, hányan élnek ténylegesen egy fedél alatt, mint ahogy fordítva is előfordulhat: élhet boldogan párjával egy statisztikai kategória szerinti özvegy ember, mint ahogy olyan is, aki sosem kötötte össze az életét senkivel anyakönyvvezető előtt.

Átfogó tanulságot levonni néhány ember tapasztalatából nagy vállalás lenne. Akad, aki éveken át bogarászik az online társkereső oldalakon, másnak mindössze két hét elég ahhoz, hogy rátaláljon arra, akit keresett. Illetve egy tanulság talán mégis van. Ha bevalljunk magunknak, az egyedülléten túl még várnak ránk lehetőségek, majd átverekedjük magunkat agyonfilterezett, idegen sportautók előtt készült, az ízlésesnél jóval többet mutató vagy az illetőt szinte Marvel-hősként ábrázoló profilképeken, rálelhetünk az online térben a saját királyfinkra.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Vízből kifogott emlékek

Gyotakut, vagyis halakról vett nyomatokat készít Németh Tamás, aki szabadidejében horgászik is, illetve wobblereket, horgászműcsalikat alkot, hogy elfogja a rejtőzködő vízi ragadozókat. A legújabb, hazai halfajokat bemutató képeit pedig a rovarokkal foglalkozó józsefvárosi ArtEnto Ökocentrumban állítja ki, merthogy Tamásnak az ízeltlábúakhoz is köze van.

FOTÓK: HUSZÁR DÁVID

P. SZABÓ DÉNES

A Gyotaku című kiállítás halakról készített nyomatait nézve olyan érzésünk lehet, mintha azokat egy japán mester készítette volna, ám a képek sarkában olvasható „Halbogár” művésznév rögtön jelzi, hogy magyar alkotótól van szó. Németh Tamás előszeretettel vesz nyomatokat halakról, a tárlaton hazai példányokat látunk a Dunából, az Ipolyból és a Balatonból, melyek közt van keszeg, pisztráng és domolykó, illetve csíkos ragadozó halak is, mint süllő és sügér. – A teljes magyar fauna még nincs a gyűjteményemben, de így is szép számmal fognak látni halfajokat a látogatók – mondja az alkotó, aki számára halakkal foglalkozni nem puszta hobbi, hanem életstílus.

Bevonz a múzeum

Tamás már gyerekként közel került a természethez, a szülei gyakran vitték el a Tiszához sátrazni, így a folyóparton átélhette, milyen érzés apróbb vagy nagyobb halakat fogni, szitakötőt bámulni, szúnyogok közt ücsörögni, vagy csak nézni a vizet télen-nyáron. – A természet szeretete nálam meghatározza a hivatásomat és a hobbimat, legyen az makrofotózás, rovargyűjtés vagy cikkírás. Tizenévesen viszont engem is más érdekelt, és később nagyon más szakmákat tanultam – mondja Tamás, aki idővel idegenvezetői, majd dekoratőr-kirakatrendezői iskolákat is elvégzett.

2007-ben egy telefonhívás viszont megváltoztatta az életét: későbbi mestere megkérdezte tőle, hogy szeretne-e a Magyar Természettudományi Múzeum bogárgyűjteményében dolgozni, amire rögvest igent mondott. – Akkor döbbentem rá, hogy a természettel és a rovarokkal foglalkozni nemcsak hobbi, de hivatás is. Meg hogy léteznek rovarászok, entomológusok, és hogy e téren a magyarok között vannak komoly nemzetközi szaktekintélyek is. Illetve akkor tudtam meg, hogy a nyolcadik kerületben, a Baross utca 13. szám alatt a Magyar Természettudományi Múzeumban látható az ország legnagyobb közgyűjteménye, amely világszinten is jelentős kutatási lehetőségeket kínál.

Így lett Tamás hamarosan rovarász, muzeológus és kutató, és ott is maradt az új munkahelyén tizenkét éven át. – A rovarászat lett a szakmám, melyhez utólag, kissé rendhagyó módon, a munka mellett elvégeztem az egyetemet is. Az itthoni felsőoktatásban viszont nem oktatnak olyan mélységekben bogártaxonómiát, azaz nevezéktant, és nem tanítják meg a hallgatót a több száz éves közgyűjteményekkel bánni. Ezeket magától tanulja meg az ember, ha van hozzá vénája – vallja Tamás, aki ennek ellenére olyan egyetemi szakot keresett, amely

> „Akit nem bűvöl el az, hogy miközben a Duna alatt metrózik, a feje fölött elúszik egy kétméteres harcsa, aki az ötven éve alatt túlélt már tűzijátékot, szállodahajót meg mindent, annak ezt nehéz elmagyaráznom.”

köze áll ehhez a szakmához. Így végezte el a kertészmérnöki alapképzést az akkori Szent István Egyetemen, majd a természetvédelmi mérnöki mesterképzést a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen, ahol jelenleg doktorandusz. – Noha a képzéseken sokat tanultam, valójában már a múzeumban elsajátítottam, amire szükségem volt. Kiváló mestereim voltak, rendszeresen publikáltam neves szaklapokban, és elindult a szakmai karrierem is. Pár éve viszont elbúcsúztam szeretett munkahelyemtől, jelenleg független kutatóként, vállalkozóként boldogulok.

Pattanóbogarak nyomában

Tamás precizitását mutatja, hogy a doktorija megírásához képes akár egy másik országba is utazni. Témájában ugyanis pattanóbogarakkal foglalkozik, ezek életmódját, elterjedését kutatja, és akár új fajok nyomába is ered. – Ennek csak néhány szakértője van világszinten, egy kezemen meg tudom számolni, hányan vagyunk. Kicsit rendhagyó ez az érdeklődésem is – mondja Tamás. Egy alkalommal például a Balkánra utazott, és olyan pattanóbogárfajt fedezett fel, amit korábban még senki. – Sejtettem jól, hogy a görög hegyekben él egy pattanóbogár-csoport, amely röpképtelen, ezért valószínűleg minden magasabb hegyen ott kell lennie. Úgyhogy rovarász barátaimmal, munkatársaimmal fogtuk magunkat, és elmentünk ezekhez a hegyekhez. Éveken át, kéthetes gyűjtőexpedíciókon jártuk a hegyvidéket, sátraztunk a sötét bükkösökben és fenyvesekben. Aztán egyszer csak rájuk leltünk, hazahoztuk őket, és bizony mikroszkóp alatt kiderült, hogy a legtöbbjük nem hasonlít semelyik korábban ismert fajra. Ezért tudományos közlemények születtek róluk, a megjelent cikkekben lehetőségem volt elnevezni ezeket a senki által nem látott fajokat, és végül a bizonyító példányokat közgyűjteményekben helyeztem el.

A szakmai pályafutása alatt sok különleges emberrel ismerkedett meg, többek közt a Magyar Rovartani Társaságon keresztül. Itt találkozott például Székely Kálmán cincér- és Dusnoki Anna szarvasbogárgyűjtővel, akik most az ArtEnto Ökocentrumot vezetik (írtunk róluk a Visszhang 2023. augusztus 12-i számában), melyel együttműködve jött létre a mostani kiállítása.

Élet a Dunánkban

Hogy jönnek a képbe a halak és a gyotaku (amit magyarul ugyanúgy gy-vel ejtünk ki, ahogy a japánok leírják)? A válaszhoz vissza kell térnünk a Magyar Természettudományi Múzeumba, ahol Tamás a bogárgyűjteményi munkája mellett az intézmény halgyűjteményébe is gyakran besegített, sőt halkutatókkal is megismerkedett, majd hobbiszinten érdekelni kezdte az akvarisztika, aztán számos ismeretterjesztő cikke jelent meg halas témában, például a téli Duna halairól vagy az öblök felszín alatti világáról. A gyotaku nevű japán technikára a közösségi médiában japán horgászcsali-készítő oldalakon keresztül lelt rá. – Az fogott meg a gyotakuban, hogy egy kicsit mellőzi a művészi szabadságot, mivel alapvetően a hal teste határozza meg, hogy milyen lesz a mű. Az eljárás során nagyon pontos képet kapunk a halról, hiszen a képen látszani fognak a pikkelyek és az úszók legapróbb részletei is, lényegében egy ismeretterjesztésre is alkalmas ábrát kapunk. Ugyanakkor az emberi kéz esetlensége, az előre nem tervezhető mozdulatok mégis művészi hatást keltenek – mondja Tamás. A kiállítását is ennek szellemében hozta létre: a képek mellett szerepel a halfajok magyar és latin neve, valamint rövid leírásokat készített róluk, hogy a látogató képbe kerüljön.

Erre harapnak a halak

Amióta Tamás otthagyta a múzeumi állását, részben vállalkozó lett, napi szinten készít wobblereket, azaz műcsalikat. Ezek az egyedi, kézműves horgászcsalik fából készülnek, és színükkel, mozgásukkal kapásra ingerlik a folyóvizek ragadozó halait, például csukákat, süllőket vagy harcsákat. Tamás évek óta csak saját készítésű csalikkal horgászik, és az eladott sok száz fahal tulajdonosaitól is folyamatosan kapja a pozitív visszajelzéseket, hogy azok működnek. – A munkám velejárója, hogy nekem hetente kétszer horgásznom kell, hogy a csalikat teszteljem – mondja, majd hozzáteszi: sok magyar horgász szereti a wobblereit, de nem azért, mert jobbak vagy szebbek, mint a gyáriak, hanem mert mások.

– Itt élünk ebben a fővárosban, százszor is átmegyünk a Duna fölött és alatt, az átlagembernek még sincs fogalma arról, hogy abban milyen halak élnek. Miközben úszkálnak benne tömeghalak és nagyragadozók, vagy akár fokozottan védett, százezer forint értékű halfajok is. Nehéz szavakba önteni a lelkesedésemet, hiszen ha az ember valamit imád, akkor azt nem tudja megmagyarázni, hogy miért. De hát akit nem bűvöl el az, hogy miközben a Duna alatt metrózik, a feje fölött elúszik egy kétméteres harcsa, aki az ötven éve alatt túlélt már tűzijátékot, szállodahajót meg mindent, annak ezt nehéz elmagyaráznom.

politikailag PINK inkorrekt

HETI ABSZURD

Cemendenemzet, avagy a hősök hallották

BALASSA TAMÁS

FOTÓ: FORTEPAN / KURUTZ MÁRTON

Néha eszünkbe jut, hogy tényleg a legótvarabb kormányzás alatt akarunk-e életünk végéig avokádó lattézni (bármi is legyen az), vagy akarunk-e még ennél is ótvarabbat, tovább ásva a komplett ezeréves magyarságot a Föld túloldala, az új-zélandi Chatham-szigetek kies partjai felé. Csinos kis katonai juntába csaphatnánk át ott azonnal, nem kellene szépelegni a kormányt eltartott kisujjal pofozó brüsszelitákkal meg a skandináv libsikkel, akik már nemcsak a felzárkóztatási pénzeket, hanem a mezőgazdasági forrásokat is függővé tennék a jogállamiságtól, a demokráciától és az alapvető emberi jogoktól. Nem, nem, soha. Nem akarunk avokádó lattézni (sem) ebben a csodaszarvas-királyságban (sem) sokáig. De ezt elsősorban nem tragikusan tétova kivándorlással (szegelés közbeni kalapácsütésre sem tizenöt év múlva szisszenünk fel), hanem kormányváltással kívánjuk elérni, egészen pontosan a rezsim azonnali és messzemenő elbandukolásával. Vagyis amikor a Gumicsizmás Pandúr a Kossuth péntek reggeli mélyinterjújában felnéz az aznapra befűzött mondásai közül, és (mintegy váratlanul) a Duna tizenkét napos nézésébe belesajdult homlokára csap: de nagy 1G vagyok! Miután erre jelenleg nem sokkal több az esély, mint hogy Oroszország a következő száz évben senki ellen nem visel háborút (unalmasabb időszakokat leszámítva folyamatosan hadban állt valakivel, egy részére felmentése van), ezért ezt a heti abszurditásgyülemet azért még befejeznénk.

Bár akadt bulvár, KDNP-think-tank-vezérelte Index-kipakolás is (mindenről a maga helyén, legeslegalul), szerintünk Orbán gazdaságpolitikai eszmefuttatása vitte a prímet a héten. Vagyis a behemót eufemizmussal élve: a semlegesség politikája. Ez a hozzáállás rendkívül pragmatikusan és észszerűen hangzik egy olyan kis fél-nyugat-ázsiai országtól, mint amilyen Magyarország per pillanat, ráadásul (tipp) az egyszeri magyar népesség kb. 78,9 százaléka támogatja. És ha valakinek, akkor az egyszeri magyar népesség kb. 78,9 százalékának (úgy is, mint: kb. aggasztó többség) van némi köze a választások sikeréhez, vagyis a hatalomba ragadáshoz. A semlegesség politikája egyébiránt a következőt jelenti: ne térjünk vissza a hidegháború évtizedeihez, amikor iszonyú erőforrások égtek el fölöslegesen, hanem legyünk jóban mindenkivel, és üzleteljünk okosan. Egyszerűbben: amikor hétmérföldes gazemberek voltunk a történelemben, akkor nagyon megszívtuk, most legyünk hétmérföldes gazemberek úgy, hogy nem szívjuk meg. (Meg fogjuk.) Az egyszeri magyar népesség kb. 78,9 százaléka bólogat ezerrel: úgy van! Ez a beszéd! – mondja még az egyszeri magyar népesség kb. 78,9 százaléka. Megértését a fideszes félremagyarázó gépezet imigyen támogatja: innentől nem kell Brüsszel kegyeit lesni a zárolt eurómilliárdok miatt, szemrebbenés nélkül vehetünk fel hitelt Katartól (a közel-keleti emírség állt a brüsszeli megvesztegetési ügy mögött), vagy akár Kínától (a kommunista népköztársaság tart fegyvert Tajvan fejéhez, taposnak a tibeti szuverenitáson és az ujgur autonómián, és most éppen ők rúgják ki a nyugati autógyártás lábait, közte a magyart), és építtethetünk atomreaktort az oroszokkal (okoztak már némi keserűséget 48-ban és 56-ban is, meg aztán pár évtizedig, és belekötnek az élő fába is), és akkor milyen jó lesz! Lesz olaj, lesz gáz, lesz pénz, tizennégyezer évre titkosított feltételekkel. Néz az egyszeri magyar népesség kb. 78,9 százaléka árgus bociszemekkel: mi ezzel a baj, liberókok? Ha a szuverenitásunk meg lesz védve, akkor semmi sem drága, nemde?

És akkor a semlegességről még egy példázat az egyszeri magyar népesség kb. 78,9 százaléka kedvéért. Nézzünk egy középkori palánkvárat, amit 27 ország katonái védenek. Ádáz tél csikorog a talpuk alatt, befagy a seggük hamarost. De kitartanak mind. Erre a magyarok fogják a védelmet adó palánkvár rájuk eső részét, és tűzre vetik, köré ülnek, melegszenek-sütögetnek, nevetgélnek mellette bőszen. Az immár erősen foghíjas palánkváron osonkodik ám befelé nagyon nagy barna medve vagy száz, a magyarok meghúzzák magukat, a medvék sorban jól leszarják őket, hogy még jobban felmelegedjenek, a többi 26 nemzet fiait pedig sebtiben megeszik. Akarjuk mondani: az EU erős szövetségként, vitathatatlan értékekkel lehet versenyképes gazdaság, amit Orbán furtonfurt hiányol, miközben Európa cemendéjeként fekszik le a kínai, az orosz és a bármilyen tőkének. És a fideszes know-how hajtotta európai szélsőjobboldal bevándorláspolitikája már ott tart (támogatva a liberális teszetoszasággal nem kicsit), hogy a német tartományi választásokon arató AfD fiataljai a „Milliós kitoloncolásokat!” feliratú tacepaók alatt olyan énekeket kántálnak, hogy: „Hé, ez lesz, deportáljuk az összeset, az összeset!”.

És akkor most a szuverenitásról picinyt (aki könnyen eldobja az agyát egy-egy kapitális tényállás hallatán, vegye fel a szolgálati bukósisakot.) Az L. Tamás (á.: 5,66 millió/hó) vezette Szuveneritásvédelmi (elírás, de milyen szép, maradjon), szóval Szuveneritásvédelmi Hivatal Szuveneritásvédelmi Kutatóintézetet hozott létre. Sok kicsi szuveneritásvédő teszi a dolgát az asztalok mögött, naphosszat cseszteti a kormányfüggetlen sajtó és a civil szektor maradékát. Ennek a Holdról is harasó-hivatalnak látszó förtelemnek a vezetésével H. József ny. v. őrnagyot bízta meg a Fidesz-propaganda. H. József a késő kádári időkben a Belügyminisztérium III/III-as csoportfőnökségén kezdte (Belső Reakció Elhárítás), remek elvtárs, jó elvtárs lehetett, mert K. László pajtás minisztersége idején sikerült az operatív nemzetbiztonsági mocorgásokig vinnie. Negyvenkét éves kora óta eszi H. a nyugdíjasok kenyerét, és hogy ne legyen olyan keserű ez a kenyér, az Alapjogokért Központ keni neki gazdagon zsírosra. És most már a Szu-Ku is. Talán felfigyel H. a New Yorkban parádézó Szijjártó Péterre, aki gyanúsan sokat lóg orosz barátjával, bizonyos Szergejjel. Attól, hogy ezt büszkén csinálja, még elítélendő, de tán jő oly idő, amikor az ilyesmit el is ítélik példásan statuális szigorral.

Mindeközben, de mindettől alighanem függetlenül (mínusz Kubatov pénze, illetve a miénk) Vogel Evelin Magyar Péter egykori szerelmeként érezte fontosnak a héten, hogy a bulvárt etesse. Tavasszal (és ez a mi önkényes olvasatunk), amidőn, az EP-kampány hevében Magyar egy személyben ragadta meg a NER bikájának szarvát, se éjjele, se nappala, ütötte-vágta a propaganda minden erejével, azon közben megengedhetetlenül durván viselkedett a barátnőjével és a munkatársaival. Valami olyasmit is mondott állítólag, amit csak gyíkember mond, ő is csak részegen: bármikor kaphatna jobbat (nem egy nadrágdobálás, de gáz). Nincs olyan reményünk, hogy ezt a büdi rezsimet szelíd, jó arcú, kellemes orvosprofesszor lapátolja el, mert már mind árkon-bokron túl vannak, vagy kiegyeztek. Ennek ellenére Magyart váratlanul Toldihoz hasonlítottuk fentebb, ami inkább csak egy kérés: az Orbánékat végre megtornáztató (análiszabszem-torna) rendszerváltoztatás közben legyen már egy kicsit jobb fej, még fáradtan, kialvatlanul, nyűgösen is, mert tahókkal tele van a padlás.

És a legaljára a legalja: Orbán Balázs, Orbán politikai igazgatója szerint az ukránok helyében nekik valószínűleg (ez még rosszabb, nem tudná eldönteni, merre fusson) eszük ágában sem lett volna megvédeni a hazájukat, mert a magyar életek ennél drágábbak. Ha eddig még nem forgott sok ezer magyar szabadságharcos hős a föld alatt egyszerre, unisono, akkor most forog. Petőfi meg szelíden „Foglalod a kurvanyádat”-ozik, és milyen jól teszi.

WEISZ BÉLA RAJZA

MARABU RAJZA

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 30., hétfő | 152. évfolyam, 228. szám | Ára: 540 forint

AJÁNLÓ

Tiltakozás

Szögezzük le, hogy a háború elleni tiltakozás nem politikai, hanem morális kérdés, és ezt a határvonalat élesen meg kell húzni. Nagyon élesen – ez hangzott el a Könyvfesztiválon a meghívott Putyin-párti orosz írók kapcsán.

2. oldal

Tolakodó politika

A magyar társadalom jó része tekintélyelvűen gondolkodik, igényli, hogy irányítsák, miközben a politika betolakszik az egyházakba, és megfertőzi a híveket nacionalizmussal – interjú.

5. oldal

Ezer milliárd

A júliusban bejelentett adóemelések az idei hiányt 506 milliárd forinttal csökkentik, a jövő évi egyenleget pedig további 623 milliárddal javítják, így két évre számolva bő ezer milliárd forintos költségvetési kiigazítást jelentenek.

6. oldal

Kasszasiker

Röviddel egymás után két kasszasiker show nyílt meg Londonban a Trafalgar téren és környékén, előbb a National Gallery Van Gogh: Költemények és szerelmesek, majd a Courtauld Gallery Monet és London címet viselő tárlata.

12. oldal

Nyugdíjügy: gyors hátraarc

IDŐSEK A kormány mégsem változtat a nyugdíjrendszeren, pedig ezt is vállalta az uniós helyreállítási pénzekért cserébe. Közel a ’26-os választás...

MUHARI JUDIT

– Az OECD napokban megismert javaslatcsomagja nem ígér könnyű álmot, akármelyik nyugdíjterv elfogadása rövid távon népszerűségvesztést okozna a kormányzatnak. Komoly változtatások nélkül viszont egyre nőnek a nyugdíjrendszer feszültségei, és hamarosan egyre erőteljesebb megszorítások válnak elkerülhetetlenné, akár még a 13. havi nyugdíj eltörlése is – fogalmazott lapunknak Simonovits András közgazdász.

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) a napokban nyilvánosságra került szakértői jelentése a lehetséges átalakításokat vázolja épp a magyar kormány felkérésére. Orbánék a koronavírus-járvány utáni Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv pénzeiért vállalták az Európai Bizottság felé, hogy fenntarthatóbbá teszik a nyugdíjrendszert, mégpedig úgy, hogy az új szabályok jövő március végéig hatályba is lépjenek. Ehhez képest a Pénzügyminisztérium most lapunk megkeresésére is azt közölte: a kormány nem tervez változást a nyugdíjrendszerben, „a nyugdíjak értékállóságát megőrizi, a 13. havi nyugdíjakat kifizeti”, illetve az Európai Bizottság „nyomására” felkért szakértői javaslatokkal nem ért egyet.

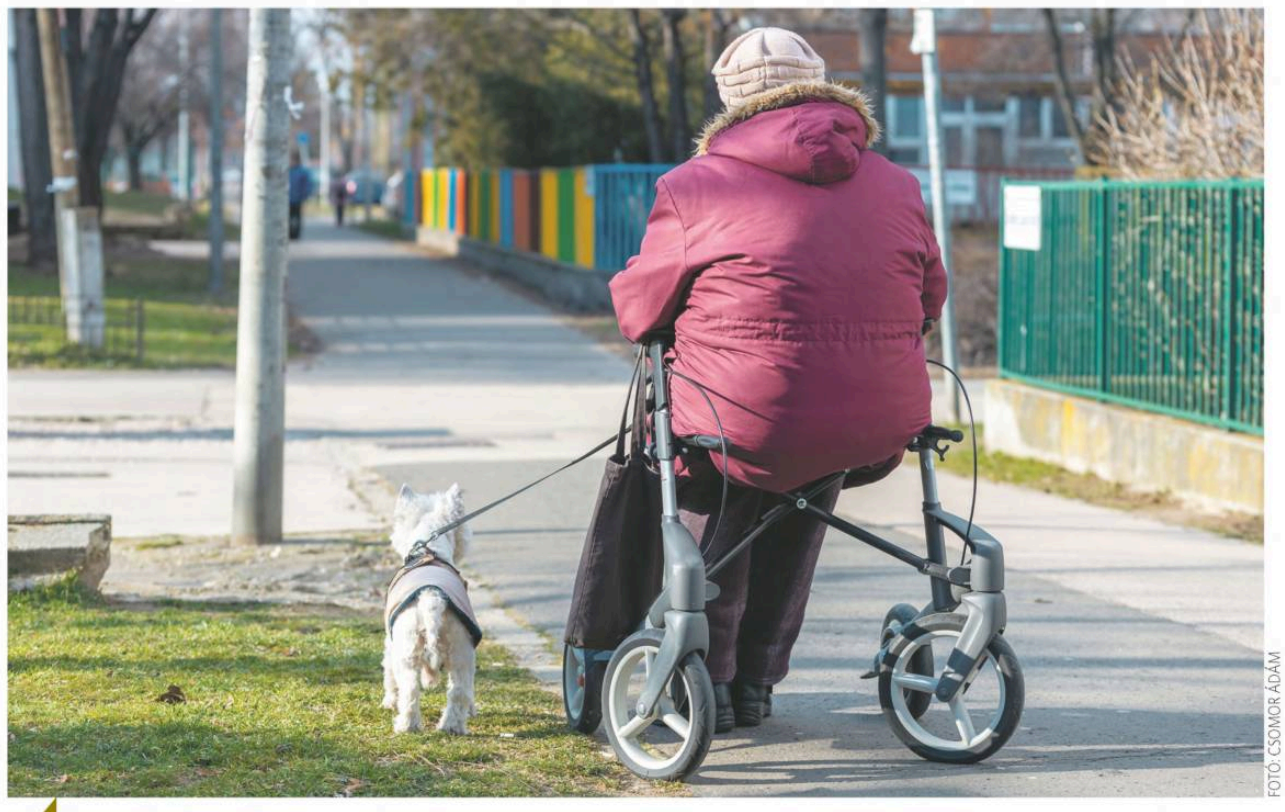

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Emelni kellene a szakvélemény szerint a korhatárt. A kormány nem akarja

Magyarul: a nyugdíjrendszerben semmilyen változás sem lesz, pedig, ahogy Simonovits András fogalmazott, uniós összevetésben páratlan, hogy fő szabályként 65 év alatt nem lehet nyugdíjba menni. „Ez kegyetlen” – mondta. Az OECD is visszavezetné az előrehozott csökkentett nyugdíjat, illetve a Nők40 programmal sem értenek egyet.

Az OECD egyébként kitért arra is, hogy a nyugdíjminimum szintje 2008 óta változatlan, ennek eredményeként ez a második legalacsonyabb érték a szervezet tagállamaiban a bruttó átlagkereset százalékában. Itthon több mint egymillió idős a 230 ezres átlagnyugdíjnál is kevesebb ellátást kap.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

Szélsőjobb győzelem Ausztriában

BÉCS Európa szempontjából is aggasztó eredmény született az osztrák parlamenti választáson: a szélsőjobboldali, oroszbarát Osztrák Szabadságpárt nyerte meg a voksolást, az az FPÖ, amely a Fidesz párttársa a Patrióták Európáért európai parlamenti képviselőcsoportban. A populisták 29 százalék körüli eredményt értek el, 2,5-2,7 százalékkal előzték meg a Karl Nehammer kancellár vezette Osztrák Néppártot (ÖVP). Elmaradt a várakozásoktól a szociáldemokraták 20 százalékos eredménye. A Zöldek és a liberális NEOS nem érték el a tíz százalékot. Így az FPÖ és a mérsékeltebb ÖVP koalíciója a legvalószínűbb.

NÉPSZAVA

FOTÓ: AFP/JOE KLAMAR

Az FPÖ győzelme tovább bátoríthatja az európai populista pártokat

„Megmérik” Orbán Balázst is

KUTATÁS Ismét mérni kezdte egy közvélemény-kutató cég a Fidesznek kínos ügy fogadtatását: ezúttal Orbán Balázsnak, a miniszterelnök politikai igazgatójának botrányt okozó kijelentéseiről kérdeznek – számolt be az RTL. Azt firtatják, hogy pozitívan vagy negatívan változott-e Orbán Balázs és a kormány megítélése, illetve elfogadhatónak tartja-e a bocsánatkérést. A politikai igazgató az 1956-os forradalom és szabadságharccal indokolta, hogy miért nem védekezne egy orosz katonai agresszióval szemben. A téma a jelek szerint egy időre elvitte a fókuszt Magyar Péter újabb lejáratásáról; adatgyűjtésünkből kiderül, hogy míg Varga Judit és Magyar Péter állítólagos bántalmazó kapcsolatára annak idején két marokkal szórta a hirdetési pénzt a Meta rendszerében a kormánymédia, és bő 65 milliót költöttek el a lejáratásra, addig Vogel Evelinre, a volt barátnőre vasárnapig csak alig több mint 256 ezret.

ÍRÁSAINK A 3. ÉS A 4. OLDALON

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Orbán Balázs, lehet, hogy már csak visszatekinthet, a jövője bizonytalan

Meghalt Karsai Dániel

GYÁSZ 47 éves korában szombaton meghalt Karsai Dániel, a gyógyíthatatlan ALS betegséggel küzdő alkotmányjogász, aki az Emberi Jogok Európai Bíróságán küzdött az aktív eutanázia jogáért. „Nyugodtan, békés, kisimult arccal halt meg Dani” – mondta lapunknak testvére. Karsai Pétertől megtudtuk: éppen látogatóban voltak nála szombaton, amikor rosszul lett, légzési nehézségei támadtak, ezért mentővel kórházba szállították. Az orvosok már nem tudtak segíteni rajta, miután korábban jelezte: nem szeretné, hogy lélegeztetőgépre kapcsolják. Karsai Péter hozzátette: aznap már nem tudott beszélni a bátyjával, így nem tudja, vajon érezhette-e, hogy eljött a búcsú pillanata.

NEKROLÓGUNK A 13. OLDALON

„Csoda, hogy még működik a rendszer”

LEJTŐ Nem javított az orvosi béremelés az egészségügy helyzetén, tízből nyolc orvos szerint romlott a közszolgáltatások színvonala – vélekednek a doktorok egy friss felmérésben, amit Rékassy Balázs orvos, egészségügyi közgazdász készített. Ebből kiderült: az életszínvonala megtartásához a válaszadók fele ugyanannyit dolgozik, mint korábban, több mint harmaduk (39 százalék) pedig többet. Arra a kérdésre, hogy mit tart a hazai egészségügy legnagyobb előnyének, 47 százalék azt válaszolta: „csoda, hogy még működik”.

BŐVEBBEN A 4. OLDALON

EREDMÉNY

RÉKASSY BALÁZS: A kutatás is igazolja, hogy nem elég egy bonyolult rendszer egyetlen elemén változtatni

Bombaeső Libanonban

VEZÉRCSERE Folytatódnak a heves légicsapások a Hezbollah libanoni és már szíriai fegyverlerakatai ellen is. Az IDF rakétatámadásai következtében a Hezbollah-vezető Hasszán Naszrallah mellet elhunyt további 20 magas rangú katonai tisztviselő is. A Hezbollah katonai szárnya még mindig 150 ezres nagyságrendű rakétaállománnyal rendelkezik, amellyel a hétvégén naponta száz alkalommal lőttek izraeli városokra. Naszrallah helyét friss hírek szerint unokatestvére, Hászem Szafiedim veheti át. Az ötvenes éveiben járó férfit a síita iszlámon kívül családi kötelék is fűzi a Hezbollahot támogató Iránhoz

CIKKÜNK A 8. OLDALON

> A Hezbollah katonai szárnya még mindig 150 ezer rakétával rendelkezik.

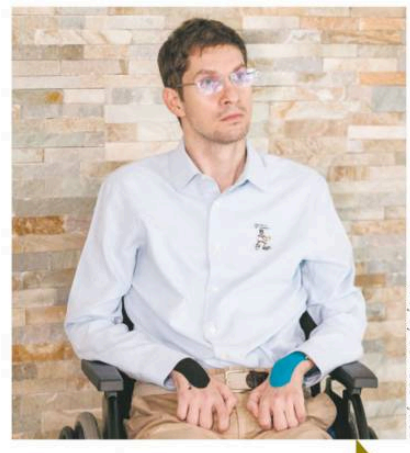

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Méltósággal búcsúzott az élettől – sok tanulságot hátrahagyva

Nagyszámú közönség, váratlan események

KÖNYVMORÁL Felszólalás, bonyodalom, programlemondás – rendhagyó mozzanatok kísérték a Könyvfesztivált, ahol egyébként alig lehetett mozdulni a látogatóktól.

ROSZNÁKY EMMA

Ahogy arról korábban írtunk, botrányt kavart, hogy a 29. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon két olyan orosz személy – Alekszej Gravickij író és Dmitrij Bak műfordító – is részt vett, akik nyíltan támogatják Vlagyimir Putyin orosz elnök Ukrajna ellen indított háborúját. Minderről Hetényi Zsuzsa műfordító és irodalomtörténész posztolt, aki ruszistaként utánanézett, kik is képviselik az eseményen az orosz irodalmat. Közben kiderült, hogy a szerzőket nem is kiadók hívták meg, hanem az orosz kultúra magyarországi képviseletéért felelős szervezet küldte őket, amely az orosz követséghez s ezáltal az orosz államhoz tartozik. Az Alekszej Gravickij sci-fi szerző műveit kiadó Metropolis Media nem tudta, milyen gesztusokat tett a háború kitörése óta az orosz író, lapunk megkeresésére pedig megerősítették, hogy a jövőben nem fogják kiadni a műveit. A kiadó ugyanakkor meglepetéssel fogadta, hogy a Gravickij részvételével meghirdetett programnál szervezőként voltak feltüntetve, ugyanis azt nem ők, hanem az orosz képviselet szervezte.

Az ügy kapcsán Gál Katalint, a könyvfesztivált szervező Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének (MKKE) elnökét is megkerestük, aki úgy reagált, minden beszélgetésnek van magyar szereplője, moderátora, aki ismeri az adott résztvevőt, valamint óva intett mindenkit attól, hogy ilyen módon kezdje el szemlélni egy könyvfesztivál résztvevőinek összetételét. – A fesztiválon szakmai és nem politikai kérdések mentén folynak majd a diskurzusok, viszont, ha például Hetényi Zsuzsa úgy érzi, a szombati eseményükön föl szeretne szólalni a történtek miatt (ahogy azt posztjában ígérte), tegye meg, hiszen fontos a kérdés – mondta. Hetényi Zsuzsa későbbi nyílt levelében ezen megszólalásra úgy reagált: „Mindenekelőtt szögezzük le, hogy a háború elleni tiltakozás nem politikai, hanem morális kérdés, és ezt a határvonalat élesen meg kell húzni. Nagyon élesen. Mert összemosásuk veszélyes."

A VÁLASZTÁS SZABADSÁGA

Ott voltunk a szombat esti eseményen, de azt megelőzően is akadt felszólalás az orosz résztvevők ellen. Az Index írt arról, hogy Mihail Zigar Az Ukrajna lerohanásáig vezető út és Iulian Ciocan És reggel jönnek az oroszok című, az Athenaeum Kiadó gondozásában megjelent köteteinek bemutatóján Sz. Bíró Zoltán filozófiatörténész, Oroszország-szakértő úgy fogalmazott: nem tudja megérteni, miért kellett a két kifogásolt embert egy magyarországi, budapesti könyvfesztiválra meghívni, és hangoztatta, hogy ezzel szemben nagyon helyes, hogy Mihail Zigar könyve itt van az eseményen. – Egy olyan ember kötetét sikerült magyarra fordítani, aki sokak számára lehet példa arra, hogyan őrizhetjük meg erkölcsi integritásunkat rendkívüli körülmények között, akár azon az áron, hogy el kell hagynunk az országot – mondta, hozzátéve, hogy számos jeles orosz író hagyta el az országot 2022-ben, a háború megkezdése után. A történész elmondta, az ellenzéki orosz értelmiség, az írók egy része hallgat. Akik felszólaltak a rezsim és a háború ellen, azoknak a könyveit Oroszországban levették a könyvesboltok polcairól, kivonták a könyvtárak kínálatából, és tudni lehet, hogy a honoráriumukhoz és a magánszámlájukhoz sem férnek hozzá. Sz. Bíró Zoltán mindkét hozzáállást meg tudja érteni.

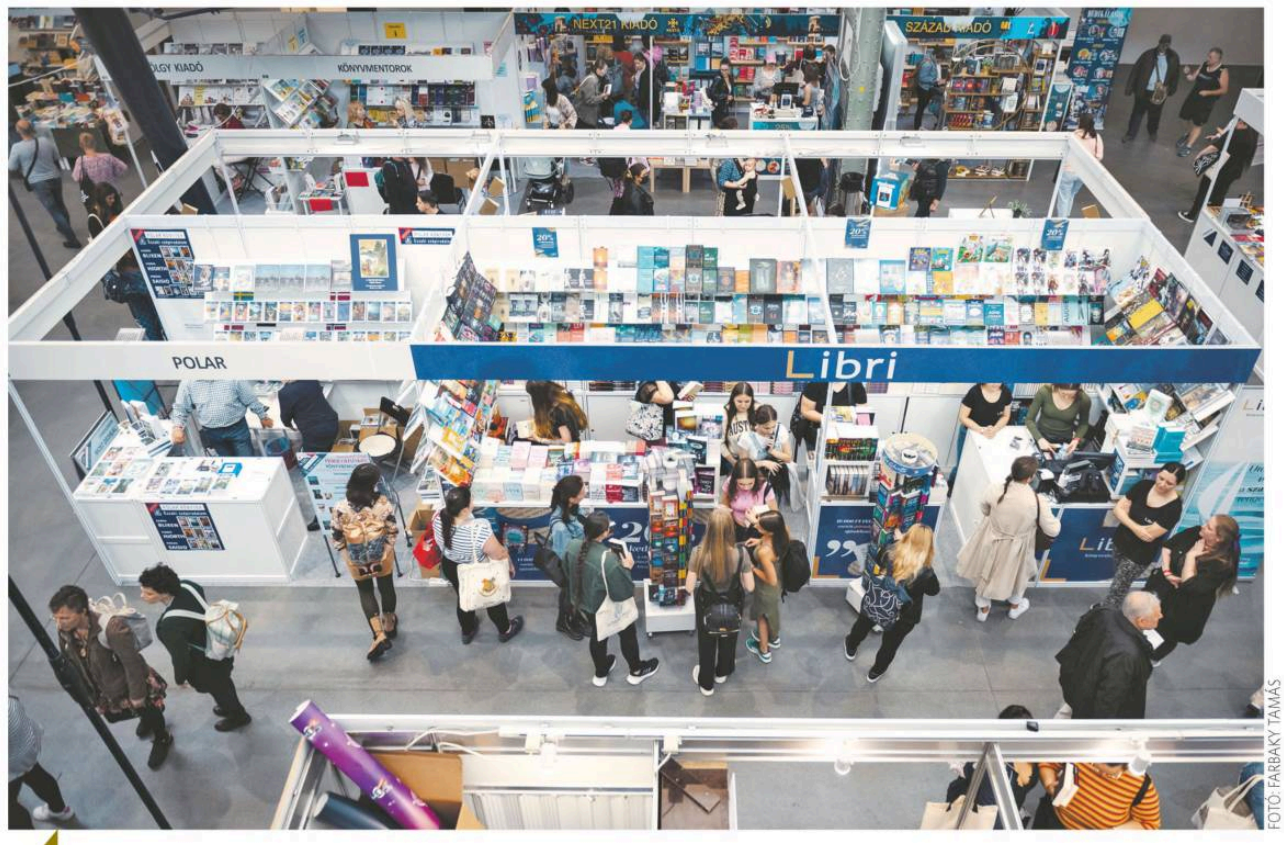

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

A putyinista orosz szerzőket nem a kiadók hívták meg a Könyvfesztiválra, a meghirdetett programnál mégis szervezőként voltak feltüntetve

TÖRTÉNÉSZ

SZ. BÍRÓ ZOLTÁN:

Számos jeles orosz író hagyta el az országot 2022-ben, a háború megkezdése után

Az eseményen jelen volt az És reggel jönnek az oroszok című könyv szerzője, Iulian Ciocan moldovai szerző, aki disztópiatörténetet írt Moldova orosz megszállásáról. – Kétféle polgár létezik nálunk: akik félnek attól, ha az oroszok bejönnek az országba, és azok, akik nem. Én az előbbihez tartozom – fogalmazott Ciocan, aki a beszélgetést vezető Nyáry Krisztián kérdései kapcsán elmondta, rokonszenvezik az olyan értelmiségiekkel, mint amilyen Zigar – derült ki a portál tudósításából.

TÁJÉKOZÓDÁS ÉS A LÓ TÚLOLDALA

Épp a hétkor kezdődő Körbeolvasás előtt zajlott az egyik ukrán program, egy kétnyelvű (ukrán–magyar) versantológia bemutatója, mely költők saját háborús élményeik alapján megszülető verseit tartalmazza. A KöltŐrség kötetbemutatójának végén az egyik szervező (valószínűleg a Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesülettől) kifejezte boldogságát a nagyszámú érdeklődő közönség láttán és megköszönte a szolidaritást az ukránok mellett, majd – feltehetően Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatójának nagy port kavaró kijelentése nyomán – 1956-ra utalva a „Ruszkik haza!" jelszót emlegette, és kijelentette, a hazát meg kell védeni.

A környező országok irodalmáról és tágabban véve az irodalom helyzetéről is eszmét cseréltek a Bázis-stand szombat esti eseményén, a beszélgetés résztvevői: Akos Doma, Deák Renáta, Hetényi Zsuzsa, Mészáros Tünde és a moderátor, Nádori Lídia műfordítók voltak. A Körbeolvasás elnevezésű programon szakmai kérdések mellett (ezekről lapunk 11. oldalán írunk) jócskán szó esett a két orosz személy jelenlétének ügyéről.

Hetényi Zsuzsa felemlegette azt, amit nemrég egy újabb közösségi médiás posztban is megírt, miszerint az Oroszországi Állami Humántudományi Egyetem (ahol az egyik kifogásolt vendég, Dmitrij Bak tanszékvezető), patronálni kezdte az Ukrajnában állomásozó Szparta ezredet: drónokat ajándékozott nekik az egyetem. – Ilyenkor a „humán" és a „tudomány" szavak értelmüket vesztik – jelentette ki Hetényi Zsuzsa, aki úgy látja, bár ő nem a környező országok nyelveit fordítja, lényegében már szomszédi közelségbe kerültünk a jelenlegi Oroszországgal. Szerinte van némi kultúrpolitikai párhuzam: például hasonlóan ködös, hogy egyes műveket miért ér el a fóliázás, a megbélyegzés, a támogatásmegvonás. – A szovjet kultúra tanulmányozásából pontosan tudom, a terror lényege, hogy ne legyen egyértelmű, mit nem szabad, mitől kell félni, és akkor mindentől lehet félni. – Az irodalomtörténész hangsúlyozta, hogy nem az adott programot jegyző Magyar Műfordítók Egyesületének nevében, hanem a saját nevében beszél mindezekről, és azért tartotta fontosnak, hogy megszólaljon, mert többet tud erről a dologról, mint mások. Újfent felemlegette, hány meg hány kiváló emigrációban élő orosz szerzőt lehetett volna bemutatni a könyvfesztivál közönségének, például a hétvégén párhuzamosan zajló PesText vendége Szergej Tyimofejev lett. – Az orosz irodalomnak itt kell lennie, csak ne képviseljék olyanok, akik most itt voltak, illetve talán ne a magyarországi orosz kulturális intézet szervezze és hozza el őket – zárta szavait. A megszólalás kapcsán Nádori Lídia megerősítette azt, amiről korábban nyilatkozott Hetényi: a Magyar Műfordítók Egyesülete olyan tagokkal van tele, akik mélyrehatóan ismerik más országok irodalmát, kulturális életét, nagyon szívesen állnak rendelkezésre olyan kérdésekben, mint például milyen alkotót, szakembert érdemes meghívni hazánkba.

A Körbeolvasás eseményén szó esett az irodalom cenzúrájáról is, ami kapcsán Hetényi Zsuzsa elmondta, félelmetes hírek érkeznek Amerikából, a PEN Club hírleveléből tájékozódva megtudta, hogy jelenleg már 3000 könyv van az USA-ban, amelyet kitiltottak az egyetemi könyvtárakból. Akos Doma Németországban élő műfordító a téma okán elmondta, lényegében a politikai korrektség jegyében megalakult egy hivatal Németországban, ahol anonim módon föl lehet jelenteni könyveket a bennük szereplő tartalom vagy szóhasználat miatt. – Odáig fajult a dolog, hogy Karl Mayt, akinél pozitívabban alig ábrázolták az indiánokat, feljelentették ennél a szervezetnél. – Akos Doma szerint annyira túlzásba vitték Németországban a kvótarendszert, hogy az már megmérgezte az irodalmi légkört. Az ember már nem tudja, mit szabad és mit nem, ráadásul az anonim feljelentés teljesen a totalitárius rendszerekre emlékezteti a szerzőt, aki szerint a díjakon is az látszik, hogy az író személye, származása, ideológiai hovatartozása számít, nem a munkája.

MŰFORDÍTÓ

HETÉNYI ZSUZSA:

A terror lényege, hogy ne legyen egyértelmű, mitől kell félni, és akkor mindentől lehet félni

> Az ukrán–magyar versantológia bemutatóján kijelentették: a hazát meg kell védeni és elhangzott a „Ruszkik haza!" jelszó is.

LEMONDÓ OROSZOK, JEMENI VÍZUM

Feltehetően az események hatására pénteken az orosz stand egyik eseményét, melyen magyar kiadóknak orosz könyveket ajánlottak volna, lemondták – minderről Hetényi Zsuzsa tájékoztatott a Facebookon, aki később hozzátette, érdeklődő is csak ő volt, úgy tűnt.

Egy másik fejleményt a 24.hu szúrt ki, miszerint Ahmed Amran jemeni író még szerdán tette közzé, hogy a jemeni Anaween Books két képviselője nem kapott beutazási vízumot Magyarországra, így a szakmai est, valamint eleve a részvételük is meghiúsult. A kairói nagykövetség indoklásában leírta, az utazás oka nem megalapozott, pedig a két delegáltnak aláírt, pecsételt meghívója volt. A bejelentésre rövidesen a Fekete Sas Kiadó is reagált, rámutatva arra, hogy a magyarul író szerzőnek két kötete is megjelent náluk, a hír előtt pedig értetlenül állnak, főleg, hogy ennyire kevéssel az esemény előtt értesültek róla. – Biztosak vagyunk benne, hogy a jemeni Anaween Books és a Fekete Sas Kiadó közös programja a kultúrák közötti kapcsolatot és kölcsönös megértést erősítette volna. Ez a rendezvény a 29. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál tekintélyét is emelte volna. Ilyen vis maior helyzetben, amikor a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál hivatalosan befogadta a programot, a keletkezett anyagi kár vajon megtéríthető-e? – tette fel a kérdést a kiadó. A lélek gőze című novelláskötet kapcsán a magyar és az arab nyelv sajátosságairól és az egymásba való fordításról beszélgettek volna a résztvevők.

Bár valóban több szokatlan dolog történt az esemény körül, a 29. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál szemmértékre most volt az egyik legnépesebb. Látszólag minden programon volt kellő számú érdeklődő. A franciák díszvendégsége és az izlandi szerző, Jón Kalman Stefánsson személye is rengeteg embert vonzott a Millenáris épületeibe, ahol a beszélgetéseken lényegi kérdések kerültek elő.

Gyors hátraarc a nyugdíjügyben

IDŐSEK Noha a kormány maga vállalta az Európai Bizottság felé a nyugdíjrendszer reformját, és ehhez szakértőket is felkért, most lapunknak egyértelművé tette: nem lesz változás. Simonovits András szerint az ok a ’26-os választás.

MUHARI JUDIT

– Tovább erősödik az idősek jelentős részének elszegényedése, a bérek és az ellátások között mélyül a szakadék, a létminimum alatt élő nyugdíjasok sem számíthatnak életszínvonaluk javulására, és tovább romlik az egészségügy helyzete. Ez a következménye annak, hogy a kormány gyáva, és nem meri vállalni a nyugdíjreformot – fogalmazott lapunknak Simonovits András. A közgazdász szerint a baloldal 2010-es nagy bukásának egyik oka a 13. havi nyugdíj megszüntetése volt, hasonló rizikót nem vállal Orbán Viktor. Mint kifejtette, hol az önkormányzati, hol a közeledő parlamenti választás a halogatás oka. „Nemcsak gyáva, hanem kétszínű is a magyar kormány, mert magas rangú hivatalnokai ugyan minden, nyugdíjjal összefüggő adatot átadtak az OECD szakértői csoportjának, majd kibújtak a jelentés mérlegelése alól”.

A szakembert azt követően kerestük, hogy a napokban kiderült, végre elkészült az a független szakértői jelentés, amely a kormány vállalásához kapcsolódik. Annak az uniós tagállamnak ugyanis, amelyik igényt tart a koronavírus-járvány okozta közvetlen gazdasági és társadalmi károk helyreállítására létrehozott alap forrásaira, különféle reformfeladatokat kell végrehajtania. A magyar kormány is élt a lehetőséggel, elkészítette, és 2022 májusában be is nyújtotta a helyreállítási és ellenálló képességi tervet. Az Európai Bizottság elfogadta azt, így a pénzért cserébe a dokumentumban vállaltakat teljesíteni kell. A kilenc pont közül az egyik a Demográfia és köznevelés címet viseli, ez foglalkozik a nyugdíjreformmal, egészen pontosan a nyugdíjrendszer fenntarthatóságának és megfelelésének javításával.

A benyújtott tervben az áll: a kormány „jogszabályt módosít”, törvényt alkot, amely „elősegíti a költségvetés közép- és hosszú távú fenntarthatóságát, illetve megerősíti az alacsonyabb jövedelmű nyugdíjasoknak folyósított nyugdíjak megfelelőségét”. A vállalás szerint a kormány három szakaszban készíti ezt elő, hogy aztán a nyugdíjrendszert módosító jogszabály 2025. március 31-én hatályba lépjen. Ahhoz, hogy ez megtörténjen, a jogalkotási folyamatnak meg kellett volna kezdődnie.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Az átlagnyugdíj összege csak 230 ezer forint, és több mint egymillió idős ennél kevesebb pénzből él

Változtatások nélkül egyre nőnek a nyugdíjrendszer feszültségei, és hamarosan megszorítások kellenek.

Első lépésként – ez is a vállalásban szerepel – egy független nemzetközi szakértői csoport jelentést készít a nyugdíjrendszer hosszú távú fenntarthatósági kihívásainak kezelését célzó szakpolitikai lehetőségekről. Ennek a dokumentumnak az elkészítési határideje 2023. december 31-e volt. Azóta semmit nem lehetett tudni róla, most viszont kiderült, a világ 38 országát tömörítő Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, az OECD elkészítette a jelentést. Erre épülne a következő, második szakasz, legalábbis a vállalás szerint, idén június 30-ig a kormány által létrehozott munkacsoport jóváhagyásával elfogadott szakpolitikai javaslatokat eddig a határidőig kellett volna megvitatni a gazdasági és szociális partnerek részvételével.

A hazai szakértők várták, hogy felvázolhassák a problémákat, és megoldási javaslatokkal is készültek. Ám mindez okafogyottá vált. A Pénzügyminisztérium ugyanis lapunk megkeresésére is közölte: a kormány nem tervez változást a nyugdíjrendszerben, a nyugdíjak értékállóságát megőrizi, a 13. havi nyugdíjakat kifizeti. Kiderült: az Európai Bizottság „nyomására” felkért szakértő javaslataival a kormány nem ért egyet, azokat nem támogatja.

Magyarul: a nyugdíjrendszerben semmilyen változás sem lesz, pedig, ahogy Simonovits András fogalmazott, uniós összevetésben páratlan, hogy fő szabályként 65 év alatt nem lehet nyugdíjba menni. „Ez kegyetlen” – mondta. Az OECD is visszavezetné az előre hozott csökkentett nyugdíjat. Ahhoz, hogy ez a kedvezmény hosszú távon ne jelentsen extra terhet, a nyugdíjat az előbbre hozás mértékével arányosan, például évente 6 százalékkal csökkenteni kellene.

TEHER

SIMONOVITS ANDRÁS: Uniós összevetésben páratlan, hogy fő szabályként 65 év alatt nem lehet nyugdíjba menni. „Ez kegyetlen”

Simonovits András a Nők40 programmal sem ért egyet, ahogy az OECD sem. A magyar szakértő szerint annak 2011-es bevezetése nemcsak pazarló, de méltánytalan is volt, de azóta fokozatosan lehetett volna rajta igazítani. Ezt szerinte az is indokolta volna, hogy akkor az irányadó nyugdíjkorhatár 62 év volt, most viszont 65 év. Ez tette volna lehetővé, hogy a 40 jogszerző év helyett fokozatosan 42 vagy 43 legyen az elvárás.

A 13. havi nyugdíjat is szigorítanák a szakemberek: egy felső határ, például az átlagnyugdíj kiszabását javasolják. Az OECD kitért arra is, hogy a nyugdíjminimum szintje 2008 óta változatlan, ennek eredményeként ez a második legalacsonyabb érték az OECD-ben a bruttó átlagkereset százalékában. Mint lapunkban megírtuk: több százezer nyugdíjasnak rendívül alacsony az ellátása, az átlagnyugdíj összege is csak 230 ezer forint. Több mint 1 millió idős ennél kevesebb pénzből él, a medián érték, vagyis az az összeg, amennyinél az érintettek fele kevesebbet, fele pedig többet kap, még ennél is alacsonyabb, alig haladja meg a 200 ezer forintot.

Simonovits András úgy fogalmazott: az OECD-javaslatcsomag nem ígér könnyű álmot, és akármelyik javaslat elfogadása rövid távon népszerűségvesztést okozna a kormányzatnak. Komoly változtatások nélkül viszont egyre nőnek a nyugdíjrendszer feszültségei, és hamarosan egyre erőteljesebb megszorítások válnak elkerülhetetlenné. Még akár a 13. havi nyugdíj eltörlése is – tette hozzá.

Már elszórtak 65 milliót Magyar Péter magánéletére

KÖLTÉSEK Míg Varga Judit és Magyar Péter állítólagos bántalmazó kapcsolatára annak idején két marokkal szórta a hirdetési pénzt a kormánymédia, addig Vogel Evelinre, a politikus volt barátnőjére vasárnapig alig több mint 256 ezer forintot költöttek a Meta rendszerében, azaz nagy többségében a Facebookon – derült ki lapunk összesítéséből. Vogel Evelin, a Tisza Párt elnökének korábbi barátnője szerdán az Index videójában Gáll Csongornak (akinek 12 milliós szerződése volt a KDNP-vel) mesélt arról, hogy szerinte milyen ember Magyar Péter. Vasárnap délutánig összesen 20, kis értékű hirdetés jelent meg ezzel kapcsolatban az említett felületen. Feltehetően azért költött ilyen keveset egyelőre a kormányoldal a Tisza elnökének újabb lejáratási kísérletére, mert Orbán Balázs Mandiner-interjús kijelentése – amelynek lényege szerint egy orosz támadás esetén nem védekeznénk – elvitte a fókuszt Vogel Evelinről.

Mindez azért is érdekes, mert 2024. március és április közt a politikus volt feleségére, Varga Judit-ra alsó hangon 65,3 millió forintnyi hirdetési pénzt szórtak el a kormányoldalhoz köthető nagyobb médiumok és közszereplők, mint például Bohár Dániel, Apáti Bence, Deák Dániel. A végösszeg ugyanakkor feltehetően nagyobb, mint 65,3 millió, ugyanis ebben nincsenek benne például a vidéki oldalak és a kisebb szereplők sem, illetve a Meta rendszerében visszamenőleg kerekített összegeket lehet csak látni. A lapunk által vizsgált portálokon és a közszereplők oldalain összesen 128 hirdetést találtunk, ami Varga Judit és Magyar Péter házasságát, kapcsolatát firtatta. Az első téma Varga Judit Facebook-posztja volt, amiben azt állította, Magyar Péter részegen randalírozva a háttal fekvő akkori igazságügyi miniszterhez vágta többek közt a nadrágját, annak övcsatjával együtt. A második és egyben a leginkább járatott téma Varga Judit bulvárinterjúja Hajdú Péternél, ahol részletekbe bocsátkozva mesélt arról, miként bántalmazta őt volt férje, elsősorban verbálisan. A harmadik téma pedig az a rendőri jelentés, ami az egykori házaspár veszekedése során készült. A legtöbb pénzt minderre a megafonosok költötték, 10 millió forintot Bohár Dániel, Apáti Bence közel 8 milliót, míg Ibolya Csenge és Trombitás Kristóf 6-6 millió forint környékén. Az Origo szintén 1 milliót költött arra a Hajdú Péter-interjúrészletre, ahol a műsorvezető épp arról beszél a volt igazságügyi miniszternek, hogy a nők legyenek bátrak, és „merjenek kilépni egy ilyen kapcsolatból”.

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Itt még egymás mellett Vogel Evelin és Magyar Péter

Magyar Péter egyébként a legtöbb állítást hazugságnak nevezte, és véleménye szerint mindezek a Fidesz, pontosabban Rogán Antal megrendelésére készültek.

A politikus a Vogel Evelin-interjúra – amelyben a többi közt arról mesélt a volt barátnő, hogy a Tisza Párt elnöke a gyermeke előtt üvöltözött vele, kollégái munkáját is rendszeresen leszólta, és lényegében ő mutatta be minden fontos embernek Magyar Pétert – hasonlóan reagált. A Tisza Párt elnöke állítja, Vogel Evelin 30 millió forinttal zsarolta őt és a párt további öt tagját is. Ezért a politikus közölte, zsarolás miatt feljelentést tesz volt barátnője ellen. Magyar Péter azt is állítja, Vogel Evelin havi 5 millió forintot kap az Index-interjúért, és 11 órányi hangfelvételt adott át Kubatov Gáboréknak a pénzért cserébe. Vogel később Facebook-posztban tagadta, hogy zsarolta volna Magyart. Lapunk kereste Vogel Evelint, többek közt kíváncsiak voltunk arra, hogy tervez-e ő is feljelentést tenni Magyar Péter állításai miatt, illetve azért, mert posztjában arra utalt, hogy a politikus és Radnai Márk, a párt alelnöke fenyegette őt. Egyúttal Magyar Péter állításaira és az interjú körülményeire is rákérdeztünk, választ azonban semelyik kérdésünkre sem kaptunk.

Vasárnap délutánig összesen 20, kis értékű hirdetés jelent meg a kormánymédiában Vogel Evelinnel kapcsolatban.

FRANK ZSÓFIA

Gyorsan megméri a kormány Orbán Balázs kijelentését

KUTATÁS Már pénteken mérni kezdte egy közvélemény-kutató cég Orbán Balázsnak, a miniszterelnök politikai igazgatójának botrányt okozó kijelentéseit, illetve azok hatását – hangzott el egy Reddit-posztra hivatkozva az RTL Híradóban. A közelgő október 23-i megemlékezésekkel kapcsolatban feltett kérdések azt firtatták, hogy pozitívan vagy negatívan változott-e Orbán Balázs és az Orbán-kormány megítélése, illetve elfogadhatónak tartja-e a bocsánatkérést. Az RTL kereste a kormányt és a Fideszt, van-e közük a közvélemény-kutatáshoz, de nem érkezett válasz.

Mint arról beszámoltunk, Orbán Balázs a Mandinernek adott interjújában az 1956-os forradalom és szabadságharccal indokolta, hogy Ukrajna helyében miért nem védekezne egy orosz katonai agresszióval szemben. „...pont '56-ból kiindulva mi valószínűleg nem csináltuk volna azt, amit Volodimir Zelenszkij elnök csinált két és fél évvel ezelőtt, mert felelőtlenség, mert látszik, hogy belevitte egy háborús védekezésbe az országát, ennyi ember halt meg, ennyi területet vesztett, mondom még egyszer, az ő joguk, szuverén döntésük, megtehették. De ha minket megkérdeztek volna, akkor mi nem tanácsoltuk volna. Miért? Azért, mert '56-ban az lett, ami lett."

A felháborodások nyomán Orbán Viktor pénteken hibának nevezte bizalmi embere nyilatkozatát, majd Orbán Balázs – a kezdeti vádaskodásokat követően – bocsánatot is kért, de csak az egyik állításáért. Azt elismerték a kormányoldalon, hiba volt arra utalni, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc tanulsága, hogy ha Magyarországot orosz agresszió éri, akkor nem helyes védekezni. A másik súlyos állítást viszont, miszerint az Oroszország által megtámadott Ukrajna elnöke felelőtlenül belevitte országát „egy háborús védekezésbe", meg sem próbálták korrigálni.

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A kormányfő politikai igazgatójának sorsa vélhetően a felméréstől függ

Érdemes felidézni, hogy a Novák Katalin volt államfő körüli, év eleji kegyelmi botrányban is azután kezdődött fideszes közvélemény-kutatás, hogy Orbán Viktor megszólalt az ügyben. A kormányfő nyilatkozata után két nappal Novák Katalin államfő bejelentette a lemondását, illetve akkor „keverték le" a fideszes EP-listavezetésre kiszemelt Varga Juditot is. Ezt a párhuzamot hozta fel a hét végén Ujhelyi István egykori szocialista EP-képviselő is, amikor a többi között azt írta: „A megütközést jelentő kijelentésekre a mai napig nem érkezett magyarázat. Így ez kezd olyan lenni, mint a kegyelmi ügy, amelyet a Fidesz már szeretne elfelejteni." Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke pedig már nemcsak Orbán Balázs, hanem Szijjártó Péter menesztését is követelte. Orbán Viktornak címezve feltette a kérdést: „tényleg a Rogán Antal által rendelt közvélemény-kutatás eredményére kell várni, hogy ilyen hazaáruló mondatok után azonnal kirúgja az egyik janicsárját?" Azt is írta: „Ideje színt vallani és tiszta vizet önteni a pohárba. Kinek dolgoznak maguk?"

NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Alkut ajánlott Magyar Péter Orbánnak

Ajánlattal fordult Orbán Viktorhoz Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke azután, hogy Polt Péter legfőbb ügyész indítványozta az európai parlamenti képviselői mentelmi jogának felfüggesztését. Polt Magyar Ötkertes ügye miatt lépett, akkor a politikus egy budapesti klubban szórakozott és azt állítják, elvette és a Dunába dobta valakinek a mobiltelefonját. Magyar most a Facebookon azt írta: „Miniszterelnök úr, lenne egy személyes ajánlatom (...) Önök megszavazzák Magyarország csatlakozását az Európai Ügyészséghez, én pedig abban a pillanatban, amikor csatlakoztunk, minden kreált ügyben lemondok a mentelmi jogomról." NÉPSZAVA

Hidvéghi váltja Dömötör Csabát

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A köztársasági elnök szeptember 30-i, azaz mai hatállyal felmentette a Miniszterelnöki Kabinetiroda államtitkári megbízatása alól Dömötör Csabát. Dömötör eddigi feladatait Hidvéghi Balázs veszi majd át, akiből így újra államtitkár lett. A mostani váltás előzménye, hogy Dömötör Csaba ül be az Európai Parlamentbe annak a Győrffy Balázsnak a helyére, aki augusztus végén egy budapesti szórakozóhelyen megvert egy nőt, emiatt távozott. A váltás miatt megüresedő pozíciót fogja most betölteni a Karmelitában Hidvéghi, aki korábban maga is volt EP-képviselő és aki legutóbb a visszalépett Szentkirályi Alexandra kampányát irányította. NÉPSZAVA

Elkezdődik az őszi ülésszak

Megkezdődik ma a parlament őszi ülésszaka, az eddig szokások alapján vélhetően Orbán Viktor napirend előtti felszólalásával. A múlt pénteki házbizottsági ülésre készített tervezet szerint mindössze 18 ülésnappal terveznek, és már december elején kezdődne a téli szünet. NÉPSZAVA

„Csoda, hogy még működik"

LEJTŐ Nem javított a béremelés az egészségügy helyzetén, tízből nyolc orvos szerint romlott a közszolgáltatások színvonala – vélekednek orvosok egy friss kutatásban.

DANÓ ANNA

Jelentős közpénzfelhasználással nagyon korlátozott eredményt ért el a kormányzat, és az egészségügyi szolgáltatások színvonalának javítása nem sikerült – így értékelte az orvosok nagy többsége a négy évvel ezelőtti és máig 900 milliárdot felemésztő béremelést. Kollégái közérzetéről Rékassy Balázs orvos, egészségügyi közgazdász készített szeptember közepén kutatást a Webdoki szakmai portál olvasói között. Négy nap alatt több mint ötszázan töltötték ki a kérdőívet, a válaszadók túlnyomó többsége (87 százalék) 55 év feletti, állami ellátásban dolgozó gyógyító volt.

Az orvosok 85 százaléka szerint az egészségügy helyzete romlott a béremelés óta. A gyógyítók 66 százaléka állította, hogy a béremelés hatására javult az életszínvonala, negyedüknek nem változott és mintegy 8 százalékuknak romlott az egzisztenciális helyzete. Az életszínvonala megtartásához a válaszadók fele ugyanannyit dolgozik, mint korábban, több mint harmaduk (39 százalék) pedig többet, és mintegy 10 százalékuk állította, hogy kevesebb időt tölt gyógyítással, mint a béremelés előtti években. (Takács Péter egészségügyért felelős államtitkár szeptember elején a járóbeteg-konferencián arról beszélt, az orvosok 10-15 százalékánál tapasztaltak teljesítmény-visszaesést.)

A közszolgáltatások színvonala a válaszadók 79 százaléka szerint romlott, illetve jelentősen romlott. Saját munkakörülményeit a válaszadók csaknem fele (42 százaléka) változatlannak ítélte, és csaknem ugyanennyien vélekedtek úgy, hogy rosszabb körülmények között dolgoznak. Arra a kérdésre, hogy mit tart a hazai egészségügy legnagyobb előnyének, 47 százalék válaszolta: „csoda, hogy még működik". Csaknem negyedük pedig az ingyenességet jelölte meg, és mindössze az orvosok öt százaléka gondolta a rendszer előnyének, hogy hozzáférhetőek az ellátások. A hiányosságok közé sorolták a források szűkösségét, az önálló ágazatvezetés hiányát, a túlterheltséget, a motiváció, a teljesítményértékelés és az elismerés hiányát. A munkakörülmények miatt az orvosok 38 százaléka tervezi, hogy elhagyja a pályát, illetve külföldre megy dolgozni.

38 százalék
Az orvosok ekkora része tervezi, hogy a munkakörülmények miatt elhagyja a pályát, vagy külföldre megy dolgozni

Az életszínvonala megtartásához a válaszadó doktorok fele ugyanannyit dolgozik, mint korábban, több mint harmaduk (39 százalék) pedig többet

Lapunknak Rékassy Balázs úgy vélte: a kutatás is igazolja, hogy nem elég egy bonyolult rendszer egyetlen elemén változtatni. Az orvosok béremelése – szerinte – szükségszerű és jó döntés volt, hiszen sokakat azzal sikerült a pályán tartani. Az is pozitív hozadéka az intézkedésnek, hogy fiatal orvosokat vonzott a hazai gyógyításba. Ám sajnos máig nem sikerült korrigálni a sávos, korfüggő bérszabályokat úgy, hogy az ösztönözzön a lakosság jó színvonalú ellátására. Hozzátette: ugyan a paraszolvencia megszűnése általánosságban jótékony hatású, ám azzal már nem tud mit kezdeni az ellátórendszer, hogy a korábbi hálapénzes szakmák képviselői gyakorlatilag eltűntek a közfinanszírozott egészségügyből. Így ezeket a szolgáltatásokat a páciensek jobbára csak magánszolgáltatás keretében érik el. Emiatt jelentős társadalmi csoportok maradhatnak ellátatlanul. A köz- és a magánellátás ily módon való kettészakítottsága hosszú távon káros és fenntarthatatlan. Továbbá elkerülhetetlen az is, hogy a közszolgáltatásokat valós értékükön finanszírozza az állam. Rékassy Balázs megjegyezte: az uniós országok közpénzből átlagosan 3319 eurót költenek vásárlóerő-paritáson évente egy polgár egészségügyi ellátására, ezzel szemben Magyarországon 1352 euró ez az összeg.

LÉPÉSEK

RÉKASSY BALÁZS:
Nem elég egy bonyolult rendszer egyetlen elemén változtatni

„Sürgős Ellátás" a XVI. kerületben

Kertvárosi Sürgős Ellátás – ezen a néven megtartaná továbbra is saját ügyeleti rendszerét a XVI. kerületi polgármester, Kovács Péter, aki minderről saját közösségi oldalán tájékoztatta a területen élőket. Mint írta: az önkormányzat továbbra is biztosítja a helyieknek a 0–24 órás orvosi ügyeletet, csak nem hívhatják ügyeletnek, ezért lett új neve. Ám azt a szokott helyen, a felújított Jókai utcai szakrendelő épületében lehet elérni. „A kerületi lakóknak nem kell átmenniük másik kerületbe orvosi ügyeletre, továbbra is a kerület központjában juthatnak ellátáshoz. Hétköznap 8–20 óra között továbbra is lesz kivonuló szolgálat, míg az éjszakai 20–8 óráig terjedő időszakban, illetve hétvégén a mentőszolgálat vonul ki" – írta bejegyzésében Kovács Péter. Hozzátette, hogy a szolgáltatás fizetős, alkalmanként ötezer forint, ami a XVI. kerületi lakcímkártyával rendelkezők számára továbbra is ingyenes.

FOTÓ: NÉPSZAVA

Kiszorítják a Szentet a szentélyből

HATALOM A magyar társadalom jó része tekintélyelvűen gondolkodik, igényli, hogy irányítsák, miközben a politika megfertőzi a híveket nacionalizmussal – mondja Wildmann János teológus, akivel Korszerű hűség című könyve megjelenése okán beszélgettünk.

UNGÁR TAMÁS

Csaknem üresek a miséken a keresztény templomok Európában, s a fiatal felnőttek között alig akad már vallásgyakorló. A hívők arányáról a fiatalok között van valamilyen statisztika?

A 2019-es Shell Jugendstudie szerint a 15 és 25 év közötti német fiatalok 41 százalékának már egyáltalán nem, de 39 százalékának még mindig fontos az istenhit. Azok aránya, akiknek fontos az istenhit, a katolikus fiataloknál megegyezik az átlaggal, de az evangélikus fiatalok esetében csupán 24, a muszlim fiatalok között viszont 73 százalék. Arra, hogy a keresztény fiatalok közül hányan járnak templomba, már rá sem kérdeztek, ez az érték ugyanis mérhetetlenül alacsonyra csökkent.

Mikor kezdődött el ez a folyamat?

Már a felvilágosodással, de az utolsó száz évben felgyorsult. Ezt gyakran szekularizációnak nevezzük, de ez több dolgot is jelent. Mindenekelőtt az egyház és állam szétválasztását, majd a társadalom elvilágiasodását. Ez utóbbi jele például az egyházak visszaszorulása az iskolákból, az egészségügyből, a médiából, a társadalmi normák meghatározásából. A tudományos és szellemtörténeti folyamatok egyre inkább megkérdőjelezték a bibliai világkép érvényességét. Mindez elvezetett az egyén nagymértékű szekularizációjához.

Mit jelent az egyén szekularizációja?

Az emberek nem az egyháztól várnak választ a kérdéseikre, hanem a jóléti államtól, az egészségügytől, az oktatástól. Nem akarják, hogy kiskorúnak tekintsék őket, hanem meg akarják valósítani önmagukat.

Ferenc pápa is arra ösztönzi a híveket, hogy még az életükben legyenek boldogok, a jézusi tanítások megtartásával. A Vatikán immár mintha nem állna az önmegvalósítás útjába...

A modern, öntudatos embernek nincs szüksége az egyházi gyámkodásra. Az ön- és közösségmegvalósítás receptjét nem Rómában kell előírni, hanem helyi szinten feltárni, hogy a híveknek milyen célkitűzései és képességei vannak. Ehhez mindenkit meg kell próbálni bevonni a közös gondolkodásba. Nyugati, de hazai tapasztalatok is azt mutatják, hogy van egy nagy fokú spirituális éhség az emberekben, de ezzel az egyházak nem tudnak mit kezdeni.

Tudna arra külhoni példát hozni, hogy hol sikerült a gyülekezeten belüli közös gondolkodással komoly eredményt elérni?

Számtalan példa van erre világszerte. A múlt század második felében Latin-Amerikában bázisközösségek egész hálózata jött létre, amelyekben nemcsak szűk értelemben vett vallási élet zajlott, hanem a politikai diktatúrákkal szemben is ellenállás szerveződött. A bázisközösségek, látva a szegény sorú emberek kifosztását, nyomorban tartását, megfélemlítését, megölését, a hívek gazdasági és politikai felszabadításáért is küzdöttek. Az ószövetségi Biblia gyakran szól arról, hogy a leigázott népet Isten felszabadítja. A latin-amerikai hívek sem elégedhettek meg csupán a jámbor vallásossággal, hanem az ember teljes, vagyis a bűntől, félelemtől, elnyomástól, kizsákmányolástól való felszabadítása lett a céljuk.

Ezért a bátor kiállásért sok papot és apácát bezártak és megöltek a dél-amerikai diktátorok...

Ez sajnos igaz. Egyiküket, az akkor Argentínában, a nyomortelepek lakói között élő jezsuitát, Jálics Ferencet 1976-ban letartóztatták, és fél évig összekötött kézzel és bekötött szemmel tartották a börtönben. Jálics akkor fejlesztette ki a híres lelki meditációs módszerét, ami abban segít, hogy egy kiszolgáltatott ember az istenkapcsolatával miképp képes legyőzni a reménytelenséget. Jálics miatt sokan nehezteltek Ferenc pápára, mivel akkor ő a jezsuiták generálisaként Jálics elöljárója volt, és úgy tűnt, nem szólalt meg testvére kiszabadításáért. Utóbb kiderült, hogy ha nyíltan nem is, de a háttérben megtett mindent ezért, s részben ennek eredményeként végül szabadon engedték Jálics Ferencet.

A Vatikán miért nem állt ki nyíltan a dél-amerikai papokért?

Az egyházvezetés a felszabadítás teológiában és a báziscsoportokban marxista befolyást vélt felfedezni, ami nem volt teljesen alaptalan, de ez a befolyás legtöbbször a társadalmi helyzetelemzésre, és nem a fegyveres harcra vonatkozott. Végül a pápák is elfogadták a felszabadítás teológiájának főbb kijelentéseit.

A plébániákon és a gyülekezetekben eddig talán azért sem tudott elindulni az önálló gondolkodás, mert a keresztény egyház nem demokratikus intézményrendszer.

Egy kollektivista társadalmi és közösségi modell sosem kedvez az önálló gondolkodásnak, de azért mindig voltak törekvések a hibásnak tartott egyházi gyakorlat megreformálására. A szerzetesrendek is így jöttek létre. Nem tudták megváltoztatni az egyház egészét, ezért kialakították a maguk alternatív világát. Egyébként az egyházon belüli nagyobb beleszólás joga és gyakorlata a nyugati plébániákon és egyházmegyékben már természetes. Nálunk is ez a jövő, és el kell felejteni azt, hogy egy plébánián a pap egyeduralkodó.

Nyugaton ha egy gyülekezet nem fogadja el a papját, akkor annak mennie kell. Nálunk ez elképzelhető?

Teljesen kizárt. Ugyanakkor ha ma azt mondaná valamelyik magyarországi püspök a híveknek, hogy bizonyos alapvető feltételek betartása mellett mostantól ti alakítjátok ki a magatok célravezető és működőképes gyülekezeti modelljét, akkor a hívők 99 százaléka nem tudna mit kezdeni a rászakadt szabadsággal és önállósággal. A magyar társadalom jó része ugyanis tekintélyelvűen gondolkodik, igényli, hogy irányítsák. Ráadásul a gyülekezetek tagjai a korunk által felvetett sok kérdésre nem tudnának korszerű választ adni. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a politika betolakszik az egyházakba, és megfertőzi a híveket nacionalizmussal, kirekesztő gondolkodással és idegengyűlölettel. Ezt bizonyította az is, ahogy a menekültekkel viselkedtek. Amikor 2015-ben Ferenc pápa azt kérte, hogy az egyházközségek fogadjanak be menekülteket, akkor Beer Miklós váci püspök is erre kérte plébánosait. Az egyházmegye 300 plébánosából egyetlen pap válaszolt erre pozitívan, ám egy hét után ő is visszavonta vállalását, mert az egyházközsége ellenezte, hogy befogadjon menekülteket. A társadalmi gondolkodás meghatározza a hívők magatartását. Voltak ugyan néhányan, akik megmutatták, hogy nem szabad egymásra várni ebben a helyzetben, Székely János szombathelyi püspök, Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát és Beer Miklós befogadott menekült családokat. De ettől a hívők nem változtak meg.

Ebben szerepe lehet annak, hogy az ország megválasztott vezetői sikeres politikai stratégiát építettek az idegengyűlöletre, és az egyház ezzel a hatalommal nyílt szövetséget vállalt? Beszélhetünk-e ezek után autonóm egyházról?

Egyháza válogatja. A keresztény egyházak Nyugat-Európában is összefonódtak a kereszténydemokrata kormányokkal, de ez az egymást legitimizáló kapcsolat a múlt század nyolcvanas éveiben javarészt véget ért. Ám az a kooperáció eleve más volt, mint ami nálunk valósult meg. Magyarországon a politika kiszorítja a Szentet a szentélyből, és magát rakja az oltár elé. Orbán Viktor az egyik tusványosi beszédében kimondta, hogy a liberális demokráciák fénykora lejárt, a mi jövőnk a keresztény szabadság, csakhogy ennek nacionalista értelmezése ellentmond a keresztény egyetemességnek, amely szerint minden ember egyenlő méltósággal és jogokkal rendelkezik. A keresztény hívek nagy része mégis ujjongó lelkesedéssel fogadta szavait, mert azt gondolták, hogy a miniszterelnök a konzervatív értékek – a család, a nemzet, a haza – védelmében lép fel, s ezzel az egyházat erősíti. Magatartásukat az is befolyásolja, hogy a kormány az egyházi intézmények fenntartására bőségesen juttat forrásokat. Ám amikor az egyház eltűri, hogy a kormány mondja meg számukra, mi is az a kereszténység, oda az egyházak autonómiája. Az egyháznak arra kell törekednie, hogy kizárja magát minden világi hatalomból, és minden világi hatalmi megnyilatkozást önmagából.

Az egyházakat gyakran éri liberális kritika, ám a papok ebben nem éreznek segítő szándékot, inkább arra gyanakszanak, hogy a liberálisok meg akarják semmisíteni az egyházat. Indokolt a gyanakvásuk?

Mindkét fél bizalmatlanul tekint a másikra. A liberálisok társadalmi veszélynek érzik, hogy egyre több iskola van az egyházak kezében, az egyházak viszont nem merik elutasítani azt, hogy átvegyék az oktatási intézményeket, mert félnek attól, hogy akkor ott a liberalizmus oktatási programja győzedelmeskedik. Egyik fél sem tud úgy tekinteni a másikra, hogy az értékek hordozója. Pedig az egyházak képesek összetartani, megőrizni a közösségeket, és az emberek számára az összetartozás nagy érték. A liberálisok viszont azt hirdetik, hogy nincs közösség az emberi szabadság nélkül, ami ugyancsak fontos üzenet. Ez a két szemlélet kiegészíthetné, erősíthetné egymást. Korunk egyik meghatározó filozófusa, Francis Fukuyama azt mondja, hogy a vita elmérgesedett a liberális és konzervatív oldal között, a liberálisok ugyanis a társadalom összessége szempontjából másodlagos kérdéseket állítanak középpontba. Ilyen az LMBTQ-probléma. A kisebbségek jogait természetesen védeni kell, de ez nem vezethet oda, hogy a társadalom nagy többségét érintő kérdések, mint a szegénység, a társadalmi lecsúszás, a háborúk, a környezetrombolás, háttérbe szorulnak. Ha a liberális mainstream nem változtat hozzáállásán, akkor a liberalizmus ijesztő lesz sokak számára, és a világ egyre „trumpistább", orbánistább lesz, és egyre autoriterebb rendszerek épülnek majd fel. A liberális társadalom pedig felszámolja önmagát.

NÉVJEGY

Wildmann János 1954-ben született Vácrátóton. Pécsen a közgazdaság-tudományi egyetemen diplomázott, később Budapesten és Győrben teológiát tanult. A hittudományi diplomát – politikai okokból – Luzernben szerezte meg, majd Svájcban középiskolai tanárként dolgozott. 1998-ban a családjával visszatért Magyarországra, és több egyetemen is tanított vallástudományt és -szociológiát. Alapító főszerkesztője az Egyházfórum folyóiratnak, több könyvet írt az egyházak működéséről és társadalmi beágyazottságáról. Négy gyermeke és egy unokája van, munkáját Pécs és Svájc között ingázva végzi.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Amikor az egyházak eltűrik, hogy a kormány mondja meg számukra, mi is az a kereszténység, oda az egyházak autonómiája – mondja a teológus

> A tapasztalatok azt mutatják, hogy van egy nagy fokú spirituális éhség az emberekben, de ezzel az egyházak nem tudnak mit kezdeni.